REVERENDI PATRIS

F. BARTHOLOMAEI SPINEI

PISANI ORD. PRAED. THEOLOGIAE

PROF. SACRIQ. PALATII APOSTOLICI

MAGISTRI DIGNISSIMI,

QVAESTIO DE STRIGIBVS,

VNA CVM TRACTATV DE PRAE-eminentia Sacræ Theologiæ, & quadruplici Apologia de Lamiis contra Ponzinibium.

CVM PRIVILEGIO ET LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani,

M D LXXVI.

STRIGES ad ludum diabolicum corporaliter deferri (pro ut etiam vulgo fertur) ampliſſima quæſtione diffinitur. Qua quidem perfecta, vt determinata iam veritas facilius contra quendam Aduerſarium quadruplici roboretur ſimul ac defendatur Apologia, duplex ob præeminentiam ſacræ Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias contutandam tractatus, eundem Aduerſarium impetens, opportune præmittitur.

R.mo P. AC D. D. MARINO GRIMANO
S. R. E. TIT. S. VITALIS PRESB. CARD.
AC AQVILEGIAE PATRIARCHAE.

F. Bartholomæus Spineus Pisanus Ord. Præd. regularis, Sacræ Theologiæ Doctor immeritus, Felicitatem.

RERVM omnium, totius inquam vniuersi primo Principio, necnon vltimo fini Deo Opt. Max. cultum vniuersalem, & hunc ipsum propensissimum, esse debitum: eidemq; seruitute suppreṁa quibuscunq; (dixerim) viribus & electis operibus, omniue qua potest homo præcæteris virtute doteque, soli seruiendũ nullus sanæ mẽtis ibit inficias. Huius elegantissimi nexus imitatione, diuinæq; prouidentiæ suaui dispositione, quo quis fuerit inter homines vniuersalior humanæ vitæ moderator atque director, eo seruitutis etiam amplioris ab hominibus iura sibi vendicat ac requirit. Hinc eodem ipso iure cũcti populi suis Principibus debitæ seruitutis externa reddunt obsequia: quantoq; celsior ipsa potestas eleuatur atque maiestas, tãto pluribus & exactior, debitus ipse cultus indicitur. Quo fit, vt ad supremam spiritualis potestatis eleuato sedem Pontifici maximo, tota pro voto meritissimeq; subiaceat Ecclesia, post Deum ipsum cuius in terra vices gerit vniuersales, honoribus & obsequiis vndiq; uallato, ac cumulatissime ueluti circumsepto. Sicut autẽ eidem primo Christi Vicario dignitate proximi ac in uniuersalis ecclesię moderatione Reuerendissimi D. Cardinales primi sunt assessores: & indefesso studio, consilio, auxilio, omniq; quo ualent obsequio cooperatores: ita profecto fas est, eos ab omnibus Christi cultoribus debitum honorem: ac infra primarium Antistitẽ, eo quoque clariorem ampliorẽq; reportare cultum, quo splendidioribus uirtutum & sapiẽtiæ dotibus illustrantur. Ista cum in omnes ad hunc gradum celebratissimis gratiarum muneribus effulgentem, promotos: tum præ cæteris erga virũ perpetua memoria celebrandum Reuerendissimum D. Dominicum Grimanum patruum tuum uita functum, Amplissime Præsul, antiquæ cordialissimæq; meæ seruitutis ratio fuit. Hinc me tibi, qui honoratissimi patrui gloriam omni iam dotium ac uirtutum munere sic æmularis, ut eo te non inferiorem iam fama pronunriet, deuictũ ita reddidit & astrinxit: ut animo gestiam indefesso, si qua possim offerre dona, si quem Domino meo sapientissimo præmonstrare ratissime dilectionis effectum, non differam. Nec eidem per obsequia temporalia, quã-

do nec etiã iſthæc exhibere perſonaliter ſacra religio non admitteret, meo prõptiſſimo cordi ſatisfieret. At illũ potius optauerim perpetuo munere meæ ſeruitutis indicio uel modico decorare ſicut & perpetuę ſunt illius auguſtiſſimæ dotes: quæ niſi cæteras illuſtrans eius humilitas inhibuiſſet, accuratius (vti par fuerat) recenſitæ, vniuerſam eccleſiã in illius ardentiſſimũ amorem quin etiam grauiſſimam admirationem conuertere potuiſſent. Parauetam autem ex ingeniolo mei modico nec ſatis culto pomerio quoſcunq; collegerã ematuratos fructus, quorum & virtus erat ea venena morboſue repellere, quibus modo Chriſtiana pietas eo magis inficitur, quo minus cauẽtur, quin etiã (quod heu magis illacrymandum eſt) veluti ſana pharmaca ab ignorantibus extollũtur: paſſimq; mentibus innocentium ingeruntur ac propinantur. At Dei voluntate detineor ad tempus. Non ſunt autẽ a me Dei iudicia rimanda pluſquam oportet, Deũ magis quam hominem eſſe timendum noui. Scio ſanctiſſimos Doctores Eccleſię, quorum ego doctrinã tueor & honorem, magis eſſe verendos, quam quicunq; viuens in terra. Sed videtur patri ſa. non adhuc eradicanda, quæ ſuborta ſunt omnia zizania. Sperauerim autem Dei prouidentia tempus accomodandum, quo cum magis effetuerint olim collecta, ac in faſciculos quæſtionũ atque tractatuum iam redacta: data quoque liberrima facultate, reliqua pro uoto, nedum ſacræ Theologiæ ſcholaſticæ, verum etiam ſacrarum litterarum triticum puriſſimũ inficientia, conuellendi: veritatis igne liberius atque profuſius purgabitur area cęli. Interea R. D. T. vnicum hoc meũ prælibet ex eodem pomerio dulce munuſculũ, ac ſuo dicatũ ſamigeratiſſimo nomini communem in ſalutem communicari lætetur. Quo namq; magis Strigiatus hęreſis abdita peſtis, quæ redemptas animas a Chriſto Redemptore (proh dolor) iterum inimico diabolo deuictas, opprobrioſe ſeparat & auertit, eiusdem effrenatiſſima diaboli malitia, noſtra tempeſtate validius mundum inuaſit, eo copioſius hoc ipſo ſuaui fructu poterit euitari, necnon liberius fauorabiliusque tuo ſub numine iam patefacta funditus eneruari. Quod Deus Opt. Max. ſuarum ouium miſertus concedere, ſimul ac felicem R. D. T. donec e temporali tranſitum paret in æternam felicitatem, ſua pietate conſeruare dignetur. Eidem fidiſſimum ſeruum ſuũ etiam atque etiam recommendo.

AVTHOR

AVTHOR AD LECTOREM.

IVDICIO quodam extremo Ferrarię peracto contra Magam seu Lamiam, vel certe melius eo Strigem appellatam a vulgo, quo velut aues illæ, delectatæ nocturnis vmbris, quasi volitando præcipue mulieres tales maleficæ in cursum diabolicum, vt aiunt, deferantur, Domini Doctores Vtriusque Iuris, quibus vt pro more consilium præberent accitis, processus omnis innotuit, ex rei nouitate plurimum admirati, obnixe rogarunt, vt ea de hac rara materia scripto commendarem, quibus vulgata quod in somnis, diaboli varias ob delusiones isthæc accidant, quã certo certius esse falsam ex processu cognouerant, aboliretur opinio. Annui precibus, tametsi duplici & utraque grauissima lectura, tam inquam naturalis, quam sacræ Theologiæ, simul ac Inquisitionis vice alterius onere prægrauatus, & quod instantius flagitabant, instantiori solicitudine tumultuarieque perfeci. Ea vero dumtaxat exempla vel opportunas experientias induxi, quas ibi contigit authentice percepisse. Nam si cuncta, quæ passim a fide dignis etiam relata, scripto commendare voluissem, in immensum creuisset edendum opus. Minus autem adhuc maturatum e manibus eripere molitus, cui neque dignum erat a me quicquam negari, inter cæteros egregiæ valde mentis & acutissimo fretus ingenio doctor, pererrantibusque luminibus dum scripta cupide legeret, ea pro parte, sua qua pollet sapientia, iuxta propriã exornando professionem, placuit obfirmare. Quod quidem ob viri reuerentiam, ex sua tamen voluntate nomine suppresso, non renui: sed eo potius admittendum etiam duxi, (quod tamen ipse per me veluti meæ professioni non consonum, fecissem nunquam) quo Domini Doctores vtriusque iuris, quibus ad consilia vocatis, iudiciales huiusce causæ processus ex mandato patefiunt Ecclesiæ, prima fronte conspiciant, non nimium a sua sapientia quæ scribimus, elongari. Non omnia tamen approbo: Eorumdem igitur cum alicubi videris quæ propria sunt, instar postillarum apposita, ne miraberis, sed lætare magis, oro te Candidissime Lector. Vale Felix.

INDEX

INDEX CAP. QVAESTIONIS AMPLISS.

DE STRIGIBVS.

ROponitvr quæstio, & inducuntur argumenta quattuor, quæ generaliter probare vidētur partem quæstionis falsam: omnia inquam quæ narrantur de Strigibus, non in veritate aut in corpore, sed per phantasticas visiones aut in somnis, diabolici spiritus illusione contingere. Cap.1.Pag.1

Duo argumenta producuntur ad idē, quæ specialiter probare videntur, Striges ad ludū diabolicum vnctione uel alio maleficio facto non portari. Inde vnicum pro parte quæstionis vera subnectitur: quo fit vt tota quæstio dubia reddatur. Cap.2.p.4

Plurima maleficiorum genera officio Inquisitionis atque iudicio subiecta ostenduntur: de quibus tamen non esse principalem huius operis intentionem differere, manifestatur.et Adriani Papæ vi. Breue cōtra Striges, ac ipsius strigiatus hæresim. cap.3.p.7

Quæ sit operis huius specialis intentio: quotve sint in eodē specialiter declarāda.c.4.15

Homines a dæmonibus posse deferri ad longinqua terrarum spatia: itidem facto huic accessoria, sacris litteris non contradicere, qnin potius congruere. cap.5.p.16

Dæmones hominibut apparere posse in forma humana, & etiam in brutali: ipsosq; se præbere incubos eisdē & succubos. Cap.6.p.19

Dæmones virtute sua naturali posse quæq; perdita seu destructa, non eadem numero, sed specie: non solum in apparentia, sed vere etiam recuperare. Cap.7.p.22

Viros ac mulieres in brutorum quamcumq; speciem, virtute dæmonum non vere cōuertii, sed delusorie. Cap.8.p.24

Deum optimum Max. non nisi sapientissima dispositione permittere mala plurima, quæ per Striges contingunt fieri, & ex eis elicere multa bona. Cap.9.p.27

Ea quæ cōmuniter referūtur de Strigibus, nō posse cōtingere tantū in somnis. C.10.p.29

Eadē quæ referuntur de Strigibus in veritate sic contingere posse, vt cōmuniter fama volat, pluribus suadetur exēplis. Cap.11.p.31

Esse firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum, prædicta omnia eo modo contingere quo ab Inquisitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquisitorum iudicijs sumpta. Cap.12.p.33

Ad idem secunda ratio sumpta ex textiū multipliciū assertione fideli, omniq; exceptione maiori, & vnius responsionis reprobatio. Cap.13. p.36

Improbatio vnius euasionis ad prædictam rationem. Cap.14.p.39

Ad eandem euasionem præcludendam, aliæ deductiones inuictæ. Cap.15.p.42

Eadem secunda ratio ex eodem fundamēto tripliciter confirmatur. Cap.16.p.45

Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducta. Cap.17.p.48

Experientiæ corporalis cursus ac transportationis Strigum ad longinqua loca per personas populares inductæ. Cap.18.p.50

Experientiæ apparentis conuersionis Strigum in catos. Cap.19.p.52

Cur Deus permittat quod dæmones copiosos ac celebres Strigū cōuētus, crebro sic instruāt ac aceruēt, e diuersis regionibus assumptis viris ac mulieribus. Cap.20.p.55

Pro solutione primi argumenti, primo deducitur allegatum in contrarium capitulū Episcopi. esse multipliciter de authoritate ac veritate suspectum. Cap.21.p.59

Capitulum Episcopi propositum suum inefficaciter inferre: & ob hoc de falsitate & authoritate minori suspectum esse. Cap.22.p.62

Quod non est necessario standum dictis illius capituli Episcopi, si a synodali & particulari concilio emanauit. Quin etiam si a concilio generali prodijsset, reclamandum est ad Pontificem, vt sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo. Cap.23.p.64

Posito quod concilium Acquirense fuerit Generale viteq; congregatū, & suppositis etiā omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere Striges manus Inquisitorū: et de varijs illusionū diaboli modis atq; generib⁹. C.24 p.68

Summaria explanatio capituli Episcopi. inducti quantum exigit propositum quæstionis huius

huius: & quomodo ea quæ ibi narrantur, ab his differunt, quæ Strigibus dicuntur contingere. Cap. 25 p. 70
Circa quæ principaliter credenda uel operanda deluderentur illæ personæ, de quibus dicti capitulũ Episcopi. loquitur. C. 26. p. 73
Argumentum secundum soluitur, in quasolutione quid de casu in legẽda tãcti Germani tacto, factis Strigum simili, sentiendum sit, multipliciter aperitur. Cap. 28. p. 76
Nodi omnes dissoluuntur, quibus tertiũ quartumque argumentum videbantur inuoluere legentes. Cap. 29. p. 78
In solutione quinti argumenti, nihil esse virtutis in vnguento, quo se perunguntur nefandissimo Striges, aperitur: tameisi quandoq; trahatur diabolus ad Strigũ vota per illam unctionem, quasi per signum: quandoque uero impediatur: & quomodo id contingat. Cap. 30. p. 80
Diabolum quandoque præferre quasi personæ immobiliter dormientis imaginem, ne credatur personam illam vere, sed potius delusorie ac imaginaria visione tantummodo ad ludum esse delatam. Cap. 31 p. 83
Tacta per argumentũ sextum, qualiter inquã dicantur Striges nõ posse diabolo non subesse: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos; & ab eadẽ etiã liberentur delusione, clarissime manifestatur. C. 32. p. 87
De obligatione illa, qua diabolo striges promittunt occidere pueros: & quare Deus tot innocentum iniustã (ut apparet) necem permittat. Cap. 33. p. 88

Capita primi tractatus de Præeminentia Sacræ Theologiæ super omnes alias scientias.

QVAESTIO dubia per oppositas rationes proponitur, & ex duobus fundamẽtis principalis conclusio probatur, quã author proponit. Cap. 1. p. 93
Inductæ probationis amplissima declaratio. Cap. 2. p. 94
Sacram Theologiam cæteris omnibus scientijs esse præstantiorem. Cap. 3. p. 95
Ad decidendas quæstiones superioris scientiæ, vires inferioris non suppetunt, quibus nihilominus subministrant. Cap. 4. p. 99
Leges ciuiles seu etiam canonicæ quæstiones Theologales, qualis est etiam ista de Strigibus, per se non posse decidere. Cap. 5. p. 103
Duæ rationes pro conclusione principali recitatæ firmantur. Cap. 6. p. 105
Tertiam rationem ab Aduersario inductam, esse satis infirmam, eiusdem etiam solutionem inutilem esse manifestatur, simul ac ostenditur quomodo peritia legum, scientia merito dici possit. Cap. 7. p. 107
Legum scientia practica est, et nullo modo proprie speculatiua. Cap. 8 p. 110
Legum scientiam merito glorificare sui cultores: sed suos magis Theologiam. C. 9. p. 112
Modus procedendi legistarum declaratur nõ contemnendus. Cap 10. p. 113
Quarta ratio in qua disseritur de mutabilitate legum non improbanda. Cap. 11 p. 115

Capita secundi Tractatus de Præeminentia Sacræ Theologiæ super omnes alias scientias.

QVIA per leges proficiamus ad veri cognitionem, non sequitur præeminentia earum in decidendis quæstionibus Theologicis. Cap. 1. p. 117
Ex eo quod Papa legibus vtatur, non præferẽtur Theologiæ. Cap. 2. p. 118
Ex eo quod canones aliquid possint, non sequitur vniuersaliter, quod idem possint leges ciuiles. Cap. 3. p. 119
Quia leges de fide catholica quandoque se intromittant, non habet Ponzinibius propositum suum. Cap. 4 p. 120
Quinta ratio ad idẽ defectiua soluitur, ex hoc sumpta, quod ex ore Dei lex promulgatur. Cap. 5. p. 122
Ratio ad idẽ sexta ex eo sumpta, quod lex obligat in conscientia, soluitur. Cap. 6. p. 123
Septima etiã ad idem ratio ex hoc sumpta, ꝙ ius ciuile sit in sũmo honore sẽper habitũ, vna cũ sua cõfirmatione soluit. C. 7. p. 125
Octaua ratio ad idem ex eo producta, ꝙ lex omnibus præcipiat, soluitur. C. 8. p. 127
Ratio nona ex eo sumpta, ꝙ finis legũ est homines reddere virtuosos, soluitur. C. 9. p. 129
Decima demum ratio ex eo sumpta, ꝙ scientia iuris dicitur sapientia, pariter cum suis cõfirmationibus deijcitur. Cap. 10. p. 130

Capita

Capita super Apologia prima de Lamiis contra Ponzinibium.

PRoœmium. pag.133
Ratio prima pariter & secunda ex his sumptæ, quod dicta de Strigibus nec probãtur, nec fauent animabus manifestantur cõtra veritatem infirmæ. Cap.1.p.133
Ratio tertia procedens ex narratorum circa Striges minori, verisimilitudine, reprobatur. Cap.2.p.135
Ratio quarta sumpta ex hoc, quod ea quæ narrantur de Strigibus, dicuntur opere diaboli perpetrari, soluitur. Cap.3.p.137
Ratio quinta ex hoc sampta, quod quæ facta narrantur a Strigibus in spiritu & non in corpore fiant, deijcitur. Cap.4 p.139
Ex authoritate Apostoli in d.c.Episcopi.inducta, habetur delationẽ corporalẽ ad longinquas partes et inaccessibiles humana virtute, supernaturaliter esse possibilẽ.C.5.p.140
Quatuor singulariter esse falsa, capitulũ Episcopi prodit. Cap.6.p.140
Cetera quæ in eodem capitulo referuntur, falsa quidem, sed non impossibilia dæmonibus esse censentur. Cap.7.p.143
Pluribus modis contingit aliquid in spiritu cognosci. Cap.8.p.144
Applicatio prædictorũ ad præsentem de Strigibus considerationem. Cap.9.p.146
Duobus alijs etiam modis contingit aliquid in spiritu euenire. Cap.10.p.148
Non determinatur in d.c.Episcopi.esse impossibile, quod illa corporaliter fiãt, quæ quãdoque contingunt in somnis. C.11.p.150
Rationem sextam ex præsuppositione iuris assumptã: septimam quoque quia procedant hec a spiritu maligno, nequaquam præualere. Cap.12.p.152

Capita super Apologia secunda de Lamiis contra Ponzinibium.

PRoœmium. pag.154
Deijcitur solutio Ponzinibij ad rationem ex communi Strigum confessione sumpta. Cap.1. p.154
Reprobatur solutio Ponzinib. ad rationẽ sũptam ex experientia. Cap.2 p.156
Reprobatur solutio Ponzi. ad rationem probantem realem corporũ delationem in cursu esse possibilem ex reali delatione, qua delatus est Christus in montem excelsum et super templi pinnaculum. Cap.3.p.157
Delationem corporalem personarum a spiritibus eße impossibilem, non probatur in dicto c. Episcopi. Cap.4 p.159
Diabolum sic in inferno religatũ teneri, quod non possit ad nos tentandos accedere, sapit hæresim. Cap 5.p 161
Non permittere Deum a diabolo Striges decipi, sine ratione dicitur. Cap.6.p 162
Solu. Ponzi. ad rationem sumptam ex appetitu quo diabolus adorari cupit, simul ac ipsa ratio infirma est. Cap.7.p.163
Responsio Ponzi. ad rationem sumptã ex permissione diuina respectu malorũ quæ fiunt a Strigibus, pariter vt ipsa ratio deficit. Cap 8. p. 164
Quattuor aliæ rationes infirmæ recensentur cũ Sol. Ponzi. magis deficiẽtib⁹. C.9.p.166
Ratio decima ex d. c. Episcopi fundamentũ sumẽs male soluit ab Aduersario. C.10.p.168

Capita super Apologia tertia de Lamiis contra Ponzinibium.

CConclusiones tres, quibus Ponz. negat Striges abuti sacramentis, & insidiari pueris, necnon eosdem occidere: diabolum insuper incubum & succubum esse, reprobantur. Cap.1.pag.170
Non admittendas Striges contra Striges in testes, & ob id Inquisitorum processus eas admittentes esse infirmos, quæ Ponzi. duabus conclusionibus complectitur, reprobatur. Cap.2.p.173
Vbi Aduersarius venit præcipue indicãdus, alios iudicandos censet actus temeritatis spiritu. Cap.3.p.175
Aduocandos esse Iuristas ad Inquisitorũ processus formandos ac perficiendos, quod Ponzinibius septima conclusione nititur suadere, reprobatur. Cap.4.p.176
In Apologia quarta vnum Oltradi dogma de Lamijs tantummodo reprobatur. p.177

FINIS.

QVAESTIO DE STRIGIBVS

PER EXIMIVM SACRARVM LITTERARVM PROFESSOREM

F. BARTHOLOMAEVM SPINEVM
ORD. PRAED.
Sacri Palatij Apostolici Magistrum.

Proponitur quæstio, & inducuntur argumenta quatuor, quæ generaliter probare uidentur partem quæstionis falsam. Omnia, in quam, quæ narrantur de strigibus non in ueritate, aut in corpore: sed per phantasticas uisiones, aut in somnis diabolici spiritus illusione contingere. Cap. I.

QVAERITVR, an maleficæ illæ personæ, quæ vulgo Striges dicuntur, ea vere corporaliterque faciant, ac patiantur, quæ se facere patique fatentur: an certe credendum sit illusionibus easdem diabolicis adeo desipere, vt putent in vigilia sibi contingere, quæ contingunt in somnis. Et videtur quod, vt præfertur, a diabolo sint deceptæ. Quod quidem probatur primo concilij Acquirensis authoritate, in quo, vt registratur in Decretis. 26. q. 5. cap. Episcopi. sic decernitur. Non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres, retro post satanam conuersę, dęmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credũt se & confitentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarũ terrarum spatia intempestæ noctis silẽtio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ, &c. Vbi patet per concilium determinari, quod hæ sunt illusiones diaboli, & quod in phantasia solum perficiuntur. Quod manifestius etiam apparet per ea quæ ibidem paulo post habentur in verba hæc: Sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare

Primum argumentũ pro parte falsa.

dicare debent, vt nouerint hæc omnino falsa esse: & non a diuino, sed a maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. Si quidem ipse satanas qui transfigurat se in angelum lucis, cum mentem cuiuscunq; mulieris ceperit, & hāc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo notas, modo ignotas personas ostendens, per quæque deuia deducit: & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc nō in animo esse, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cum Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit & audiuit: sicut ipse statim inquit: Fui in spiritu. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum est, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit. Et infra: Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari: aut transformari in aliā speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior. hæc ibi. Per prædicta igitur verba manifestatur non solum esse falsum quod tales personæ corporaliter ad ludum illum diabolicum portentur, vt faciant quæ vulgo dicitur eas facere: verumetiā esse hæreticū quēcunq; talia credentē fieri vel etiā posse fieri corporaliter virtute dæmonis: & asseritur quod hæc omnia & his similia, in solo spiritu, & in somnis duntaxat fiunt. Assertioni autem & determinationi sanctorum cōciliorum contradicere, vel etiā non acquiescere, hæreticum est. etiam si concilia particularia sint. extra de hæret. c. Ad abolendam. ergo &c. Secundo idem probatur ex his quæ narrantur a talibus personis fieri in tali cursus eorū phantastici statu. Dicunt enim, quod ingrediuntur domos nobilium & diuitum, & ibi comedunt & bibunt: & quod tanta quandoque est eorum multitudo, vt dicāt se vegetes magnas vino pretioso euacuasse: casei formas magnas, vt vocant, consumpsisse: boues pinguissimos mactasse, & assatos edisse: & isthæc plurima fecisse, quæ ex duplici capite falsa deprehenduntur. Primo quidem quia (vt eorundem etiam testimonio comprobatur) cum redeunt de cursu fere semper inueniunt se afflictas, & non secus ac illis noctibus, quibus ad cursum non deportantur, famelicas: quod tamen esset contra naturam. Secundo, quia in domibus illorum nobilium, in quibus

Secundum argumētum ad idem.

e fieri dicantur a igibus q̄ portant ludū.

asserunt

asserunt prædicta consumere vel consumpsisse, nihil vnquam inuẽtum est defecisse ciborum vel vini, nullum bouem, vel aliud quodcunque animal defuisse. ergo hæc omnia conuincuntur illusiones esse dæmonum vel somnia, sei quod legitur in historia sancti Germani non dissimilia, quãdo hospitatus in quodam loco vir sanctus, cum post cœnam iterum pararetur, admiratus interrogauit cui de nouo præpararent: cui cum dicerent, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt, præpararent; illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare: Et ecce vidit multitudinem dæmonum ad mensam in forma hominum & mulierum venientem: quibus præcipiens ne abirent, cunctos de familia excitauit, inquirens si personas illas agnoscerent. Qui cum omnes vicinos suos ac vicinas esse dicerent, misit ad singulorum domos, dæmonibus præcipiens ne abirent: & ecce omnes qui videbãtur ibi comedere, in proprijs lectulis sunt inuenti. Adiurati ergo qui aderant, se esse dæmones dixerunt, qui sic hominibus illudebant: vnde patet propositum apertissime. Tertio, probatur hoc idem per alia, quæ ab eisdem flagitiosis personis narrantur: quæ credere accidisse, aut etiam fieri posse, hæreticũ est, aut fatuum. Dicunt enim quod illa domina cursus, quam striges qui Ferariæ sunt, vocant sapientem sybillam, quæ videlicet in illa multitudine præesse videtur, sicuti iuxta prædictũ cap. Episcopi. Herodias vel Diana, desiderat tangere aquã fluminis Iordanis, quo loci congregantur, vt aiunt. Et licet ad hoc plurimum conetur, nunquam tamen præualet eam tangere, sed fluuius ipse potius exsiccatur. Qua de re sic illa irascitur, vt a facie eius oporteat omnem illam multitudinem statim aufugere: alias, omnes ab ea protinus necarentur. Causam autem quare tantopere tãgere desiderat aquam illam, hanc afferunt; quia si posset, inquiunt, hoc consequi vt tangeret aquam, fieret tunc domina totius mundi. Et sic dicunt omni nocte accidere, qua sic in cursu conueniunt, bis videlicet in hebdomada. Quæ quidem omnia, quantam qualemue sapiant vanitatem, sapientes iudicent. Quarto, idem etiã confirmatur ex narratione ipsarum de his quæ videntur etiam apertam impossibilitatem præferre: & ob hoc non nisi delusoria esse censenda. Dicunt enim, quod postquam comederunt aliquem pinguem bouem, vt supra relatum est, vel aliquam uegetem vino, vel arcam seu cophinum panibus euacuarunt, & consumpserunt ea vorantes, domina illa percutit aurea virga, quam manu gestat, ea vasa vel loca, & statim vt prius plena sunt vini, vel panis ac si nihil inde fuisset assumptum. Similiter congeri iubet ossa omnia mortui bouis super corium eius extensum, ipsumque per quatuor partes super ossa reuoluens, virgaque percu-

historia S. Germa de strigibus.

Tertium argumentũ ad idem.

domina cursus, et sapiens sybilla dicit

Quartum argumentũ ad idem.

tiens, viuum bouem reddit vt prius, & reducendum iubet ad locum suum. Cum igitur hæc esse videantur miraculosa opera, quæ a solo Deo seu diuina virtute fieri possunt, ut sacri Theologi vnanimiter determinant: talia diabolo attribuere, hæresim importare videtur; vel certe delusorie omnia contingunt; quod est propositum.

Duo argumenta producuntur ad idem, quæ specialiter probare uidentur, striges ad ludum diaboli cum unctione uel alio maleficio facto non portari. Inde unicum pro parte quæstionis uera subnectitur: quo fit ut tota quæstio dubia reddatur. Cap. II.

Quintum argumẽtum ad idem.

QVINTO, nonnullis experientijs specialiter ostenditur esse falsum, quod striges portẽtur a diabolo facta quadam unctione, vel quocunq; alio modo, ad ludum, vel ad loca distantia. Et primo quidem inducendum est id quod accidit Illustri Principi. N. etiam temporibus eorum qui adhuc supersunt. Cum enim strix quædam in carcere Inquisitoris cuiusdam conuentualis detineretur, quæ fatebatur se multotiens ad cursum esse delatam, desiderauit ille Princeps hæc audiens experiri si uera hæc essent, an potius somnia. Et aduocans D. Inquisitorem, illum tandem induxit vt permitteret coram eis, & coram multitudine ad idem astãtium nobilium, adductã mulierem se perungere suo quo vtebatur vnguento, & viderent si vere a diabolo visibiliter vel inuisibiliter apparente, per aera portaretur ad cursum. Quod cum Inquisitor (& si perperam) admisisset: & illa coram eis profiteretur se ituram, seu portandam a diabolo si inungeretur vt supra: inuncta sæpius, stetit immota: nec unquam ei quicquam insolitum contingere potuit: cuius rei in hanc etiam vsque diem perseuerant plures nobiles testes de visu. Ex quo facto patet esse falsum, quod portentur ad cursum pro uoto striges, sed quod aliquotiẽs eis videatur sic deportari, cõtingit ex delusione diaboli. cuius rei plura alia testimonia, exemplaque libet nunc subinferre, quæ etiam temporibus nostris contigisse feruntur. Dominus Augusti. de Turre, Bergomensis, medicus suo tempore celebratissimus, mihi superioribus annis in domo sua Bergomi retulit, quod cum iuuenis Paduæ studeret, quadam nocte circa sextam horam domum cum sodalibus suis rediens, & pulsans, cum nemo responderet, aut aperiret; tandem per fenestram, scala conscendens, domum intrauit: & ancillam inquirens, reperit iacentem in cubili super terram supinam, nudatam veluti mortuam, & penitus insensibilem, ita vt nulla potuerit arte per ipsum excitari. Facto mane, ab ipso, quæ ad sensum redierat, scisitata, quidnam illa nocte passa

fuisset

fuisset; tandem confessa est se delatam ad cursum. Ex quo manifeste patet, quod non corporaliter, sed in spiritu vel in somnis ita deluduntur, vt putent se longius deferri, quæ immobiles domi residēt. Huic simile mihi Salutijs retulit superioribus annis D. Petrus Cella, olim vicarius Marchionatus Salutiaru, qui supersest adhuc, de quadam sua etiam ancilla similia passa, similiterque ab eo deprehensa deludi. Sed & fama publica apud nostros fertur, quod cum in diœcesi Cumana officium inquisitionis exerceretur a nostris, contigit in castro, quod Luganum appellatur, vxorem notarij inquisitionis iudicialiter accusari, quod esset strix, atque malefica. Turbatus est autem mirum inmodum vir eius, eo quod sanctam esse putaret. Dispositione autē Domini mane diei Veneris sancti, dum vxorem nō inueniret, in stabulum porcorum concesit', & ibi nudam verendaque præmonstrantem, & penitus insensibilem in quodam angulo reperit limo porcorum respersam. Iam igitur certior ferme factus de eo quod credere nō poterat, arrepto gladio subita ira voluit eam occidere. Sed in se rediens, paululum substitit vt videret finem. Et ecce post modicum temporis ad sensus suos illa reuersa, viso marito sibi mortem intentare, coram eo prostrata est: & veniam petens promisit quod omnem ei ueritatem panderet. et confessa est, quod iuisset illa nocte ad cursum &c. Maritus autē hæc audiens statimque recedens, eam apud Inquisitorem accusauit vt ignibus traderetur. Quæ illico inquisita, nusquam comparuit. Putant autem quod in lacum, super cuius ripam terra illa sita est, se immerserit. Fertur etiam, quod quædam mulieres cum eadem ratione se perungerent, vt videlicet ad ludum deportarentur, a nonnullis clam spectantibus, visæ sunt quasi somno statim oppressæ in terrā cadere, & ibidē per plures horas immobiles permanere: cum tamen eædem in se reuersæ postmodum affirmarent, ad cursum, vt optabant, se tunc temporis fuisse deportatas. Videtur autem quod per talē vnctionem id contingat his strigibus, cuius simile recitat diuus Aug. 18. de ci. Dei. c. 28. accidisse cuidam nomine Præstantio, cuius filius eidem sancto Doctori retulit, quod præfatus eius pater quadam vice venenum quoddam sumpsit commesto caseo malis artibus composito: & statim iacuit in lecto quasi dormiens; qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies eum velut euigilasse dicebat: & quasi somnia narrasse, quæ passus est, caballū scilicet se factum, annonam inter alia iumenta baiulasse militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retias deportauit: quod ita vt narrauit factum fuisse, compertū est. Sicut igitur huic Præstantio per caseum maleficum, ita strigibus per vnguentum prædictum diabolicum posibile est accidisse,

cidiſſe, vel accidere ſomnum vehementiſsimum, & ſomniare ſe ad loca deportatas longinqua, in catos conuerti, vel quęcunque alia facere etiam vel pati, quæ poſtmodum ſe putant in veritate feciſſe, vel paſſas eſſe. Neque iudicandum eſt hoc eſſe contra naturam omnino: cum etiam quibuſdam vnctionibus medici quandoque naturaliter ſomnum vehementiſsimũ inducant inunctis (vt ſemel ætate noſtra contingit) temporibus infirmi, qui nullatenus antea poterat ſomnum capere. Ex quibus omnibus & innũmeris alijs experiẽtijs clariſsime patet, quod vel aliquid tale quandoque naturaliter poteſt accidere: vel tales ſunt dæmonum illuſiones: & quod non in corpore, ſed in ſomnis & in ſpiritu fiunt ac videntur quæcunque ab his perſonis fieri vel videri narrantur contra naturam. Sexto probatur, ſtriges non eſſe diabolo ineuitabiliter obligatas, non conuerti in catos, non occidere pueros: quæ tamen omnia iſtæ infideles feminæ aſſerunt accidere, vel ſe operari, dum ſic deportari ſe dicunt a diabolo. Affirmant enim, quod illi qui ſemel ſe obligarunt ſupradictæ dominæ curſus, non poſſunt vlterius ab obligatione illa reſilire: quod libero arbitrio derogare, & conſequẽter hæreticũ eſſe, immo contra naturam manifeſtũ eſt. Item, quod promittunt ſtrigare omni tanto tempore, puta omni quindena vel menſtruo, ſaltem puerum vnum ſiue puellam, & quod id optime ſeruant. quod etiam vadunt per domos infantium, quos impetere volunt ingredientes & ſaltantes in forma catorum per feneſtras atque caminos, & ſuper lectum puerorum aſcendentes, eorum ſanguinem ſugunt a digitis manuum, atque pedum, ab ore ſtomachi, a fontanellis, & alijs eorundẽ corpuſculorum partibus delicatis: qui tandẽ hac de cauſa poſt paucos dies deficientes moriuntur. Dicunt etiam, quod domum propriam reuertentes accipiunt quandam calamitã de ſubliminari oſtij domus ſuæ, quã calamitam ipſe ad hoc ibi dum abeunt in curſum, relinquunt, vt in reuerſione eam accipientes, ſtatim in propriam formam (vt ſibi videtur) redeant feminarum, a forma qua ſibijpſis videbantur cati. In quo quidem facto vel eſt hæreſis in prædicto cap. Epiſcopi. damnata, quod videlicet vna ſpecies creaturæ tranſformetur in aliam: vel certe maxima dæmonum deluſio ſi hæc fiant in ſpiritu tantum, ſeu in ſomnis. Nec eſt ueriſimile, quod tantum ſanguinis a pueris fugãt, ipſis non ſentientibus, uel etiam eorum parentibus non aduertentibus, cum præſentes ſint, horis præſertim nocturnis, quando iſta dicuntur contingere: vt inde neceſſario mors ſequatur.[a] Alias ſequeretur, quod innumera multitudo puerorum ita periret: cum tamen ſint rariſsimi, qui videantur tali morte decedere. Dicunt enim quod eſt innumerata ſtrigantiũ multitudo promiſcui ſexus;

Sextum argumentũ ad idem.

a Vnde ſequitur ſpeciẽ falſitatis habere, iuxta ea quæ habentur, i. c. quia ueriſimile. de præſump.

ſexus; & quod quilibet tenetur qualibet quindena, vel ſaltem quolibet menſe vnum maleficiare puerum, vt ſupra inductum eſt. Innumerabiles igitur quolibet etiam menſe morerentur: quod non apparet. Nec ualet dicere, quod ab eiſdem ſtrigantibus, uel ab alijs etiam ſtrigibus poſtmodum curentur: tum quia ipſę ſtriges communiter fatentur, quod nollent eos ab aliquo curari, & quod pro ſuo poſſe intendunt eos occidere: tum quia quædam quæ dicebat ſe curare tam eos quos ipſa ſtrigabat, quam ab alijs ſtrigatos, fatetur ex alia cauſa in eodem proceſſu per me facto contra eam, quod ipſæ quæ ſtrigant, nollent quemquam curari. Ex qua etiam dictorum cõtradictione (volebat enim iſta curare propter lucrum) patet manifeſte, quod iſta poſitio nulla ueritate ſubſiſtit. Non videtur etiam conſonum diuinæ clementiæ, ut tot innocentes pueros ab his maledictis perſonis pro earum occidi voluntate permittat. Ex his igitur omnibus quam clariſsime patet propoſitum.

Argumentum pro parte quæſtionis vera.

In contrarium faciũt infiniti pene proceſſus Inquiſitorũ, & iuſtitia facta p eos cõtra tales perſonas quaſi ueraciter & corporaliter vadãt ad curſum: & ibi fidẽ abnegent atq; baptiſmũ, conculcent crucẽ, ac ſacrũ Chriſti corpus cõtumelijs opprobrijs & horrẽdis vituperijs afficiãt. Quę quidẽ omnia ſi nõ vere, ſed in ſomnis fierent, iniuſtiſsimi iudices eſſent Inquiſitores, & nõ iuſtitiam miniſtrarent, damnando tales extremo ſupplicio. Et cum eccleſia id cognoſcat & toleret, ſeu etiam eis faueat, & a principibus & populis ad id exequendum Inquiſitores inducãtur & animentur; patet quod hæc non ſunt tantum ſomnia; ſed corporaliter & in uigilia prædicta horrenda ſcelera ab his maledictis perſonis perficiuntur: cũ prẽcipue Inquiſitores ſint ſapientia naturalique prudentia communiter præditi, viri eccleſiaſtici grauiſsimi, & probitate vitæ viri religioſi.[b]

b Vnde pro eorũ actibus præſumitur, iuxta text. not. & lib. Abb. ĩ c. niſi eſſent. de præben. & gl. in l. Titio fundus. ff. de cõ. & de. & in religioſis eſt text. aureus in c. ij. ibi. quod non feciſſent cũ gl. de no oper. nun. c. et per glo. in c. de præſentium. 16. q. 1. & Felv. in c. ſuper his col. pe. in fi de Accuſatio.

Plurima maleficiorum genera officio inquiſitionis atque iudicio ſubiecta oſtenduntur, de quibus tamen non eſſe principalem huius operis intentionem differere, manifeſtatur.

Cap, III.

PRo determinatione quæſtionis huius præmittendum eſt, quod hic non intendimus de toto ſuperſtitionis genere differere, vtrũ vere contingant quæ circa illud ſupra facultatem humanæ naturæ fieri uidentur; an certe deluſorie phantaſticeue. Iam enim exploratiſsimum eſſe puto, vel mediocriter erudito, immo etiam cuique rudi, niſi ex toto deſipiat, his ſceleribus totum pene orbem eſſe fœdatum; cum idipſum quotidiana præmonſtret experientia: tum etiã

quia

quia contra tales tam diuinæ leges deſæuiũt quam humanæ: ſiquidem contra maleficos clamat Dominus, Exodi. 22. Maleficos non patieris viuere: ſimiliter contra eoſdem, necnon contra magos & ariolos, incantatores, pythones & diuinationis ſpiritum habentes, in diuinis litteris extrema etiam pendet ſententia. Nam Deut. 18. ſic dicitur: Non inueniatur in te qui ariolos ſciſcitetur, aut obſeruet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neque pythones conſulat, nec diuinos: & quærat a mortuis veritatem. Leuit. quoque. 19. ſic dicitur: Anima quæ declinauerit ad magos & diuinos, & fornicata fuerit cum eis (hoc eſt, illorum ſceleribus communicauerit, & per hæc illorum auxilium implorauerit, ac peſsimis eorum artibus vſa fuerit) ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et in eodẽ lib. c. 20. ſic dicitur ex ore Domini: Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinationis ſpiritus fuerit, moriatur: lapidibus obruent eos. Sacri quoq; canones, ſancti Doctores eccleſiæ, ac ſacri Theologi de huiuſmodi ſuperſtitionum ac diuinationum genere abundantiſsime tractantes, omnia talia eſſe ſcelera nefandiſsima, extrema vltione digna definiunt, vt præcipue patet 26. q. 5. per totum. & per diuum Aug. in lib. de doct. chriſtiana. & regiſtratur in eadem cauſa. q. 2. Illud. & in lib. de natura dæmonum, vt ibidem habetur. q. 4. c. Igitur. & c. Sciendum. In pluribus quoque libris de ci. dei eiuſdem ſancti Doctoris, videlicet lib. 7. c. vltimo, lib. 8. c. 29. lib. 10. c. 9. lib. 18. c. 17. & 18. & lib. 21. c. 6. Diuus quoque Thomas hęc opera nefandiſsima vere fieri ab his ſceleratiſsimis hominibus, in pluribus doctrinæ ſuæ locis declarat, & præcipue. 2. 2. q. 93. & 92. Tertio cõtra Genti. c. 104. & 105. Secundo ſententiarum. di. 7. Pot. q. 6. ar. 6. Ma. q. 16. ar. 9. 10. & 11. Cũ eo quoque concordant omnes ſacri Theologi in eadem diſtinctio. 7. 2. ſententiarum. [e] Vnde etiam ab eccleſia ſpieciale impedimentum matrimonij ponitur maleficium, quod non niſi per has artes, diabolica interueniente virtute, perficitur. de quo diuus Tho. pertractat. in. 4. d. 34. cum alijs Theologis ibi. Leges quoque canonicæ, ſicut pro parte inductum eſt, talia vt nefandiſsima condemnant opera: contra talium auctores excommunicationis ſententiam, aliaſque varias pęnas promulgando, vel comminando, vt patet præcipue. 26. q. per totum, & vbi etiam ſpecialiter de diuinationibus & ſortilegijs pertractatur. Ciuiles etiam leges contra maleficos & mathe. multipliciter furiunt, vt patet præcipue. c. de malefi. & mathe. contra eoſdem grauiſsimas promulgantes pœnas. Quæ quidem nefandiſsima opera ſi non vere fierent, ſed deluſorie, vane contra ea fuiſſent promulgatæ leges, & in legum ipſarum auctores, etiã in ipſum Deum,

[e] *De hoc, ſi lubet, vide late in deciſio. capellæ Tholoſanæ. q. 380. incip. Quidã ætatis. per totã.*

iſta

ista retorqueretur vanitas: quod extrema blasphemia est. Ea etiam quæ temporibus nostris fiunt per diabolicas personas promiscui sexus (quæ quanto vilioris sæpe sunt generis, tanto sunt in sceleribus istis potentiores) maleficia, quod nō in somnis aut phantastice fiant, effectus ipsi præmonstrant, quos in dies videmus ac patimur. Tantaque crescit illuuione pestis hæc grauissima, vt nouas etiam contra tales condere leges quodāmodo coacta sit ecclesia. Vnde Inno.viij. scribens Inquisitoribus Alemaniæ, necnon Iulius.ij. scribens Inquisitori Bergomensi, sic sanxerunt, vt hæc quæ sequuntur Innocentij eiusdem præferunt verba. Peruenit ad auditum nostrū, quod quāplures vtriusque sexus personæ proprię salutis immemores, & a fide catholica deuiantes cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & coniurationibus alijsque nefandis superstitijs, sortilegijs & excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas & arborum fructus, necnon homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia: vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari & extingui facere & procurare: ipsa quoque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viroſque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipsam quam in sacri susceptione baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare, aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac pernicioſum exemplum, & scandalum plurimorum. Et paulo post. Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipsorum Inquisitorum officij executio quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes hæreticæ prauitatis aliorumque excessuum huiusmodi, in perniciem aliorum innocētium sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incūbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maxime impellente; ne propterea contingat prouincias, ciuitates, diœceses, terras, & loca prædicta sub eisdem partibus Alamaniæ superioris debito inquisitionis officio carere, eisdem Inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia ac si in litteris prouinciæ, ciuitates, diœceses, terrę & loca ac personæ & excessus huiusmodi no-

Innocentij. 8. litter. ad inqsitores Alem

minatim & ſpecifice expreſſa forent, authoritate apoſtolica, teñore præſentium ſtatuimus &c. Ex his omnibus patet propoſitum, quod iſta non fiant per has ſceleratiſsimas perſonas deluſorie, vel id eis cõtingat in ſomnis: alias, leges iſtæ deriſibiles eſſent. Patet etiam ex prædicta apoſtolica determinatione, quod ad inquiſitionis officium pertinet cõtra tales procedere: quia licet ad Inquiſitores Alemaniæ dirigantur literæ: non minus tamen ſe extendunt ad alios quam decretales in corpore iuris ordinatę, quarum aliquę ad ſingulares perſonas dirigantur: & nihilominus quod in talibus iubetur aut prohibetur ſeu quomodolibet ordinatur, pro lege ab omnibus obſeruatur, di. 19. Si Romanorũ. Quod etiã patet circa diſpoſitionem & authoritatem officij inquiſitionis promulgatam in c. Vt officium. de hæreti. in vj. ad omnes Inquiſitores ſimpliciter ſe extendentem: tãetſi literæ illæ non fuerint directæ niſi Inquiſitoribus vnius determinatę prouinciæ: quam etiam fuiſſe prænominatam in eiſdem apoſtolicis literis, inſinuant verba. §. j. vbi dicitur. Mandamus quatenus vbique in præfata prouincia &c.

ADDITIO. *Sed aduerte, quia ad hoc reſponderi poſſet, quod ideo diſpoſitio. d. c. Vt officiũ. pro lege ab omnibus Inquiſitoribus obſeruari debet, quoniã reperitur in uolumine iuris redacta: & ita gl. expreſſe dicit in l.* ij. *Vbi Bar. & doct. ſequuntur. C. de legi. Secus uidetur in hac conſtitutione, quæ extra corpus iuris reperitur. bene faciunt no. per Paul. de Caſ. in l.* j. ff. *de conſti. princ. ubi nult, quod epiſtola principis tunc demum habeat uim legis generalis, quando clauſa eſt in corpore iuris. Et ſequitur Decius in rubri. extra de reſcri. col.* ij. *Et eſt de mente Bart. in §. fi. in* j. *conſti. cod. & in d. l.* j. *Vbi etiam Albe. & idem in ſimili dicit Hoſtien. in aut. cum ſuper. de ſepul. quem ſequuntur Fely. & Dec. in c.* j. *col.* iiij. *de conſti. Et hoc modo declarari debet dictum Angel. in l. item ueniunt. §. cæterum. de peti. hære. ubi nult quod epiſtola principis habentis poteſtatem condendi legem, pro lege in ſimilibus caſibus obſeruari debet. & ſequitur Barb. in c.* j. *col.* ij. *de proba. ubi etiam Fely. col.* v. *quia procedit quando epiſtola eſt in corpore iuris redacta: licet de hoc dubitet Iaſ. in l. ciuitas. col.* iiij. ff. *ſi cer. pet. Puto tamen non eſſe recedendum per iſta ab opinione huius Reuueren. patris, quoniam conſiderandum eſt, quod ante hanc conſtitutionem Inno.* viij. *Inquiſitores hæreticæ prauitatis habebant poteſtatem ſuper huiuſmodi maleficis & ſuperſtitioſis, quia talia ſapiunt hæreſim manifeſte. ut no. glo. in c. accuſatus. §. ſane, de hæreti. in* vj. *& Apoſtaſiam, quæ ſpecies hæreſis eſt, ut no. Inn. in c.* j. *de apoſta. Et hoc eſt, quod hanc poteſtatem habere Inquiſitores ſupponit ipſe Innocentius.* viij. *prout eleganter præfatus Reueren. pater probat infra ſtatim. Vnde ſequitur, quod conſtitutio iſta eſt declaratio iuris antiqui, non autem nouum ius inducit. Quod etiam patet: quia facta eſt in reſponſione ad conſultationem Inquiſitorum Alemaniæ: quo caſu non cenſetur*

Papa

Papa nouum ius condere, sed antiquum declarare. Sicut glo.no. in c.Consultationi.de tempo.ord.& in c.Ex tua.de fil. presby. Quam Abb.sequitur in c. fi.col.ij.de re iud.cum si.ut consti.tradit in sing.suis in uer.consultatio. Et Fely. in d.c.j.col.iiij. Et propterea succedit quod talis declaratio iuris communis facit ius generale,licet uerba dirigãtur ad Inquisitores Alemaniæ,prout expresse tradunt Fel.& Decius in d.c.j.col.iiij.de consti. Nec obst.uerbum Statuimus positum in d. constitutione,de cuius natura est inducere ius nouum. cle.fi.cum gl.de rescri.et tradit Bar.in c.ij.col.ij.de re iudi.quoniam secundum materiam subiectam accipi debet,ut Abb.& Mod.tradunt in d.c.ij. Et prædicta compro bantur: quoniam quando Papa consulitur super casu seu quæstione pendente in proposito, etiam si per uerba alia nouum ius indicantia respondeat:censetur tamen antiquum ius declarare, non nouum condere: quia de natura noui iuris est,quod ad casus futuros referatur.c.fin.de consti.& ita expresse declarat Decius in c.pastoralis col.ij.de excep. Pro quo allego bonam gl. in c.fi. in uer. respondemus. de uerb. sig.in vj. *Vltra quod & secundo forte attentari posset, quod dato quod constitutio illa Inno.*viij. *contineret ius nouum, tamen extendenda esset ad alios Inquisitores: quoniam causa immediata eius non fuit particularis affectio erga illos Inquisitores Alemaniæ,sed zelus fidei & officij inquisitionis,ut in ea expreße habetur: quæ causa utique in alijs Inquisitoribus militat, ut nullus ibit inficias. Vnde etiam ad alios dispositio extendi debet, per no.in l.non solum.ff.de in integ.rest.declarando ut per Bar.in l.j.col.j.de consti.prin.& Decius in oĩbus causis id.col.ij.de reg.iur. Primum tamẽ tutius est.*

Sed specialiter ex eisdem literis Innocentij habetur, quod Inquisitores illi,quibus ex nomine literas dirigit,seu ad quorum eas instãtiam & propter quos eas edidit, etiam ex ipso suo officio poterant contra tales procedere: & consequenter id omnibus Inquisitoribus esse commune, quibus eadem auctoritas impartitur. Reprehendit enimclericos illarum ciuitatum, in quibus patres illi erãt Inquisitores,quod volentes plura sapere quam oporteat,ipsis Inquisitoribus voluerint impedimentũ præstare,ne contra prẽmissas personas maleficas inquirere possent. Sic enim ibi dicit Pontifex post ea quæ supra induximus, interpositis tamen nonnullis. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium,quẽrentes plura sapere quam oporteat, pro eo quod in literis deputationis, huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses,terræ,& alia loca prædicta, illarumque personæ ac excessus huiusmodi, nominatim & specifice expressa nõ fuerunt, illa sub eisdem partibus minime contineri. Et propterea præfatis Inquisitoribus,prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, huiusmodi inquisitionis officium exequi non licet: & ad personarũ earundem super excesibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaci-

ter asserere non erubescunt. Propter quod in prouincijs ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura & eternæ salutis dispendium remanent impunita. Nos igitur &c. Ecce quam acriter eos reprehendit Pontifex qui impedimẽtum prestabant Inquisitoribus ne procederent contra tales. Quod vtique summus Pontifex non fecisset, nisi tales reprehensibiles essent.[e] Neque ipsi impeditores illa penitus reprehensione digni essent, nisi Inquisitores officium suum exercere contra tales potuissent, auctoritate apostolica communiter officio inquisitionis impartita. Quod etiam approbatur per alia quæ habentur in eisdem literis. Nam post prædicta & nonnulla alia, sic in eis continetur. Proque potiori cautela, & infra. ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles repererint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire & multare: necnon in singulis prouinciarũ huiusmodi parochialibus ecclesiis, verbum Dei fideli populo quoties expedierit ac eis visum fuerit proponere & prædicare: omniaque alia & singula in præmissis & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi libere & licite valeant, plenam ac liberã eadem authoritate de nouo [f] concedimus facultatem. hæc ibi. Notandum est enim in proposito id quod dicitur, de nouo. Iam enim igitur ex sua ordinaria iurisdictione prius eandem facultatem Inquisitores habebant cõtra tales personas. Sed & quod omne scrupulum in hoc tollit, est, quod prædictæ literæ ad Inquisitores Alemaniæ pro maiori parte tenoris confirmatę & directæ sunt bonę memorię Magistro Georgio de Casali quondam Inquisitori Cremonensi per felicis Recor. Iulium.ij. & eadem demum ad omnes Inquisitores congregationis Lombardiæ ord. prædicatorum extenduntur per apostolicas literas felicis Recor. Adriani. vj. Quarum tenor talis est.

e Quia culpa non cadit in his quæ nõ possunt, vel non debẽt fieri, vt patet ex nõ p Bar. ã l. quod nerua. ff. de posi. & Salyc. in l. si nullã. C. de pig. act. p doct. in c. culpa caret. de reg. iur.

f Huiusmodi enim dictio, de nouo, nil aliud ibi videtur importare, quã denuo, vt patet cuilibet diligenter cõsiderãti verba Põtificis, cum his quæ proxime dicta sunt.

Adrianus Papa. VI.

DILECTE fili Sal. & apostolicam benedictionem. Dudum vti nobis exponi fecisti per feli. Recor. Iulium Papã. iii. prædecessorem nostrum, non sine magna tũc animi sui displicentia, accepto, quod per quendam Georgium de Casali ordinis fratrum Prędicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatum in nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque sexus personæ propriæ salutis immemores, & a fide catholica deuiantes, certam sectam facientes,

tes, fidem quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis, & pręsertim Eucharistiæ sacramētis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerētiam exhibentes: & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus homines, animalia & fructus terræ multipliciter lædentes: aliaque quāplurima nefanda, excessus & crimina eodem diabolo instigante cōmittentes & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, pernitiosum quoque exemplum & scandalum plurimorum: contra quas, cum (vt prædictus Georgius tunc asserebat) in dictis locis suæ inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgii incumbebat officio ipse processisset: nonnulli autē tam clerici quā laici illarum partium, quærentes plus sapere quam oporteret, præmissa delicta ad eiusdem Georgii inquisitionis officium non pertinere temere asserere præsumentes, in populo errores & scandala seminauerant: sicque eundem Georgiū in populo odiosum reddere, & dicti Georgii officium impedire conati fuerant, prout etiam tūc impediebant; ita quod propter pręmissa, personæ prædictæ delicta huiusmodi perpetrantes remanebant impunitę: & alię earum exēplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in nō modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorū. dictus prædecessor volens ne inquisitionis officii executio quomodolibet retardaretur, & labes hęreticę prauitatis longius venena diffunderet, prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas commisit & mandauit, quatenus in locis eiusdem Georgii inquisitioni deputatis de excessibus huiusmodi cognoscere, & cōtra quascunque personas cuiuscunque conditionis & præeminentię forent, inquisitionis officium exercere & exequi, ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles reperiret, vna cum locorum ordinariorum vicariis quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet & valeret, secundum modum contra alios hæreticos a iure & sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuras ecclesiasticas & alia iuris remedia compescendo. Eos vero qui in præmissis consilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus cruce signati contra alios hæreticos ex indulto apostolico eis concesso, tunc gaudebant, & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicā & christianam religionem sub iurisdictione Inquisitoris.

sitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur; sed in omnibus aliis locis & diœcesibus sub iurisdictione aliorum Inquisitorū dicti ordinis congregationis Lombardiæ in dies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto prouisione & castigatione eis sit iuxta earundem literarum tenorem prouidendū. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi dictæ prauitatis Inquisitor deputatus existis, tam tuo quam aliorum omnium dictorum ordinis & congregationis hæreticæ prauitatis Inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorū nominibus feciſti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliasque desuper opportune prouidere dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, literas prædictas cum omnibus in eis cōtentis clausulis in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & alios ordinis & cōgregationis huiusmodi Inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quam in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi & cuilibet dictorum Inquisitorum dirigerentur, & directæ fuissent, apostolica authoritate tenore presentium extendimus: ipsasque literas tibi & illis vt præmittitur eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis quæ idem Iulius prædecessor in dictis literis voluit nō obstare, cæterisq; contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret presentes literas ad singula loca in quibus de eis fides forsan fuerit faciēda deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis manu cuiuscunque notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ seu personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, in iudicio & alibi vbi opus fuerit eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. Die. 20. Iulii. 1523. Pontificatus nostri. Anno primo. Euangelista. Atergo vero.

Dilecto filio Modesto Vicentino ord. Prædicatorum.

INSVPER est breue apostolicum directū Domino Gubernatori Bon. Domino Altobello Episcopo Polensi, impetratum per Reueren. in Christo P. Fratrem Hieronymum Fauentinum ord. prædicatorum Inquisitorem Parmensem anno Domini. 1524. 18. Ian. a moderno Summo Pontifice Clemente. vii. in quo mentionem facit de hæresi strigiatus, præcipiens præfato domino Gubernatori, vt prædicto Inquisitori omnem fauorem præstet contra quosdam infectos

fectos prædicta hæresi. Et incipit breue. Accepimus ñon sine animi &c. Hoc autem non narrasset, neque talia iussisset sanctissimus Dominus noster, si tales personæ, scilicet striges, quæ iudicantur hæreticæ, non vere essent hæreticæ: vel si ea quę per ipsas fiunt, & propter quæ iudicantur hęreticæ, solum essent illusiones diaboli. Quæ quidem omnia non alia ratione constituta sunt, & iudicio Inquisitorum hęreticæ prauitatis commissa, nisi quia tales personæ malignæ per hæc opera, quæ facultatem excedunt humanæ potentiæ, ostendunt se pactum expressum habere cum diabolo: & cõsequenter apostatasse a fide catholica, iuxta verbum diui Augu. 26. q. 7. c. Non obseruetis. & secundum diuum Tho. 2. sententiarum. di. 7. art. vlt. & in ea. dist. eum sequuntur omnes doctores Theologi. Et super Isa. c. 3. idem repetit diuus Tho. inducens etiam diuum Aug. vt & alibi facit, vbi hoc ipsum docet. Ex hoc autem expresso pacto cũ dæmone habito, apostasiam a fide sapiente, quæ ad hæresim reducitur, vt patet per S. Tho. 2. 2. q. 12. ar. 2. in argu. facto in contrarium, dicuntur talia sortilega & diuinatoria opera maleficorum, hæresim sapere manifeste: & contra tales patratores horum operum, Inquisitores habent procedere, vt patet in c. Accusatus. de hæret. in vj. Et per glo. & doct. ibi in verbo saperent. Hoc ipsum igitur quod videlicet Inquisitores hæreticæ prauitatis possint & debeant contra prędictos maleficos procedere, aliter probare minime intendo, sed relinquo pro manifesto tam per ea quæ nunc dicta sunt, quã per alia plura, quę cuilibet vel mediocriter erudito facile possunt occurrere.

Quæ sit operis huius principalis intentio, quotue sint in eodem specialiter declaranda. Cap. IIII.

PRINCIPALIS autẽ nostra intentio in hac quæstione est ostẽdere, quod ea quę dicuntur fieri a strigibus vera sunt pro magna parte: pro alia vero, eo tantum modo vera esse censenda sunt, quo permittit rerum conditio, vt plenius declarabitur. et sic ea quæ cõtra tales impiissimas personas faciunt Inquisitores, conuenienter & secundum leges procedunt. Et nihilominus opinio vulgi vel etiam nonnullorum sapientum, qui tamen sacrę Theologię expertes esse conuincuntur, & ob hoc omnia prædicta simpliciter negant, quę ad strigum impietatem præcipue pertinent, licet in multis vana sit & irrationabilis: quo ad aliqua tamen veritati innititur. Eorum enim quæ a strigibus fieri vel videri corporaliter dicuntur: quædam non eo modo vera sunt, quo ab ipsis strigibus existimatur, vt inferius declarabimus. Quia vero huius assumpti laboris principalis intentio

est

est, vt ostendamus quomodo hæc esse vera vel falsa, fidei catholicæ consonet, vel ab ea deuiet: & sic ad Inquisitorum iudicium spectēt talia vel non spectent, tria principaliter in hac quæstione probabimus. Primo, quod hæc quæ ab his personis asseruntur, nō sunt cōtraria sacræ scripturæ, sed potius secundū eam sunt possibilia: immo nonnulla his similia in sacris literis panditur cōtigisse. Secundo, ex sacris etiam literis deducemus hęc omnia quo ad relatum modū non posse fieri tantum in somnis. Tertio, probabimus esse credendum ab omnibus & nullatenus dubitandum, eo modo ista contigere, quo ab Inquisitoribus asseruntur. In fine vero quæstionis argumenta in oppositum præinducta soluemus, ostendentes in solutione primi, quomodo prædicta determinatio quæstionis non aduersatur determinationi concilii Acquirensis, neque prædicto cap. Episcopi. immo potius consonat. Circa primum quoque quod probare intendimus, sciendum est, quod tria sunt quæ principaliter asseruntur a strigibus fieri miranda per eas, & a nonnullis decreduntur, quasi vel impossibilia virtuti dæmonum, vel non facta seu fienda prohibitione diuina. Et tria alia sunt accessoria pariter non credita per prædictos.

Primum principale est, delatio corporalis a dæmone, siue inuisibiliter assistente, siue in formam cuiusuis bestiæ vel homine transfigurato, etiam per longinqua spacia, vt asseritur. Accessorium huic est comedere, bibere, corrizare, omnisque generis voluptatibus perfrui, vere & corporaliter dæmoni in forma magni principis apparenti, obsequi vel assistere: fidem quoque catholicam, sacraque coram eo multipliciter cōtemnere. Secundum principale est, apparitio dæmonum in forma humana vel etiam bestiali: & patratio venerei operis cum eisdem pro apparēte sexus diuersitate diuersimode. Accessorium est omne aliud quod per eos expleri dicitur in tali forma præsentes: puta, reparatio ciborum, aut liquorum, quæ consumpta fuerint: suscitatio apparens animalis cuiusuis extincti atque commesti. Tertium principale est, apparens conuersio virorum ac mulierum in catos. Accessorium est, strigatio puerorum. Sed tamen hæc omnia, hisque similia (ad sanum tamen intellectum circa illorum aliqua) in sacris litteris habentur expresse, vel deducuntur ex eis apertissime, uel certe non aduersantur eisdem.

Homines a dæmonibus posse deferri ad longinqua terrarum spatia; itidem facto huic accessoria, sacris litteris non contradicere, quin potius congruere. Cap. V.

VT autem manifestum fiat primum principale cum suo accesso rio, præsupponenda sunt duo ex doctrina Theologorum omni

nium. Primum est, quod quo ad motum localem, materia rerum corporalium obedit angelis tam bonis quam etiam malis ad nutum. Hoc primo ponitur ab Augu. in 3. de Trin. virtualiter. Quod si huius veritatis plenam probationem forte desideras, vide sanctum Doctorem 1.q. 110.ar.2 & 3. Poten. q. 6. ar. 3. Ma. q. 16. ar. 10. Quodlibet 9. art. 5. Secundum est, quod in dæmonibus naturalia manserè splendidissima, & in sua prima perfectione. Hoc docet Theologorum princeps Dion. 4. ca. de diui. no. Pro quo vide Diuum Tho. 1.q. 64. ar. 1. 2. d. 7. quæstio. 2. ar. 1 Et in quæstionibus de dæmonibus diffuse. Ex his autem duobus manifeste concluditur, quod tam boni quam mali angeli possunt homines deferre corporaliter de loco ad locum sine vlla difficultate. Quod ex his etiam quæ per philosophiam circa cœlorum motum cognoscimus, comprobatur. Qui enim possunt mouere cœlos sicut de facto angeli mouent etiam secundum philosophos, & magis secundum sacros Theologos, poterunt hominem de loco pro libito transferre ad quemcunque distantem locum. licet maligni spiritus cœlos mouere non possint, non quidem ex defectu naturalis virtutis, sed ex propria culpa, vt dicit san. Tho. Ma. q.16. ar. 10. Secundū sacros Theologos etiam quilibet angelus montes etiam maximos potest in oceanum demittere, si a Deo permitteretur. Cur ergo nō poterunt dæmones, qui bonis angelis in naturalibus pares sunt, & plures eorum plurib⁹ superiores, etiam montes, & multo magis homines de loco ad locum omni facilitate transferre? Quod quidem esse factum aliquando, in bonis & in malis angelis in sacris litteris habet exemplum & testimonium. Exemplum quidem de bonis, habemus Dan. 15. de angelo, qui capillo capitis apprehensum Abachuc prophetam ex Iudæa duxit in Babylonem in modico temporis spacio, & itidem inde reduxit. Quo ad malos vero habemus Matth. 4. de diabolo, qui D. Iesum assumpsit, & statuit eum supra pinnaculum templi: & inde etiam assumptum duxit supra mō tem excelsum, ipso Domino permittente ob illius maiorem confusionem, dum in omnibus victus abscesit. Testimonium quoque de potentia, diaboli ex sacris litteris habemus, Iob. 41. dicente Domino, quod non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Quæ etiam quam magna sit, apparuit præcipue in his quæ fecit contra ipsum sanctum virum Iob in imperceptibili fere tempore, vt nulla sit ratio quare non possint omnes dæmones pari virtute facere quod minus est, deferendo, scilicet corpora humana de loco ad locum etiam longinquum. g Vnde si Dromedarij possunt cito deferre homines, vt communiter dicitur, multo magis dæmo-

in dæmonib. naturalia manere splendidiss.

g *Ad hoc faciunt quæ habentur in regu. cui licet quod est minus de re iu. in 6. vbi late p moderno ff. eo. ti.*

C nes

nes: quorum minimus posset tale quid citius & fortius efficere quã mille millia Dromedarij simul. Neque enim lassitudinem aut fatigationem patitur quod corpus non est. De bonorum etiam potentia non minori, ratio suadet, necnon historiæ subuersionis quinq; ciuitatum in valle maris mortui, Gen. 19. & occisionis exercitus Sennacherib, Isa. 37. apertissime pandunt. Idem quod supra confirmari potest ex authentica & a tota Ecclesia celebrata historia sancti Iacobi Apostoli, dum iussu eiusdem Apostoli dæmon Hermogenem magum ligatum de domo propria ad domum beati Iacobi per aerea deduxit. Legitur etiam de sancto Ambrosio, quod ex Mediolano spacio trium horarum a dæmone Romam delatus fuit, ipso sancto viro præcipiente, & inde Mediolanum reductus est ab eodem, quatenus potentia sanctorum super dæmones ita patefieret. De deportatione etiam hominũ a dæmonibus per aerea virtute magicæ artis, optimum affert testimonium veridica historia sancti Petri Apostoli, & quod in Itinerario sancti Clementis legitur, de illo pessimo viro Simone mago, qui se deportari fecit a dæmonibus visibiliter per aera quasi cælum conscenderet. Quem Paulus orationibus, & Petrus præcepto facto dæmonibus, elisit ad terras: & toto fractus corpore expirauit. Sed & nicromantum vniforme testimonium idem confirmat cum Auic. in lib. de Nicromantia, vt recitat Augu. Nyphus in Comen. suo super tertia dispu. dubij. 18. Omitto, quæ narrantur in malleo maleficarum id genus plurima. Sufficit enim per hæc innotuisse propositum manifeste. Dicere autem quod Deus hæc non permittat in strigibus, est loqui sine ratione: cum Deus multo maiora mala permisserit, exigente sic malitia non timẽtium eum, prout fuit angelorum irreparabilis casus: & primorum parentum, immo totius humani generis exitialis ruina. Iudicia quippe Dei inscrutabilia sunt: & illa Deum permittere confiteri debemus, quæcunque comprobantur testimonio fideli accidere, sanctarum prẽcipue scripturarum. *h* virorum sapientum, & multitudinis testium iuratorum sensu non carentium. Accessorium aũt, ipso principali constante, iam ex seipso patet. Possunt enim homines, sic delati, domos ingredi prẽapertis ianuis a dæmone vel fenestris: & ab eodem præparata sumere alimenta, fruique delitijs prout alij faciunt vigilantes, & idem dicendum de consequentibus actibus. Opere dæmonum etiam eorum, qui de domo tali sunt, potest sopor profundari dum dormiunt, per causatam in eis resolutionem vaporum cerebrum petentium, vel per quamcunque aliam dispositionem corpoream, vt interim non audiant sonos, aut strepitus qui accidunt ex prædictis motibus? Possunt etiam obsta-

culum

h Quandoquidẽ ab huiusmodi exemplis sacræ scripturæ argumentũ sũmi posse nemo ibit inficias. Vt patet ex no. per glo. & Gem. in ca. fi. 20 dist. Et abb. in c. Afferse. in 1. no. de præsump.

culum aliquod apponere oculis & auribus vigilantium, quod nihilominus ab astantibus non percipiatur. Hæc enim & his similia plurima posse dæmones efficere, clarum est apud exercitatos in sacris litteris & Theologia: & ex secundo supposito facile deducuntur. Cum autem tales personæ sint diabolicę, habentes scilicet pacta infidelis amicitiæ cum dæmonibus, secundum Diuum Augu. in 2. de doct. Christiana: quod & registratur a Domino Gratiano 26. q.2. Illud. Et consequenter sint apostatæ a fide, vt idem Aug. dicit ca. 3. & a Theologis confirmatur, vt supra inductum est: non est mirum si sic vigilantes, & in consortio dæmonum in humana specie ibi etiam apparentium, negant fidem & baptismum, cōculcant crucem pedibus vel etiam posterioribus suis: & vituperijs diuersis afficiunt sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi in sacramento altaris, per easdem illuc deportatum: faciunt homagium diabolo de anima & corpore suo, & quandoque filiorum suorum: promittunt strigare pueros, & id omni desiderio studioque perficere satagunt. Hæc enim omnia cum ex probabili consequentia se habeant ad prę̄missa vt effectus ad causam: si plurimorum testimonio esse vera probentur, non sunt neganda. Sunt autem innumerabiles Inquisitorum processus contra eos facti, qui se pluries talia perpetrasse corporaliter sub iuramento confessi sunt. Vnde patet, quod omni proculdubio sunt credenda.

Dæmones hominibus apparere posse in forma humana, & etiam in brutali; ipsosque se præbere incubos eisdem & succubos. Cap. 6

SECVNDVM etiam principale circa primā partem quæstionis considerandum, quod videlicet in forma humana vel etiam bestiali possint dęmones apparere, habet ex sacris litteris exempla simul & testimonia. Sed ad huius declarationem oportet supponere vnū, quod quidem ex 2. supposito facto supra pro primo principali, facile sequitur, quo etiam superius vsi sumus, videlicet, quod quicquid dicitur de bonis angelis quo ad potentiam naturalem esse possibile, est etiam possibile naturaliter malis. Naturalia enim in eis splendidissima remānsere post culpam secundum Diony. vt supra inductum est. Patet autem ex sacris litteris, angelos bonos posse assumere corpora aerea, sicque densare vt humana videantur: sicut patet Iudicum 13. de angelo qui apparuit Manuæ in forma iuuenis loquētis & prædicentis ortum Sampsonis iudicis Israel. Ex eo enim quod dicitur ibi: Apparuit ei vir terribilis nimis, & ex eo quod locutus est cum eis, & quod ipse Manue offerebat ei cibum: patet ex- *Cap. 5.* *Cap. 5.*

preſſe, quod in humana ei forma apparuit. Idem etiam euidentius manifeſtatur in angelo Raphaele, de quo Tobię cap. 5 dicitur. Egreſſus Tobias inuenit iuuenem ſplendidum ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum: & ignorans quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eum &c. Ca. quoque 9. eiuſdem libri dicitur. Vocauit Tobias angelum quem quidem hominem exiſtimabat &c. Et non fuit mirum quod ſic æſtimaret: quia non ſolum figuram humanam prętendebat, ſed etiam omnia opera humana exercere videbatur, vt patet in hiſtoria illa, & ipſemet angelus teſtatur ibid. c. 12. dicens: Cum eſſem vobiſcum, videbar quidem manducare & bibere: ſed ego cibo inuiſibili vtor &c. Ex quibus omnibus patet, quod in figura corporis humani apparebant angeli ſanctis patribus, & nihilominus fuiſſe aerea talia quæ videbantur humana corpora; ex hoc manifeſtum fit, quod ſubito ex oculis aſtantium euanuerũt, & in materiam prçiacentem reſoluta ſunt. Quod quidem fieri nõ potuiſſet ſi ex quocunque alio elemento, vel etiam ex pluribus fuiſſent compacta. Hęc eadem confirmantur in apparitione duorũ angelorum, quos Lot recepit hoſpitio, Gen. 19. & eorum qui apparuerunt Abraam, Gen. 18. & in aliis libris ſacrę ſcripturę, & præcipue in teſtamento nouo frequentius idem patet. In beſtiarum autem ſimilitudinem aſſumpſiſſe corpora bonos angelos nõ legimus; ſed neque decebat: licet beſtiarum mouiſſe corpora ad operandum ea quę ſupra illarum naturam erant, legamus, ut patet de aſina Balaam, Num. 22. cuius linguam bonus angelus (vt præclariores doctores exponunt, & S. Tho. confirmat 2. d. 8. ar. 3.) mouit ad loquendum. Malos autem angelos poſſe in ſimilitudines beſtiarum ex aere formare corpora quæ aſſummant, habet nullus negare. Si, vt deductum eſt, poſſunt ſicut & boni talia formare, quæ hominis ſimilitudinem præferant; quod creditur factum a dæmone, qui tẽtauit Chriſtum dominum noſtrum. Maior enim in hoc facto eſt difficultas, quantum eſt ex parte eius quod fit, quandoquidem plura organa, pluresque diſpoſitiones ad opera requirat corpus humanum, quam quodcunque beſtiale, vt ſenſu patet: exigente hoc ipſum hominis dignitate ſuper cętera animalia. Sed & teſte Apoſtolo 2. Cor. 11. ſe transfigurat in angelum lucis: quanto magis ergo poteſt in ſpeciem viliſimorum animalium ſe transformare. Quod, & ſanctorum hiſtorię, Antonii, Margaritæ, Catherinæ Senenſis, & aliorum plurium confirmant expreſſe, vt id negare iã magnæ ſit impudentiæ. Inhabitaſſe quoque dæmones ad tempus animalia vera corporaliter, ſacræ litteræ pandunt tam in ſerpente Gen. 2. in quo & opera vitę exercebat hominibus propria, vt loquit

quam

quam in grege porcorum Matth. 8. Quod inhabitent etiam & arripiant homines, ſacrę quoque litterę nos erudiunt, quandoquidē legitur pluries in Euangelio, dominum noſtrum homines a dæmonibus liberaſſe. Qui etiam per ora talium arreptitiorum confitebantur Dominum Ieſum eſſe Chriſtum: & ille increpans non ſinebat ea, ſcilicet dæmonia, loqui. Sed & idipſum quotidiana de multitudine arreptitiorum experientia probat, ad quorum etiam liberationem, & ipſorum dæmonum ab hominum corporibus expulſionem, ſancta mater Eccleſia ſtatuit clericorum exorciſtarum determinatum ordinem, vt patet. 21. diſt. c. Cleros. & 25. diſt. c. Perlectis, vt iam nullus maneat inficiandi locus. Hęc tamen minus ſunt ad propoſitum quęſtionis: ſed pro tanto dicta ſunt, vt cognoſcatur ex his dæmonis poteſtas, in tranſſigurando videlicet ſe tam in humanam quam in beſtialem figuram ſine difficultate, obediente illi materia ad nutum quoad motum localem, vt dictum eſt, Cap. 3. in hoc, quod poteſt etiam contra voluntatem & libertatem hominis omnia illius membra mouere pro voto. Quod etiam dęmones incubi ſint, vel ſuccubi, quod in hoc etiam ſecundo principali continetur, licet nullum de hoc habeatur exemplum in ſacris litteris aut aliqua expreſſa authoritas: nihilominus tales eſſe dariue aſſerunt omnes Doctores Theologi, & pręcipue dum exponentes illud Gen. 6. Videntes filij Dej filias hominum &c. reprobant quorundā opinionem dicētium, quod filij Dei a quibus Gigantes generati sūt Dæmones incubi fuerunt. Dicit enim Augu. ſuper Gen. ad litterā, & 15. de ciui. Dei. c. 23. quod tales non fuerunt dæmones. Neque n. Dæmones vocari poſſunt filii Dei, cum ſunt inimici eius: nec de incubis dæmonibus intelligitur illa ſcriptura: licet quędam glo. hoc ibi cum Ioſepho affirmet: ſed intelligitur de filijs Seth, vt dicit S. Th. 2. d. 5. ar. 4. ad 2. Nec approbat ibi opinionem Ioſephi, ſed ſolum tam ex ea quam ex aliorum plurimorum dictis approbat dari dęmones incubos. Idem quod dicitur de filiis Seth, confirmat S. Tho. Pot. q. 6. ar. 8. ad 2. in contrarium. Et Augu. in prefato c. 23 aſſerit dari incubos dæmones, vt infra inducemus. De quibus ēt Greg. interpretatur illud Iſa. 34. Et piloſus clamabat alter ad alterum, vt patet in glo. ordi. Et S. Tho. de eiſdem interpretatur eadē verba ibi, & etiam in c. 13. vbi circa finem capituli, homines illi piloſi etiam introducuntur. De eisdem etiam loquitur ſuper Iob. 40. & 1. q. 115. & 2. d. 8. vt diximus, & quodlibet 8. ar. 10. Iſidorus quoque li. 8. c. vltimo. Quod ſi incubi conceduntur, ſuccubos ēt concedere, nullum eſt inconueniens. Hoc autem iuſto Dei permittitur iudicio, vt ex maiori vtriuſque malitia, hominis inquam, & dæmonis,

incubi, et succubi dæmones dant, et sunt.

dæmonis, maiorem etiam pœnam incurrant. Neque inconuenit hoc ipsum a Deo, tametsi nefandissimum, in natura permitti. Nam diuinæ sapientiæ decentissimus ordo non patitur, vt natura libera semper impediatur a Deo, quo minus prauæ etiam suæ cupiditatis compos efficiatur: quando videlicet in tantã deuenere miseriam homines impiissimi, vt vnde misericordiam Dei reuocantis a malo erga se prouocent, habeant nihil. In tantam enim concupiscentiæ carnalis vesaniam nonnulli decidunt, sic effrenata libidine feruntur insani, vt concupiscant & annitantur etiam cum bestiis, immo cum insensibilibus quandoque tale opus perficere. Et quod cogitatu nefandissimum est, audiui ego quendam alias in confessione supra quam dici posset libidinosum, qui dixerat quod cum Deo (pròpudor) faceret talia opera si posset. Hac ergo insuperabili concupiscentia grauati, iusto Dei iudicio merentur vt nõ perhorreant fœtidissimos dæmonum occursus: quando quidem dæmones ipsi in forma pulcherrima virorum ac mulierum se transfigurant, vt miseras animas his laqueis captiuare possint.

Dæmones uirtute sua naturali posse quæque perdita seu destructa, non eadem numero sed specie, non solum in apparentia, sed uere etiam recuperare. Cap. VII.

PRIMVM vero quod huic principali quo ad primam eius partẽ accessorium est, dæmones, inquam, in humana forma apparentes recuperare quę commesta sunt, vel aliter consumpta in diabolico illo conuentu, patet non esse vsquequaque falsum, vel impossibile. Possunt enim eadem specie recuperare, non numero: quod etiam humanæ subiacet potestati. Hæc autem dæmones mirabilius efficere possunt quam homines, quod quidem inducitur eodẽ supposito semper facto; materiam, inquam, corporalem pro voto parere dæmonibus quo ad motum localem. Possunt ergo dæmones in modico temporis interuallo similes panes in cophino, simile vinum aut etiam melius vel deterius in vegetem transportare. Et idem dicendum de aliis comestibilibus: & per singula ex diuersis locis, & ex singulis modicum, vt defectus in singulis etiam minus appareat, & omnia simul accepta sufficiant pro commutatione eius quod est consumptum. Aliud vero quod consequenter inducitur accessorium, sano modo putandum est euenire. Neque enim potest dæmon bouem, vel quodcunq; aliud mortuum suscitare. Id enim non nisi diuina virtute fieri potest: quia id est supra, immo contra cursum naturæ: qui naturę ordo vel cursus, authori naturę duntaxat subiectus est, a cuius etiam sapientia emanauit atque firmatus est.

Dæmonis

Dæmonis autē potestas tali ordini subiecta est, vnde ipsum immutare non potest. Et propter hoc dicitur a Theologis, quod licet materia corporalis obediat ad nutum dęmonibus quo ad motum localem: non tamen quo ad formam immediate producendam, seu etiā educendam de potentia materiæ. Hoc enim esset ordinem naturæ peruertere, quo per varias dispositiones peruenitur ad esse formatū. Vide pro hoc si placet S. Tho. in quęstionibus de Ma. q. 16. ar. 9. Sed neque ad motum localem obedit eis materia contra naturæ ordinē. Vnde licet quantum est ex parte fortitudinis naturalis, posset dæmō totam terræ molem non obstante illius grauitate de loco ad locum transferre: quia tamen ex hoc peruerteretur ordo naturæ: oportet enim eo casu ne daretur vacuum in natura, aliud elementum locū terræ subintrare, & fieri centrum mundi, quod est contra naturalē ordinem situs elementorum: ideo non potest dæmon terram mouere totam de loco ad locum, vt dicit etiam S. Tho. vbi supra art. 10. ad octauū: quāuis creatura spiritualis possit mouere quod maius est, scilicet cœlum, & idem possint naturaliter dæmones, & hi pręcipue qui ex superioribus ordinibus ceciderunt, licet hoc eis nunc impossibile reddatur ex culpa, vt supra inductum est. Cum igitur non possint dæmones bouem, vel quoduis animal vere mortuum suscitare, aut quæcunque alia miracula facere, & tamen hæc communiter asserant striges fieri a domina vel domino nefandissimi illius cursus atque conuentus: necesse est quod in talibus inueniantur illusiones. Quod quidem multipliciter contingere potest. Et primo quidem præstigiando oculos intuentium, aliquo interueniēte, vel descendente humore, vel alia impressione, vel cōmotione spirituum facta ab imaginatione ad principium sensitiuum, hoc est ad sensum communem, & ad organa sensuum etiam exteriorum, vbi simul descendunt impressiones & species relictę ex sensibilibus motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur, vt communiter dicitur: & mouent principium apprehensiuum, ita quod aliqua apparent, ac si tunc principium sensitiuū a rebus ipsis exterioribus immutaretur: & sic accidunt naturaliter in dormientibus somnia secundum philosophū in de som. & vig. Et idem euenire potest opere diaboli tam vigilantibus quam dormientibus, vt dicit S. Tho. vbi supra ar. xi. & patet ratione sæpe inducta de obediētia materiæ quo ad localem motum ad substantias separatas. Hac igitur delusione contingente, videtur talibus id esse, quod in veritate non est, puta viuum vel mortuum, homo vel bos &c. Possunt secundo bouem mortuum, seu pelles eius ac ossa aliò deportare, & alium sibi similē viuum reponere in citissimo tempore, sic vt mutationem non ad-

mā nó obedit dęm nib. quo ad motū l lem, cōn nā ordine

Cap. 5.

animal uere mor illusoriè suscitat

uertant

uertant aſtantes, per interpoſitionem aliquorum corporũ inter oculos aſtantium, & locum ablati corporis ipſius bouis mortui, & alterius deportari. Vel certe tertio deludit diabolus perditas illas perſonas, eo modo quo vnus etiam Strigonus confeſſus eſt, vt videlicet quando domina vel dominus curſus illius maledici (diuerſis enim in locis ac regionibus præfert diabolus ille qui vt princeps apparet, ſexum diuerſum) percutit virga corium in quo collecta ſunt oſſa ex carnibus commeſtis electa, ſtatim dæmon vnus corium illud ingreditur, & in formam bouis ſic erigit ac effert, vt aſtantibus appareat ſuſcitatus. Poſſunt quarto dæmones formare corpus ad ſimilitudinem bouis ex aere, & illud aſſumendo quaſi viuum ex mortuo oculis aſtantium præmonſtrare. Poteſt quinto diabolus aereum corpus ab intus in formam & ſimilitudinem carnium cõmaſſare, & ad tempus pro voto ſub pellibus conſeruare, indeque recedendo poſtmodum relinquere quaſi mortuum. Vnde a ſtrigibus communiter aſſeritur, quod reducti tales boues ſuſcitati (vt ſibi videtur) ad ſtabula dominorum ſuorum ex mandato dominæ, vel domini curſus, infra triduum moriuntur, quaſi macie in horas exſiccentur ex toto. Et tumulatæ poſtmodum quæ videbantur carnes, in præiacentẽ materiam cito ſoluuntur. His igitur modis vel illorum aliquo circa hæc homines deludi, qui vere & corporaliter ducũtur ad curſum, nõ eſt negandum: ſed ſuppoſitis his quę communiter aſſeruntur a ſtrigibus, eſt valde conſentaneum rationi. Gaudetque diabolus & geſtit in tali conuentu ſic oſtendere potentiam ſuam quaſi ſit Deus, vt æſtimari & ſic ab omnibus adorari cupiat ſuperbiſsimus. In quo etiam facto ſpecialiter ſimilitudinẽ prætendere deſiderat eius quod miraculoſe fecit S. Germanus, de quo legitur, quod hoſpitis pauperis vitulum coctum, ſibique ac familiæ ſuæ in cibum traditum ab eodẽ hoſpite gratis, ipſe poſt cænam ſuſcitauit hoc ordine, vt pellẽ ſuper terram extendi iuſſerit, & ſuper eã omnia iam extracta bouis oſſa reponere. Cum ergo ſuo baculo poſt hæc corium percuſsiſſet, viuũ ſtatim erexit vitulum præcommeſtum. Vult igitur inimicus animarum, ſe propria poteſtate fingere potentem id efficere, quod ſanctus ille vere fecit virtute diuina. Non ſunt igitur iſta neganda velut impoſsibilia: ſed ſi cõmuniter contigiſſe credũtur, his modis eſſe facta, atque iuſto Dei iuditio permiſſa, proculdubio credendum eſt.

miraculũ S. Germani.

Viros ac mulieres in brutorum quorũcunque ſpeciem uirtute dæmonum non uere conuerti, ſed deluſorie. Cap. VIII.

QVANTVM autem ad tertium principale, quod videlicet homines in brutorum ſpecies apparere poſsint, in quas tamen vere

vere non cõuertuntur, ſuſcipit pariter ex ſacris litteris veritatis exẽplum, & ex ſupradictis patet, quod non impoſsibile iudicandum eſt, immo dæmonibus facile. Pro quo ſciendum, quod cum phantaſia ſit animæ potentia quædam alligata organo corporali, in quo phantaſmata recipiuntur, poteſt illã diabolus ſicut & cætera corporalia localiter ad nutum mouere, & præcipue quantũ ad humores, & quantum ad ſpiritus ei ſubſeruientes, in quibus immediate phantaſmata reſident, vt ſupra inductum eſt. Vnde licet nõ poſsint noua *Cap. 7.* phantaſmata, rerumque nouas in ea ſpecies atque ſimilitudines immediate imprimere, vt patet per S. Tho. Ma. q. xvi. ar. ix. poteſt tamen antiqua multipliciter variare, componendo, diuidendo, ſicque perturbando, vt videatur quandoque perſonæ, quod brutalem prę-ferat figuram, & opera, etiam vigilando. cum autem affectus apprehenſionem ſequantur, conſequens eſt vt illis appareant conuenientia fore vel vtilia, quæ tali brutali naturæ conſentanea ſunt. Quod de facto regi magno Nabuchodonoſor accidiſſe, ſacræ litteræ pandunt Dan. 4. Quandoquidem ex hominibus eiectus, quaſi bos edebat fœnum, & ſub diuo in nemoribus brutalem vitam per ſeptennium agẽs, rore cœli corpus eius perfundebatur, humano ſenſu perdito, & ex phantaſiæ perturbatione, brutali ſenſu confuſus. Dicitur enim vbi ſupra. quod poſt finem dierum quibus ſcilicet commederat fœnum, vt bos &c. ſenſus ſuus redditus eſt ſibi, & benedixit altiſsimo &c. Quæ quidem eius correctio atque pœna, angelico miniſterio diuina eidem iuſtitia inflicta eſt, vt viliſsima deiectione puniretur ſub homine, qui grauiſsima cordis elatione ſuper homines eleuabatur vt Deus. Non efficit autem per ſe Deus iſta omnia immediate, quando quidem interiora omnia per ſuperiora gubernet, vt Aug. dicit tertio de Tri. & idem docet Diony. in lib. de cæle. hier. & corpora quidem hæc infirma per cæleſtia: effectus vero nobis ſuper naturales hic accidentes, vel per ſe immediate, qui ſolus naturę vniuerſalis eſt auctor, vel per eos ſpiritus, qui naturam noſtram excedunt, ſiue boni ſint, ſiue mali. Quod ſi etiam a bonis ſpiritibus id effectum eſſe dicatur, quod Regi præfato contigit, pariter & a malis idipſum atque huic ſimilia fieri poſſe negandum nõ eſt, ſi ſola culpa, non autem naturali poteſtate boni ſpiritus a malis diſcrepare tenendum eſt, vt patet ex ſupradictis. Ex his ſequitur, non eſſe mi- *Cap. 3.* rum, ſi quandoque mulieribus, opere dæmonum illarum phantaſia perturbata, videatur quod præferant catorum naturam, ſpeciem, figuram, affectus inſuper & opera: quodq; ſociæ putent hoc ipſum de eis, ipſęque de ſociis, prout earum fatetur innumera multitudo. Eo enim modo eaque facultate, talia dæmonibus eſſe poſsibilia fa-

tendum eſt, qua & ſupra probatum eſt, eos poſſe per pręſtigium deludere ſenſus hominum. Poteſt etiam ſpecialiter hoc accidere deluſorium, ſi per corpus aereum in ſimilitudinem cati formatũ & introductum, ſic dæmon illas decipiat, vt inter oculos & vera corpora humana obſtaculum interponẽs, ſolum phantaſticum illud corpus videre permittat. Sugere vero puerorum ſanguinem, & ſic eoſdem ſtrigiare, tandemque occidere per ſtriges poſſe dæmones, nullus ſanæ mentis negare debet. Attamen & in his interuenire ſæpius deluſiones non dubito, & præſertim quo ad modum fiendi. Præſtigiali ſiquidem vel imaginaria perturbatione deluſioneque decepti, ſicut vere ſe catos putant ſtriges, ita & ſe quandoque iudicant puerorum ſanguinem ſugere: ita vt ſapor, liquor, & color ſanguineus non ſecus guſtui atque viſui ſeſe falſo offerat, ac ſpecies ipſa brutalis offert ſe mentis iudicio. Poteſt enim dęmon per omnes aditus ſenſuales ſe immiſcere, vt etiam S. Tho. affert. Ma. q. 16. ar. 11. in arg. primo facto in contrarium. Operatur etiam dæmon inuiſibiliter quandoque in puerorum corporibus, cauſatque languores intromittendo venenoſa, ſeu quæque mortifera, aut certe latentes in venis peſtiferos humores ad cor deducendo, vt inde pueri languoribus ſtatim afficiantur vix ſuſcipientibus medelam, dum ſtriges ſe putant, ex ſanguinis abſtractione eoſdem ſtrigaſſe. Poteſt inſuper & faſcinatio pueris naturaliter obuenire. Propter vehementem enim affectionem inuidiæ, iræ, aut odii, vetularum harum atque ſtrigũ, inficiuntur earum vitales ſpiritus, ſtante ſuper hoc fixa immaginatione & intentione. Et hæc infectio pertingit vſque ad oculos, a quibus inficitur aer circunſtans, ex quo corpus infantis præſentis propter teneritudinem recipit aliquam infectionem, per modum quo & ſpeculum nouum inficitur ad aſpectum mulieris mẽſtruatæ, vt dicitur in lib. de ſo. & vig. Vnde glo. ſuper illud Gal. 3. Quis vos faſcinauit &c. dicit quod quidam habent oculos vrentes ita vt ſolo aſpectu inficiant alios, & maxime pueros. Poſsibile quoque eſt, quod ex Dei permiſsione vel ex aliquo fato occulto cooperetur ad hoc malignitas dæmonum cum quibus vetulæ ſortilegæ fœdus aliquod inierunt, vt dicit S. Tho. 1. quæſtio. 67. ar. 4. ad ſecundũ. Vnde & ad hoc vetulæ malignæ inuocant magnum diabolum verbis inordinatiſsimis: & in nomine eius oſculantur pueros ad perdendum eos, vt per earum legitimas confeſsiones cognouimus. Qua ex re debent omni ſtudio prohibere parẽtes ne vetulę infames vel ſuſpectę, pueris appropinquent, vel eoſdem oſculentur, aut quicquam eis offerant vel tradant. Hoc enim maleficæ valde deſiderant vt eos inficiant, & ſic dęmonibus obſequantur. Poſſe tamen ſæpeque

in

in veritate contingere, ſtriges puerorum ſanguinem ſugere, vel per ſe acus aut vnguis miniſterio, vel opere dæmonis venis apertis, factiſque paruis cicatricibus in locis vitalibus & delicatis, ex quibus ſugendo ſanguinem ad vitam neceſſarium, pueri paulatim exſiccẽtur atque intereant, negari non debet: cum fideli teſtimonio id affirmetur: & præcipue cum poſt catorum apparentium diſceſſũ, guttæ ſanguinis prope pueros ex tunc eiulantes, repertæ comprobentur. Nec neceſſarium eſt vt factæ cicatrices niſi curioſius inquirantur, appareant, cum paruiſsimæ ſint, & ſtatim opere dæmonum conſolidari poſsint. Saltare autem per cubicula, currereue fugiendo, & id genus operum facere more catorum ſtriges, prout ſæpe narrant de viſu plurimi, & ipſæmet ſtriges fatentur vbique non eſſe impoſſibilia opere diaboli, qui etiam eiſdem obſequuntur velocius deferendo quam propria hominis patiatur natura, manifeſtum eſt ex prædictis.

Deum opt. Max. non niſi ſapientiſſima diſpoſitione permittere mala plurima, quæ per ſtriges contingunt fieri; & ex eis elicere multa bona. Cap. VIIII.

PRAEDICTA autem omnia, & quod minus videtur etiam innocentium puerorum interitum, ipſe Deus nõ prohibet, ſed iuſto ſuo permittit iudicio, vel propter patientium peccata: actualia quidem, ſi adulti fuerint: originale vero, ſi infantes. Vel certe (quod crebrius contingit) propter peccata parentum. Viſitat enim Deus peccata patrum in filios, quo ad malum pœnę, vſque in tertiam & quartam generationem, Exo. 20. Vel hoc ipſum etiam in pœnarum cumulum exigit maleficarum harum malitia maxima. Eis enim iuſte in pœnam conceditur, vt mala faciant, ac ea expleant, quæ nequiſsime deſiderant, quæ & promiſſerunt dæmoni ſe facturas: ne libertati arbitrii tam dęmonis quam hominis inferri videatur iniuria: ſed vnumquodque diſponatur a Deo ſiue agente, ſiue permittente, ſecundum propriam vniuſcuiuſque naturam: indeque magis etiam puniantur, vt dictum eſt. Iudicio quoque diuino ſępe iſta contingunt, vt ciuitas vel communitas in qua tot & tanta flagitia regnant, puniatur in membris ſuis: propterea quod quandoq; principes, officiales & populi non curant tales maleficas extirpare; ſed potius eorum plurimi eas defendunt, fideique officiales, verbis inſequuntur, & factis. Sed & ſpecialius hæc mala contingunt his, qui quomodolibet per ſe, vel per alios, ipſi vel ſui maiores, ad talia diabolica pręſidia recurſum habuerunt, vel ad id aliis lubricum prę-

ſtiterunt ſermonibus ſuis . Id etiam ſicut & maleficiales infirmitates incurrunt in ſe, vel in his qui quacunque attinentia ſeu ratione ſui ſunt, hi qui maleficiis faciendis vel quomodolibet procurandis operam dederunt. Hoc enim profecto iuſto Dei cõtingit iudicio, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam torqueatur, vt dicitur Sapientiæ ſecundo . Elicit etiã Deus ex malis illis plurima bona: Tum quia per hæc maxime relucet iuſtitia Dei tam in hoc ſeculo , vt claret ex his quæ modo dicta ſunt , quam etiam in futuro, prout edocet ſacra fides: Tum quia fulget ex his diuina ſapientia, quandoquidem, vt diximus , decentiſsimo ordine cuncta diſponit, permittens naturam quæ libera eſt , arbitrio ſeipſam proprio gubernare , votique compotem etiam pro malitia fieri tam hominem, quam dęmonem: tametſi nocere permittat minus etiam quam optarent : Tum quia diuina bonitas in huiuſmodi maxime comprobatur. Vnde enim fides videtur ex parte vna viliſsimis opprobriis obfuſcari, ac ſanctiſsimorum ſacramentorum puritas defædari; inde fides ipſa magis in mentibus fidelium ſolidatur , ac validius roboratur . Ex his namque tria cognoſcimus familiari experientia , quæ ſola fide prius cognoſcebamus , licet ſub quæſtione cadant apud eos qui ſuo ingenio volunt cuncta metiri . Primum horum eſt, creaturas quaſdam intellectuales noſtris in regionibus obſeruari ſcientia potẽtiaque ſuper omnes homines ſine comparatione præſtantes, quos dęmones appellamus. Secundum, quod propter hæc maligna opera cognoſcimus , eſt eoſdem dæmones eſſe malignos . Nam ſenſim per hæc quæ diximus veluti palpamus , eoſdem ad innumera flagitia , dolis ac fraudibus homines inducere . Tertium eſt , odio ſæuiſsimo Dominum Ieſum Chriſtum eoſdem inſequi, bonoſq; Chriſticolas, & innocentes prę-cæteris variis nocumentis afficere : fidem Chriſti perſequi: & eccleſiæ ſacramenta omni quo poſſunt vilipendio, ludibrio, opprobrioq; vt dehoneſtentur procurare . Ex quibus fit omnibus manifeſtum, quod de ſe clariſsimum eſt, fidem inquam catholicam omni veritate ac perfectione florere , & ad beatitudinem ſui cultores perducere . cum eam pro nixu (vt ex prædictis ac dicendis patet) oppugnent hi ſpiritus , qui maligni ſunt . Neque enim inſequuntur pro poſſe dæmones , niſi ea quæ ſuæ malitiæ & iniquitati aduerſantur . Vt ſic in omnibus tam bonis quã malis , quæ diuina diſpoſitione vel permiſsione contingunt Deum opti. max. benedicendi ac laudandi rationem inueniamus .

vna quę deus elicit ex malis strigũ.

Ea quæ communiter referuntur de strigibus, non posse contingere tantum in somnis. Cap. X.

SECVNDVM principale, quod declarandum assumpsimus in hac quæstione, videlicet, quod talia quæ communi voce referuntur de strigibus, haudquaquam in somnis tantum euenire possint, habet ex sacris litteris euidentiam. Vnum quippe videtur per sacras litteras dæmonstrari, quod etiam familiari experientia vniuersaliter comprobatur. hoc inquam quod quando aliquid apparet in somnis, vel imaginaria visione aliquibus aliqua reuelantur: sic ab eis videri talia vel cognosci dicuntur, vt dum postmodum plene vigilant sani corpore, idipsum non in vigilia, sed in somnis innotuisse, aut visione imaginaria reuelatum esse, & non per sensus exteriores acceptum, neque sub eorum cognitione factum, optime discernãt. Et breuiter distinctio status proprii dum quis sanus vigilat, & solutis corporeis sensibus operatur, a statu quo non vigilat, sed sensibus somno ligatis, vel certe altiori attentione impeditis, non vtitur, optime quisque perpendit atque cognoscit. Neque puto dari quemquam, qui se expertum fateatur oppositum. Vnde Sanctus Petrus imaginarie visioni ac ecstaticæ contemplationi assuetus, cum vigilãs angelum vidisset in carcere clara luce: & iubenti per omnia obtẽperasset vsque ad liberum carceris exitum, licet non plene discerneret in tali statu inter vigiliam & abstractionem quam exigit imaginaria visio: postquam tamen angelum non vidit, & soli naturali cognitioni restitutus est, plene cognouit etiam se prius non imaginaria tantum cognitione cuncta & percepisse & perfecisse: sed vere & realiter per exteriores sensus & opera. Vnde discendente ab eo angelo dixit. Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis &c. Act. 12. in quo etiam libro c. 10. fatetur se alio tempore ecstasim passum, & quędam sibi apparuisse, quæ licet vera non essent vt apparebant, vere tamen ei futura prænunciabant. Idem patet in Esaiæ visione, qua Dominum sedentem vidit &c. Isa. 6. Neque enim putandum est talem prophetam sic esse deceptum, vt vere & realiter putaret se Deum videre, seu vidisse sedentem in solio. Spiritus enim est Deus. Ioan. 4. Sedere autẽ, conditio corporis est. Tantum ergo in sua hac imaginatione cõtingebat, vt communiter exponunt locum illum sancti Doctores. Et, vt vno verbo cuncta concludam, in omni passu sacrę scripturæ, vbi de somniis & visionibus aliquid dicitur, semper datur intelligi quod diuersitatem status somniantis aut quomodolibet aliter a sensibus abstracti, ab ipso statu vigiliæ, omnes quibus talia contigerunt, optime per-

perpendebant, vt testatur etiam. S. Tho. Pot. q. 6 ar. 7. siue sancti viri essent, vt hi de quibus iam sermo habitus est, & alii plures: siue ethnici, vt Pharao & Nabuchodonosor. Sed & quod Paulo accidit, non opposito, sed proposito fauet. Licet enim non cognouerit an anima esset a corpore separata in raptu, vel certe cõiuncta corpori, non tamen vtens corporeis sensibus: attamẽ cognouit quod non sic talia viderit quæ narrauit se in raptu vidisse, sicut tũc ipsa enarrans, corporeis sensibus vtebatur: & corporaliter, non autem somnians aut ecstasim patiens, operabatur. Ezechiel quoque dum dicebat se fuisse in spiritu, seu in visione Dei in Hierusalem, optime cognoscebat differentiam talis status & visionis, ab eo quo communiter & in uigilia corporalia opera sensibus expeditis operabatur. et hoc etiam clarum est ex modo ipso loquendi sacræ scripturæ. Neque enim dixisset, Fui in visione Dei & in spiritu, nisi declarare intenderet, quod non eo modo fuerat corporaliter in Hierusalem, quo tunc ibi erat vbi hæc loquebatur: & consequenter nisi cognouisset talium statuum differentiam. Si enim prædicta differentia non cognosceretur ab hominibus in vigilia, sequeretur quod nunquam posset videri magis aliquid in corpore fieri quam in spiritu: sed semper liceret cuicunque asserenti se aliquid corporaliter facere, respõdere: Non sic est vt putas, sed somnias. Et econtra, ille dicere posset: Immo tu nunc somnias atque deciperis, putans me somniare, & omnia inconuenientia possent omnibus accidere, quæ delirantibus communiter accidunt. Cum ergo innumerabilis multitudo virorum & mulierum, quæ deprehenduntur ad diabolicum cursum deferri diuersis in locis variisque temporibus, vnanimiter confiteantur & affirment se corporaliter ire vel ferri ad ludum illum, corporaliterque ibidem facere quæcunq; scelera confitentur: patet quod non est contra sacras litteras, sed potius secundum eas est credendũ, quod ista corporaliter fiant, & non tantum in somnis: cum secundum eas, in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, Deut. 7. & Io. octauo i. Et maxime si fit iuramento firmatum, prout prędicta communiter sub Inquisitoribus affirmant. Neque tamen negandum est, posse talia in somnis tantummodo sic apparere, vt tamen putent dum sic somniant, vere illa contingere, sicque pro tunc deludi. Sed hoc non latet postea personas illas dum in se reuertuntur. Et si opere diaboli sic in eorum mentibus ageretur, vt etiam in vigilia putarent vere sibi talia & corporaliter contigisse. deprehenditur tamen finaliter dum plene solutus est sensibus, & a diabolo dimissus, quod somnia tantum fuerunt. Quod etiam contingere facile potest dum ad Deum conuertuntur, & peccata sua cõfitentur,

i *Et in c. Nouit. de Iudi.*

sicut

ſicut, & frenetici cum plene ſanantur, perpendunt deluſionem, quã veritatem eſſe infirmi credebant. Sed Strigones ſemper idem affirmant etiam quando ad Deum conuerſi ſunt, & a diabolo non tenentur vltra captiui. Experientiæ quoque & alia ſigna idem oſtendunt, vt infra dicetur.

Eadem quæ referuntur de ſtrigibus, in ueritate ſic contingere poſſe, ut communiter fama uolat, pluribus ſuadetur fidelibus exemplis. Cap. XI.

PRINCIPALIS etiam intentionis huius capituli firmitas appareret ex his, quæ Diuus Augu. affert. 18. de ciui. Dei. c. 18. vbi Præſtantium ſupra per nos circa principium operis nominatum, introducit ita ſomno ſopitum maleficiis, quod per plures dies excitari nõ potuit. Et nihilominus in ſtatu illo ſibi viſum fuit, quod in equum conuerſus eſſet, & annonam militibus equorum more portaſſet. Et licet aliquis equus & talis qualem ſe eſſe in ſomnis putauerat, vere portauerit annonam militibus illis: non tamen ipſe fuit, neque phãtaſticum eius incorporatum, vt quidam videntur dicere, & Auguſt. ibidem diſputando recitat. Qui ſi etiam ipſe hoc aſſereret, vt videlicet diceret fuiſſe phantaſticum eius incorporatum: non eſt tamen ſic intelligendum quaſi dæmon ipſam vim phantaſticam hominis, aut etiam ſpeciem in ipſo conſeruatam aliquo corpore circũdet: ſed quia ipſe dæmon, qui ſpeciem & imaginationem hominis format, aliam ſimilem ſpeciẽ vel corporaliter exterius aliorum ſenſibus obicit, vel intrinſecus in eorum ſenſibus ſimilem ſpeciem operatur, vt S. Tho. exponendo dictum Auguſt. ponit in quæſtionibus de Malo, q. 16. artic. 11. ad ſeptimum. Neque etiam poſſunt dæmones potentiam phantaſiæ, neque etiam eius organum, vel cum ea ſubiectum ſpiritum, aliò deportare incorporatum. Qui ſi etiam poſſent & facerent: iam is, cuius hæc eſſent, per illa tunc nihil videret. Neque enim operatur quis non actu informatus per formam, quæ eſt operationis principium. Supponitur autem in narratione, quod ille in ſomnis hæc ipſa videret, vt diximus. Vnde concludi poteſt, immo neceſſe eſt, quod operatione mali ſpiritus hæc omnia facta ſint, qui in formam equi, antea poſtque inuiſi, corpus aſſumpſerit, & ea peregerit quæ narrantur: ille vero ſe quaſi equum talia feciſſe, tantummodo ſomniauerit, & ſtatum plenæ vigiliæ a ſtatu ſomnii facti diſtinctum eſſe cognouerit. Neq; diſsimiliter exiſtimandum eſt contigiſſe id quod in eodem capitulo idem Auguſt. enarrat, dicens. Indicauit & aliud (is videlicet qui præmiſſa indicauerat) ſe domui ſuę

per

per noctem antequam requieſceret vidiſſe venientem ad ſe quendam philoſophum ſibi notiſsimum, ſibique expoſuiſſe quædam Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et cum ab eodem philoſopho poſtea quæſitum fuiſſet, cur in domo eius fecerit quod in domo ſua petenti negauerit: non feci, inquit, ſed me feciſſe ſomniaui. hæc ibi. Vnde patet, quod dicere neceſſe eſt, quod aliquis ſpiritus figura philoſophi aſſumpta in aereo corpore id perfecerit, quod quidem factum tunc illum ſomniare malignus ſpiritus cognoſcebat, vel etiam procurabat. Qui ambo in exemplum inducti, ſi non aſſeueraſſent in vigilia poſiti, ſe talia, dum dormiſſe ſe nouerant, ſomniaſſe: & econtrario ſi affirmaſſent, quod non in ſomnis iſta vidiſſent, ſed in vigilia, & corporaliter ab eis hæc eſſe perfecta: iudicandum procul dubio eſſet non eos, ſed dęmones potius in illorum aſſumpti corporis figura iacuiſſe veluti dormientes. Pro quo facto notandum eſt etiam, quod nonnulli ſic in ſomnis etiam vere operantur opera vitæ, vt videantur etiam vigilare. Cognoui ego virum ſomniantem ambulare, loqui: & quod plus eſt, perſonas obuiantes cognoſcere: cum eiſdem loqui, ab eis occurrentibus diuertere, & eaſdem quandoque percutere. Illum tamen pro tunc dormire omnibus notum erat & experientia comperiebatur. Inſuper ipſe confitebatur poſtmodū in vigilia, quod ſomniauerat quidem ſe talia feciſſe. Quinimmo quidam patruelis meus & comprofeſſor dum prædicationi iuuenis inſiſteret præ nimia cordis anxietate de nocte ſurgebat ſomnians, & aſcēdens ſuper quadam porticu, quæ prædicaturus fuerat, ordinatiſsime quaſi populo prędicabat, vociferationibus magnis omnes a ſomno excitans & conturbans. Alium noui hominem de nocte ſomniantem, & ſic in ſomnis de cubili ad ſtudium realiter pergentem, & ibidem per multas lineas recte ſcribentem ſine lumine. & mane quod ſe tantum ſomniaſſe putauerat, vere factum inueniebat. Verumtamen & hoc etiam quod diximus verum eſt, quod videlicet vnus diabolus efficit ea quæ alius aliquis facere ſe ſomniat. Econuerſo etiam aliquis vere & ſanus in vigilia operatur, alicubi deportatus a malo ſpiritu vel a bono, cuius loco ſpiritus aſſumpto ſimili corpore, alibi dormire videtur. Huic enim quid ſimile per ſanctos angelos factum creditur iuxta ea quæ legūtur in hiſtoriis authenticis. Legitur enim de beato Ambroſio, quod cum Miſſam Mediolani caſu celebraret, hora exequiarum Sancti Martini, qui Turonis defunctus erat, ſuper altare caput inclinans, ſpacio trium horarum dormire viſus eſt: qui poſtmodum excitatus, vt videbatur, a clericis cauſantibus populi tædiū in expectando benedictionem & Miſſæ finem, dixit officium exequia-

quiarum fratris sui Martini se perfeciſſe Turonis: quo in loco etiam in tantæ rei fidem, vt fertur, chirothecã dimiſit, vt tam ex aſſertione eius, quam ex ſigno prædicto, veriſsime corporaliterque illis interfuiſſe credendũ ſit: & loco eius angelum altari aſtitiſſe Mediolani in aſſumpto ſimili corpore. Implicat enim idem corpus in pluribus locis ſimul tempore inueniri, vt Theologi communiter tradunt. Huic etiam non diſsimile contigit beato Clementi Petri ſucceſſori. Cum enim Miſſam Romæ celebraret, ſtatim obdormire viſus eſt, & poſt tres horas ad ſeipſum reuerſus, vt videbatur, excuſationem populo attulit, quod iuſſu Beati Petri ſibi neceſſarium fuit illo temporis ſpacio Piſanam eccleſiam, quæ diuo Petro dicata fuerat, conſecrare. In cuius rei fidem indubiam, tres guttas proprii ſanguinis Piſis in eccleſia illa reliquerat ſuper marmoreum lapidem: quæ in hanc vſq; diem in ſumma veneratione habentur in eccleſia cathedrali ciuitatis illius. Ex quo patet, quod angelus in figura ſancti Clemẽtis Romæ fuit pro tempore quo ſanctus ipſe corporaliter Piſis erat ab angelo deportatus, & inde Romam itidem creditur fuiſſe reductus. Secus autem de vtroque fuiſſet æſtimãdum, ſi dixiſſent ſe ſomniaſſe. Pari modo igitur affirmantibus ſtrigibus, quod corporaliter vadant ad curſum, credendum eſt. Et ſi videantur interim alicubi dormire, ęſtimandum eſt eſſe diabolum in illarum forma ſeu figura. Quandoque tamen ſuis etiam artibus magicis efficiunt, vt imaginaria tantum viſione cognoſcant, quæ realiter ab aliis conſodalibus fiunt in curſu: & hoc vt labores euitent atq; pericula: quod quandoq; facere præſumendũ eſt tales perſonas dum corporaliter infirmantur. Potes autem, ſi vis, in malleo maleficarũ videre, quem obſeruãt aliquę maleficæ modum ad id quod diximus aſſequendum. Dicere autẽ quod ſemper ſic accidat, immo quod ea quæ a ſtrigibus enarrantur, nõ poſſint realiter accidere, videtur & hiſtoriis & ſacris literis, veluti deductum eſt, repugnare; adeoq; contra vulgatiſsimam experientiam loqui, vt ſtoliditatem id potius pręferat, quam obſtinationem ſine ſcientia. Hæc etenim obſtinatio vt in pluribus admiſcetur craſsitudini talia dicentium, ſeu negantium ea quæ diximus vere contingere. Et hæc de ſecundo principali.

Eſſe firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum prædicta omnia eo modo contingere, quo ab Inquiſitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquiſitorum iudiciis ſumpta. Cap. XII.

ESSE autem procul omni dubio credendum, hęc taliter euenire, prout communiter a dominis Inquiſitoribus affirmatur: quod

tertio loco tractandum est; & non nisi proteruos vel ignorantes negare posse talia sic contingere sicut in processibus eorum habetur, tribus rationibus persuadetur. Quarum prima talis est. Vnicuiq; in arte sua perito & experto credendum est. k Expertus enim certus est, & magis quam sciens non expertus, vt habetur ex proœmio Metaphy. Non minus etiam inhæredum est expertorum & seniorũ sententiis sine demonstratione, quam demonstrationibus ipsis, vt dicit Philosophus 6. Ethic. Certissimus ergo erit, & consequenter ei maxima fides est adhibenda, qui simul sapiens fuerit & expertus. Fides enim non nisi ob certitudinem facti vel dicti quę putatur ab aliquo possideri, adhibetur illi. l Patres autem Inquisitores vt in pluribus sunt viri peritissimi tam in iure quam in sacra Theologia. Ad Theologos autem & canonistas pertinet determinare an prædicta, impossibilia sint aut possibilia, credenda vel non credenda: sunt etiam iudices super depositiones & testificationes factas de talibus, & super confessiones eorum an impossibiles & verisimiles, aut certe sint derisibiles: an a fatuis, vel certe ab his qui suæ mentis compotes sunt factæ fuerint: quo modo, qua assertione prolatæ, quam efficaciter comprobatæ: & consequenter in talibus iudicandis, super omnes experti sunt. Cum ergo propter hæc ipsa, quæ confitentur, iuridice sint infelices istæ personæ ab Inquisitoribus grauissimo iudicio condemnatæ: nemo debet esse tantæ temeritatis, vt eorum sic damnet iudicia, sic deludenda & execranda immo iniquissima putet, quod non nisi pro somniis, vel pro his quæ in somnis accidunt, accerrimis tormentis afficiant, & demum crudelissime perimendos tradant homines innocentes. Si quidem secundum sacros Doctores, nemo propter ea quæ in somnis appetit, seu etiã operatur, nisi aliud interueniat, peccare potest. m Vide pro hoc, si lubet, sanctum Tho. 4. di. 9. articu. 4. quæstiuncula. 1. Sed & si quod etiam in somnis crimen per accidens quis admittat, ex hoc ipso quod in somnis perficitur, leuius iudicatur: quandoquidem homo pro statu illo plenum non habeat & liberum in operibus suis iudicium. Censendum igitur & ab omnibus firmiter credendum est, hæc vere contingere, & in corpore perfici: prout ab Inquisitoribus iudicantur hæc ipsa fieri. Confirmatur autem hæc ratio adhuc ex tribus. Primo, quia Inquisitores vt in pluribus sunt viri religiosi, optimæ famæ, & integerrimæ vitæ: qui ex eo quod religiosi, Deoque dicati sunt, magis ad clementiam & misericordiam inclinantur, quam ad seueritatẽ: in hoc sui Saluatoris imitãtes vestigia, qui diues est in misericordia. Ex eo vero quod perfecto religionis statui copulant opera propria sanctitatis & innocentissima vitæ cum odore optimæ famæ: quam

ne

k L. semel. C. de re mili. lib. 12. et l. j. ĩ prin. ff. de vẽ. inspic. & vtrobiq; per Bart. & no. in c. proposuisti. de probatione.

l Et hinc prouenit, quod recte factum præsumitur, quod facit iudex. ff. de acquir. pos. l. iuste.

m Prout trahi consueuit in c. maiores. §. verum. de bapt. per illũ ex. et in cle. j. de pæ. Et p Albe. de Ros. in l. diuus. ad fin. ff. de off. præs. Iaso. in l. vt vim. col. vj. ĩ prĩ. ff. de iusti. & iur.

ne admitterent, expediret eis secundum Apostolum magis mori, neceſſe eſt vt omnem abhorreant iniuſtitiam: & præcipue vbi agitur de vita hominis: quam ſine ratione perdere, omnium iniuſtitiarum ſumma eſt. Cum igitur in his iudiciis videantur & ſint potius ſeueriſsimi: nec acquieſcant cuiuſquam precibus ſeu lacrymis: euidentiſsimum præfert hoc indicium, non niſi ex cauſa ſumme rationabili: & non niſi vbi miſericordia cenſeretur ſumma crudelitas apud Deum & omnes homines, qui ea quæ Dei ſunt ſapiunt, id eos efficere. Quod tamen non eſſet, ſi talia quæ narrantur, & propter quæ ſtriges comburuntur, illuſiones eſſent vel ſomnia. o Confirmatur ſecundo illa prima ratio, ſic. Ea quæ de peritorum conſilio iudicantur vera, non ſunt falſa cenſenda ab aliis. p Sed contra tales maledicas perſonas non procedunt Inquiſitores niſi de conſilio peritorum tam in iure, quam in ſacra Theologia: & regulariter nō niſi de cōſilio & conſenſu domini Epiſcopi ciuitatis, vbi iudicium hoc exercetur, vel eius Vicarii; qui vt in pluribus periti ſunt ſaltem in iure canonico. Ergo quod ab eis verum vel iuſtum eſſe determinatur, non debet (ab imperitis præcipue) tam facile condemnari. Sed neque hi qui vere ſapientes ſunt, naturalique mentis elegantia & nobilitate pollent, in hoc contra peritorum conſilium ſe opponerent, vel precipites contradicerent, vt multi imperitorum faciunt: ſed matura cogitatione prius cuncta librantes, diſputatiue potius quam ſententiam proferendo, ſi talis opinio ſibi minus placeret, vel apud eos rationes inductæ non viderentur efficaces, aut ineuitabiliter concludentes, opinionem ſuam vrbaniter in medium afferrent. Quod & gratiſsimum foret Inquiſitoribus, vt literali diſcuſsione magis veritas eluceſceret. q Vbicunq; autem officium exercetur (quod cōtingit per ſingulas ciuitates chriſtianorū in Europa per inſtitutos apoſtolica delegatione Inquiſitores, & ab eis factos Vicarios) doctores ad conſilium contra ſtriges vocati, ſemper in hoc vnum omnes, vel pro maiori parte conueniunt, quod prædicta fiant realiter & in corpore: & ſuper hoc extant proceſſus & conſilia innumerabilia. Ergo per locum ab authoritate peritiſsimorum & ſapientum, quorum non eſt numerus, quia per totam chriſtianitatem, tam noſtra quam exacta ætate facta ſunt hæc, omnibus perſuaderi, nulluſque dubitationi locus manere debet, quod prædicta fiant corporaliter, vt præfertur. Confirmatur & tertio præmiſſa ratio, ſic. Id toleratur ab eccleſia, vbi etiā agitur de alicuius tertii præiudicio maximo: quia tam in bonis exterioribus quam in fama, quam etiam in bonis corporis vſque ad crudeliſsimam vitæ priuationem, non eſt falſum æſtimandum aut iniquum, ſi fiat hoc ordinarie iudicialiterque ab

n n *Tu adde tex. in l. iſti quidē. ad fi. ff. quod metus cauſa, & late Barba. in c. in præſentia. col. 69. de proba. vbi meminit de dicto Apoſtoli hic alle. facit id qđ idem Barba. tradit in cōſil. 55. col. 14. primo vo lumine.*

o *Argu. d. c. 2. de no. ope. nun. cū alijs ſupra alleg.*

p *Vt patet ex not. per Abb. & Mod. in c. propoſuiſti. de probat. ſupra etiam alleg.*

q *Veritas enim hinc īde exagitata magis reſplendeſcit in lucē, vt dicit text. in cap. graue 35. q. vlt. & gl. in eo. cum Ioā. eremita. de fid. inſt. Bene facit tex. in §. illud quæſitū. cum ibi not. per Chriſtophe. inſti. de rerum di.*

officialibus per ſedem apoſtolicam inſtitutis. Nam id eſſet de ſumma negligentia Romanam Eccleſiam ſuggillare: immo de ſumma crudelitate & iniuſtitia reprehenſibilem reddere, & calumniari: quando quidem Inquiſitores non niſi vt delegati ſummi Pontificis hæc efficiant, a quo principaliter pendet quicquid per eos iuſte vel inique, ipſo præſertim ſciente, fit. Propter quod ſi in hoc iudicio inueniretur iniquitas, ipſi principaliter imputandum eſſet ſi taceret, aut non prohiberet. Quod quia non niſi temerarium eſt: ideo nullus poteſt niſi ignarus, vel valde præſumptuoſus iſta negare ſic contingere, prout ab Inquiſitoribus comprobantur. r

r *Vt patet ex his quæ habẽtur in l. quæ dotis. ff. ſol. ma. per Bar. et doc. & per not. in c. j. de off. dele. cum multis ſimilibus quæ allegari poſſẽt.*

Ad idem ſecunda ratio ſumpta ex textium multiplicium aſſertione fideli, omnique exceptione maiori. Et unius reſponſionis reprobatio. Cap. XIII.

PROBATVR etiam hoc ipſum quod aſſumpſimus, alia principali ratione, quæ talis eſt. Quod ab innumera multitudine perſonarum promiſcui ſexus aſſeritur, & vbique locorum variiſque temporibus vniformiter quaſi vno ore loquerentur omnes, ſemper affirmatur, procul omni dubio credendũ eſt, & nulla cunctatione negandum: vbi præcipue talium teſtimonium in cauſa fidei admittatur in iure: & tam contra ſe quam contra alios hæc ipſa rite coram iudice manifeſtent: etiam hi qui ſibi vitam donari deſperant: ſicut contingit his qui in hæreſim ſunt relapſi, vt non iam timore mortis niſi confiteantur incurrendæ, ſuſpicari poſsit eos talia propalare. Hæc autem omnia concurrunt in iudicio iſto: immo ſæpe quoque cum ſibi vitam iam donatam alii ſciunt, idipſum manifeſtant: vt nõ iam timore imminentis pœnæ, id quis iudicare poſsit ab eis confiteri: cum etiam plurimi concurrant ad hoc pueri, puellæ, & id genus innocentes & ſimplices, quorum facile deprehenderetur ſi fingerent mendacium: qua ratione puerorum teſtimonium certiſsimũ dicitur. Plures item, qui poſt conuerſionem ſunt integerrimæ vitæ ac ſplendidæ famæ, & plures aliæ conditiones concurrunt, quibus redduntur teſtes fide digni, & omni exceptione maiores: & præcipue etiam in cauſa fidei, vbi omnes non capitales inimici admittuntur in teſtes, quantumcunq; alioquin flagitioſsimi, vt patet in cap. In fauorem. &c. Accuſatus. de hæreti. in ſexto. Si enim tali tantæq; multitudini non eſſet fides adhibenda de talibus quaſi de non viſis: pari ratione nulli credendum eſſet, vbi quis ea referret, quæ is qui audiret non per ſe cognouiſſet. Et ſic periret humanæ conuerſationis ſolatium, neque daretur diſſenſionum terminus. Talem autem tantamque eſſe multitudinem eorum qui iſta fateantur fieri corporaliter,

raliter, iam vniuerso orbi esse potest exploratissimum ex multitudine eorum qui propter hæc sub iudicio Inquisitorum per omnem christianorum regionem cadunt: ita vt millenarium sæpe numerũ excedat multitudo talium, qui vnius anni decursu, in sola Comensi diœcesi ab Inquisitore qui pro tempore est, eiusque Vicariis, qui octo vel decem aut plures semper sunt, inquiruntur & examinantur, & annis pene singulis plusquam centum incinerantur.

Quod si quis huic rationi se opponat dicens, eo merito tantæ etiam multitudini non esse credendum, quo deludatur a diabolo: quod hinc manifestum fieri potest, quod incredibilia quædam enarrent, & ea ipsa quæ facultatem nostræ cogitationis aut conditionis videantur excedere: quinimmo naturaliter contingentibus comprobatisque aduersari. Vnde propter hoc, quod ista negentur, non videtur sequi humanæ conuersationis, quæ circa naturaliter possibilia contingentiaque obuersatur, aliqua perturbatio. Quærendum profecto est ab his qui taliter se opponunt, vnde nam ipsi nouerint talia quæ referuntur non esse vera, sed diaboli delusiones (Si quidem omnes credunt, vel vere, vel delusorie ista contingere, quæ a tanta multitudine confirmantur). Si enim ex naturali possibilitate vel contingentia, aliquod horum duorum, delusionem inquam dæmonum, vel ipsum narratorum euentum, vere contingere credendum sit: quia videlicet alterum horũ magis possibile est vt eueniat quam aliud; id profecto magis erit vel æque possibile, vel fide dignum, quod naturalitati nostræ magis vel æque fuerit consentaneũ & propinquum. Nam & potestas dæmonis ibi minor apparet, vbi factum vel faciendi modus virtuti naturali nostræ magis etiam appropinquat. Quanto enim effectus naturam nostram excedit, tãto maiorem prætendit causæ virtutem. Difficile autem iudicare posse videtur, quid nam horum magis naturalem facultatem excedat dæmonis, hominem, inquam, corporaliter per aera, ad longinqua perferre loca, cibos & voluptatis omnis materiam præparare atque offerre; se etiam in forma humana familiarem, & ad vota obsequiosum reddere (Hæc enim eorum summa est, quæ ab his enarrantur perditis hominibus veluti mirabilia) Aut certe sic in hominum phantasia subtiliter operari circa species formandas, componẽdas, & separandas, circa etiam spirituum motus, vt hæc omnia quæ ab his narrantur, videantur corporaliter euenire: quæ tamen non nisi (vt ipsi contradicentes autumant) phantastice contingant. Immo si quis diligenter aduertat, inueniet hoc secundum naturalem potentiam proculdubio magis excedere quam primum: & consequẽter minus esse debere secundum eos credibile. Quod quidem per com-

comparationem ad potentiam noſtrã facile librabitur ac perpendi ſubtiliter poterit. Quod enim magis excedit facultatem noſtrę naturalis virtutis atque potentiæ, magis eſt etiam in ſe ſupernaturale, maioremque depoſcit abſolute virtutem. Cum enim poſsibile reſpondeat potentiæ vt illius obiectum, & ex hoc eidem proportionetur: ſecundum exceſſum rerum poſsibilium in eſſendo, erit & potentiarum proportionatarum exceſſus in virtute. Minus autem ab homine factibilis eſt tam artificioſa phantaſmatum, ſpecierum, ſpirituum, atque motuum diſpoſitio in potentiis animæ, vt vera videãtur quæ phantaſtica ſunt, & vt qualia velint per has ſpecies ordinatas pro voto repręſentari, ſtatim appareant, quam talia quæ per ſtriges narrantur, corporaliter fieri. Neminem quippe medicorum, aut aſtrologorum eſſe puto, & nũquam fuiſſe relatione vel lectione cognoui, qui talia efficere potuerit, aut etiam attentauerit: cum neque etiam determinata ſomnia per artem poſsit homo cauſare, quæ determinationem minorem naturaliter habent, minuſque trahunt extra ſe hominem, quam raptus, vel alienatio talis a ſenſu, qualem has perſonas pati neceſſe eſt, ſi deludantur. Quilibet enim poſt ſom-
Cap. 10. nium cognoſcit ſe ſomniaſſe, vt ſupra probatum eſt, & patet experientia. Neque adhęret quis ſomniis quaſi rebus dum euigilauerit, prout ſtriges facere opinantur hi, qui talia quæ narrantur, corporaliter contingere negant: Tum quia ſpecies illæ motuſque phantaſtici ſub exteriori ſenſu cadere nullatenus poſſunt, & conſequenter circa talia nullus incumbit artifex, cuius ſciẽtia practica vel notitia, ſenſibilia a quibus & cauſata eſt, tantum pertractat, qualis eſt homo: Tum quia communis hominum eſt ſententia, naturalique veluti compertum lumine abſque cũctatione aliqua pronunciatur ab omnibus, hæc non humana, ſed ſuperiori aliqua virtute fieri. Quę communes animi conceptiones, cum ex hoc ipſo naturales conuincantur, quod omnibus vel etiam pluribus ſe ſe offerunt, ſi falſo initerentur, falſitatem profecto retorquerent in authorem naturæ. Concludendum eſt igitur, hominem naturali virtute nequaquam facere poſſe quod aliquis ita deludatur atque deſipiat, vt vere ac corporaliter fieri putet, quod non niſi phantaſtica viſione contuetur. Ea vero quæ ab his nequiſsimis narrantur in curſu contingere, quo ad multa ſubſunt etiam humanæ facultati, vtpote quæ vel viribus, vel ingenio poſſunt ab homine perfecte fieri, vel ſaltem imperfecte, ſeu aliquid pro parte ſimile. Quo enim ad ciborum præparationes, ac voluptatum expletiones, nullus eas dubitat habere poſſe authorem hominem, nedum quales narrantur ab illis, verumetiam maiores quam procurent dæmones: non autem quam procurare ſciant,

aut

aut posint: cum saporum & qualitatum proportio quæ voluptatem afferat, eis melius innotescat, & ad illam citius & facilius mouere valeant, quam hominum quicunque. Quo vero ad corporalem hominum delationē per tanta terrarum spacia breui temporis decursu, licet homini sit naturaliter impossibile: aliquid tamen quo ad genus saltem operis, ei simile per humanum ingenium procurari ac fieri potest, vt patet de proiectione quasi subitanea magni lapidis, vel alterius cuiusuis corporis mineralis molis per multa millia passuū ingenio tormentorum seu bōbardarū. Magis ergo a possibili recedit, & consequenter maiorem exigit virtutem atque potentiam quicquid præter naturam mirabile fit in imaginatione, quam quod fit etiam præter naturam, sed ad extra & corporaliter. Et sic dæmoni non minus impossibile vel magis factibile illud erit, quam istud: neque hoc igitur minus debet quisque credere ab eo fieri quam illud.

Quantum vero ad apparitionem dæmonum in assumptis corporibus aere condensato, & in humanam figuram effincto, non maiorem id in dęmone potentiam arguit, quam prædicto modo species in phantasia componere, quæ corpora quæque quasi vera præsentent, cum maioris spiritualitatis sit phantastica species quam aer, & præcipue condensatus. Vnde minus potest illa (si corpoream vtriusque naturam consideremus) repręsentare corpora densa, quam aer. Quantum etiam ad motum localem, qui in his efficiundis interuenit, minus sunt eius capaces species illæ, quam aer: cum ille per accidens tantum, aer autē per se etiam moueatur. Corpus enim est aer: species autem illæ non nisi corporalia sunt accidentia: quæ etiam si æqualiter motum localē admitterēt, etiam ratione subiecti, non minorem tamen ille motus in angelo mouente virtutem argueret, quam motus interueniens in formatione corporis illius aerei, eo quod æqualiter quo ad motum localem corporalia quæque virtuti angelicæ ad nutum obediant. Sic igitur ex his omnibus patet non esse minus credibilia, eo quod non minus sint possibilia dæmoni quæ narrantur ab his perditissimis personis corporaliter fieri, quam eadē phantastice solum cū tanta contingere delusione, vt pro certo uera credantur quę falsa sunt & vana, veluti vulgus esse putat.

Improbatio unius euasionis ad prædictam rationem. Cap. XIIII.

FORTE quis iterum contra prædictam rationem se opponet, inualidamque reddere conabitur, ex eo quod capitulum Episcopi. 26. q. 5. dicit tales uel similis sectæ personas deludi a diabolo: & per consequens nō uere posse cognoscere fieri quæ narrantur mala:

neque

neque huiuſmodi perſonas maleficas. Qui ſi etiam corporaliter cõtingeret aliquas perſonas ſic portari & facere mala quæ confitentur, quamuis poſſet ſibi contra ſe teſtificanti ſiue ſe accuſanti credi, non tamen accuſanti alias: eo quod neſciant an vere ibi ſint illæ perſonæ quæ ibi eſſe videntur: cum poſsit diabolus perſonam ſeu figuram illarum prætendere, dum ipſæ domi reſident: vnde talium teſtimonium nullatenus acceptandum videtur in præiudicium tertii. Sed ad hanc euaſionem explodendam, ſuppoſito etiam quod capitulo illi fides præſtari debeat, quod infra diſcutietur, iam præparata via ſuperius ampliſsima eſt, dum apertiſsime cõgnoſcitur per ea etiam quæ per ſacras literas notiſsima comprobantur: familiarique experientia negari non poſſunt, omnes facile poſſe diſcernere differentiam ſtatus vigilantis & dormientis, & præſertim in ſeipſo. Nec poteſt diabolus quacunque vtrtute conatuque maligno, ſic homines extra mentem ponere, quin vigiliæ ac ſanitati reſtituti cognoſcant, quod alia viſione quam corporali, alioque modo quam vtendo ſenſibus exterioribus cognouerunt omnia quę ſibi viſa ſunt videre, quando a diabolo ſupponuntur deluſi. Vnde cum perſeuerent in confeſsionibus cõtra ſe dum ſanæ mentis ſunt, dum diabolo etiam abrenunciauerunt ad Chriſtum conuerſi: & ſemper aſſerant talia ſibi in vigilia contigiſſe dum plene ſenſibus vterentur, non eſt viri prudentis velle ſine ratione negare, ea quę tales experiri ſe conſtantiſsime aſſerunt experientia ſenſuum, qua nulla apud nos clarior & efficacior eſt cognitio. Et ſicut vere ſupponendum eſt contingere quæ circa ſe facta narrantur, non minus veriſimile eſt circa conſodales & alias perſonas, quas adeſſe contuentur, idem realiter & vere accidere. cum præſertim ſæpe, immo ſemper contingant plures ex condicto ſimul ire vel deportari, ſimulque redire, vt patet ex proceſsibus. Neque etiam maior ratio eſt quod vnam magis quã aliam deludat diabolus quo ad hoc: cum prȩcipue magis deſideret, ea quæ in contemptum Chriſti & fidei fieri per eas procurat, in vigilia perfici, quam in ſomnis vel in mẽtis alia quacunq; alienatione, cum maius in vigilia peccatum incurrant, & ſit æque facile diabolo vnum vt alterum efficere, vel etiam facilius ſit illi vigilantes portare, quam dormientes deludere, vt in præcedenti capitulo inductũ eſt. Quod ſi cõtra ſe teſtificantibus in iudicio talibus (non obſtante quacunque diaboli deluſione) fides eſt adhibenda, vt deductum eſt, ſequitur incuitabiliter, quod & teſtibus cõtra tertium eſt credendũ, ſi attendantur ea quę dominis Inquiſitoribus & iudicibus fidei ſemper euenire comprobantur. Hoc enim ab eis quotidiana experientia practicatur, quod accuſati per ſocios criminum, licet fere ſemper in

prin-

principio iudicii negent, in processu tamen omnia confitentur, & rarissime contingit oppositum. Et qui hoc proterue negaret, habet quoq; processus omnium Inquisitorum falsos asserere, quod plane apud non insanos execrabile reputatur. Et si aliquando contingant tales non confiteri, hoc ideo est, quia iudices vel nolunt, vel qui vellent non possunt, vt par esset, iudicium prosequi; dum ab his impedimentū aliquando prouenit, qui debuissent Inquisitoribus fauere. non enim omnia per se possunt Inquisitores &c. Propter ea vero quæ rarissime contingunt, non debet omitti quod regulariter accidit. Sicut non obstante quod in aliis etiam iudiciis quandoque contingat innocentes damnari, falsisque testibus & accusatoribus fatigari, non interponitur iudicium contra reos, nec minor adhibetur fides testibus aliisvel accusatoribus. Quod si econtra quis inducat quod sceleratæ illæ mulieres de quibus loquitur. d. c. Episcopi. asserebant in vigilia positæ se realiter per multa terrarum spatia intempestę noctis silentio deportari, & tamen ibi determinatur, quod erāt a diabolo delusæ. Respondetur quod mulieres illæ non solum in somnis, sed etiam in vigilia tenebantur a diabolo captiuæ per infidelitatem, vt ibi dicitur. vnde facile poterat eas in vigilia deludere, sicque in earum mentibus & imaginatione agere, vt sibiipsis persuaderent & aliis, sibi vere contigisse quod in somnis acciderat. Sicut etiam freneticis dum patiuntur, etiam si vigilent, videntur vera esse quæ vera non sunt. Liberati autem postmodum ab infirmitate, cognoscunt distinctionem status sanitatis a statu infirmitatis: & quod illa quæ sibi vera videbantur, dum languerent, falsa fuerant. Personæ autem, quæ se vel etiam socios accusant in ista secta, non amplius sunt in diaboli potestate. Nam semper hoc faciunt dum sani sunt mente & corpore, & postquā diabolo abrenunciarunt & peccatum suum confessi sunt, non solum iudicialiter, sed etiam sacramentaliter prouidentia dominorum Inquisitorum, qui earum conuersionem & salutem desiderant. Ratificant enim & confirmant in fine iudicii quæcunque tam contra se, quam contra alios antea sunt confessæ. Et ideo patet, quod hęc secunda obiectio nō militat. Vlterius contra illam primam euasionem dicendum est, quod sicut Dei pręueniente misericordia, nō potest diabolus deludere nisi eos quorum mentem primo sibi per infidelitatem subiugauerit, vt dicitur in d. c. Episcopi. ita credendum est nullius personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius quam sibi iam per similia crimina deuictam esse sciuerit, & multotiens realiter cū aliis ad ea perpetranda conuenerit. Et propterea non debent Inquisitores omittere contra tales accusatos procedere, eo quod ex hoc

ipso quod sic accusantur, etiam si aliquando non vere ac corporaliter peregerint ea de quibus accusantur, vehementer tamen suspecti sunt, quod de flagitiosissima tali secta sint: & præcipue si plures testes in idem contra aliquem concurrant, variisque temporibus: & si alias etiam malæ sit vitæ vel famæ. Neque enim Deus clementissimus diu permitteret innocentes de tanto crimine accusari: & esset de omnibus par ratio, quod diabolus omnium personarum figuras prætenderet diuersis temporibus: quod patet falsum, quia tales innocentes nō solum pauci esse creduntur in comparatione aliorum, contra quos Inquisitores procedunt in aliqua ciuitate vel terra: sed nulli adhuc ab Inquisitoribus tales inuēti sunt esse delusi, licet aliis narrantibus dicatur quandoque tale quid contigisse. Omitto cōtra eandem euasionem afferre indicia apertissima de reali deportatione, quæ tam ante, quam post deportationem in plena vigilia contingunt, quorum in hoc opusculo inseruntur plurima, vt præcipue infra patebit.

Ad eandem euasionem præcludendam, aliæ deductiones inuictæ. Cap. XV.

AD eandem euasionem primam excludendam, aliam deductionem affero: quæ tam ex dicto capitulo, quam ex aliis determinationibus summorum Pontificum robur accipit. Ex illo namque capitulo habetur duplex modus, quibus diabolus potest homines deludere, vel decipere. Vnus ostendendo in somnis, seu in spiritu, aut in visu quod non est: Alius in vigilia prætendendo formam alicuius, sicut contingit in apparitionibus diabolicis, puta cum diabolus assumens corpus aereum, format illud in similitudinē hominis, vel mulieris, vel bestiarum. Sicut sæpe legitur in sanctorum historiis. Primo autem modo posse deludere probat. d.c.per secundum. Secundo vero modo probat per Apostolum 1.Cor.9.dicentē, quod diabolus transfigurat se in angelum lucis, quia videlicet aliquando apparet in forma boni angeli, & multo magis potest apparere in forma hominis vel bestiæ. Potest ergo sic hominum phantasmata ordinare, vt videatur eis videre quæ non vident, & esse quod non est, quod maxime contingit in somnis. Potest & alio modo deludere per præstigium, vt confitentur omnes tam theologiæ, quam canonici iuris cultores. Non negat etiam capitulum illud, diabolū posse de loco ad locum homines portare. Hoc enim negare esset hæreticum: dicente Iob, quod non est potestas, quæ ei valeat comparari super terram: immo etiam contra veram philosophiam hoc esset,

quæ

quæ virtutem ſubſtantiæ ſeparatæ omni corpori preſert. Sed ſolum adducit & aſtruit capitulum illud, quod non portentur tunc ad ſequendum aliquam veram deam, eique ſeruiendum, propter quæ videbatur illis ſceleratis mulieribus, quod realiter portarentur. Ex illo ergo capitulo iuncta fide, & philoſophia habetur eſſe poſſibile, quod diabolus has maledicas perſonas portet: & per diuerſarum rerum apparitiones prædicto etiam ſecundo modo deludat. Poſſibili autem poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, præcipue ſi ſacris litteris, vel determinationibus Eccleſiæ non repugnet. Ponatur ergo per caſum poſſibilem, quod contingat multitudinem perſonarum ſic a diabolo congregari, & induci ad abrenunciandum fidei, contemnendum ſacra, aliaque facienda quæ narrantur de ſtrigibus, ex quibus merito veniunt ab Inquiſitoribus & fidei iudicibus puniendæ. Tali autem caſu poſito, quærendum eſt, quomodo poterit iudex in eorum notitiam deuenire, ſi non eſt credendum complicibus & ſociis horum criminum, qui deprehenſi ſunt, & iudicialiter confeſſi. Neque enim alius homo poteſt iſta cognoſcere: & hi qui de tali ſocietate ſupponuntur eſſe, terribilibus ſacramentis ſe aſtringunt, ne ſeinuicem aliquatenus accuſent, neque factum propalent: niſi forte cauſa ſeductionis alicuius: etiam ſi contingat aliquem hanc datam non ſeruare fidem, horribiliter vapulat a conſociis, uel a dæmone, niſi forte ſint in fortiis Inquiſitorum. licet etiam neque ſic quandoque poſſint euadere. Quomodo ergo tam acerrimi hoſtes fidei tollentur de terra, vt intendit ſancta mater Eccleſia? Quis autem audeat præſumptuoſus vel ſciolus dicere, quod licet iſte modus deluſionis ſit diabolo poſſibilis, non tamen utitur illo, neque illum Deus permittit? Num de permiſſione Dei debet quis ſentire aliter quam ſancta mater expoſcat Eccleſia, & rerum oſtendat euentus? Vbi nam autem habet quis Eccleſiam docere, quod hæc Deus non permittat? Quin etiam oppoſitum illam ſentire ex hoc dignoſcitur, quod authoritatem & omnem fauorem præſtat Inquiſitoribus contra tales nequiſſimas perſonas. Euentus quoque & frequentiſſima apertaque indicia idipſum docent: Iudices omnes fidei & innumerabiles conſiliarii ſic eſſe iudicant: teſtes infiniti idem affirmant. Quomodo ergo poteſt quis ſapiens aſtruere id impoſſibile, aut etiam non de facto contingere? In hoc diſcernant omnes, ſi ratione mouentur, aut voluntate, ſeu quomodolibet alia ſiniſtra cauſa vel intentione. Et caſum quiſque ponat ante oculos ſuos, quod ſit ipſe iudex aut gubernator in aliqua ciuitate eccleſiæ, vel cuiuſcunque principis, & compareat ante eum qui dicat ſe hominem audiſſe dicentem, quod conuenientium in curſu duo ciues tractarunt, dum ibi eſ-

sent tradere ciuitatem hostibus ecclesiæ vel principis : & quod vocato homine illo, sic esse ab eo discat, ut a teste de visu : & id quod in tali casu crederet, aut faceret, si iudex esset : vel certe fieri consuleret, si consiliarius esset, uel assessor iudicis, faciat oro, vel non minus credat, aut fauorem præstet Inquisitoribus, qui prædictis modis similia cognouerit, contra Christum in tali cursu fieri vel tractari, si vere christianus est. Præterea ecclesia hæc esse possibilia immo de facto contingere credit non solum indirecte, dando generaliter authoritatem Inquisitoribus contra tales sicut contra hæreticos, & eorum iudicia non solum non reprobando, sed potius approbando, verum etiam quia directe, & specialiter sectam hanc insequitur, & per specialia priuilegia Inquisitoribus mandat, vt hos pestilentissimos homines vsque ad extremum interitum & exterminium persequantur inuicte. Vnde quod Innocentius mandauerat primo Inquisitoribus Alemaniæ, vt supra relatum est, & Iulius postmodum Inquisitori Cremonensi, confirmauit ultimo Adrianus sextus Pontifex omnibus Inquisitoribus congregationis Lombardiæ ordinis Prædicatorum mandans vt officium inquisitionis exerceant contra prædictam sectam personarum, quæ a fide catholica deuiantes, fidem ipsam quam in sacri susceptione baptismatis abnegantes, sacram crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & præcipue Eucharistiæ sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus homines, animalia, & fructus terræ multipliciter lædentes, aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina eodem diabolo instigante committentes, inueniuntur, eosque puniant secundum modum contra alios hæreticos a iure & sacris canonibus statutum. Vnde patet, quod cum hęc secta non sit nisi secta strigum : & ista nefanda faciant non nisi pro magna parte in cursu ; quia etiam ibi sectam faciunt & conuentum, & non alibi, nec alio tempore omnia, sequitur quod Pontifex supponit & determinat non illusorie, sed vere & realiter hæc in cursu fieri & perpetrari. Quam etiam sectam Clemens. vij. per breue, quod directum est Reuerendissimo Episcopo Polensi Gubernatorique Bononię, mandans eidem vt contra quosdam Mirandulanos eiusdem sectæ præstet omnem fauorem Domino Inquisitori Parmensi. & incipit. Accepimus non sine animi. appellat expresse hæresim strigiatus. Cum ergo ex prædictis concludatur, quod prædicta crimina non committuntur a prædictis hominibus illusorie, sed vere, oportet quod non in somnis vadant aut deportentur ad cursum, sed uere & realiter: & consequen

ter

ter quod fides pręstanda est testibus de visu contra tales. Alias periret omnis modus procedendi contra tales, vel cum maxima difficultate possent deprehendi: eo maxime, quod sicut per eorum confessiones agnouimus, sacramentis (vt diximus) magnis se astringant, se inuicem non reuelare. Aduertendum est etiam, quod si testibus non creditur contra alios propter assertam delusionem: iam non esset etiam credendum seipsos accusantibus, uel iuridice confitentibus, quod talia sibi contingerint, eo quod censendi pariter esse delusi, & eis esset compatiendum, & non sententia contra eos ferenda, si dicerent se nunquam extra cursum tale quid fecisse, nec ex corde unquam talia se perpetrasse, aut contra fidem quicquam opinatos esse. Quod tamen nullus sanæ mentis concederet, & practica omnium Inquisitorum est in contrarium. Præterea, ex eisdem Pontificum verbis hoc elicitur, quod eundem debent contra sectam istã seruare modum inquirendi & procedendi, quem seruant secundum iura contra alios hæreticos. Modus autem ex parte intentionis ipsius Inquisitoris & efficaciæ tam interioris quam exterioris, est vt intrepide omnique humano timore, & cuiuscunque commodi vel lucri amore postposito, inuicte procedant. Vt patet in priuilegio quodam Inquisitionis, quod incipit. Ex parte vero ordinis procedendi & executionis, vt simpliciter & de plano, &cæt. c. Statuta, de Hæret. lib. 6. Item ut excommunicati & participes vel socii criminis in testimonium admittantur, eod. tit. In fidei fauorem. Contra istam ergo sectam hoc ultimo modo procedendum est. Tenentur ergo credere Inquisitores omnibus qui testimonium contra hanc sectam ferre uoluerint, etiam si dicant se socios criminum. Non potest ergo interponi, quod isti socios se dicentes, non sunt audiendi, quia delu dantur per præstigium, uel quomodolibet aliter: quia iam tolleretur modus procedendi contra istos, quo procedi debet contra alios hæreticos: quod est contra uoluntatem & mandatum ecclesiæ in prædicto priuilegio Adriani. Vnde patet, quod illa euasio nulla est, sed irrationabilis & periculosa fuga.

Eadem secunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur. *Cap. XVI.*

PRAECLVSA igitur prædicta euasione ad secundam rationem principalem, confirmatur ipsa secunda ratio principalis tripliciter. Primo sic. Si duobus testibus & in præiudiciũ tertii tam in iudicio creditur, quam extra iudicium de rebus possibilibus euenire. [a] multo fortius credendum est maxime multitudini tale quid conformiter asserenti,

[a] *L. ubi nemẽ. ff. de test. et c. nouit. de iudi. etiã in criminalib⁹. c. in omni, de test. & per Ant. de But. & Fely. in c. cũ dilectus. de talum.*

asserenti. Quia de quo minus videtur inesse & inest, & de quo magis, per regulam topicam. [t] Maxima est autem multitudo talia narrantium, vt supra deductum est. Sed & hęc ipsa quæ narrantur, esse possibilia supra in primo principali probatum est etiam ex sacris litteris. Ergo non sunt hæc tam facile passimque neganda, vt nonnulli faciunt. Confirmatur secundo eadem secunda ratio, sic. Fama quam omnes famant, non ex toto perit: & impossibile est, quod famosum sit falsum ex toto, secundum Philosophum in lib. de somno & vigi. & 7. Ethicorum. [u] Maxime autem si fundetur narratio in certitudine sensuum. Non enim possunt falli sensus exteriores circa propria sensibilia, vt dicitur in secundo de Anima. Narrant autem omnes isti ea quæ ab eis videntur & fiunt supra naturam, & ea esse vera testificantur de visu pluribus sensibus. Et in hoc omnes conuenire, quod corporaliter fiant quæ sensisse se dicunt, publica & vniuersalis est fama. Non ergo ex toto falsa esse censenda sunt, aut putandum est vniuersaliter tales personas decipi, vel decipere: licet forte interueniant sæpe delusiones, vt supra declaratum est. Confirmatur tertio eadem ratio sic: Si quod est magis incredibile quam illud de quo est sermo, vel saltem æque incredibile, & nihilominus a sanctis Doctoribus hac sola ratione creditur, & pro certo asseritur, quod a multitudine virorum ac mulierum, tam eorum qui sunt experti, quam eorum etiam qui ab his qui experti sunt didicerunt & cognouerunt, enarratur & confirmatur: multo magis ab omnibus credendum erit, quod est magis credibile, vel saltem æque credibile, & quod est æque vulgatum & affirmatum ab his, qui experti sunt, vel ab expertis certa relatione cognouerunt. Nam cum cito sine ratione credere sit inditium leuitatis, iuxta illud Ecclesiastici 19. Qui cito credit, leuis est corde: magis hoc alienum esse debet a sanctissimis & grauissimis ecclesiæ sanctæ Doctoribus, qui tam naturaliter, quam supernaturaliter dotati sunt supra cæteros muneribus intellectus, quam a quibuscunque aliis. Magis autem credibilia sunt omnia quæ narrantur a strigibus fieri in cursu illo diabolico, præter hoc quod etiam affirmant sibi contingere; dæmones, inquam, esse eis incubos aut succubos, quam hoc ipsum quod exceptuatum est, ibi vel alibi expleri per dæmones. Et tamen hoc ex sola multitudinis assertione pro certo tenent Aug. Tho. cæterique Theologi. Ergo multo fortius a nobis non debent illa negari, de quibus est sermo. Quod autem hoc sit magis incredibile, & magis videatur a possibili alienum, ex hoc manifestum est, quod dæmones cum sint spirituales creaturæ, corporales delitias aut oblectationes non magis admittunt, eisque oblectari non magis possunt sensitiua oblectatione, quam lapides.

Sicut

t De qua habetur ī auth. multo magis C. de sac. san. eccle.

u Et satis patet ex notatis per Bar. in l. de minore. §. plurimū. ff. de quæstio.

Sicut enim lapides ita & angeli ſenſibus carẽt, quorum obiecta ſunt illa oblectamenta: & conſequenter videntur etiam ab eorundem ſpirituum voluntate aliena: licet in corporibus aſſumptis poſsint ab illis opera motuſque tales quaſi vitales perfici, & in illis intellectualiter non autem ſenſualiter oblectari propter animarum perniciem, eorum, inquam, qui tale cum eis habent fetidiſsimum commertium. Quia tamen (vt diximus) videntur elongata hæc opera viliſsima & vilitatem animi prætendentia, vtpote ſubiecti paſsionibus concupiſcentię turpiſsimę, ab eorundem ſpirituum eleganti natura, potius quam opera circa corporalia quidem expleta: ſed tamen virtutem eorum ac potentiam pręmonſtrantia, qualia ſunt hæc, quæ narrantur accidere talibus hominibus in illo diabolico curſu: minus illa credenda forent quam iſta. Quod vero ſancti Doctores non ratione aliqua vel reuelatione moueantur iſta credere, quę minus credibilia ſunt, & vt vera cunctis illa Chriſtianis annuncient non niſi ſola fide narrantium: patet præcipue per diuum Auguſtinum, qui hæc ipſa primus inter catholicos in ſcriptis redegit, nedũ poſsibilia, ſed & facta in xv. lib. de ciuitate Dei. capit. xxiii. Vbi ſic ait. Creberrima fama eſt, multique ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmant, ſiluanos & phaunos quos vulgus incubos vocat, improbos extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe concubitum: & quoſdam dæmones quos duſios Galli nuncupant, aſsidue hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille. Hoc idem tenet etiam ſanctus Doctor non niſi ob Auguſtini prædictam inductionem. Sed neque alii doctores ſancti, videlicet Gregorius & Iſidorus, qui tales dari dęmones incubos & ſuccubos affirmant, vt ſupra inductum eſt, alia ratione ad id moueri poſſunt niſi prædicta. Cum hoc ex ſacris litteris non habeatur, neq; reuelatione priſcorum: neque per naturalem factorum curſum. Cum ergo eorum quæ a ſtrigibus aſſeruntur, fama ſit communior, & aſſertio certior, eo quod iuramento iudiciali vbique firmata ſit: ſequitur a maiori, quod eis indubitata ſit adhibenda fides. Si enim iſta negentur: & extimentur quaſi a delirantibus introducta, non minus delirare putandum eſſet illos, qui ea quæ minus credibilia ſunt referrẽt: quæ tamen credunt ſancti Doctores, vt diximus, quaſi non delirantium relatione comperta. Sed & quod magis propoſitum roborat & confirmat, hoc ipſum quod ſtriges aſſerunt, de conuerſione, inquam, ſaltem apparente, earum in catos, tenet Auguſtinus eſſe veriſsimum: licet non ſecundum hanc ſpeciem verba faciat. Et hoc tenet non niſi relatione eorum, qui eiuſmodi vel certiſsime ſe audiſſe,

vel

vel etiam expertos se esse asseuerarunt. Nam lib. 18. de ciui. Dei capitulo. 17. postquã retulit quę a Gentilibus narrantur de sociis Vlixis in bestias a Circe maga conuersis: & de Archadibus, qui transnatando stagnum, conuertebantur in lupos. Et rursus de Archadibus in lupos conuersis hausto quodam immolato liquore deo suo Lyceo: post nonnulla subiungit, & probat hæc esse credenda, propterea quod & temporibus suis talia fieri referrentur. Vnde sic dicit. Si enim dixerimus ea nõ esse credenda (quę scilicet prænarrata sunt) non desunt etiam nũc qui eiusmodi quædam vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico conuerterentur, & necessaria quæque portarent: post quæ perfuncta opera, iterum ad se redirent. Nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hæc Augustinus. Ex quibus patet, quod ipse non nisi ob plurium testium asseurationem credebat talia fieri arte magica: quibus non dissimilia sunt quæ prædicantur ab Inquisitoribus accidere strigibus: & hoc relatione eorum, qui sunt experti: sicut est de conuersione strigum in catos: non tamen quo ad veram naturæ speciei mutationem, sed apparentem: & par ratio est de omni alio euentu mirabili per tales, circa casus diabolici cursus enarrato, & ab innumera testium multitudine confirmato. Vnde cum supra probatum sit, omnia talia esse possibilia: neque sacris litteris repugnare: proculdubio sunt ab omnibus credenda: nisi quis vellet esse sapientior Augustino, cæterisque sanctis doctoribus, qui eundem Augustinum in hac immitantur credulitate.

Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducta. Cap. XVII.

TERTIO probantur hęc esse credenda pro vt ab Inquisitoribus vera prædicantur, ratione sumpta ab experientia, quæ dicitur rerum magistra. [x] Et sic arguitur. Id quod multiplici experientia comprobatur, non est negandum. Nihil enim certius quam quod sensibus notificatur: quod ad experientiam pertinet. Sed ea quæ a strigibus narrantur, sunt etiam in diuersis locis per experientiam ab aliis quam a strigibus, quo ad facti substantiam comprobata. Quod quidem inducitur primo quantum ad corporalem delationem (omissis quæ ab authoribus antiquis Vincentio inquã historiali, & Petro Damiano

x *Ca. Quam sit. de elect. in 6.*

Damiano afferuntur, de quibus vide ſi placet in Malleo maleficarum parte ſecunda, cap. 3. quod & in ſolutionibus argumentorum explicabitur ſuccinte) in medium tantum induco nunc ea quæ noſtris temporibus ab his, qui pro certo cognouerunt enarrata ſunt. De veritate namque prædicti curſus diabolici omiſsis innumeris, quæ olim facta narrant, & ſcriptura etiam teſte vera comprobantur, nouiſsimum argumentum duplex inducere libet. Quidam Vener. P. Frater Paulus de Caſpano ord. noſtri mihi anno præſenti aſſeuerauit presbyterum quendam nomine Io. Antonium de Palaui ſinis bonæ famæ virum, demorari iam diu, & nunc etiam in valle Tellina in caſtro Caſpani: ſibiq; narraſſe quod dum mane ſecundū conſuetudinem ante diluculum ad exoluendum diuinum officium vel alia de cauſa ſurgeret de lecto, contingit eum multotiens magnam vidiſſe turbam in propinqua planicie virorum, & mulierum cum variis luminaribus currere hinc inde more ludentium: quos presbyter dixit pro certo ſe ſcire, quod ſunt ſtrigones, & ſtriges quæ deportantur ad curſum, vt omnis generis voluptatibus carnis perfruantur. Quidam etiam egregius medicus Ferrarien. & in hac eadem ciuitate curis infirmorum publice intendens magiſter Sozinus Bentius nuncupatus, mihi fideliſsimo teſtimonio ſuperioribus diebus enarrauit, quod cum ſuperioribus annis quaſi tribus elapſis ruri eſſet inuiſendarum poſſeſsionum propriarum gratia, contingit cū ſuo villico ſermonem de ſtrigibus eum habere. Cumq; medicus eſſe deliramenta diceret quæ referuntur de ſtrigibus: & hoc præceteris, quod videlicet corporaliter ferantur ad opinatum curſum: econtrario ſtatim villicus ille (qui adhuc ſupereſt, & vocatur Thomaſinus Pollaſtros, de territorio quidem Mirandulæ, ſed modo habitans in confinibus illis in loco qui vocatur Clauica Malaguzzi) aſſeruit quēdam alium ibi prope morari ruſticum, qui narrat ſe mulieres, & viros in maxima multitudine nocte corrizantes, & voluptatibus vacantes vidiſſe. Super quo ſtupens medicus, rogauit villicum ſuum, vt ruſticum illum ad ſe vocaret. Qui vocatus, & de his interrogatus, ita reſpondit. Quadam nocte dum per tres horas ante diluculum ſurrexiſſem, vt cum bobus & plauſtro veniens, villico huic veſtro in quodam negocio ferrem auxiliū, peruenisſemq; ad hanc planiciem (quam manu oſtendit, quia prope erat) vidi, a longe tamen, ignem copioſum in diuerſis locis quaſi luminaria magna: inter quæ multitudinem quoque conſpexi virorum, ac mulierum veluti adinuicem decertantium, ſeu etiam corrizantium. Propius autem accedens, pluſquam ſex millia hominum, clara per ignes cauſata luce intuitus ſum, & menſas paratas, & eorum nonnullos

commedere ac bibere: plurimos corrizare, diuersiq; generis ibi ludorum exerceri: plures etiam lasciuire licentius quam fas sit eloqui. Inter eosdē autem aliquos mihi notos vidi viros, ac mulieres, & nō nullos eorum tunc etiam sum allocutus. Sed post horam quodam signo facto, velocissimo (vt videbatur) cursu, omnes inde fugerunt, ac velut asportati nebula, nusquam cōparuerunt. Hoc igitur accepto testimonio medicus mutauit sententiam, & ne dum posibile, sed etiam de facto contingere iam credidit, quæ prius deliramenta putabat.

Experientiæ corporalis cursus ac transportationis strigum ad longinqua loca per populares inductæ. Cap. XVIII.

POPVLARIVM etiam testimonio, qui Ferrariæ morantur, hoc ipsum probandum censeo, vt posit qui voluerit non a longe certificari. Quidam in primis Andreas Magnanus Bergomensis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod a quodam suo affine Venetiis commorante, cognouit hoc quod contigit superioribus annis: quandam, inquam, puellam quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo dicti sui affinis. Quam mane repertam nudam, recognitamq;, quia consobrina erat, cum interrogassent quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare: plorans illa postquam vestita ab eis fuit, hæc quæ infero enarrauit dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem delecto, & exutam camisia se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit de sub lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim in assumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis ascendens, extra feneſtram deportata est, & a me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq; ipsa quoque de lecto surgens, meum, vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra feneſtram educta, statim in hunc locū deportata sum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti insidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem & comminantem, nomen Domini Iesu & Beatæ Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaq; remansi. His auditis a puella, scripsit omnia hęc affinis ille narrantis P. Inquisitori Bergomensi, a quo capta mulier, & tormentis exposita, cuncta confessa est. Et addidit se a dæmone plusquam quinquagesies deportatam vt puerum illum filium prædicti affinis occideret: sed tamen præualuerat nunquam, eo quòd semper eum inuenerit signo crucis, & sanctis orationibus a parentibus bene munitum

nitum. Quidam etiam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, se in patria sua ab eo cui infrascripta contigerunt cognouisse, videlicet, quod cum suspectam haberet ille vxorem suam ex relatione multorum, quod iret ad cursum quando ipse nocte dormiret, finxit se quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, surgens de lecto se inunxit vnguento ex vasculo prius abscondito, & statim nusquam comparuit. Stupens autem vir suus, & quadam curiositate ductus de lecto surgens, idem fecit quod vxor: & statim per caminum (vt sibi videbatur) per quem etiam sibi visum fuerat ascendisse vxorem delatus, in quandam nobilis cuiusdam comitis cellam vinariam deportatus est: quo loci vxorem etiam cum aliis pluribus reperit. Eo autem viso vxor statim cum aliis quodam signo facto discessit, eodē viro suo in illo loco relicto. Qui mane a famulis domus inuentus, & cum clamoribus quasi latro captus, & ante comitem constitutus, accepto loquendi spacio, cum rubore factum narrauit. Et ex hoc accusata vxor illius apud Inquisitorem, & tandem confessa, pœnas dedit suis dignam sceleribus. Velle autem sola illa credere (vt ad obstinatos paulisper verba conuertam) quæ propriis oculis contingunt videri, signum stoliditatis est vel magnę nequitiæ: vt qualisforte quis fuerit, tales & cæteros esse putet, mendaces inquam, & delusores. Ex his tamen quæ prę narrata sunt haudquaquam existimā dum est, virtutem aliquam naturalem ineſſe vnguento illi, quasi omnes qui se illo perungerent, sic deferri haberent, aut possent. Iam enim non nisi ad vnum deferrentur locum, vel ad vnam duntaxat differentiam loci, cum natura non nisi ad vnum determinata sit, vt dicitur secundo Physicorum. Nec diabolus est subditus naturalibus virtutibus rerum corporearum quo ad motum localem causandum, cum sit eis nobilior, & ab omni materia absolutus. Tales enim virtutes non nisi ad res ipsas terminantur materiales. Sed sicut animal trahitur cibis, ita spiritus signis, vt dicit Aug. 21. de ciuitate Dei cap. 6. Ex pacto enim tacito vel expresso habito cum malignis spiritibus ab his personis, vel ab alijs qui hæc primo introduxerunt, puta quod fidem abnegent & baptismum, crucem conculcent, nomē vllum sanctum minime nominent, & alia huiusmodi nefandissima incurrant crimina, facto postmodum aliquo opere, puta tali inunctione pro signo, statim adest diabolus propria voluntate. Et ita proprio ex arbitrio assumpta sibi placita etiam bestiarum figura: vel etiam inuisibiliter assistens, defert miseras personas, pro earum vel etiam pro sua voluntate ad destinata loca, indeq; reducit. Posset etiam ad hoc cogi dæmon inferioris ordinis a dæmone superiore ac

præsidente, cuius videlicet ille potestati subijcitur. Est enim prælatio, & subiectio in spiritualibus creaturis, tam bonis quam malis, vt patet per sanctum Thom. 1. q. 109. art. 2. Propter hæc igitur contingit, quod & si aliqui quandoque se tali vnguento deturpent intẽdentes transferri, siue pactum habeant cum dęmonibus siue non, voti compotes nullatenus fiunt. Nonnulli autem quandoque tali pernicioſa vnctione peructi, quamuis etiam non intenderent se transferri, translati sunt. Procedit hoc etenim ex libertate dæmonum, sic exigente quandoque malitia hominum, vt in perniciem suam obtineant quod suæ saluti contrarium est. Et ex bonitate Dei quãdoque a tali malo quidam custodiuntur contra suam etiam voluntatem. Sed & quandoque impediuntur dæmones ne id prævaleant obtinere quod vellent: & hoc vel a bonis angelis, vel a malis, sibi tamen prælatis. Ex bonorum autem angelorum præsidio isto communiter prouenit ne possint dæmones officialibus fidei nocere: nec ex carceribus eorum, hæreticum hominem eripere, etiam si se totum vnguento illo perungeret execrabili. Sed & quandoque dæmonum in hoc libertas ostenditur circa talia, quod si persona etiam sic peruncta, pactum aliquod cum dæmone firmatum prævaricet, puta nomen aliquod sanctum in cursu proferat: statim a dæmone deponitur seu derelinquitur: & in locis se inuenit a domo propria vnde recesserat longe positis, sæpius etiam flagellata per eosdem dęmones, & quandoque illæsa.

Experientiæ apparentis conuersionis Strigum in catos. Cap. XIX.

COMPROBATVR etiam id quod assumptum est in prædicta ratione de apparentia strigum in forma brutorum, & præcipue catorum, vt ipsæ quoque striges fatentur, per testes fidelissimos de visu quantum ratione humana iudicari potest. Nam supra nominatus Antonius Leo vxorq; sua sub iuramento deponentes, mihi dixerunt hoc anno, modo decurrere tertium annum quod in thalamo suo seris optime clauso, nocte quadam duo magni cati apparuerunt, vni ex pueris eorum insidiantes: de quibus tamen ipsi dum dormirent non aduerterunt, nisi post emissum a puero clamorem & eiulatum. Strigauerant enim iam ipsum infantem, quando sunt excitati parentes: cuius maleficii causa infra paucos dies exsiccatus puer interiit. Surgentes ergo quam primum catos binas viderunt, de lecto suo, vt eas comprehensas necarent, licet ferrea pala percusserit alteram earum vir (vt sibi videbatur) acerrime: alterã vero rete concluserit: nihilominus elapsæ paulo post aufugerunt ambo

ambo, & extra feneſtram ſe demittentes non vltra comparuerunt nocte illa. Simile quid paſsi ſunt poſt annos duos, hoc eſt anno elapſo circa puellam nuperrime natam. Si quidem a duabus magnis catis altera beretini coloris, altera vero pro parte albo, & pro alia parte corporis nigro colore colorata, dum omnes dormirent nocte inuaſa, parentes expergefecit flebili voce. Qui viſis catis e lecto ſaltantibus, ſurrexerunt vt eos comprehenderent: ſed neque tunc præualuerunt. Nam vt antea fecerant eorum manus euaſerunt facillime: & per feneſtram domus demiſſæ fugerunt. Puella vero infra duos dies exſiccata defecit. Noctibus quoque ſtrepitum multarum catorum inſidiantium aliis filiis, & etiam loco, vbi vnguentum ſibi datum a quadam ſtrige ſeruabatur vt illo perunctí curarentur (ſiquidem iam & ipſi ſtrigati fuerant, ſed non exitialiter) ſæpius audierunt: cum tamen, vt ipſi dicunt, non niſi vnam paruam catum in domo habeant. Sed & ſtrix quæ ſuperioribus diebus fuit incinerata, dixit eiſdem ſuper hæc percunctantibus, quod duæ feminæ ſtriges fuerant, in forma catorum, quas in thalamo viderant: quæ & alios filios ante occiderant modo prædicto; ſeq; noſſe illas aſſeruit: immo ſignis, non autem ex nomine, propalauit eaſdem. Huius etiã apparentis conuerſionis ſtrigum in catos, teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit hoc anno, ſtrigem quandam ante tres menſes eidem impoſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum, quem (a ſe forte ſtrigatum) curandum aſſumpſerat, ſi quas blandientes, & alludentes videret catos. Eadem igitur die dum diſceſsiſſet, illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor ſua catum magnam, & hactenus ab eis inuiſam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cum ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremo contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt. clauſoque oſtio vir ille, grauiſsime catum hinc inde fugientem diutius haſta percuſsit, & demũ ex alta feneſtra ſe iactare compulit vt toto colliſa videretur corpore catus. Ex tunc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum eſt vt leuis, quam prius habebant ſuſpitio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigiatus grauiſsime laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſiit, immo in violentam. Etenim percuſsiones, & plagæ, quæ in cato infixæ ſunt, in illa vetula ſunt inuentæ quo ad membrorum correſpondentiam. Innumera poſſent adduci ad huius rei manifeſtationem exempla. Sed hæc nunc ſufficiant manifeſtiſsima teſtimonia, de quibus & publica inſtrumenta confecta ſunt, & per eoſdem teſtes, qui adhuc viuunt, apud omnes cõfirmari poſſunt.

Alio

Alio etiam modo idipsum quod in hac tertia ratione probare assum psimus, manifestari potest per ea videlicet, quæ ante cursum inchoantes, in cursu striges perficiunt, vel ex cursu regresse, ibi facta demonstrant. Ex quibus manifestabitur, ꝙ talia delusorie non contingunt: sed vere, realiter, & in corpore. Habitam nanq; priusquam ad cursum accedant sacratissimam hostiam, vbi postmodum ad determinatum locum fuerint deportatę, pro munere offerunt diabolo, quam & ipsius diaboli gratia & requisitione opprobrijs affectam ibi dimittunt: & nullatenus apud se postmodum illā inueniunt. Quod non accideret, si tantummodo somniarent se talia facere. Idem conuincunt alia itidem oblata munera, puta vmbelici puerorum, galli, gallinæ, & alia huiusmodi, quæ communiter requirunt dæmones in sacrilegis eorum sacrificijs. Quod autem res ita se habeant, & isthæc encænia dæmonum post oblationem nō compareant, millies comprobatum esse testantur patrum Inquisitorū processus innumerabiles. Eisdem itidem strigibus referentibus cognouimus, ꝙ dum primo deportantur ad cursum, & negatis coram domina cursus fide Christi atq; Baptismo faciunt homagium dæmoni: accipiunt tradente sibi eodem dęmone pugillum terræ, qua secum portata, & realiter apud se inuenta conseruataque, toto vitæ suę tempore vtuntur personę istæ pessimæ ad maleficiandum non solum pueros, verum etiam viros & mulieres cuiuscunq; ætatis: proiecto terræ illius modico super eas quas volūt personas perdere. Si autem hæc omnia in somnis contingerent, vel delusorie, nequaquam apud se talia postmodū vigilantes inuenirent. Aliud quoque huius veritatis signum affero tale: Asserunt enim striges qualibet hebdomada se bis languere, mane videlicet diei veneris & diei lunę, propterea ꝙ ex velocissima reportatione, qua noctibus illis præuijs a cursu recipiuntur in propria, patiuntur depositę quasi vertiginem, & ob hoc lecto decūbentes, toto pene mane illo quiescunt. Quo etiam effectu quasi apertissimo & clarissimo signo, noti earū suspectas easdem habent vehemētissime ꝙ sint striges: vbi prę-cipue præstigiosis operibus alioquin intendūt. Sed & illa quæ superioribus diebus incinerata est, ea quæ nunc diximus cōfirmauit: & aliud insuper veri realisque sui cursus dedit hoc indicium, ꝙ cum semel reportaretur e cursu, & per caminum deposita fuisset in camera propria, non potuit hoc latere familiares, qui in eadem camera dormiebant. Et licet illa vt factum occultaret, excusationem auditi sonitus aliam interponeret, non tamen eis potuit satisfacere quo minus vehementer suspicarentur eam tūc de cursu regressam, sicut & rei veritas erat. Mutuus quoque concursus in dictis & factis

ctis dum in diabolico illo reſident conuentu, & ſe inuicem cognouiſſe, & comitatas fuiſſe: feciſſe quoq; ſimulque dixiſſe dum ſunt incurſu quæ poſtmodum concordes referunt, ſicut in referēdo conueniunt qui vigilant ea quæ ſimul vigilantes fecerūt, aut dixerunt, ſignum eſt apertiſsimæ veritatis, ꝙ iſta non in ſomnis perficiantur. Nam ſi vnus ſomniaret, aut deluderetur, vel etiā ambo, nullatenus ita mutuo conuenirent. Non enim experimur immo impoſsibile iudicatur & contra naturam, ꝙ duobus contingat eadem in ſomnis videre, putareue ꝙ hæc vel illa fecerint vel dixerint abſque vlla penitus differentia, vt talibus accidere comprobatur. Siquidem perſæpe plures earum cōueniunt ſimul ire redireq; vt nulla ſit iam negandi ratio vel apparetia, ꝙ hæc corporaliter fiant & in uigilia. Quod ſi etiam quandoque in ſomnis hæc appareant, vel contingant opere dæmonis, non hoc eos latet vt plurimum qui talia patiuntur, ſicut & ſupradictum eſt ex his quæ traduntur in Malleo maleficarum. His tamen qui realiter deferuntur ad curſum, vt dictum eſt, multa tam in motu illo quàm in termino motus, deluſorie pro parte contingunt: vt iudicent miſeri, realiter & corporaliter nonnulla ibi fieri & eſſe, quæ tamen phantaſtice fiunt opere diaboli, vt in ſolutionibus argumentorum plenius innoteſcet.

Cur dæmones copioſos ac celebres ſtrigum conuentus crebro ſic inſtruant ac aceruent, e diuerſis regionibus aſſumptis uiris ac mulieribus. Cap. XX.

POSSET autem aliquis etiam præmiſsis omnibus annuendo dubitare de veritate huius concurſus hominum in vnum tam crebro repetiti. Eſto enim ꝙ poſsit diabolus homines de loco ad locū longius transferre, & plures etiam homines in vnum congregare: non tamen id fieri credendum videtur niſi rariſsime: ſicut & rariſsimi leguntur, qui fuerint a dęmone per aerea portati: & rarius immo nunquam tam in gentilium, quam etiam in eccleſiaſticorum ſcriptis legitur, ꝙ vel ſemel tantum per dęmones facta ſit adeo celebris congregatio hominum ſicut eſt vna vel minima earum quę fieri dicuntur a ſtrigibus bis in hebdomada in diuerſis partibus Chriſtianorum. Quod ſi etiam dicatur hoc dæmones facere vt decipiāt homines, & eorum ruinæ ſęuius inſidientur, videtur ꝙ ab initio iſta facere debuiſſent, cum a principio perditionem hominum ſummo ſtudio & inexplebili malitia exquiſierint. Vnde cum factum hoc alias nemo ſciat, immo negetur ab omnibus: pari modo negabit quiſpiam unquam deum opt. Max. iſta permittere. Verumenim

uero

uero cũ tot aſſertionibus atq; manifeſtis indicijs hæc infelici noſtra hac tẽpeſtate cõprobentur cõtingere, ſupra inductũ ſuaſoriũ ſcrupulum hac ſola ſuaſione remouere curabimus, quod Deo pro grauioribus hominũ inualeſcẽtibus demeritis permittente grauius eoſdẽ diabolus inſequitur, ac pernitioſiores nocẽdi modos in dies aggreditur in Chriſtiani nominis extinctionẽ. Quod aũt vnus hic morbus omnium ſit grauiſsimus, ſupra modum contagioſus, vniuerſaliq; ſaluti hominum magis aduerſus primum manifeſtato, facile demum oſtẽdemus nõ ab re noſtris temporibus iſta crebreſcere. Primum autem deducit multitudo ſimul & grauitas criminum, ruinaq; animarum exitialis, quam diabolus omni qua poteſt arte, omnique malitia mundum debellare contendit. In conſortio enim poſitæ miſeræ, & infelices illæ perſonæ, magis ſe inuicem ad malitiã trahunt, in malitia fouent, & ſic eorum culpa continue aggrauatur. Se inuicem quidem ad malitiam magis trahunt inducendo primo verbis. Timeret enim perſona quælibet diabolica, ſi ſolam ſe ſciret, aut crederet eſſe ſic dæmoni obligatam, ſic a Chriſto alienam, eiuſq; inimicam: timeret, inquam, hæc alteri reuelare, & ad ſimile facinus alios inducere. Modo autem cum in tam ſolemni delectabiliq; ſe cognoſcant annumerari ſocietate, quaſi iactabundæ moremq; facturæ cognatis amicis, atq; ſodalibus, eoſdem inducunt verbis extra curſum, vtpote primo narrando quibus conuenientes in curſu perfruantur bonis: ſecundo excludendo timorem, tam dæmonum quam iudiciorum Dei, dum dæmones non quaſi inimicos, vt prædicatur, ſed quaſi amicos & familiariter obſequentes pro voto ſe dicunt habere, & Deum talia non curare, vel certe non poſſe punire affirmant hæretice, quaſi non præualeat contra dæmonis potentiam ſe opponere, factaſque iniurias vindicare. Tertio remouendo impoſsibilitatem apparentẽ tranſmigrationis longinquæ, immo præbendo facultatem per dæmonum inuocationem: eoſdemq; per execrabilem vnctionem in illorum maledicto nomine factam a ſtrigibus, ad hoc ipſum obſequioſos reddendo. Quarto cauſando roborandoq; fiduciam proprio comitatu. Fouent poſtmodum in malitia dum ſunt congregatæ perſonæ illæ, alias quas traxerunt. primo offerendo eas magnæ dominæ in tali multitudine præſidenti: ut propter eam quam præſe fert excellentiam, potentiam, beneuolentiam, comitatem, vereantur eiuſdem uotis atq; præceptis, tametſi execrabilibus, non parere: timeant eidem promiſſa non oſſeruare: non odio eam habeant, ſed potius diligant veluti auctricem tantorum bonorum, & in omnibus occurrentem pro voto. Secundo fouentur in malitia propter multitudinis imitationem. Multæ enim perſonæ dum etiam

illuc

illuc perductæ sunt, renuerent contra Christum & fidem sacrilega committere: quæ tamen immitatione sociarum fidentius admittunt facinorosissima opera. Ex maiori etiam multitudine, maior sequitur voluptas in multis quibus fruuntur delitijs. Si enim omnis boni possessio iocunda minus est sine consortio, vt dicit Boetius, ex hoc ipso quod in maxima multitudine conueniunt, solatijs etiam affluunt pluribus in corrizando, cantando, sonando, & in curiositatibus multis: & præsertim in aspectu pulcherrimarum personarum apparentium, &c. vt sic vilissimorum hominum desiderium accendatur magis ac magis uelle sæpius ista repetere. ex quibus omnibus continue aggrauatur peccantium malitia; cum ex frequentatis actibus malis, omnis eorum generatus pessimus habitus infidelitatis, apostasiæq; a fide, & demum omnigeneris uitiorum, & præcipue luxuriæ, gulæ, inuidiæ, iræq. proficiat in malitia: & cor eorum obstinatione maxima in dies obduretur ob peccandi consuetudinem. Cuius indicium est rarissima talium personarum ad Deum conuersio: conuersorum tam facilis quæ comprobatur recidiuatio. Dicunt enim communiter quæ conuertuntur, quod ista conuersio sibi difficillima est, & perseuerantia dura, tum ob delitiarum memoriam: tum propter dæmones in diuersis formis plurimum eisdem blandientes: uel si sic non prævalent, realiter postmodum & grauiter deterrentes & uerberantes. Aggrauatur insuper illorum malitia propter multitudinem, ex hoc quod quasi in unum facinus omnes coniurant: ita ut quilibet non solum propriorum, sed etiam totius multitudinis peccatorum quibus consentit & delectatur, reatu teneatur obnoxius. Sicut enim opera bona gratiora sunt Deo, si a multis unanimiter fiant, iuxta quod innuunt verba illa Domini Matth. 18. Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: ita & quo ad malitiam grauitatemq. delictorum pariformiter iudicandum est. Vnde & in naturalibus diuersorum agentium virtus quo magis vnita fuerit, fortior est & magis diffunditur. Feruescunt enim magis igniti carbones dum cogun tur in unum. Hoc igitur rete pessimo versutus utitur hostis, ut copiosam infelicissimorum hominum multitudinem ad tartareas stiges post se trahat. Non est autem usus hac arte diabolus ab initio, antiquisue temporibus, tum quia principaliter per hæc intendit iniquus fidem veri Dei de corde hominis euellere. Totum autem antiquitus pene orbem, per veritatis ingnorantiam & per infidelitatem suæ addixerat seruituti, præter Iudæorum pauciſsimos: quem etiam populum ad idololatriam pronum cognoscens, non exquisitis his artibus ad infidelitatem trahere necessarium iudicabat: sed

facile in illam eos prolabi faciebat. Post aduentum autem Domini & Saluatoris, in primitiua quidem ecclesia Christianus populus inter infideles habitans perfectissime vitæ fuerat, & fidei firmissime inhæreb t, vt pote inter persecutiones continue splendescens atq; feruens sicut & aurum igne probatur, eratq; tunc diabolo sola uel maxima cura regnũ suum tueri ne oẽs infideles ad Christum conuer terentur. sed data pace post tempora, cæperunt christicolæ segni ter agere, a conceptoq; fidei feruore tepescere: quos consequenter aggrediens diabolus, per ministros suos hæreticos innumerabiles seducere cœpit, sicq; voti compos fieri per internam infestationem a se, & per exteriorem ab ipsis hæreticis factam: non autem adhuc per visibilem apparitionem, saluti hominum grauius insidiari. At postremo sublatis e medio hæreticis, aut certe a Christianorum finibus longius profligatis, cœpit diabolus simpliciores personas, facile seducere, multipliciter deludere, & ad infidelitatem cultumque Dianæ varijs illusionibus inclinare, ut in. c. Episcopi. xxvi. q. v. enarratur. Sed deprehenso a Christianis per sacerdotum doctrinã, non esse verum deum, vel deam quæ personis illis quasi domina apparebat, ne suo diabolus desiderio pessimo fraudaretur, cœpit aperte se Christianis solis offerre in omnibus obsequentem: & eis crebrerrime omni generis delitias præparare, dummodo fidem Christi ab eorum cordibus eliminare posset. Quod vt facile firmiterq; obtineat prædictos adinuenit laqueos, ac dolos pessimos maledicti cursus, ac infelicissimarum harum personarum conuentus. Et in principio quidem eo quod non multi essent, qui eius tali malitiæ cõsentirent: ex diuersis locis Christianitatis, vnius tamẽ assumptos linguę per aerea in vnum tantummodo locum pro quolibet regno, qualibetue prouincia deducere consueuerat, puta circa regionem Iordanis, circa nucem Beneuenti, & sic de similibus. Sed adeo magna in presentiarum multitudine inualuerunt, vt in pluribus aggregentur locis, & quasi per singulas diœceses conuentus faciant copiosos magnęq; multitudinis vtriusque sexus, & varij status. Sicut in barcho Ferrarien. in planicie Mirandulæ, in monte Paterno prope Bononiam, & in aliis pluribus per has maledictas personas nominatis locis, vt iam non per aerea semper a dæmonibus deportentur, sed pedestres vadant multotiens, & velocius currant, eo quod persæpe prope sit locus, tametsi a dęmonibus in hoc ipso multipliciter etiam sint suffultæ. Quam sectam maledictam dignetur Deus opt. max. tandem eliminare. Et hæc de tertio principali, & quoad totius quæstionis determinationẽ, & materiæ declarationẽ dicta sufficiãt. Nũc supest argumẽta, opinione falsa in principio facta dissoluere.

Pro

Pro ſolutione primi argumenti primo deducitur allegatum in contrarium, c. Epiſcopi. eſſe multipliciter de authoritate, & ueritate ſuſpectum. Cap. XXI.

DETERMINATA veritate circa præpoſitam quæſtionem, ſupereſt ſoluere rationes in principio adductas pro parte falſa. Ad primum igitur argumentum fundatum ſuper ea quæ dicuntur in c. Epiſcopi, 26.q.5. multa dicenda ſunt, eo quod huius ca. verbis, & authoritati ſolum innitantur, & hæreant, qui curſum hunc diabolicum corporaliter fieri negant. Primo ergo dicendum eſt, ſecundum aliquos, capitulum illud, ſeu etiam concilium ſuſpectum eſſe de falſitate, & inter paleas non minus computandum, quam Gabillon. vel Biloen. concilia reputentur. d.18.c.Placuit, & c. Annis. & ſic de ſimilibus. quę non alia ratione repudiantur, & inter apochrypha cenſeri ſcripta tenendum eſt, niſi quia neſciatur quo tempore, ſub quo Pontifice, vel cuius authoritate indictum ſit aliquod tale concilium, vel confirmatum. Etenim concilia plurima ab hæreticis & ſchiſmaticis ſæpius celebrata ſunt: in quibus quidē licet plurima conſtituta inueniantur, quæ ad ſanctæ vitæ profectum conferre videantur, & nonnulla vera ex ſanctorum Doctorum ſapientia inſerantur: nihilominus ab eccleſia non acceptantur, immo damnantur propter commixta multa falſa, & perperam ordinata: & quia ēt non rite congregata fuiſſe compertum eſt: ſed potius contra voluntatem ſumnii Pontificis, aut prēter eius notitiam & beneplacitū, cuius ſolius eſt vniuerſalia concilia indicere, & cofirmare, diſt. 17. per totum. Sicut patet de concilio Arrimi. damnato diſt. 15 c. Sancta. & nouiſsimis temporibus de concilio Baſileæ damnato ab Eug. 4. & ſic de alijs pluribus ſchiſmaticis concilijs. Et ille qui teneret, ꝙ concilium poteſt indici, vel congregari, aut celebrari ſub alio capite quam ſummo Pontifice Romæ vice Petri vniuerſali eccleſiæ præſidente, niſi forte in caſu quo Pontifex in hęreſim laberetur, eſſet hæreticus, ſanctæ matris eccleſiæ Romanæ primatum impugnans, quē a Chriſto accepit d. 22.c.Omnes. & d.40.c.Si Papa. Cum igitur huius aſſerti concilij Acquiren. & tempus ignoretur, & author, illi merito adhærere nō videmur cogi: & eius dicta, ſeu decreta nullam habere videntur authoritatem, niſi aliud oſtendatur. Suſpectum eſt ſecundo vehementer tale concilium, quod non catholicum fuerit aut ab eccleſia approbatum, eo quod nonnulla profert obſcura, ſacriſque litteris non plene conſona, ſed ſecundum ſenſum, quem aduerſarii patrum Inquiſitorum in eo habent, falſa ac de hæreſi ſuſpecta. Probando etiam ſuum principale propoſitum ſecundum dictum *Ad primum*

ctum sensum diminute ac inefficaciter procedit, & contra veritatē, quæ manifesta est in sacris litteris, quod videlicet talia non possit facere diabolus, quæ tamen diabolo possibilia esse sacræ litteræ protestantur. Nam inter alia eliciunt hæc ex d. c. quod non possint a diabolo portari realiter de loco ad locum, quod non possit figuram hominis prætendere, vel mulieris quasi deę factæ, quæ sunt contra sacras litteras, & contra scientiam & doctrinam omnium Theologorum sacras litteras exponentium. Nam quod diabolus Christum de loco ad locum portauerit, habetur expresse in euangelio Matth. 4. Multomagis igitur alios portare potest & portasse fertur in historiis authenticis sanctorum, & præcipue diui Iac. Apost. Naturalis etiam potentia non est minor in angelo malo quam in bono, qui tamen portauit Abacuc per longa terrarum spacia in citissimo tempore. Dan. 4. Cum possit etiam diabolus se transfigurare in angelum lucis, vt dicitur 1. Cor. 9. & habetur in eodem c. Episcopi. multo magis poterit se transfigurare in deam aliquam corpoream, sicut putabant esse Dianam ipsi Pagani. Contraria etiam sacris litteris (nisi bona gl. interpretentur) affert capitulum illud: dū dicit esse infidelem & pagano deteriorem qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius mutari, aut in deterius, aut transformari in aliā speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt. Huius enim contrarium quantum ad aliam speciem, expresse habetur Exo. 7. & 8. Vbi legitur magos Pharaonis conuertisse virgas suas in serpentes: aquas etiā in sanguinem verū, verasque ranas. Neque enim potest dici secundum fidem, quod ista delusorie acciderint: quia sicut bene probat diuus August. in gl. ibi. Scriptura eodem vocabulo nominat, & virgas magorum, & virgam Moysi, quam constat vere in serpentem esse conuersam. Et hanc intentionem Aug. in passu illo sacræ scripturæ, sequitur etiam & declarat diuus Thom. Pot. quæstio. sexta. art. 5. ad 8. cum aliis theologis & expositoribus. Et alia ratione hoc ipsum deducitur ex eadem scriptura: quia si delusorie ista contigissent, cum illi Magi non nisi virtute diaboli talia possent facere, & æque facile sit diabolo facere, quod ita præstigiose cyniphes sicut ranæ serpentesq; apparerent: æque facile virtute illius potuissent Magi cyniphes ipsos delusorie, & tantum apparenter educere sicut ranas, & tamen sacra scriptura dicit, quod magi hoc facere non potuerunt. Quod quidem non est ita intelligendum quasi naturalis diaboli virtus ad illorum etiam productionem non se extenderet: sed quia eos talia animalia tunc producere non permisit Deus: vt dictus sanctus Aug. 3. Tri. & recitat Magister. 7. d. 2. Qui etiam nega-

ret

ret, quod diabolus posſit creaturam conuertere in aliam ſimilitudinem per præſtigium, negaret ipſum præſtigium, quod eſt una diuinationis ſpecies, & contradiceret conſequenter omnibus Theologis. & cap. Nec mirum. 26. q. 5. ſeque opponeret omnibus hiſtorijs talia narrantibus, quæ per præſtigium varijs temporibus contigerũt & locis. Quo tamen modo intelligendum ſit, diabolum poſſe vel non poſſe unam creaturam in aliã mutare infra declarabitur. ¶ Suſpectum tertio de falſitate eſt dictum capitulum inquantum alium prætendit ſenſum in ſacris litteris, quam habeant ſancti Doctores ſuper verbo illo Apoſtoli. Siue ĩ corpore, ſiue extra corpus neſcio &c. immo ſenſum præfert quem reprobant S. Aug. & S. Thom. & quẽ diuus Hieronymus in prologo Danielis, dicit fuiſſe ſenſum cuiuſdam Iudæi negantis pariter id quod vniuerſalis confitetur eccleſia, Abacuc inquam eſſe portatum ab angelo in Babylonem breui tẽporis ſpacio. Et ideo cum ex cultu Iudæi exponẽtis, tum etiam quia Hieronymus hoc referebat vt oſtenderet ſe in ſuis translationibus pati multas calumnias, maxime a Iudæis, quas ipſe calumnias reputabat iniuſtas, infertur tacite, quod pariter execretur & damnet cauſas calumniarum, inter quas una erat expoſitio prædicta, quam inducebat Iudæus ille. Cum ergo illam afferat dictum capitulum ſecundum aduerſariorum interpretationem, patet ex hoc ipſo ſuſpectum eſſe de minori veritate. Eſt autem ſenſus uerborum Apoſtoli, dum dicit ſe neſcire an in corpore an extra corpus raptus ſit vſque ad tertium cælum, a prædicto Iudæo introductus, & prædicto c. Epiſcopi inſertus, ſecundum aduerſarios, iſte, quod Apoſtolus neſcierit an fuerit portatus in paradiſum, ſeu in tertium cælum corporaliter, ita quod corpus cum anima eius eſſet illuc trãſportatum: an certe extra corpus raptus fuerit, & in ſolo ſpiritu viderit & audierit, quę ibi cognouit. Hunc autem ſenſum recitat & improbat Aug. 12. ſuper Gen. ad litteram. hac ratione. quia, inquit, conſtat ex verbis Apoſtoli, quod ipſe ſciuit ſe eſſe raptum vſque ad tertium cælum: cõſtat ergo illud cælum in quo raptus eſt, eſſe verum cælum, non aliquam cæli ſimilitudinem. Si enim hoc voluiſſet intelligere, cum dicit ſe raptum in cælum, ideſt ad videndum imaginarie ſimilitudinẽ cæli, eodem modo poterat affirmare ſe raptum eſſe in corpore, ideſt in ſimilitudinem corporis huius. Et ſic non fuiſſet neceſſarium diſcernere quid ſciret aut neſciret: quia vtrunque æqualiter ſciret, ſcilicet, & ſe eſſe in cælum, & ſe eſſe raptum in corpore ſecundum ſimilitudinem ſicut accidit in ſomnis. Si autem ſciebat eſſe verum tertium cælum, ſciebat ergo aut eſſe aliquod ſpirituale & incorporeum: & ſic non poterat corpus eius illuc rapi: aut eſſe aliquid corporeum,

poreum, & ſic anima non poſſet illuc ſine corpore rapi niſi ſepararetur a corpore. Et ſic poſt longam diſputationem Aug. concludit verum ſenſum verborum Apoſtoli dicens. Reſtat ergo fortaſſe, vt hoc ipſum eum intelligamus ignoraſſe, utrum quando in cælum raptus eſt, in corpore fuerit quomodo eſt anima in corpore, cum corpus viuere dicitur, ſiue vegetantis, ſiue dormientis, ſiue in ecſtaſim a ſenſibus corporis alienata: an omnino de corpore exierit, vt mortuum corpus iaceret, donec peracta illa demonſtratione membris mortuis anima redderetur, & non quaſi dormiens euigilaret, aut ecſtaſi alienatus rediret in ſenſus, ſed mortuus omnino reuiuiſceret. hæc ille. Quem adducit & ſequitur S. Th. 22. q. 175. ar. 6. & Veri. q. 13. art. 6. Quod etiam ratione conuincitur. Si enim non fuiſſet tunc Apoſtolus ſecundum corpus in terra, vbi fuerat a ſocijs & comitibus deductus, & a Iuda hoſpitio receptus, hoc ipſum illi clariſsime comperiſſent. Et palam omnibus quaſi miraculum inſigne factum eſſet. Si uero in terra & non in cælo corpore fuiſſet, nolle ſocijs hoc affirmantibus credere, impudentiæ illius aſcriberetur: non minus quam eius qui tantum ea credere velit, quæ ſenſu percipit exteriori. Immobile autem corpus hominis manens, non omnes diſcernere poſſunt an funditus extinctum ſit, vel certe ecſtaſim patiatur. Vnde referentibus quibuslibet Paulo, quod corpore immobilis permanſiſſet, eorũ ſenſui adhęrere non tenebatur, ſi quis ei, quod mortuus fuerit vel non mortuus affirmaſſet. Cum igitur ſi hæc etiam non ſuffragaretur ratio, ſola authoritas ſanctorum fidem faciat veritati, patet quod contrarium ſenſum in verbis Apoſtoli prætendens illius capituli littera redditur de veritate ſuſpecta.

Capitulum Epiſcopi propoſitum ſuum, inefficaciter inferre & ob hoc de falſitate & authoritate minori ſuſpectum eſſe. Cap. XXII.

DE falſitate quoque minorique authoritate. d. cap. deprehenditur ex hoc eſſe ſuſpectum, quòd in probando quod intendit obſcure, inepte, & prorſus inefficaciter procedit, ſi illum habet ſenſum quem ei tribuunt aduerſarii dum contra veritatem ſupra diffinitam illud inducunt. Volens enim probare ſecundum eos, quod non realiter, & in corpore mulieres illæ perficerent, aut viderent quæ narrabant, ſed in ſomnis potius, aut in ſolo ſpiritu a diabolo deluderẽtur, inducit binas illas authoritates ſacræ ſcripturæ, quibus ſecundũ horum interpretationem habeatur, quod non in corpore & ſecundum ſenſus corporeos præſentes fuerint Paulus & Ezechiel, alter inquam

in

in cælo, alter in Ieruſalem. Et tamen ex illis authoritatibus ad ſenſum iſtorum a capitulo inductis non habetur primo, quod non poſſit etiam tale quid in corpore contingere niſi in authoritatibus illis hunc habeant intellectum, q̃ videlicet nullo modo potuerit, vel Paulus in cælum, vel Ezechiel in Ieruſalem corporaliter deportari, niſi forte ab angelis bonis. Sed hoc primo eſt falſum quo ad deportationem Ezechielis. Multo enim grauiora corpora poteſt diabolus & longius deportare, vt ſupra monſtratum eſt. Secundo infertur oppoſitum ex hoc ipſo quod dicunt, cum naturalia manſerint in dæmonibus ſecundum Dion. ſplendidiſsima. Quicquid ergo virtute naturali poſſunt angeli boni poſſunt & mali: & magis qui ſunt excellẽtioris naturæ. Falſa etiam expoſitio iſta ex hoc conuincitur, quod ſi ſic intenderet Paulus vtique mentiretur. Etenim quid angeli boni poſſunt & mali melius ipſe certiuſque didicerat, quàm authores dicti capituli. Non ergo dixiſſet. Neſcio. Deus ſcit. Si vero in prædictis authoritatibus non illum, ſed hunc potius habeant intellectum, quod de facto non corporaliter ad illa loca portati ſint, licet potuiſſent portari, tunc non habent ex eis propoſitum quod intendũt hoc inquam, quod non poſſint a diabolo per longa terrarum ſpacia corporaliter portari ſtriges. Nam a non eſſe ad non poſſe nullum eſt argumentum. Neque enim ſequitur. Petrus non eſt Papa. ergo nõ poteſt eſſe Papa. Et tamen aduerſarii ex authoritatibus illis, quæ continent tales translationes non eſſe factas in corpore inferre volunt, q̃ non poſſint ſimilia in corpore contingere. Neque etiam ſequitur, quod ſemper & omnibus ſic contingat reſpectu cuiuſcunque corporis & cuiuſcunque localis diſtantiæ, quod Ezechieli contigit atq; Paulo: quia a particulari ad vniuerſalem, ſiue ſecundum tempus, ſiue ſecundum ſuppoſita, non valet argumentum. Et hæc apud ſapientes logicos notiſsima ſunt & prima principia: quæ etiam pueris & idiotis clare conſtant. Quis enim inferret. Aliquando Petrus fuit. ergo ſemper Petrus fuit? Similiter quis extimaret hanc eſſe bonam illationem. Aliquis homo eſt bonus, ergo omnis homo eſt bonus? Et tamen ſecundum aduerſarios in capitulo illo fiũt ſimiles deductiones iſto modo. Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore ad loca illa. ergo nunquam & nullus poteſt taliter in corpore ferri. A particulari etiam & multo magis ab vna ſingulari ad aliam ſingularem conſequentia, ſeu argumentum non valet ſiue affirmãdo, ſiue negando fiat. Sicut non ſequitur. Aliquis homo ſeu etiã Sortes currit. ergo Petrus currit. Aliquis homo ſeu etiam Sortes non eſt bonus. ergo Petrus non eſt bonus. Et tamen ſecundum tenentes contrariam opinionem in præſentis quæſtionis ar. d. c. Epiſcopi. intendit

ſic

sic arguere: Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore. ergo nec illæ mulieres portantur in corpore. Vnde patet quod cum istæ consequentiæ secundum sapientes sint derisibiles: ipsum quoque totum capitulum secundum sensum, quem isti homines qui Inquisitoribus aduersantur, in eo habent, est nullius penitus authoritatis, & a Spiritu sancto non prodiisse conuincitur, neque fuisse bonum, verum, riteque congregatum concilium, sed inter paleas reputandum.

Aduertant etiam qui sic exponunt d.c. quæ nam sit probatio quã facit secundum eos. hæc inquam. In somnis ac nocturnis visionibus homo extra seipsum deducitur & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat. ergo & mulieribus illis itidẽ accidebat circa ea quæ narrabantur ab eis facta, vel visa. Similiter ista probatio nulla est. Stultus & hebes est qui ea quæ fiunt in solo spiritu etiã in corpore accidere arbitratur. ergo stulti sunt & hebetes qui credũt vere & corporaliter mulieres illas fecisse, vel vidisse quæ narrabant. Nonne istæ probationes supponunt mulieres illas somniasse tantũ talia quod tamen erat probandum? Si ergo d.c. talem habuit intellectum, quem isti ex eo accipiunt: inefficacissime processit. Si vero aliter interpretetur vt saluari possit veritas & authoritas eius, vt nos infra efficere conabimur, aduersarij non habebunt ex eo propositũ suum, vt ibi etiam ostendetur. Sed nunc quædam alia adhuc prælibanda sunt.

Quod non est necessario standum dictis illius capituli Episcopi. si a synodali concilio emanauit. quin etiam si a concilio generali prodijsset, reclamandum est ad Pontificem ut sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo. Cap. XXIII.

SVPPOSITO autem quod a rite congregato concilio capitulum hoc emanauerit, adhuc secundo dicitur argumentum super illo fundatum non procedere propter duo. Primo quidem quia nescitur adhuc an synodale fuerit tale concilium, vel certe generale, quod solum omnes astringit. Argumentum autem probabile, quòd generale non fuerit tale concilium hoc habetur, quod inter generalia concilia enumerata a Gratiano. d. 15. vel 17. nullum Acquirense inuenitur. Omnia autem concilia Gratianum sufficienter enumerasse nullus debet aliquatenus dubitare, cum præsertim ea d. 15. promittat se velle assignare originem constitutionum ecclesiasticarum, quæ ex sacris conciliis communiter ortæ sunt. Huius ergo etiã constitutionis atque mandati si authenticum esset, originem præmi

fiſſet inter generalia riteque congregata concilia hoc Acquirenſe connumerando. alias non omnium conciliorum ſeriem putaſſet ſe ſufficienter tradidiſſe. Non ergo generale fuit hoc concilium, vel certe nullius apud eum authoritatis, quia forte non rite congregatum. Cuius etiam rei ſignum eſt, quod nullum ex antiquis meruit gloſatorem, quia illud forte decretorum libro inſertum non habebant. Si qui autem modernorum vt Io.de Turrecremata, illud expoſuerunt: non niſi quattuor eſſe de principali eius intentione dixerunt: vt ſic veritas in eo contenta ſaluaretur, omni falſitate, quã prætendit, excluſa. Quæ nam ſint autem quattuor illa principaliter intenta, declarabitur inferius. Si autem dicatur quod plura alia in libro Decretorum inducuntur concilia generalia non prius enumerata. Reſpondetur primo, quod adducere inconuenientia non eſt ſoluere quæſtionem. ſecundo quod ſi illorum etiam ignoretur tempus & author, & irrationabilia vel falſa contineant, qualia manifeſtabimus capitulum hoc continere, eis pariter non erit neceſſario inhærendum: & ſi deferre quis eis uoluerit, erunt pie interpretanda, ſicut infra circa hoc etiam faciemus. ¶ Sed adhuc quiſpiam forte probabiliter inducere conabitur, quod tale concilium fuerit generale, & quod præſidentia vel authoritate ſummi Pontificis celebratum ſit, cum Epiſcopis indifferẽter præcipiat, quod ſolus Papa poteſt (vt videtur) eo quod ſolus ſit eis ſuperior ordinarie. Hoc eſt em̃ vnum ex indiciis inductis a Glo. in c. vt circa. in verb. Perpetuo. de elec. lib. 6. ad diſcernendum generalia concilia a particularibus. Præcipitur etiam in ipſo capitulo omnibus eſſe publice annunciandum, quod qui talia credit & his ſimilia, fidem perdit. Non poteſt autem niſi qui omnibus præſidet præcipere ut omnibus annuncietur mandatum, vel quæcunque determinatio fidei. Talis autem eſt ſolus Papa, vel etiam generale concilĩ eius authoritate. Reſpondetur igitur quod ſi capitulum præciperet omnibus epiſcopis abſolute, vtique ex hoc concluderetur quod concilium generale fuiſſet, quando alias eſſet rite congregatum, eo quod ut inducitur, ſolus Papa omnibus epiſcopis prælatus ſit, & ſuper omnes plenam habeat authoritatem. Non ſic autem inuenitur in cap. illo. Sed indefinite dicit, Epiſcopi in plurali. Et licet quandoque indefinita æquipolleat vniuerſali, non tamen ſemper, neque formaliter. Poteſt autem Metropolitanus, ſiue Primas ſit aut Patriarcha, ſiue etiam ſit Archiepiſcopus, congregare concilium prouinciale ad quod vocati epiſcopi omnes illius prouinciæ accedere tenentur. alias excommunicantur. d. 18. c. ſi epiſcopus. c. ſi quis. c. Decernimus. Et poteſt concilĩ illis præcipere quæcunque iudicauerint eſſe præcipienda, & tenen-

tur ſeruare ordinata in eo.d.92. c. ſi quis epiſcopus primo, ſecundo, tertio. Similiter cum dicitur in c.Ēpi.omnibus eſſe annuntiādū. &c. interpretari quis poſſet, q̄ non abſolute de omnibus loquitur, ſed tantum de omnibus ſubiectis. Vel q̄ non præceptiue, ſed quaſi doctrinaliter hoc monet eſſe prædicandum omnibus, quaſi dicat. omnibus annuntianda eſt iſta doctrina, vt pote vera, & ad ſalutē omnium ſpectans. Hoc autem modo poteſt monere etiam qui prelatus non eſt, & qui nullam habet iuriſdictionem: ſed tantum docendi officium. Vnde multo magis ſic poteſt omnes monere particulare concilium. Sed non poteſt prēcipere omnibus: ſed tantū ſibi ſubiectis. Diſcordare etiam a quocunq; particulari concilio quando erronea vel indiſcreta præciperet, vel in his determinationib⁹ in quibus vel ratio, vel Sanctorū doctorum aut clariſsimorum Theologorum authoritas contradicit: aut certe in his quæ ſecundum gloſſas & doctores non ſunt de principali intentione concilij, vel quæ nō exponuntur niſi ſecundum abſurdum eius intellectum, vt in poſito accidit circa præſentis quēſtionis articulum, quantum ad expoſitionem aduerſariorum in d.c.non eſt erroneum aut temerariū, ſed ſalubre, laude dignum ac ⁊ meritorium. Sicut enim declarantes ſacras litteras & malum in eis intellectum explodentes, & conſequenter eas elucidantes commendantur, eiſque vita æterna repromittitur, iuxta illud Eccleſiaſtici. 24. Qui elucidant me, vitam ēternam habebunt. Sic etiam omnem veritatem explanando, cum nō niſi a Spiritu ſancto ſit veritas ſecundum Ambr. & quācunq; falſitatem arguendo contrariam, dignus laude redditur author. Sanctorum etiam patrum doctrina in his præcipue quæ fidem tangunt vel bonos mores, non niſi ſecundum eorum principalem intentionem & ſanum intellectum, excluſis inquam omnibus quæ poſſent falſum & erroneum ſenſum facere, accipienda eſt & veneranda. Ipſa quoq; particularia concilia, de quibus loquitur c. Ad abolendam. de hēretic. vt tangitur in argumento, non habent recognoſcere vel iudicare de hæreſi niſi quando factum eſt clarum. Si.n.eſſet dubium, tunc quæſtio debet remitti ad ſolum Papam, cuius ſolius authoritate cauſæ fidei determinantur. d. 18. c. multis. 24. q. j. c. Quotiens. & extra de Bapti. c. Maiores. Et ita determinat gl. in d. c. Quotiens, & D. Abbas in d.c. Ad abolendam. Eorum autem quę inducuntur & reprobantur in d.c. Epiſcopi. aliqua quidem clarum eſt eſſe hæreticalia. Puta q̄ aliquod numinis inueniatur prēter vnū Deum: q̄ aliqui ducantur ſeu portentur ad ſeruiendum alicui deorum vel dearum præter vnum verum Deum: q̄ talia demonſtrans atque ſuadens ſit ſpiritus bonus: q̄ diabolus poſsit ſubito & ſine

naturę

y Vt patet ex 7.d. per totum, præſertim in c. fin. Et ſi tu oppones de nota. per gl. et per doc. in c. cū dilectus. de ele. ubi dicitur, quòd inferior Papa tenetur obedire cōcilijs. de quo etiā habetur per Fel. in c. non nulli. col. 4. de reſc. præſertim quando de fide in concilijs agitur, quo caſu etiam Papa nō poteſt contra eam diſponere, ſecundum gl. in c. in iſtis. 4. diſt. et ī c. ſicut. 15. diſ. cum ſimilib. ut Fel. tra. lit in c. 1. col. 8 in princ. de cōſt. Reſponderi poteſt, quòd illa procedunt in cōcilijs vniuerſalibus congregatis a Papa, vel collegio Cardinaliū iux. not. per Bal. ī trac. ſchiſmatis col. 15 poſito ſub rub. C ſi quis aliq. teſtam.

naturæ miniſterio vel virtute, vnam creaturam in aliam ſpeciem vel figuram tranſmutare. Quo ad alia vero quæ ſecundum verborum corticem videntur reprobari, videlicet, q̃ nõ poſsint homines a demonibus portari citiſsimo tempore per longa terrarum ſpacia, videre, facereque corporaliter quæ narrantur ab illis præter numinum veritatem, non eſt clarum q̃ ſint hereticalia; immo potius oppoſitum clarum eſt apud ſapientes: apud alios autem eſt vel creditum, vel dubium. Vnde ſi concilium tale particulare, determinaſſet talia eſſe hæreticalia, non eſſet ei adhærendum: nec ab eo rationabiliter deuiando fit quis hæreticus. Sed ſi ſapientes de huiuſmodi dubitarent, eſſet Papa cõſulendus ſicut & in alijs fidei dubijs. *Q đ tamen modo fieri non eſt neceſſarium circa præſentis quæſtionis articulum, quia cum Papa ſæpius dederit in hoc fauorem & priuilegia patribus Inquiſitoribus, vt ſupra inductum eſt, patet eum approbare q̃ legitime procedant contra tales quaſi contra hæreticos. Quo ſtante, oportet vel alium ſenſum habere in cap. illo, vel ab eo ſimpliciter deuiare. Non eſt etiam authoritas vlla cap. illi acquiſita, eo q̃ ſit redactum in corpore iuris. Hoc enim non ſummi Pontificis, ſed Gratiani tantum authoritate vel voluntate factum eſt. Sine hoc enim ſi generale concilium fuiſſet, ſicut & ipſæ decretales epiſtolæ ſedis apoſtolicæ authoritatem habent irrefragabilem. d. 19. c. ſi Romanorum. Quod ſi etiam prædictum concilium fuerit generale ſicut videtur cõcedere s. Tho. Spiritu. art. 2. ad 14. vbi etiam exponit dicta illius. & vocat concilium Aquilegienſe. nõ ſic ei tenemur adhærere vt debeamus abſurda & irrationabilia propter ipſum concedere, ſed debemus pie exponere. Irrationabilis autem & abſurda valde eſſet prohibitio illa: ſi eſſet de intentione eius dicere, q̃ qui credunt aliquos portari corporaliter ad ludum, ſit hæreticus & infidelis, ſecundum q̃ in cap. illo damnantur etiam mulieribus illis credentes. Sic enim ſequeretur q̃ credentes infinitis (vt ita dixerim) Inquiſitorum proceſsibus aſſerentibus, q̃ ſtriges realiter & corporaliter ferantur ad ludum diabolicum, inuoluãtur errore paganorum, & q̃ ſint credentes aliquid numinis extra Deũ, & iſta fieri a bono ſpiritu: & alia talia quæ in illo capitulo hæreticalia aſſeruntur. quod eſt falſiſsimum: quia nullum horum credunt eſſe verum ſtriges, vel alij qui ſtrigum ſectam aſſerunt ad curſum ferri corporaliter. Non eſt ergo credendum. d. c. hæc ipſa intendere. Nec obligaret concilium ſi conuinceretur aliquid formaliter vel virtualiter contra ſacras litteras quo ad litteralem ſenſum, quẽ haberent in eis communiter ſancti Doctores, aliquid determinare. Sed eſſet contra tale concilium reclamandum ad ſummum Pontificem.

prohi. Et per eundẽ Bal. ĩ c. olim. de reſcr. & Dec. in c. ſignificaſti de ele. Secus videtur in concilijs particularibus, vel etiam generalibus: ab his tamẽ cõgregatis, qui non habent poteſtatẽ cõgregandi generale concilium, vt patet ex no. per Fely. in d. c. 1. col. vij. de cõſtit. & tale videtur conciliũ de quo habetur in d. c. Epi. Et ex his ſi diligenter conſideraueris, tolliũtur quæ no. glo. in c. vt circa in iure perpetuo, de elect. lib. vi. vltra quod conciliũ non obligat quod nõ eſt moribus vtentiũ approbatũ iux ta no. per gl. in cap. 1. de treu. & pac. vt etiam ibi Fely. tradit col 4 vſq; ĩ fi. illius cap. & ad corroborationẽ

prædictorũ vide quæ tradit Fel. in c. Ne initaris, de cõsti. quia hoc est altũ pelagus longiori indigẽs discussione.

ficem. Sicut recte Hierony. se opposuit concilio determinanti, q̃ rapta non posset raptori coniugi, ostendens hoc sacris litteris repugnare. Exod. 22. & Deutero. 22. propter quod Concilium reuocauit sententiam, vt textatur glo. in c. de libellis. d. 20. & elicitur 36 q. 2. c. tria. c. si autem. &. c. Placuit. Vnde posset & in proposito contra concilium etiam si generale fuisset, ad Pontificem reclamari, ut illa declararet & ad veritatem reduceret, quæ in d. c. viderentur sacris litteris repugnare.

Posito quod concilium Acquirense fuerit generale riteque congregatum: & supposititis etiam omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere striges manus Inquisitorum. Et de uarijs illusionum modis atque generibus. Cap. XXIIII.

VERVM etiam si certum ponatur, quod dubium esse probatum est, cõcilium inquam illud fuisse generale, riteque congregatũ: adhuc tamen illud ex. d. c. habetur, quod vt euitarent plurimi, contra Inquisitores dictum capitulum inducunt. Id autem est quod manus, seu iudicium ipsorum Inquisitorum tales maledictæ sceleratæq; personæ non euadunt, si dicantur hæ striges sicut illæ sceleratæ mulieres (de quibus sermo est in dicto capitulo) a diabolo in somnis vel in spiritu deludi, prout ex capitulo illo intendunt quidam probare. Non solum autem per tale capitulum non euadunt, verum etiam per ipsum in manus relabuntur eorundem Inquisitorum. Per ipsum namque capitulum illæ sceleratæ mulieres deprehenduntur, & iudicantur hereticæ, infideles & a fide apostatæ. Apostasia quippe illarum notatur in primis verbis cum dicitur quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam cõuersæ &c. Apostatare enim a fide nihil aliud est quam retro conuerti a Deo post satanam, cui renunciatum fuerat in Baptismo, cum conuersione ad D. nostrum Iesum Christum. Et quod præfata verba non intendant de alia retrocessione quam de ea quæ est per infidelitatem, vt sic importet apostasiam a fide iuxta c. Non obseruetis. 26. q. 7. patet per verba paulo post inducta in eodem. c. vbi dicitur. Sed vtinam hæ solæ in sua perfidia perissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam & innumera multitudo hac opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo a recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur &c. Hoc ipsum etiam quod dictum est, per sequentia verba manifestatur, vbi dicitur de satana quod talium personarum mentes per infidelitatem subiungat. & paulo post. quod

facit

facit talem infidelem opinari in corpore fieri quod fit in animo ſolo. Et in fine dicit, quod qui talia credit, fidem perdit, & infidelis eſt, paganoque deterior. Cum ergo ſtriges ſecundum aduerſarios a dæmonibus ſimiliter illudantur ſequitur quod ab Inquiſitoribus vt infideles & apoſtatæ a fide, inquirẽdæ ſint & iudicandæ. Omnis enim infidelitas & apoſtaſia poſt baptiſmum ad hæreſim deducitur ſeu ſub hæreſi continetur largo modo ſumpta, de qua patres Inquiſitores habent vniuerſaliter iudicare. Magis autem conuinceret eos ratio iſta, qui putarent ſectam ſtrigũ eandem eſſe uel ſub illa per omnia comprehendi de qua loquitur dictum capitulum Epiſcopi. Conuincit tamen, vt deduximus, & alios qui eas tenent eſſe diuerſas, & tamen arguunt quod ſicut illæ deluduntur, ita & iſtæ. Haberent enim etiam conſequenter arguere, quod ſicut illæ ante deluſionem per infidelitatem & apoſtaſiam a Diabolo captiuantur, ita & iſtæ, ſi uolunt hanc etiam argumentationem ſuam validam eſſe, quod ideo ſtriges non portentur realiter ad ludum, ſed deludantur in ſomnis, quia illæ ſceleratæ mulieres deludebantur. Quæ tamen argumẽtatio valida non eſt. neque intendit capitulum affirmare, quod non poſsint a diabolo quæcunque mulieres portari. ſed potius quod illæ non vere portabantur ad ſeruiendum alicui deæ, cum nulla talis dea eſſe poſsit: ſed deludebantur a diabolo, qui poteſt modo notam, modo ignotam perſonam deludendo præferre. & hoc multipliciter cõtingit. Et uno quidem modo poteſt illudere per præſtigium. quo immutatio non ex parte rei viſæ fit, ſed ex parte uidentis. eo quod a diabolo perſtringantur oculi videntis, & ad eos deducuntur ſpecies rerum ſic apparentium ex imaginatione, uel compoſitæ ex illis, ita vt videatur præſens in re eo modo quo ſola imaginatione monſtratur. & non eo modo quo vere ſub intuitu oculorum ponitur. Sicut dictum eſt ſupra de femina illa, quæ tempore beati Macharii apud alios videbatur equa, cum tamen beatus Macharius eam uere intueretur, vt erat femina, eo quod eum diabolus per præſtigium ut alios deludere non præualebat. Alio modo deluſio contingit per apparitionem rei per diabolum nouiter formatæ in alicuius ſimilitudinem. Quo caſu licet videns deludatur, dum aliquam adeſſe perſonam putat, quæ vere præſens non eſt. cauſa tamen deluſionis non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ. quo modo dicitur diabolus in angelum lucis ſe poſſe transfigurare, quod & in vigilia poteſt contingere formando corpus ex aere conſpiſſato in ſimilitudinem & figuram hominis aut angeli, prout etiam angeli ſancti patribus antiquis apparere, & cum eiſdem quandoque habitare conſueuerunt in humana figura. Tertio modo poteſt deluſio contingere in interiori

tantum

tantum imaginatione, cum persona tendit in rei similitudinem, quã offert imaginatio quasi in rem ipsam. Et hoc contingit in somnis, & in varijs alienationibus a sensibus causatis uel per infirmitatem sicut in freneticis, vel per raptum naturalem, vel opere dæmonum: & semper in prædictis modis alienationum deceptio immiscetur. In raptu autem sancto & a Deo ministerio angelorum causato, nõ deceptio inuenitur, sed eruditio, sicut cõstat de raptu Pauli & aliorum sanctorum. Sicut etiam in somnis quandoque homines a Deo eruditur, secundum illud Iob. 33. Per somnium in uisione nocturna quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina &c. Et hos tres modos quibus diabolus potest hominibus deludens apparere, tangit uirtualiter dictum capitulum Episcopi. si nõ ineptum sensum habeat, & ex hoc argumentum patiatur minoris authoritatis. Nam videre deludique per præstigium, & pariter per imaginationem in similitudinem vice rei tendere, comprehenditur in capitulo, vbi nõnulla quandoque videri in spiritu decipique ex hoc homines pronunciatur. Videre autem formata per dæmonis potentiam corpora phantastica quasi vera, authoritas Apostoli manifestat. Et intendit capitulum, quod aliquo tali modo poterant illæ mulieres per insidias diaboli dementari, vt putarent postmodum etiam solutis sensibus se ad deæ seruitium deportatas: quam delusionem vigiles aduertissent, si sub captiuitate diaboli mens non esset.

Summaria explanatio capituli Episcopi. inducti, quantum exigit propositum quæstionis huius. Et quomodo ea quæ ibi narrantur ab his differunt, quæ strigibus dicuntur contingere. Cap. XXV.

VT autem melius cognosci possit quæ sit dicti capituli, iuxta catholicum quem potest habere sensum, principalis intentio: & quomodo rite intellectum, non facit argumentum nec militat aduersus veritatem determinatam, libet ipsum breuibus explanare. Sciendum igitur quod dictum capitulum supponit vnũ, quod tam fide quam ratione naturali certo tenemus, unũ inquã solũ esse uerũ Deum, & nihil penitus esse numinis præter ipsum: cuius tamẽ contrariũ putabant gentiles atq; pagani, multitudinẽ deorũ introducentes atq; colentes. Et quia mulieres de quibus in dicto capitulo mẽtio fit, Dianam, vnam inquam ex gentilium dearum, & Herodiadem quasi in comparem deam conuersam, quæ fuit pessima feminarum, inueniri: vt deas a se venerari, eisdemq; quasi diis obsequi seruirique asserebant: & non solum ipsæ sic a recta fide deuiabant paganorum

erro-

erroribus inuolutæ, verum etiam in eandem perfidiam alios innumerabiles ſuis his aſſertionibus & perſuaſionibus attrahebant: oppoſuit ſe concilium animarum huic ruinæ, docens hæc omnia falſa eſſe. & quod nullatenus hæc aſſerentibus eſſet adhibenda fides, eo quod non vere poterant iſta cognoſcere, cum falſa ſint: & quod ſola diabolica illuſione fiebat vt eis talia viderentur vera & quaſi familiari experientia cognita. Quod etiam declarare intendens, qualiter inquam poſsit deluſio iſta contingere, duplicem præmittit cauſam deluſionis. Primam quidem ex parte diaboli deludētis: ſecundam vero ex parte deluſorum. Inde modum aperit deluſionis varium. Poſtremo circa quæ deluderentur oſtendit. Probat ergo primo perſonas iſtas ſceleſtes a diabolo deludi, quia hoc eſt facile diabolo, cum transfiguret ſe in angelum lucis. quaſi ſic arguat. Si facit quod maius eſt, transfigurando ſe in angelum lucis, poteſt etiam facere quod minus eſt, transfigurando ſe in homines aut in beſtias. vel certe in formas perſonarum, quæ in deos ſecundum gentilium opinionem conuerſæ ſint. Ex parte autem deluſorum pro cauſa deluſionis eorum aſsignat infidelitatem. Ex hoc enim iuſta Dei permiſſione diabolus huius deluſionis contra eas exercendæ poteſtatem accipit, ut qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Ex hac autem aſsignata cauſa datur intelligi, quod infidelitate ceſſante, diabolica illa deluſio conſequenter ceſſet. Et ſic ad fidem conuerſæ uel quomodolibet aliter a captiuitate diaboli liberatæ perſonæ illæ, cognoſcerent ſe fuiſſe deluſas, ſicut & phrenetici ad ſanitatē poſtmodum deducti, cognoſcunt differentiam vtriuſque ſtatus, & quod in ſtatu phreneſis deluderētur, iam primo tunc aduertunt. Modum autem deluſionis prædictæ inſinuat dictum capitulum, dum dicit quod in ſomnis & in ſpiritu, hoc eſt, in imaginatione ſola hæc videbant. Hoc enim in ſomnis communiter accidit, eo quod in tali ſtatu imaginationis intētio & operatio minus præpediatur & libera maneat, quando ſenſus corporei a ſuis operibus per ligationem ſomni quieſcunt. Vnde poteſt diabolus homines facilius deludere formando firmandoque validius imagines in quas homo feratur ut in res ipſas. Tunc autem proculdubio illuſio eſſe conuincitur, quando talia ſic imaginata, vera eſſe non poſſunt. Et hoc illis mulieribus contingebat: quia ea quæ affirmabant ſe oculis corporalibus videre, non ſic eſſe poterant vt illæ iudicabant. Non enim poterant oculis corporalibus videre deam aliquam quæ Diana vocatur, eo quod nulla talis in uniuerſo reperiatur. Sed neque Herodiadem pari ratione videre poterant: quia illa maledicta femina quantum ad corpus in puluerem reſoluta eſt; quantum ad animam autem in infernum demiſſa

pœnas

pœnas luit acerrimas: nec inde virtute propria poteſt egredi, & minus corpus quod aſſummat, & in quo appareat formare. Sunt enim animæ determinatæ naturaliter ad proprium corpus, vt nihil valeãt corporaliter mouere vel operari niſi per illud quaſi per proprium & connaturale inſtrumentum, vt docet. S. Tho. prima q. 117. ar. 4. Et ſi quando ſuper naturali virtute cooperante, inferni locum animæ egrediantur ad tempus, hominibusque appareant, hoc raro fit, & ad alium finem a Deo ordinatur, ſeu etiã permittitur hic egreſſus vel apparitio: non vt illudant viuentibus, uel quaſi eis ſatagant principari, vel ab eis quomodolibet venerari. Sic igitur dicere neceſſe eſt, quod mulieribus illis talia viderentur in ſomnis tantummodo vel in ſpiritu. Arguit autem dictum capitulum, quod ſicut experimur in ſomnis multa nobis videri naturali virtute, quæ in veritate non ſunt in ſeipſis, ſed in ſola immaginatione, multo magis poſsint iſta videri cooperante ſuper inducta uirtute ſuperioris & validioris naturæ, ſcilicet dæmonis, quæ prævaleat etiam ſic perſonas deludere, vt putent poſtmodum etiam vigiles quod deluſæ non fuerint. Cum enim hoc poſsit cauſare naturalis paſsio languoris atque dementiæ, vt cõtingit phreneſim patientibus: poterit multo magis virtus ſuperior cuiuſmodi diabolica eſt, ſic homines dementare donec illi ſubiecti ſunt per peccatum, vt nec deluſionem aduertant etiam in vigilia. Cum igitur potuiſſet diabolus omnibus ſupra inductis modis mulieres illas deludere: tamen non niſi in ſomnis & in ſpiritu, hoc eſt in imaginatione ſola fuiſſe deluſas rationabiliter conclu ditur in d.c. eo quod eas ad infidelitatem hanc trahere cõfirmareve ſola hæc viſio ſatisfaciebat. qua etiam ratione, nõ erat neceſſarium diabolo illas in vnum cogere, vt nunc ſtriges facit, ſibique contingere illæ etiam exiſtimabant. Hunc enim diabolica fraus ordinem intentando ſeruat, Deo permittente, ut prius homines aggrediatur interius. Quod ſi iam illuminatis hominibus circa fidem vnius Dei, non prævaleat: tunc exterius multipliciter deludendo tentat euerte re fundatam fidem. Prævalebat autem diabolus contra illas mulieres & in errorem pluralitatis deorum eas induxerat prædicta deluſione interiori. Vnde non oportebat vt exterius ſe illis offerret. Patefacto poſt hæc omnibus, quod unus eſt ſolus Deus, clariusque per patrum vigilantiam manifeſtato, quod omnes dii gentium ſunt dæmonia, non prævalet iam diabolus per internam ſuggeſtionem ſolam, ad illam infidelitatem homines trahere. Vnde explicato ſuperbiæ ſuæ velo, iam non quærit adorari in ſimilitudinem deorum, ſed ut diabolus & malorum omnium ſpirituum princeps. Horreret autem omnis Chriſtianus cognitum diabolum adorare, & cum eo

fœdus

fœdus inire: baptiſmum, fidem, ſacraque contemnere ac profanare propter eius ſolam interiorem ſuggeſtionem. At ſi cum his, commoda reportare, voluptatibus frui, in quas multi ſine freno feruntur intenſiſsimo deſiderio, & præcipue quæ his communiter priuantur perſonæ viliſsimæ, ſperarent: ſi eiſdem etiam promitteretur ꝙ vindicari & in hoſtes ſuos retorquere poſſent iniurias, quas alio modo repellere non valent: facile plurimi traherentur in prædicta ſcelera perhorrenda. Quod nunc Diabolus noua iſta nocendi arte procurat, miniſtrans illis qui in hoc vnum facinus maledictæ huius ſectæ coniurant, voluptates varias, prout ipſæ narrant ſe experiri, dū in vnum conueniunt: & nocendi pro voto conferens facultatem. Ideo autē ſeorſum ducit nocturnis temporibus, vt ſine timore pœnarum tantis ſceleribus debitarum audeant illa committere, quæ coram alijs in vigilia oppoſita ratione quomodolibet minus auderent. Nec obſtat, ꝙ cum difficultate occultatur quod coram multitudine copioſa fieri contingit. Non enim exiſtimant accuſationis periculū incurrere: quando quidem iuramentis terribilibus omnes hæ perſonę ſub grauiſsimis pœnis aſtrictæ ſint nulli factum detegere, niſi vbi quemquam ſeducere vellent. Quamuis ſæpius in contrariū etiā vertatur ſentētia, eo ꝙ ſæpius Domino permittente dicta ſcelera cū authoribus deteguntur. Facilius etiam nefanda illa committunt atq; fidentius, ſocijs pluribus tum verbo tum exemplo peſsimo ſeducentibus, quam ſi ſolæ domi manerent. Alio ergo modo conuincuntur deludi ſtriges quam deluderentur mulieres illę, de quibus d. c. Epiſcopi mentionem facit, vt inferius etiam magis explicabitur.

Circa quæ principaliter credenda uel operanda deluderentur illæ perſonæ, de quibus d. c. Epiſcopi loquitur. Cap. XXVI.

EXPLICAT vlterius d. c. Epiſcopi. ea circa quæ deludebantur a Diabolo mulieres illæ diabolicæ. Quæ principaliter duo ſunt, ex quibus opinatis, ab eis conuincebantur hæreticæ poſtmodū circa quatuor, quæ principaliter intendit. d. c. reprobare. Primo igitur in hoc deludebātur, ꝙ putabant ſe videre veram Dianam deam, & veram Herodiadem, ſimul ac veram multitudinem perſonarū corporeis oculis: & tamen non videbant niſi prædictorum ſimilitudines & phantaſmata. Volens igitur oſtendere. d. c. conditor. quomodo poſsibile ſit vt taliter deluderentur, dicit ꝙ ſatanas mentem, quā captiuatam tenet, in ſomnis deludens, modo læta, modo triſtia, modo notas, modo ignotas perſonas per quæq; deuia deducit. Hoc aūt fuiſſe deluſorium, ſuppoſita ſomnij paſsione, probat per ea quæ ſi-

militer nos experimur in somnis, dicens: Quis enim in somnis & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Vnde infert, quod sicut esset stultus & hebes qui ea quæ contingunt in somnis videri, putaret etiam in corpore accidere: ita stultus conuincatur & hebes, qui ea quæ prædicto modo in solo spiritu fiunt, putet etiam in corpore vere contingere. Secundo deludebantur in hoc, q̃ putabant se portari corporaliter ad longinquas partes & reportari, quæ tamẽ a domibus proprijs non recedebant. Et hanc delusionem exprimit dictum capitulum, prænarrans illas sceleratas mulieres hoc ipsum profiteri: & subdit, q̃ cum solus spiritus hoc patitur: infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Non tamen appellat hunc esse infidelem ex hac opinione: sed intendit q̃ is qui infidelis est propter ea quæ prædixerat, quia videlicet credit aliquid numinis esse extra vnum verum Deum: hoc etiam verum esse opinatur vnde deluditur. Quod autem sic eas deludi manifestet, exemplũ visionis Ezechielis inducit, & Pauli raptus. Concludit autem finaliter. d. c. q̃ qui talia credit, & his similia, fidem perdit. Refert autem quod dicit talia, ad ea quibus prædixerat mulieres illas errore paganorum inuolui, vt aliquid numinis esse credant extra vnum verum Deum, & quæ huic infidelitati secundum talem narrationem illarũ mulierum necessario sunt connexa: & sunt quatuor, vt ex verbis capituli illius deducit D. Io. de turre Crema. Cardin. sacræ Theologiæ & vtriusq; iuris doctor excellentissimus ord. Prędicatorum. Primum: Hęreticum est, & paganorum antiquus fuit error, tenere q̃ aliqua sit vera dea, quæ vocetur Diana, vel Herodias. Secundum est, q̃ aliqua persona portetur ad seruiendum alicui tali deæ: immo cum nulla talis dea sit, nulla etiam persona ad seruiendum illi portatur super veras bestias, vt putabant illæ sceleratæ mulieres illusæ in somnis. Tertium, q̃ hæc delusio causaretur a spiritu bono, immo causabatur ab eo qui se transfigurat in angelum lucis vt decipiat. Spiritus enim bonus non potest esse delusionis, aut cuiuspiam deceptionis author siue minister. Quartum est, posse quempiam ab alio quam a Deo solo conuerti in aliam speciem vel similitudinem in melius, puta in deos; vel in deterius, puta in bestias. Immo primum est absolute impossibile, cum Deus sit ingenerabilis & quomodolibet infactibilis: & secundum sola Dei virtute fieri potest: qđ tamen nunquam fecit aut faciet. Licet finita etiam virtus possit vnã naturam ex alia generare vel producere, virtutibus naturalibus rerum concurrentibus & applicatis. Hoc autem quarto errore mulieres illæ pariter cum antiquis paganis tenebantur, putantibus non

solum

ſolum homines, ſed etiam animalia quædam eſſe deificata, vt.12. Metaphy.refert Ariſtoteles: & hoc ibi s.Tho.declarat, & putabant talibus deificatis animalibus maiorem ineſſe virtutem, quam inſit terreſtribus. quod & opinatas eſſe mulieres illas confiteri oportet, cum profiterentur ſe portari ſuper beſtias per multa terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio, quod naturales non poſſent beſtiæ, maxime tam breui temporis decurſu. Immo & homines in beſtias conuerti gentiles olim opinabantur, in lupos, inquam, uel aues, & alia talia animalia,ut recitat Auguſtinus.in.18.lib.de ciui.Dei. & ſuperius explicatum eſt: & hoc eſt in deterius conuerti. Qua nunc etiam laborant hæreſi qui putant ſtriges in catos vere conuerti: indeq; in humanam redire ſpeciem virtute diabolica. Sicut pagani talia, deorum, puta dei Licij, vel alterius virtute fieri putabant. Quia vero extremus hic error quo putantur aliqua poſſe in melius, hoc eſt in deos,vel in deterius,hoc eſt,in beſtias cõuerti virtute deorum, claudit & deorum pluralitatem, & debitum eis cultum, & ꝙ a bono ſpiritu fiat iſta conuerſio.ideo ſolo hoc extremo reprobato errore, prędicta omnia reprobata conſequenter eſſe cẽſentur. Et hac ratione huius ſolius reprobationem,quaſi totius ſuæ intentionis cõcluſionem.d.c.inducit,dicens: Quiſquis ergo credit aliquam creaturam poſſe fieri,aut in melius aut in deterius immutari, aut tranſformari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimilitudinem niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt & pagano deterior.ſi prius.ſ.fuit Chriſtianus.Et hoc non alia ratione quam ea quæ ſupra inducta eſt in eo.c. Quia videlicet talis, aliquid numinis arbitratur eſſe extra vnũ verum Deũ, in quod vel conuerſi ſint homines aut beſtiæ: & a quo facta ſit talis cõuerſio, & non a vero Deo, qui fecit omnia in principio. Cætera vero quæ in eodem capitulo reprobantur & oppoſita eorum, ex prædicta ratione, quæ ſola inducitur vt errorẽ conuincat, nullatenus deducuntur, niſi rationabiliter & de facto,non autem de poſsibili,puta,ꝙ deluderentur in ſomnis,ꝙ non portaretur de loco ad locũ corporaliter,vt putabant,& huiuſmodi. Sic ergo credendum erit fuiſſe vera,poſito ꝙ capitulo illi fides ſit adhibenda, ꝙ tamen poſsibile ſit oppoſitum eorum accidere etiam virtute creata. Ex prædicta enim veritate, qua confitemur nihil numinis eſſe extra vnum verũ Deũ, non ſequitur neceſſario quod nullæ perſonæ poſsint portari a diabolo de loco ad locum. Stat enim per poſsibile oppoſitum huius cũ illa veritate. Sed neq; neceſſario ſequitur ex illa ratione, ꝙ mulieres illę deluderentur in ſomnis: vel etiam non poſſent plurima eorum quæ narrabant corporaliter videre. Sic tamen vt putata ab eis numina,

mina, in figuris viderent apparentium fœminarum. Poterant enim alio deludi modo, puta, per præstigium vel apparitionem ipsam in vigilia factam, non obstante ratione prædicta. Sed rationabiliter vti que deducuntur ex ea, suppositis alijs quæ tunc occurrebant, & con siderato diabolicę tentationis ordine maligno, vt superius explana tum est. & Cum igitur ratio legis contineat legislatoris intentionem, & ex ratione in dicto capitulo inducta, non deducantur esse fidei contraria nisi prædicta quatuor, vt ostensum est: patet quod non nisi illa voluit intelligi, cum dixit quod qui talia credit vel his simi lia, fidem perdit &c. Strigum autem secta nullum prædictorū qua tuor dogmatizat. neque hunc præcipue principalem errorem habet quod homines conuertantur in Deos, & quod aliquid numinis sit præter vnum verum Deum. immo principem eis apparentem faten tur esse dæmonem malum spiritum, & non Deū bonum. Licet em̄ cultum ei exhibeant Deo proprium, vtpote verum Deum abnegan tes, & illi dæmoni homagium facientes de corpore simul & anima, non tamen putant in corde ipsum vere Deum esse. Sed hæc omnia illi exhibent, vt commoda quæ peroptant inde reportent, vt patet ex eorum confessionibus. Mulieres autem illæ profitebantur esse deam quam colebant, vt patet in dicto capitulo Episcopi. Vnde manifestum est has duas sectas in principali esse diuersas. Cum præ sertim istæ abrenuncient fidei & baptismo, sacraque profanent, ma leficia multa damnaque plurima inferant hominibus in personis, in bestijs & frugibus, plurimaque fœdera pessima ineant cum diabolo, quorum nullum mulieres illas legitur perpetrasse. Cum igitur in principalioribus factis & opinatis istæ sectæ discordent, nulli sit mi rum si etiam in accessorijs sint diuersæ. Non potest igitur ex capi tulo illo recte inferri, quod si illæ deludebantur, & non vere porta bantur &c. quod eodem modo deludantur istæ. Diabolicæ quippe malitiæ non satisfieret & superbiæ, qua gestit vt Deus adorari, si de lusorie fieret hæc adoratio & in somnis, vel etiam a vigilantibus, sed in angulis. Non satisfieret odio, quo sæuissime Christum inse quitur & sancta, si corpus eius & sacra profanarentur tantū in som nis. Sed in vigilia fieri hæc requirit & corporaliter. Et in hoc omnes doctores Theologi communiter consentiunt, & Domini Canonistę, qui fauent patribus Inquisitoribus.

& l. cū pa ter. §. dul cissimis. ff. de leg. 2. & l cū mulier ff sol. matr. Ideo dicitur anima legis secundū Dy. in c. cer.um est. de re.iur. in vi. & late congerit Fel. in c. tua nos. col 2 de iu reiur.

Argumentum secundum soluitur, in qua solutione quid de casu in legenda sancti Germani tacto, factis strigum simili, sentiendum sit, multipliciter aperitur. Cap. XXVIII.

SECVNDVM etiam argumentum pro parte falsa & nostræ deter minationi contraria productum non procedit. Neque uniuersali

ter

ter aut ſemper falſa ſunt duo illa quæ dicuntur a ſtrigibus referri. Non enim ſemper fameſcunt cum reuertuntur de curſu: neque ſemper falſum eſt archas panis, aut vini vegetes plenas ab eis euacuari: licet poſtmodum opere diaboli poſsint & pane & vino alibi aſſumpto iterum repleri. Sed neque hoc omnes dicunt, quod ſemper ecurſu reuertentes ſe laxos inueniant aut nimium afflictos, inediaue tabeſcentes: quamuis propter laborem in corrizando, & propter vertiginem, qua ſæpe ob delationis ſuæ diſtantiam & velocitatem aliqualiter afflicti redeant: cuius gratia oportet eos mane illo diutius lecto decumbere, vt ſupra dictum eſt. Sæpius etiam a diabolo vapulant, dum non ad nutum obſequuntur illi. Deludi tamen etiam perſæpe tales, vt putent alimenta ſe vera ſumere dum ſumunt phantaſtica, non eſt negandum, vt ſupra etiam declaratum eſt. At ex legenda ſancti Germani quod inducitur, non obſtat propoſito, ſed potius fauet ex multiplici capite. Et primo quidē, quia ex hoc quod dicitur, hoſpitem illum ſero cibos præparaſſe, eoſdemque a multitudine venientium vicinorum (vt hoſpiti ſuæque familiæ videbatur) voratos fuiſſe, non infertur quod deluſio eſſet ex parte alimentorum, quaſi non eſſent vera alimenta, ſicut nonnulli dicunt illudi ſtriges. Manifeſtum enim ibi erat, quod vera cibaria conſumebantur, & in domo hoſpitis illius deficiebant. Secundo ſi perſonæ illæ veniebant vt videbatur, vereque comedebant atque bibebant, habetur propoſitum. Si vero dæmones erant, hoſpes ipſe deludebatur cum tota familia, ita vt vigilantes viderent, aut aliquā do viderint dæmones in humana forma, cum tamen putarent eos homines eſſe: non ſecus ac deluduntur ſecundum eos ſtriges in ſimili viſione. Sicut igitur illud ex tali narratione conceditur, ſic etiā hoc quod ſtrigibus pariter contingere, tam multiplici teſtimonio confirmatur, non eſt negandum. Tertio non magis ex illa narratione probatur, quod deceptio fuerit ex parte diſcumbentium, eo quod eſſent dæmones qui videbantur homines diſcumbere, quam circa eos qui repræſentabantur, homines, inquam, dormientes in domibus ſuis, ne ipſi forſitan & dæmones eſſent in humana ſpecie vel figura, niſi quatenus ſanctitas & reuerentia ſancti Germani repugnare videretur tali deluſioni (ſi tamen hiſtoria illa veritate ſubſiſtit) qui diuino ſpiritu illuſtratus alios ex caritate a deluſionibus diabolicis liberare curabat. Quarto in eodem exemplo conſiderandum eſt, non eſſe ſimile quod pro ſimili adducitur. Illi quippe homines & vicini non putabant ſe tunc quaſi ſomniantes, ad ludum ire: vel per domos aut in domo hoſpitis illius comedere & bibere, & alia huiuſmodi realiter & corporaliter facere, quantum habetur

betur ex legenda illa: sed solum dicitur quod personæ repræsentatę reperiebantur tunc in lectulis suis dormire. Vnde non adducitur ad propositum quæstionis huius exemplum illud aut factum nisi valde remote. Quinto dicitur, quod non est inconueniens, quod aliquando dæmones illo modo deluserint homines, vt in mundo firmarent hanc opinionē, quod videlicet talia nō nisi delusorie fiant. Sicque liberius homines valeant ipsi seducere, vereque postmodum ad nefandissima simul opera perpetranda liberius & facilius congregare: quando Prælati & officiales fidei non magis contra eos, quam contra somniantes desæuirent. Sexto dicitur, quod suspecta est illa legenda quantum ad hunc casum, eo quod durum videatur, immo totaliter a communibus hominum conceptibus alienum, hospitem illum velle tot cibaria crebro gratis præparare: & si vicini erant & cogniti, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere etiam pretium vicinos illos ei dare vel dedisse si deludebantur, & saturatos se non inuenirent, satis derisibile est. Et si dicatur quod dæmones ipsi pretium exoluebant vice illarum personarum & specie: mi tum esset si talia se facere somniabant personæ illæ, quod non cito delusionem aduerterent, si sibi pecuniæ non realiter deficiebant. Si vero talia nec somniabant se facere, mirum non minus esset si cum hospite & familia de his sæpius sui illi vicini non fabularentur: & sic relatione hospitis & familiæ audientes de se referri, quæ scirent sibi non contigisse, facile tam se, quam hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberarent. Sed neque minus est incredibile, quod tot mulieribus præpararent, quarum tamen aduentum expectare nollent. Obstat enim facto huic voluptas, vel certe inuincibilis curiositas. Quicquid autem de hoc fuerit, verum inquam vel falsum, sufficit hæc non repugnare his quæ de strigibus determinata sunt. Et sic patet ad secundum argumentum.

Nodi omnes dissoluuntur, quibus tertium quartumque argumentum uidebatur muoluere legentes. Cap. XXIX.

AD tertium argumentum dicendum, quod cum omnia quæ dicuntur fieri a strigibus in cursu, non nisi opere diaboli, qui mendaciorum omnium pater est, initium, progressum, & finem habeāt: nulli mirum esse debet si multa dicuntur ibi fieri quæ falsa sunt & irrationabilia: & quæ dum a miseris vera putātur, timorem eis incutiant. Et de his argumentum hoc intendit. Non confinguntur hæc tamen a diabolo in hominū perniciem sine causa. Nam primo iuxta suæ malæ voluntatis conditionem pessimā, in principio assistentiæ

tiæ ſuæ diabolicæ, gaudium afferre conſueuit: in fine vero timorem atque triſtitiam. Vult enim primo per ineptam lætitiam in ſui obſequium homines attrahere: vt facilius damna inferat in fine deceptis. Nimirum igitur ſi has miſeras perſonas diuerſis voluptatibus & oblectationibus ſenſualibus attrahit, obtinens propter hæc ab eis adorari, quatenus ſua ſic ſatietur pro parte ſuperbia, facto etiam contra Chriſtum multiplici vituperio: & in fine, timore percuſſos a ſe abijciat, & ad propria redire, ſeu reduci compellat. Alias nec illæ perſonæ facile diuerterent, aut finem voluptatibus vellent imponere: & ſic in languorem inciderent aut interitum: quæ nec Deus ſemper permittit. Qua tamen Dei præſeruatione dæmon etiam male vtitur, dum eoſdem in ſimilia ſæpe crimina trahit ſine impedimento. Poteſt & ſecunda cauſa facti huius ex parte malitiæ dæmonis aſsignari ſecundum myſticum ſenſum. Cum enim aqua Iordanis figurã præferat ſacramenti baptiſmi propterea quod in ea fuit etiam dominus Ieſus propter nos baptizatus: diabolum velle aquam illam (vt prætendit in viſu) ſua contingere vel violare potentia, ſignat ipſum ſuis omnibus adniti viribus, baptiſmũ de terra tollere, fidemq; ſanctiſsimæ Trinitatis in eodem diuinitus infuſam a fidelium cordibus penitus abolere. Quod quidẽ ſi facere præualeret: totius orbis princeps efficeretur veluti fuerat ante Chriſti aduentum, de quo & ipſe Saluator noſter ait. Princeps mundi huius eijcietur foras. Principabatur enim in mundo, quando nec mundus Deum cognoſcebat: neq; ſui etiam, populus inquam Iudaicus, ipſum recipiebat. Quia ergo nunc diabolus non præualet id obtinere: mirum in modum præ ſuperbia cruciatur: & turbationem iramq; grauiſsimam ex hoc tunc oſtendit, quando in figura (vt diximus) idipſum ſe velle obtinere coram illa multitudine conatur nec præualet. Rogauit enim & obtinuit Dominus Ieſus ne deficiat aliquando fides Petri, Luc. 22. Non contingit autem ſemper hæc fieri a domina curſus, aut vbique: ſed coram illa multitudine ſolum, quos deludens fingit ſe deducere in planiciem fluminis Iordanis. Quod & nunquam vere contingere puto propter loci diſtantiam. Multum enim temporis abſumeret ipſa delatio ſicut & reductio. Velocitas enim motus, qui non noceat corporibus noſtris, determinata eſt, & diuturno temporis etiam ſpacio menſuratur, ſi magna ſit loci diſtantia ſicut eſt in propoſito. Diſtat enim etiam per directum, flumen illud a noſtris his regionibus pluſquam per duo millia miliaria, pro vt ipſe clare cognoui, qui deuotionis gratia ſacra Hieroſolymitana loca viſere merui. Elicit autem Deus ex malo illo quando contingit, hoc bonum, q̃ perſonæ illæ miſeræ poſſunt ex hoc cognoſcere dominam illam

illam ſuam cui ſe obligarunt, non ſolum non eſſe deam vel deum, immo eſſe dæmonem peſsimum. Sed & hoc etiam, ꝙ nec omnia poteſt circa infima: quando quidem nec illa videtur tunc poſſe, quæ ipſis etiam beſtijs poſsibilia ſunt, prout eſt tangere aquam fluminis. Et ſi ad miniſterium referatur, non habet illam potentiam quam haberet (vt aiunt) ſi aquam illam tangere prævaleret: & conſequēter non ſolum non eſt dea vel deus, verum etiam ſic eſt ignobilis creatura, ſic eſt mala, vt illam mala facere, impediri frenariq; a Deo neceſſe ſit, & ſic eius etiam ſuperbiæ ac malæ voluntati reſiſtere. Vt hoc cognito miſeræ illæ perſonæ, niſi propria earum malitia obſtinatioq; obſiſtat, facile iudicent non eſſe ab omnipotenti Deo recedendum propter principem illum qui Deo vero ſubiectus eſt, deberetq; ex hoc earū animus validius excitari ad illius peſsimi ſui principis contemptum, & redire ad creatorem ſuum. Et hæc ſatis ad tertium argumentum. Ad quartum vero dicendum eſt, ꝙ ſi ea quæ in argumento fieri narrantur ſic a diabolo cenſeantur expleri, vt idē numero corruptum reparet, mortuos ad vitam reſtituat, & alia huiuſmodi faciat quæ naturæ repugnant: procul dubio hæretici ſunt talem dæmonis potentiam opinantes. Qua hæreſi vt in pluribus inuoluuntur ſtriges, hæc ipſa quæ referuntur, vera eſſe credentes & prædicantes, poſtquam etiam de curſu illo diabolico redierint. At non ſic euenit vt putant: ſed naturali potius virtute dęmonum, illuc ex diuerſis locis ſimilia cibaria deportantur, vt ſupra diffuſe dictum eſt. Vel certe dæmones illas deludentes perſonas, aerea corpora formant in variam alimentorum ſimilitudinem cū ſimilibus qualitatibus, quibus nedum viſus, ſed & tactus decipiatur & guſtus, ſicut & aerea itidem corpora in humanorum ſimilitudinem formant & agitant quaſi viuentia, ſicut veri illi homines quorū ſpecies præferunt, eſſe, & opera vitæ propria hominibus exercere videantur, vt ambulare, loqui, ridere, & alia huiuſmodi. Similiter bos vel aliud quoduis animal vere mortuum, quomodo deluſorie videatur a dęmone ſuſcitari: & quot modis naturali eius virtute poſsit hoc contingere, plene ſuperius in allegato capitulo explicatum eſt, ita vt repetere ſuperfluum ſit.

In ſolutione quinti argumenti nihil eſſe uirtutis in unguento, quo ſe ſtriges perunguntur, aperitur, tametſi quandoq; trahatur diabolus ad ſtrigum uota per illam unctionem quaſi per ſignum: quandoq; uero impediatur, & quomodo id contingat. Cap. XXX.

NVNC ad experientias in quinto argumento inductas, quas negare nolumus, accedentes, oſtendendum eſt eas noſtro propoſito

sito minime repugnare. Supponitur autem primum id, quod in tertia ratione tertij principalis dictum est, ꝙ cum diabolus sit creatura spiritualis, & consequenter ab omni obligatione corporea tam in esse quàm in operari ex parte sua sit absoluta, non potest ad operis exercitium ab vllo corpore moueri: nec aliqua corporali virtute verborum, herbarum, aut lapidum ad aliquid operandum cogi, vel necessario induci, prout determinat etiam sanctus Tho. 2. dis. 7. q. 2. art. 2. ad tertium, sed pro libertate arbitrij circa corpora operatur, & illa eligit quæ suæ valeant malitiæ deseruire: quibus cum vtãtur homines iuxta suum imperium, ipse diabolus eis occurrit quãdoq; pro voto. Et hoc modo decipiuntur homines putãtes in talibus corporibus, vel etiam in verbis vim quandam insitam qua trahant dæmones atque cogant ad aliquid faciendum, vel etiam alicubi demorandum quasi sint alligati: vel expellant eos de corpore, aut de loco prout exoptant. Et non sic est: sed voluntarie trahuntur his corporibus, vel verbis, vel cęremonijs quasi quibusdam signis initi pacti cum hominibus, iudicãs ꝙ id facere pro tunc, sit suæ malitiæ conueniens: & hoc appetens appetitu non naturali uel animali, sed libero. Sicut enim animal trahitur cibis, ita diabolus signis, dicit Augu. non quidem eiusdem generis tractu uel appetitu, sed quia ambo sine coactione. Hac enim ratione profumationibus, sacrificijs, diuersisq; superstitiosis operibus inclinatur diabolus ad obsequendum talia facientibus ex pacto malitiosæ amicitiæ cum illis contractæ tanquam signis subiectionis illorum, eiusque super eos assecuti dominij, quo mirum in modum delectatur, ut superbiæ & inuidię suę sic aliqualiter satisfaciat. Hac igitur ratione contingit, vt cum se inungunt mulieres vnguento quodam execrabili, quo in conficiendo multæ sceleritates cum opprobrio fidei & nominis Christi & cum abusione sacramẽtorum committuntur in nomine eius, assistat pro voto, easq; perferat ad diuersa loca: tametsi persona quæ sic defertur, vnguentum illud pernitiosum quandoq; non fecerit, vel etiam pactum aliquod expressum in hoc cum diabolo non habuerit. Aduenit enim propter pacta iam inita cum priore aliquo compositore uel inuentore, in ruinam vtentis, & vt opinionem inde causet ꝙ in vnguento illo, anulo, vel christallo, vel alijs quibuscunque rebus aut verbis sit virtus, qua ipsum trahant homines ad id exequendum propter quod se inungunt, vel quæcunq; alia faciunt: sicque sæpe vanos quosq; deludat. Vbi vero diabolus cognouerit aliquid posse sequi saluti hominũ magis pernitiosum ex hoc ꝙ a tali effectu perficiẽdo cessat, votis frustratos dimittit, etiam posito ꝙ pacta inierit, sæpeque seruauerit. Notandum secundo, quod licet diabolus a

coactione corporea sit absolutus, & liber sit in operando, vt dictū est; quandoq; tamen impeditur ne quod optat assequi possit: quod contingit ex virtute superiori Dei vel angeli siue boni, siue mali. Et si quidem a Deo immediate, vel mediante angelo bono id fiat, non nisi in salutem hominum ordinatur quod euenit. Si vero a malo angelo superiore, nihilominus Deo per suam prouidentiam permittente fiat: non nisi ad malum exitum proxime deducitur quicquid inde prouenit, quantum est ex intentione dęmonis: licet ex superabundanti pietate diuina, malum sæpe conuertatur in bonum: vel aliquod melius indirecte ac præter intentionem dæmonis pariat, quam sit bonum, quod per tale inde proueniens malum priuabatur. His duobus suppositis, ad primam experientiam in contrarium adductam de eo quod contingit Principi supra quam decuit curioso, dicitur q̄ id potuit tam ex malitia dæmonum, quam ex diuina prohibitione contingere. Considerare nempe potuit dæmon ex hoc in corde tam principis illius, quam nobilium, quibus id innotuit, esse facile firmandum in perpetuum, q̄ talia non vere contingant, sed sint omnia fabulosa: ex quo sequi possit impunitas delictorum, quæ perpetrant striges grauissima. Sequitur etiam taliū pessimarum multiplicatio personarum in vtriusque hominis communem perniciem. Neque enim præualent Inquisitores hos persequi, prout ex officio eis incumbit, si a principibus fauorem non obtineāt & auxilium. Quod quidem subtrahunt illi si talia putent esse deliria, vereq; non contingere: immo sunt eis impedimento. Itidem nobiles & cæteri, talia non credentes, Inquisitorum honori detrahere non desistunt, quasi anicularum vel fatuorum inquisitioni solum intendant. Et sic tandem tædio victi plurimumq; fatigati cessant Inquisitores ab officio suo: & pestis ista crassatur & inualescit: quod diabolus exoptat. Id enim maius malum est, ac humano generi magis pernicioſum, quam semel mulierem vnam ad ludū perducere, etiam si tunc omnium scelerum genera per eam fieri contigisset. Commune quippe malum (cæteris paribus) antecedit & grauius est quam quodlibet speciale. Ob hoc igitur diabolus, qui nostram perditionem atq; ruinam tam corporis quam animæ, quo ad potest, intendit atq; procurat, præuidens principem illum & nobiles in falsam opinionem, si mulierem illam tunc non portaret ad ludum, facile deducendos, q̄ strigum secta, delusioni dæmonū imitatur non veritati, præelegit tunc illam nequaquam ad cursum deferre. Potuit etiam id contingere, quia non erat tunc hora conueniens delationis ad cursum. Sicut enim ex strigum confessione cognouimus, antequam se inungant, audiunt nocte sonitum multiplicem

tiplicem præeuntis dominæ illius cum multitudine tripudiantium: & non niſi tunc ſe inungere conſueuerunt, vt illam delatæ per aera ſequantur vſque dum veniant omnes ad locum determinatū pro voluntate dominæ curſus. Ex parte autem diuinę iuſtitiæ, cuius Inquiſitores miniſtri ſunt, alia ratione iuſte prohibuit Deus mulierē deferri, vt ipſam videlicet iuſtitiā extolleret: qua ſemper fit, vt ſub ditione Inquiſitoris deductæ maleficæ, diaboli præſidijs non fruantur. Neque enim tempore illo quo actuali iudicio ſubduntur Inquiſitoris, alicui nocere præualent, aut de carceribus fugere, vel quolibet aliter auxilio diaboli liberari, aut aliunde deferri. Indirecte etiam ex malo iſto, bonum elicuit Deus. Et quo ad nobiles illos quidem, ſublata fuit ab eis tentatio, qua forte potuiſſent optare ſatagereque vt hæc experirentur in corpore ſuo, quæ noxia curioſitate cognoſcere quærebant in alieno. Quo ad Inquiſitorem vero illum, merito ex ſua illa indebita conceſsione opprobrium reportauit & confuſionem tam apud religioſos ac Deum timentes, qui ex hoc optime cognouerunt atq; damnarunt ab illo Dei timorem fuiſſe poſt habitum propter timorem hominum: quam apud eundem principem cum nobilibus & alijs quibus factum innotuit, vt ex hoc ab eis iudicaretur (licet male, vt diximus) non niſi contra fatuas mulieres officij ſui vires extendere. Sicq; factum eſt vt tam perſona q̄ officium inquiſitionis viluerit apud eos.

Diabolum quandoq; præferre quaſi perſonæ immobiliter dormientis imaginē, ne credatur perſonam illam uere, ſed potius deluſorie ac imaginaria uiſione tantummodo ad ludum eſſe delatam. Cap. XXXI.

AD ea poſt hæc quæ inducuntur in argumento experimenta, q̄ videlicet deprehēſę ſint mulieres extra ſe factæ immobiliter iare, quæ tamen affirmabant ſe ad curſum corporaliter eſſe delatas, reſpondetur primo non eſſe ſecundum aliquos inconueniens, quod aliquando non corporaliter, ſed in ſomnis tantummodo videant & facere ſe putent quæ poſtmodum extimant & referunt in vigilia ſe feciſſe: ſicq; a diabolo deludantur. Et cum hac reſponſione communiter tranſeunt Summiſtæ cum quibuſdam Doctoribus. Et ſic experientijs inductis optime ſatisfieret: & nihilominus ſtaret q̄ multotiēs corporaliter deportentur, vt etiam per experientias varias pariter confirmatur. Mihi autem difficile admodum, & contra id quod communiter experimur eſſe videtur, ſic quemquam in ſomnis alienari poſſe, vt poſtmodum in vigilia (ſi ſanus corpore ſit) non perpendat ſe ſomniaſſe, vel ſic viſiones vidiſſe, vt in corpore ſe alicubi

non tranſlatum vere putet, ſicut per ſomnium aut imaginariam viderat viſionem, prout etiam in corpore quæſtionis determinatū eſt. Et licet legatur de puero quodam ſomniante, ꝙ a Magiſtro in alio cubili dormiente vocaretur: & ꝙ ſtatim euigilans cucurrerit ad cubile Magiſtri dicens; ecce ego, quia vocaſti me: nihilominus ad informationem Magiſtri dicentis, ꝙ ſomniauerat: ſicut & ipſi Magiſtro in ſomnis vocare ſe eundem puerum eodem tempore videbaī, acquieuit: & deceptionem tandem plene vigilans cognouit, quam Magiſter prius agnouerat, vel certe Magiſter veram vocem vocationis emiſit: ſicut de facto compertum eſt multos dum ſomniarent loqui. Non eſt etiam negandum ſomnia quædam ſic eſſe limpida, vt ipſi ſomnianti vere vigilare videatur: & ita poſsit per modicum etiam temporis in vigilia poſtmodum extimare, ꝙ & tunc vigilauerit quando profundiſsime dormiebat. Sed tandem aduertūt omnes diuerſitatem ſtatus vigilantis ac dormientis, vt ſupra deductum eſt in corpore quæſtionis. Striges vero ſemper obſtinate confirmant ſe vigilare dum ad curſum deferuntur a dæmone. Et ſimiliter dum faciunt quæ in curſu referunt ſe feciſſe. Et ſi quæ in ſomnis ire, & ſola imaginatione videre quæ fiunt in curſu deſiderant, id arte conſequi
Cap. 10. moliuntur, vt ſupra declaratum eſt. Et tales perſonæ dum poſtmodum plene vigilant, optime cognoſcunt quod non in vigilia, ſed in ſomnis viderunt quæcunq; facta ſunt in curſu etiam per alias perſonas, quæ corporaliter illuc tranſlatæ ſunt. Iuxta prædicta igitur dicendum eſt ad tres experientias primas poſt eam ad quam primo reſponſum eſt, & ad omnes alias ſimiles quæ deduci poſſent: quod diabolus in forma mulieris iacet veluti dormientis vt decipiat ſic homines, & opinionem hanc falſam in eis aggeneret, ꝙ non corporaliter ſtriges deferantur ad curſum: & conſequenter delicta grauia maneant impunita: multipliceturque per hoc et roboretur apoſtatarum ſtrigum ſecta. Sicut autem permittente Domino quādoq; ſic diabolus decipit homines: ſic etiam cooperante Domino fit per experientiam manifeſtum aliquando, ꝙ corporaliter ſtriges deferantur ad curſum: vt ab illo errore per Dei miſericordiam homines liberentur, ut ſupra. c. 14. & idem, multipliciter eſt oſtenſum, vt ſic intrepide ſuum officium Inquiſitores perficiant, & principes vna cum populis pro fidei defenſione communiq; populi ſalute faueāt illis, & opportunum præbeant auxilium. Pro alia vero inducta experientia de his mulieribus, quæ poſt inunctionem illam ſtatim cadunt, & profundiſsime dormiunt, ſciendum eſt, ꝙ vnguentum, illud ſpurciſsimum, ex talibus materijs cum abuſionibus ſacramentorum fieri dicitur, quæ iudicio medicorum non habent naturaliter

ſomnum

ſomnum inducere: & experientijs alijs comprobatum eſt, q̄ de facto plures vnguento tali perūcti, nec delati ſunt a dęmone, nec ſomno pręſsi, vt etiam ex prima experientia, quæ in hoc argumento in contrarium eſt adducta, poteſt fieri manifeſtum. Et nonnulli alij viſis duabus vetulis clam ſe perungentibus, quod extra feneſtram domus ſtatim delatæ ſunt, cum & ipſi ſe pluries perunxiſſent vt pariter deferrentur: nihil eis profuit. Neq; enim de loco illo receſſerunt, ſed neq; dormierunt. Ex quibus omnibus manifeſtum redditur, q̄ etiam ſi qui ſomno capiuntur poſt execrabilem vnctionem, non niſi dæmonis malitia hoc libere prouenire: vt quandoq; videntes vel audientes talia, decipiat: dum per hoc extimant non vere deferri quēquam ad ludum, etiam ſi taliter inungatur: ſed omnes deludi putent. Sicut enim poteſt diabolus proprio libertatis arbitrio tales deferre per aera: ita poteſt in eis profundiſsimum ſomnum ſtatim cauſare, uel in modico tempore. Nouit enim virtutes omnęs naturales ad hoc conferentes, vt herbarum & partium animalium: poteſtque tale aliquid ad nutum applicare vt ſomnum inducat. Taliter autem dormientes non dicent poſtmodum in vigilia, ſe iuiſſe aut delatos eſſe corporaliter ad curſum: ſed q̄ ſomniarunt potius ſe talia paſſos aut perfeciſſe, licet id quod ſomniarunt, etiam factum ſit uel euenerit eo modo quo eis viſum eſt in ſomnis per eoſdem fieri: quod tamen per diabolum expletum creditur aſſumentē figuram ipſorum ſomniantium, vel eam quam ſomniantes ipſi putabant ſe habere dum ſomniarent. Sicut ſupradictū eſt de illo Præſtantio ab Augu. inducto, quod quidem factum magis fauet quam obſtet propoſito noſtro: cum expreſſe ibi dicatur q̄ euigilans narrabat quaſi ſomnia quæ paſſus fuerat, ſeu potius viſum ſibi fuerat q̄ paſſus fuiſſet. Vnde dicit etiam ibi Augu. q̄ illa onera quæ forte ſic ſomnians videbatur portare, nō ipſe ſomnians portabat, aut phantaſia eius: ſed ſi vera fuerunt vel modo ſunt corpora, portantur a dęmonibus, vt deludant homines. Modus autem quem potius recitando quā aſſerēdo ponit Aug. quomodo talia somnians poſsit ibi eſſe vel illa facere, vbi vel quę ſomniat eſſe vel facere, videlicet p phantaſticum ſuum incorporatum, ineffabilis eſt, ut ipſe Augu. etiam dicit. & intendit q̄ eſt ineffabilis propter ſuam in intelligibilitatem, & cōſequenter impoſsibilitatē. Omnia enim quæ circa corpora accidunt, a nobis intelligi & effari poſſunt. Qui uero affirmāt ſe corporaliter eſſe delatos: ſi præuiſi fuerāt quaſi corpore dormiētes ſeu iacentes immobiles, putandum eſt potius q̄ diabolus in eorum effigie ibi iacens appareat, quā q̄ ueraciter illi vel corporaliter ibi dormiant aut ſint. Sicut enim paulo ſupra dictum eſt, præſtigioſa deluſione *Cap. 10.*

sione potest diabolus astantes decipere, vt eis appareant hæ quæ se inunxerant personæ dormire: & tamen illæ de facto non sint: sed per assumpta corpora aerea diabolus earum prætendat speciem & figurã: quod quidem nõ pertinet ad præstigiũ, vt dicit. s. Tho. 2. dist. 8. ar. 2. Vel si non hoc modo quandoque id contingat, fieri sic poterit, quod aliud quoduis corpus ibi existens appareat corpus strigis: quod tamen ibi non est. Et hoc proprie pertinet ad præstigium, eo modo quo etiam supra declaratum est. Sicut contingit etiam cuidam nobili nomine Sisinio, sicut legitur in hystoria sancti Clementis: qui iubens seruis suis vt ligarent & traherent sanctum Clementem: illi columnam ligauerunt atque traxerunt, putantes vna cum Sisino se ligasse trahereque sanctum Clementem. Quod quidem angelica virtute vt sanctus Antistes liberaretur, factum creditur: licet talia dæmon etiã facere possit, cuius naturalis virtus, angelicæ coequatur, vt sæpius dictum est. Quod autem affertur medicos vnctionibus somnum inducere posse, non negamus. Sed quod arte medicorum fit, non nisi virtute naturali rerum applicatarum perficitur. Et omnibus accidit idem effectus, quibus æque dispositis applicatur eadem causa. Ea quippe vnctione qua medicus somnum inducit vni infirmo, inducitur cunctis hominibus qui perungerẽtur eadem, nisi forte per accidens aliqua contraria dispositio in aliquo reperiretur, quæ somnum forte vel mitigaret vel prohiberet. Quod quidem raro contingeret. Hac autem execrabili strigum unctione, nullus assequitur quod intendit, delationem inquam vel somnum, nisi opere diaboli pro voluntate sua. Quo fit ut paucis & non nisi suis fœderatis, vel aliquibus qui in peccato mortali sint, obsequatur ad vota in eorum perniciem. Vel si aliquando aliquis innocens similiter deferatur, permissione diuina misericorditer factum creditur, ut ex facto tali arguatur & possibilitas huius rei, & sic testibus comprobetur, ipsius rei gestæ veritas. Et hac ratione credendum est Deum permisisse quod factum legitur apud Vincentium hystorialem in speculo historiali libro. 26. c. 43. ex Petri Damiani antiqui Doctoris narratione scripto relicta, de quodam puero monacho corporaliter nocte per aera delato ad magnum conuiuium, & iusso vt comederet, ac peracto conuiuio, reportato: & per superiora immisso clauso pistrino. Idem confirmant multa talia quæ refert Malleus maleficarum, ad quem lectorem remitto. Ex prædictis omnibus patet & propositũ principale de veritate corporalis delationis, & omnium nodorum dissolutio, quos implicabat quintum Argumẽtum in principio inductum.

Cap. 7.

Cap. 5.

Tacta

Tacta per argumentum sextum, qualiter inquam dicantur striges non posse diabolo non subesse: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos: & ab eadem liberentur delusione, clarissime manifestantur. Cap. XXXII.

POSTREMO satisfaciendum est his quæ in vltimo argumento inducta sunt. Et primo quidem omnia illa quæ tanquam inconuenientia inferuntur, non impossibilia sunt: sed potius suppositio cursus illius diabolici ritu, verisimilia sunt: & per consequens facile credibilia. Nam ut a primo quod inducitur inchoemus, qui homagium semel diabolo fecerit, quod non possit postmodum a proposito resilire, facile credi potest: cum hoc in pœnam Deo reprobante, pestiferis his hominibus iuste debeatur, qui cælorum & orbis terræ conditore contempto, apostatæ diabolo apostatantes adhærent, eiusque se subijciunt perpetuæ seruituti. Non tamen ob hoc auferatur ab eis arbitrij libertas: neque commune sibi deest auxilium Dei, quo omnes continue ad se trahit. Vnde si facerent miserę illæ personæ quod in se est, vt diaboli seruitutem euaderent, proculdubio per Dei clementiam de manu illius liberarentur. Sicut & de facto plures conuertuntur ad Deum per illius misericordiam mouentem atque trahentem: & per Inquisitorum & seruorum Dei solertiam & doctrinam. Cum his tamen ut plurimum corporaliter a dæmonibus flagellantur, ac multipliciter affliguntur, antequam valeant totaliter liberari: in tanti sceleris aliqualem punitionem, i dipsum exigente diuina iustitia. Et hanc intendunt impossibilitatem striges, dum dicunt se non posse resilire a promissione illa: quia alias (inquiunt) crudelissime vapularent a dæmonibus vel sodalibus. Quomodo autem in catos conuertantur striges, vel in hoc deludantur per præstigium: quomodo etiam possint per cubicula currere vel saltare catorum more, sugereque sanguinem puerorum: & alia huiusmodi facere, quæ in argumento inducta sunt: superius multipliciter est expressum. Per ea etiam quæ similiter facta leguntur in historijs authenticis, hæc apertissime comprobantur. Legitur quippe in vitis patrum sanctorum, de beato Machario, quod quidam ad eum mulierem duxerunt: quæ tamen ab eis non mulier, sed equa videbatur, dicentes quod cum mulier esset, conuersa in equam fuerit, facto contra eam (vt putabant) aliquo maleficio. Vnde sanctū virum rogabant vt illæ eam in mulierem Dei virtute conuerteret, quæ prius fuerat. Sancto autem viro non equa, sed sicut vere erat mulier apparebat. Neque enim prævalebat dæmon sanctum virum de ludere, sicut illos deludebat homines per præstigium: Quod ammouit *Cap. 8.*

mouit ſanctus Macharius ſtatim ab eis orationibus ſuis. Multa id genus in maleficarum malleo referuntur, vt præcipue patet de illo Iuuene mercatore, qui in Inſula Cypri facto maleficio contra eum per magam, ab omnibus aſinus videbatur: quæ maga tandem per Dei voluntatem ſuper hoc deprehenſa, fuit incinerata: & iuuenis ſoluto maleficio liberatus. Quod factum, ſimile fuit illi quod de ſeipſo refert Apuleius in libro, quem ob hoc ipſum facinus referendū, edidit, & appellauit, De aſino aureo. Narrat enim ſe in aſinum prout ſibi & aliis apparebat, eſſe conuerſum, vnius magæ ligatus malefi cio, a quo poſt diuturnum temporis ſpaciū ſolutus, in priſtinam ſuā ſpeciem rediiſſe videbatur. Vt hoc aliis quæ ſimiliter contigiſſe dicuntur, & talia huic, veritatis præbeant argumentum. Neque tamen hæc in aliquo fauent his quæ a diuo Aug. in 18. de ciui. Dei c. 17. damnantur & reprobantur vere facta fuiſſe per magas, vti referebatur in libris gentilium. Sicut fuit quod legitur de Circe illa peſsima maga, quæ ſocios Vlyſsis cōuertit in beſtias: de eo quoque quod legitur Archades deo ſuo Lyceo tale ſacrificiū immolare conſueuiſſe, ex quo quicunque ſumerent in beſtiarū formas illico conuerterentur, ut ſupra etiam relatum eſt. Hæc enim omnia ſicut & alia ſupradicta magicis præſtigijs potius fingebantur quam rei veritate complerentur, vt dicit etiam ibi Auguſti. & recitantur a Gratiano, 26. q. 5. c. Nec mirum. Quod etiam de ſociis Diomedis refert Augu. in eodem lib. c. 16. a gentilibus affirmari conuerſos in aues eſſe, ludificatione factū eſt dæmonū, qui in auium formis apparuerunt, vel pro eiſdem ſociis aues occultæ ex aliis locis vbi eſt hoc auiū genus ad ea loca per dæmones ſunt perductæ, vt idem Aug. dicit in ſeq. c. 18. eiuſdem libri. Non eſt igitur impoſsibile mulieres in catos & beſtias quaſlibet præſtigioſe conuerti, ſeu talia animalia appa rere, dæmonum malitia concurrente.

De obligatione illa, qua diabolo ſtriges promittunt occidere pueros: & quare Deus tot innocentum iniuſtam (ut apparet) necem permittat. Cap. XXXIII.

QVOD vero diabolus exigat a ſtrigis vt ſtrigent omni tāto tempore puerum vnum, ſiue puellam, idipſumque pro voto illius perficiant: & ſi flebile ſit, non tamen incredibile: tum ex parte dæmonis, qui maximo odio perſequitur nomen Chriſti: quod præcipue relucet in effectu in pueris baptizatis: vnde perſequitur eos ac ſi Chriſtum perſequeretur. Prohibet etiam quantum ſibi poſsibile eſt baptiſmum: & hoc propter inuidiam, qua humanæ ſaluti

ſemper

ſemper inſidiatur. Tum ex parte ſtrigum, quæ carnibus eorundem á ſe primo occiſorum infantum, & poſtmodum exhumatorum delicatiſsimis veſci conſueuerunt: & ex eiſdem pro parte ad conſumptionem vſque decoctis in aqua, conuerſisque in liquorē: vnguentum illud nefandiſsimum de quo ſupra conficiunt, admixtis ſacramentorum materiis in fidei opprobrium, quo valde dæmones delectantur. Tum ex parte diuinæ iuſtitiæ, qua dignum eſt parentum ſcelera puniri vſque in tertiam & quartam generationem. Nonnulli enim non legitime filios generando: nonnulli genitis maledicendo, malaque diuerſimode imprecando, Deum offendentes, ad iram prouocant, quæ ferueat in filios miniſterio dæmonum & ſtrigum. Idipſum quoque quandoque negligentia meretur eorundem parentum, dum paruulos ſuos ſigno Crucis, orationibusque deuotis nō muniunt mane ac ſero: quatenus per hoc a dæmonum inſidiis liberentur, ſed potius, ut dixi, per hanc ſuam negligentiam illas incurrunt. Sed & poteſtatem hanc quandoque in pueros illos accipiunt maleficæ ſtriges, quorum parentes pro eiſdem vel pro alijs curandis, dæmones conſuluerunt: & per magas & incantatrices eis ſalutem corporalem obtinere procurauerunt, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam iuſtiſsime torqueatur. Quod autem affertur de calamita, nullam habet impoſsibilitatem. Non quidem quod in calamita illa quantumcunq; diabolicis artibus dæmoni conſecrata, vel potius execrata, aliqua virtus inueniatur ad talem effectum: Sed ex pacto habito cum diabolo, ſtatim accepta calamita deſinit diabolus earum phantaſiam perturbare, qua perturbatione videbatur eis ꝙ eſſent cati: & hoc modo ad ſenſum proprium reduci dicūtur. Quod etiam argumentum affert vt aperte falſum, innumerabilium inquam talium puerorum interitum, ſi quæ referuntur de ſtrigibus omnia uera eſſent, neq; impoſsibile iudicandum eſt, nec ex toto falſum. Multitudinem quippe magnam puerorum hac peſte mori, & ſi nō omnibus notum ſit: in his tamen partibus vbi fętidiſsima nec minus crudeliſsima ſecta hæc inualeſcit, ſicut præcipue reperitur in Cumana diœceſi, & per omnes confines inter Italiam & Germaniam, manifeſta docet experientia, ita vt turmatim populi cogātur Inquiſitores accire, requirere, ad proprias terras ducere: vbi vicini vicinas atque cognatas, fratres ſorores, filij matres, viri vxores, & econuerſo viros quocunq; naturali uel accidentali fœdere coniunctos, & alias omnes accuſant & tradunt in manus Inquiſitorū quas habent perſonas ſuſpectas ꝙ ſtriges ſint. In dies.n. comperiunt multitudinem puerorū occidi: ita ut nec his qui de domo ſunt parcant malectæ illæ perſonæ: ſed propriorum etiam filiorum natos, cæ-

teroſq; nepotes, quinimmo qñque proprios filios, (quod horrendum eſt etiã dictu) ſtrigent & interficiãt, ſicut ex innumeris Inquiſitorũ proceſsibus exploratiſsimũ eſt. Illegitimorũ etiã per hoſpitalia pars maxima moritur iſta peſte. Sed & ſtrigiatorũ puerorũ per ſingulas ciuitates, caſtra, villas & terras multitudinẽ inueniri perireque, probatione nõ eget. Licet etiã taliũ curẽtur plurimi vel ab alijs ſtrigibus (etenim ſtrigarũ quædã curare ſtrigatos ſciunt, a diabolo magicas artes edoctæ, quædã vero neſciunt.) vel naturali etiã aliquo ſubſidio: vbi nõ perfecte ſtrigati ſunt pueri. Vel certe diuino auxilio impetrato parentũ aut ſeruorũ Dei orationibus & votis. Qui enim in hmõi maleficijs, & in alijs curãdis obſeruarent ea quæ docet cap. Si per ſortiarias. 23. q. 1. facile per Dei miſericordiã curarẽtur. Quod vero in argumẽto dicitur, nolle ſtriges curari pueros quos inficiũt, verũ eſt quidẽ: ſed ei non eſt contrariũ quod paulo ante dictum eſt, quaſdã inquam ſtriges curare pueros &c. Licet. n. quæ vaſtãt pueros, nollẽt a ſe ſtrigatos curari ſimpliciter: ſæpe tñ timore maioris mali, dum ſcilicet ſuſpicio de eis oritur quod ſtrigauerint aliquẽ: vel etiã ſpe maioris boni, dum ſcilicet ſperant curationis præmiũ, vel alicuius magnæ perſonæ amicitiã & beneuolentiã, curant qñque quos ipſemet vaſtauerãt, & quoſcunq; alios: prout faciebat illa famoſiſsima ſtriges, quç ſuperioribus diebus Ferrariæ cõbuſta eſt. Facilius aũt ſi requirantur, eos curãt qui non a ſe, ſed ab alijs ſtrigibus infecti ſunt. Et in his diabolus libẽter cooperatur: quia per hoc plurimos deducit ad inferos. Oẽs enim qui per ſtrigũ artes & incantationes, ſuperſtitioneſq; noxias, puerorũ curã requirunt: vel ad hoc auxilio cõſiliove cooperantur, mortaliter peccant. Et ſic diabolus maledictarũ harũ perſonarũ miniſterio, omni ex parte contra Chriſtianorũ ſalutẽ tam corporalẽ quã ſpiritualẽ, plurimũ inualeſcit. Deum aũt opt. max. innocentiũ mortẽ permittere is cognoſcit nõ eſſe iniuſtũ, qui attendit, ea omnia grauiſsima ſcelera, quæ ſupradicta ſunt, eius irã vindictamque grauiter prouocare cõtra eos qui proprio etiã non ſunt obnoxij reatu: ſed vel primorũ, vel proximorum parentũ peccatorũ pœnas non iniuſte luunt, vt ſuperius extitit declaratũ. Qui etiã conſiderat Deũ mala maxima, damnaque ſpiritualia permiſiſſe grauiſsima, vt præ cęteris fuerunt angelorũ & primi hominis caſus, ne libero cuiquã arbitrio violentiã videretur inferre: nõ mirabitur ſi mortẽ permittit innocẽtiũ de ſe puerorũ: ne videlicet ſtrigũ & dæmonũ malitiã quaſi violenter prohibeat: & precipue cũ idipſum ex alia parte iuſtitia illius depoſcat, qui eſt Deus Benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Cap. 20.

Finis quæſtionis de ſtrigibus editæ a fratre Bartholomæo de Spina Piſano ordinis Prædicatorum, uitæ regularis.

Edita Anno Domini. 1523.

TRACTATVS DE PRÆEMINENTIA sacræ Theologiæ super alias omnes scientias, & præcipue humanarum legum, editus

PER R. PATREM F. BARTHOLOMAEVM de Spina Pisanum, ord. Prædicatorum.

PROOEMIVM.

PERFECTO de strigibus opere, cum eius impressio per plures annos præter spem petentium sit dilata, contigit me volantibus luminibus percurrere Illustriss. Ioan. Francisci Comitis Mirandulę de eiusdem materia quæstionis editionem pręclaram. Quam quidem vbi consonam quo ad conclusionem principalem nostræ comperi, vtranq; proprijs sic gaudere permisi, vt neq; nostram exornarem ex sua, neq; suam vel in minimo reprobarem: quandoquidem veritatem & illam assecutā putauerim. Inde opus offendi quod olim edidisse perceperam præceptorem meum clarissimum Magistrum sacri palatij, plenius materiam istam, simul ac alia plurima complectens, quæ ipse consulto ueluti intentioni nostræ impertinentia in nostro opere prætermiseram. Gaudens autem per omnia me doctrinæ illius imitari perfectionem, vt plenius ab omnibus veritati tribus confirmatæ testibus inuiolata fides adhibeatur, ex illius opere nec minimum verbum assumere volui, quamuis conformia, immo eadem in nonnullis tum authoritatibus, tum rationibus, tum etiam exemplis inducamus. Quod quidem firmiorem apud omnes causabit fidem, quando vnus ab alio non accepisse cognoscetur quod edidit. Post hæc alium de lamijs editum tractatum a quodam Legista, cui Io. Franc. Ponzi. nomen est, per omnia conclusioni nostrę contrarium, & aduersum percurri. Quem pro veritate tuenda duxi, pro ut falsa continet, reprobare. Verum quia purum Legistam velle materiā Theologicam ita discutere, ut præclarissimis sapientibus tū Philosophis, tum Canonistis, necnon & Theologis profundissimis, quales sunt communiter domini Inquisitores hæreticæ prauitatis, se opponat, prima facie præsumptionem extremam sapere videtur: quinimmo derisionem & ronchum apud sapientes excitat & inculcat: malum ille malo copulans, & ignorantiam cęcitati connectens, alium prę-

mittit immediate tractatum, in quo probare pro virili contendit, leges ipsas ciuiles tali sublimitate cęteras omnes scientias anteire, vt per eas valeant immo debeant ipsi Legistæ quæstiones theologicas non solũ aliquibus declarationibus saltem a posteriori (quod omni scientiæ necnon & sensui conceditur) aliqualiter attingendo decorare: verum etiam decidere determinareque, contra communem etiam Theologorum ac sanctorum Doctorum sapientiam & profundissima fundamenta. Audet insuper Apostolicæ sedis sanxionibus & prudentiæ præponere suam: vt quod illa decernit uocãdos esse Iuristas ad præbendum Inquisitori consilium semel tantũ, perfecto inquam processu, affirmet homo hic præuocandos, & eorum præsentiam necessariam ad examinationes reorum omnes & quæstiones. Tantam autem viri huius insolentiam admiratus, exhorrui. Ne igitur propter eius allegationes (quæ tamen bene perspectæ, inuicemq; collatæ proposito suo non fauent) aliquos in plena luce cęcutire cõtingat, & ex hoc molesti se dominis Inquisitoribus prębeant: vel certe ab eisdẽ Inquisitoribus vt impeditores officij, molestiam & confusionem ipsi potius & merito patiantur, claraq; veritas hisce fumuculis nullatenus obumbretur, eiusdem veritatis flabello paucis eosdẽ abiicere hoe ordine decreui, vt in primo eduobus, quos nunc edo tractatus conclusionem primi illius viri tractatus erroneam esse probem: ostendamque non solum non præferri leges Theologiæ: non solum non debere vel posse legistas quæstiones Theologicas dirimere vel decidere: verum etiã quod tanquam valde alieni ab omni Theologali speculatione, nullatenus sunt admittendi vt vllum verbũ circa talia magis promant, quam puri causidici: nisi forte sint pariter canonistæ non vulgares. Secundo conclusionem secundi tractatus eius vt erroneam in ecclesia reprobabo, confirmans oppositam, & inductas ab eo demoliens captiunculas. Circa primum autẽ quod proposui sic procedã more Philosophantium, ut primo proponam pro singulis opinionibus singulas rationes, quibus tota quæstio dubia reddatur. Secundo vero rationibus clarissimis & efficacissimis veram nostram opinionem, quæ suæ opponitur obfirmabo, euasiones eius pariter præcludendo. Extremo vero loco cætera figmenta, quæ pro opinione eius facere videntur producta, labefactabo. Quia vero vt dicit Diuus Tho. in tractatu contra retrahentes hominem ab ingressu religionis, inconsonum & derisibile videtur, quod sacræ doctrinæ professores iuristarum glosulas in authoritatem inducant: ideo a talibus auxilijs allegationibusque, præcipue ciuilibus, abstinebo: eo vel maxime quod ordinarie talia discutere religiosorum professio non admittit. Quinimmo

sicut

ſicut nobiliſsimæ ſcientiæ comprobantur alumni, ita etiam ex propriis, aliorum iudices an uera dicant vel falſa, conſtituuntur, merito reprobantes omnia quæ ſacris in litteris fundatæ ſapientiæ ſuæ repugnant, & eidem tantummodo conſona recipientes. Quod & ipſe ſeruabo, theologice probans & acceptans quicquid circa præſentes quæſtiones verum & catholicum fuerit, falſitate fugata.

Quæſtio dubia per oppoſitas rationes proponitur: & ex duobus fundamentis principalis concluſio probatur, quam Author proponit. Cap. I.

QVANTVM ad primū igitur, probari poſſe videtur legum ſcientiam eſſe præſtantiorem Theologia, ita vt poſsit etiam quæſtiones Theologicas determinare. Nam ſcientia quæ complectitur ſimul diuina & humana dirigens homines in omnibus ſuis operationibus ad finem tam proximum quam etiam vltimum, qualis videtur eſſe ſcientia legum ciuilium, vt infra deducetur, videtur præeminere ſcientiæ, quæ tantum diuina pertractet, qualis eſt Theologia. ergo &c. In contrarium eſt quod habetur. d. 10. c. Leges. vbi dicitur, quod Theologia eſt ſciētia ſuperior & magis digna, & ea. d. c. Certum. & c. Suſcipitis. dicitur quod lex imperialis non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Cum ergo ſcientia quæ inferior eſt, non habeat ſuperiores examinare, & conſequenter nec eius quæſtiones decidere, ſequitur quod ius ciuile non debeat neque poſsit Theologicas quæſtiones determinare. Pro abſolutione huius propoſiti dubii, ſciendum eſt primo, quod vnam ſcientiam ſe intromittere de quæſtionibus alterius poteſt duobus modis contingere: vno modo vt ordinata ad finem illius: & hoc eſt proprium inferioris & ſubſeruientis. Alio modo vt ordinatiua principiorum eius, & hoc eſt propriū ſcientiæ ſuperioris, Proœ. Metaphyſi. Sciendum eſt ſecundo, ꝙ cuius eſt proprium fundare veritatem, proprium eſt etiam oppoſitā falſitatem refellere. Fundat autem ſuperior ſcientia veritatem inferioris ordinando ſtabiliendoq; principia eius, ex quibus concluſionum veritas oritur & infertur. Vnde oppoſitam etiam reijciant falſitatem neceſſe eſt: quod quidem inferior circa ſuperiorem in his quæ ad ſuperiorem ipſum proprie ſpectant, attentare non poteſt. Iſta ſunt nota philoſophis: & habentur ex doctrina Ariſto. primo Poſteriorum: primo etiam & quarto Metaphyſicæ. His præmiſſis ponitur concluſio, in qua conſiſtit poſitio & opinio contra primum tractatum Aduerſarii, quæ talis eſt. Legum ſcientia non poteſt ſe intromittere ad decidendas quæſtiones proprias Theologiæ, & præ-

Concluſio principalis

& præcipue vt ipſis Theologis ſe opponat. Quæ concluſio per ſupra inductam & hic plenius declarandam rationem inuictiſsime ſic probatur. Scientia inferior non poteſt decidere quæſtiones ſuperioris: Sed ſcientia legum ciuilium eſt inferior quam ſit ſcientia ſacræ Theologiæ. ergo per leges ciuiles non poſſunt legiſtæ ſe intromittere ad decidendum quæſtiones Theologales.

Probatur.

Inductæ probationis ampliſsima declaratio. Cap. 11.

PRo declaratione præfatæ probationis, & primæ in ea ſumptæ propoſitionis, notandum eſt primo, quod ſuperiora in entibus & nobiliora, ſunt communiter cauſæ minus nobilium: & conſequenter habent hæc ordinare ac in proprios deducere fines. Manifeſtũ eſt enim primo in ſpiritualibus, quod ſuperiores ſpiritus purgant & illuminant inferiores, ſecundum Diony. 8. ca. cæl. Hier. Inferiores vero ſpiritus ſeparati, quales ſunt infimi ordinis angelorum, inſtruũt & in ſuos fines dirigunt ſpiritus coniunctos, animas inquam noſtras, quibus natura præſtant, atque virtute. Qua etiam ratione indulſit diuina clementia, vt quilibet homo in ſui cuſtodiam habeat ab exordio natiuitatis eius angelum ſibi ſpecialiter delegatum, vt dicit Diuus Hier. ſuper illud Matth. 18. Angeli eorum &c. Et hoc principaliter propter ſalutem animæ. Spiritus etiam ipſi omnes, cum corpora quælibet antecellant naturæ præſtantia, ſunt eorundẽ corporum cauſæ, vel quo ad motum, ſicut intelligentiæ, quæ cælos mouent: propter quem etiam motum, eſſe cauſant atque conſeruant in inferiori machina corporali, ut Philoſophus 8. Phyſicorum ac 12. lib. Metaphyſicæ docet: vel quo ad ipſum corporis eſſe, vt immediatum principium, quales ſunt animæ noſtræ, corpus viuificantes atque ſeruantes. Corpora ſimiliter, quæ ſuprema ſunt, inferiorum cauſæ a Deo ſunt conſtituta, vt cælum, elementorum: & inter hæc nobiliora minus nobilium, ad modum quo naturalis locus ſui locati conſeruatiuus eſt, ſecundum philoſophum quarto & octauo Phyſicorum lib. Hoc ipſum etiam quod intendimus, in politicis inueniri clariſsime intuemur. Perbelle ſiquidem ciuitates reguntur per nobiliores genere, morumque ſimul ac ſcientiarum præſtantia præcellentes. Peruerſus enim eſſet contrarius ordo, regni deuaſtans vniuerſale bonum. Non ſecus igitur in ordine ſuo contingit circa ſcientias. Ordinat enim & in fines proprios inferiorem ſuperior dirigit. Qua etiam ratione Philoſophus proœmio Meta. ipſam Metaphyſicam ſapientiam eſſe probat ex hoc quod eſt omniũ ſcientiarum nobiliſsima, quo conſequitur ut omnes ordinare, & ne-

No. prima.

quaquam

quaquam ab alia ordinari ſibi proprium ſit. Qualis etiam ordo regulaque relucet in artibus & ingenijs vilioribus. Ciuilis quippe ſciẽtia militarem ordinat ſibi ſubiectam: militaris, equeſtrẽ. Hæc quoque ſibi ſubiectam, vt verbi cauſa frenefactiuam, imperans ei ut talis formæ frenum faciat ex tali materia. Ars itidem nauigandi, nauifactiuam ordinat & imperat ei. hæc ſimili modo præeſt carpentarię, hæc inciſiuę lignorum. Sic architectonica dirigit domificatiuam, hæc latericiam, vel aliam ſubſeruientem. Secundo prænotandũ, quod decidere, ſeu determinare quæſtionem in aliqua ſcientia pertinet ad illum qui habet iudicare de concluſione illius quæſtionis, & de medijs inducendis pro vel contra talem concluſionem, quomodo videlicet deducant intentum, vel certe ab eo deuient. Eſt autem talis, vel propria, ad quam videlicet ſpectat ex ſui propria ratione de materia concluſionis illius & rationum pro eadem quæſtione decidenda productarum tractare: vel certe ſuperior, quæ (ut dictum eſt) inferiorem dirigat, & in finem præmonſtratum deducat. Cum igitur decidere quæſtiones theologales pertineat ad theologiã ſicut ad propriam & adęquatam eis ſcientiam, non ſecus ac legum ciuilium ſcientiæ proprium eſt ciuiles quæſtiones abſoluere, & ſciẽtiæ canonum quæſtiones canonicas, ipſaque Theologia non modo nulli ſcientiæ ſubſit, verum etiam omnibus præſtet altitudine ſua, vt paulo poſt plenius etiam deducetur: nulli dubium iam eſſe poteſt, quod aliarum omniũ ordinatrix, ac nullius alterius ordini ſubdita, proprias quæſtiones ipſa ſola diiudicat & diſſoluit.

No. ſecunda.

Sacram Theologiam cæteris omnibus ſcientijs eſſe præſtantiorem. Cap. III.

QVAMVIS autem ſacram Theologiam omnibus ſcientijs eſſe nobiliorem ſuperfluum ſit coram ſapientibus (cum de ſe pateat) accuratius demonſtrare, ne tamen propter verba Ponzinibij minus limata, contingat quempiam extimatum a populo ſapientẽ, in hanc inſipientiam cadere, vt aſſerat vel etiam opinetur ſacram Theologiam ciuilibus legibus eſſe ſubiectam, uel quoquo modo inferiorem, ipſoſque theologos pari forma legum peritiæ: & non magis ipſæ leges eidem Theologiæ ſicut & cæteras omnes ſcientias obſeruire: hoc ipſum inquam quod in ſe clariſsimum eſt, libet in omnium etiam tam ſapientium, quam inſipientium oculos clarius reddere per rationes inuictas. Sed pro earundem rationum firmiori deductione ſciendum eſt, quod ſcientia cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus, vt patet per Ariſtotelem primo Poſteriorũ: & unumquodque ſortiatur ex eo nobilitatem, quo ſortitur & eſſe, inde

inde scientiæ nobilitatem venari necesse est, vnde proprium eius esse suboriri cognoscimus. Est autem esse duplex ipsius habitus scientifici: actualis inquam existentiæ vnum, alterum vero specificum. Et primũ quidem habet ab intellectũ, in quo sustẽtatur vt subiecto. Nempe cũ omne accidens actu existat inhęrendo subiecto. Scientia aũt cum sit habitus, quoddã accidẽs est: & intellectus ipse proprium eius & immediatũ subiectũ est atq; principiũ. Ex hoc igitur scientia ipsa nobilior est quacunque corporea qualitate: quandoquidẽ materialis ipsa substantia, quæ sola subiectum corporeæ qualitatis est, spirituali, qualis est intellectualis omnis, nobilitate deficiat. Scientiã etiam, quæ nobiliori intellectui inhęret (quantum ad hanc considerationem spectat) residenti in inferiori, minorique nobilitate præstanti, nobiliorem esse necesse est. Qua ratione scientia Dei clarior est quam scientia angelorum, etiam si forent cætera paria per impossibile, & itidem angelorum scientia, hominum scientiæ merito præfertur eadem causa. In eodem autem intellectu vna scientia nõ est altera nobilior ex parte subiecti, nisi secundum quod una magis quam alia, uel eadem uno tempore magis quam alio firmius radicatur in eo: quod quidem ex frequentatis actibus innascitur. Vel circa diuersa scibilia, quorum tamen unum vt cognoscatur, ex alterius notitia pendet. Sicut habens scientiam subalternantem, per eã facile subalternatam acquirit. Vel circa idem scibile, prout de eodẽ contingit multa cognoscere, sicut habens scientiam conclusionis vnius, firmat eam per scientiam prioris illam inferentis. In omnibus etiam quanto frequentior fuerit meditatio, tanto perfectior scientia roborabitur. Quod quidem ex lumine quodam innascitur intellectus agentis in anima residentis, intellectui possibili frequentius applicato. Eo enim confortatur virtus intellectiua, vt id clarius percipiat, quod eidem per intelligibilem speciẽ præsentatur. Cuius etiã maiori luminis excessu scientia quantum ad actum exercendi, necnon quantum ad efficaciam operandi, quæ perfectionem essendi consequitur, clarior & perfectior in vno potius intellectu quam in alio fulget. Vnde fit vt naturalis angelorum scientia, de eodem etiã genere scibili, clarior sit & efficacior quam scientia hominum. Lumen quippe intellectus angelici naturaliter antecellit humanum. In infinitum vero clarior, excellentior, ad pluraque se extendẽs est Dei scientia super omnium creaturarum scientiam, quanto virtus etiam eius intellectiua in infinitum super omnes alios eleuatur.

Quantum autem ad esse specificum, ab eo scientia quæque nobilitatem habet, a quo habet & speciem. Specificatur autẽ omnis scientia, distinctionemque pariter specificam suscipit ex obiecto formali.

Sic

Sic medicina ſpecie diſtinguitur vel etiam genere a ſcientia iuris ciuilis: quia obiectum formale circa quod tota medicinæ conſideratio verſatur, corpus inquam ſanabile, & humanum primo, aliud eſt ab obiecto ſcientiæ legalis, quod quidem eſſe reor, vniuerſalis fecundū rationem rectam pacis ac quietis exterioris in multitudine conuiuentium hominum conſeruatio. Quanto igitur obiectū proprium ſcientiæ vnius nobilius eſt obiecto alterius, tanto vna ſcientia erit ſecundum ſpeciem altera præſtantior. Eſt autem obiectum vnum altero nobilius ſecundum quod eſt magis ſcibile. Id enim formale ſcientię obiectum eſt, ſed primo ſub ratione entis. Eſt enim unumquodque ſcibile quatenus ens eſt, nono Meta. Neque enim ſcientia poteſt eſſe non entium vt ſic, primo Poſteriorum. Oportet enim quod actu, vel ſaltem in potentia ens ſit quod ſcitur, vel ad ens actu reſpectum habeat quoquomodo. Quod ergo magis ens eſt, nobilius quoque obiectum eſſe neceſſarium eſt, cum ſit etiam magis ſcibile. Sed & de ratione ſcibilis eſt etiam immobilitas & neceſsitas, vt pote cum ſcientia ſit de non poſsibilibus aliter ſe habere duntaxat, primo Poſteriorum. Quanto igitur aliquid etiam magis fuerit neceſſarium (id enim aliter impoſsibile eſt ſe habere) tanto nobilius erit obiectū ſcientiæ, cum ſit ex hoc magis etiam ſcibile, ex quo innaſcitur vt de ratione ſcientiæ certitudo ſit, quæ de contingentibus vt ſic haberi non poteſt. Perfectior igitur ſcientia illa erit, cuius propriū obiectum magis eſt neceſſarium, minuſq; variabile, quinimmo quod inuariabile magis. Id autem cæteris paribus eſt quod ſimplicius. Pauciora quippe requiruntur ad ſuum eſſe vel rationem: vt ex minori nata haberi rerum ſubtractione, minor etiā ſequatur variatio. Quo fit vt ſumme ſimplex, ſumme quoq; inuariabile ſit. De ſimpliciori ergo quæ fuerit ſcientia, nobilior erit, iſta etiam ratione qua de magis ſcibili conſequenter eſt. Propterea Philoſophus in Proœ. Metaphy. ſcientiam quæ ex paucioribus eſt, certiorem aſtruit. Vniuerſaliter igitur vtrunq; complectendo, quanto & magis ens, & magis ſimplex fuerit obiectum ſcientiæ, tanto perfectius eſt ſcibile, perfectiorq; conſequenter de eodem ſcientia eſt. Et hęc duo Philoſophus ipſe cōplexus eſt in primo de Anima in principio, vbi vnā ſcientiam eſſe altera nobiliorem docet, vel ex nobilitate obiecti, vel ex maiori certitudine ſecundum ſe: vt nobiliſsima cōſequenter ſit quæ in vtroq; excellit. Conditio autem certitudinis, quæ ſe tenet ex parte ſcientis, qua videlicet intellectus magis & clarius determinatur in obiecti notitia, non dat maiorem ſimpliciter nobilitatem ipſi ſcientiæ, niſi binæ illæ præmiſſæ conditiones præueniant, eiuſdem etiam luminis vnitate conſtante. Poſſet enim de vilibus haberi cer

tior cognitio, vel ex maiori eorum affinitate ad ſenſibilia, quæ pro iſto viæ ſtatu ſunt noſtro intellectui ſatis proportionata: vel ex frequentiori operis exercitio, aut alia ſimili ratione, quæ non erit per ſe ſimpliciterq; nobilior cognitione ſublimium, tametſi minus certa nobis, in ſe vero certiſsima. Id enim naturalis oſtendit appetitus, qui cum non niſi perfectionis & boni ſit, primo Ethicorum, perfectionis ipſius imitatur & inſequitur rationem, vt in id vehementior ſit, quod eſt abſolute perfectius. Cum igitur eam ſcientiam magis appetamus, quæ de nobilioribus & certioribus ſecundum ſe eſt, licet exigue tenuiterq; illam poſsidere concedatur, quam inclinemur etiam in eam (licet nobis certiorem) quæ viliora pertractat, vt docet Ariſtoteles in.11. de animalibus libro, patet illam quæ celſiora nobis præmonſtat, eſſe abſolute perfectiorem. Si tamen non æqua luminis claritate ponderentur ſcientiæ: ſed vilius contingat ſuperiori lumine nobis innoteſcere, ſuperum inquam reuelatione, nobiliora vero non niſi naturali lumine cognoſcantur, procul omni dubio certior eſt ſcientia, quæ celſiori illo lumine colluſtratur. Ex his omnibus clariſsime propoſitum noſtrum redditur, palamq; factum eſt omnibus Philoſophis, illam ſcientiam eſſe nobiliorem ſimpliciter, quæ circa nobilius ac ſimplicius verſatur obiectum, cunctoſque poſſeſſores ſuos clariores reddit & illuſtriores, quam illa quæ viliora per ſe reſpicit, & minus nobilia. Qua etiam ratione in toto illo communi ambitu, quo ſe Philoſophia protendit ad rationalem & etiam realem ſcientiam, realem ipſam ideo rationali præferrimus, quo realis de realibus primo eſt, quæ in ſe videlicet habent eſſe firmum ratumq; in natura: cum rationalis ipſa non niſi de quibuſdã excogitatis intentionibus pertractet, quæ tantum in apprehenſione animę ſuum habent eſſe. Inter reales vero philoſophias illæ quæ ſunt ex obiecto ſpeculatiuæ, præcellunt eas, quæ obiectum ſuũ extendunt ad opus. Tale quippe per nos operabile obiectum, eſt ex hoc ipſo vilius non operabili, circa quod ſcientia ſpeculatiua tantummodo eſt: & hæc ipſa pauciora includit, nec gratia alterius eſt, vnde ſibi etiam dominium & excellentiam merito ſuper aliam vendicat. Speculatiuarum vero nobiliſsima conſtituitur, quæ ſuprema ſpeculabilia contuetur. Quod quidem munus ſoli Metaphyſicę inter naturales ſcientias eo merito congruit, quo prima rerum principia primas itidem cauſas, ipſas inquam ſubſtantias ſeparatas, & inter eas ſupremam Deum opt.max. per ſe prima ſuo celſo perluſtrat intuitu. Mathematicæ vero ſcientiæ ſecundam quidem obtinent dignitatis ſedem, non quidem ratione nobilitatis obiecti, (hac enim cauſa ſcientia ipſa quæ Phyſicalis dicitur, nobilior eſt) ſed ratione

simplicitatis. Pauciora quippe claudit in se Mathematicæ obiectū, quod secundum rationem abstrahit a materia, quam tamen physica per se considerat in suo obiecto. Cum igitur sacra Theologiæ sciē tia de nobilioribus simpliciter, in se certioribus & simplicioribus entibus, vt pote de Deo & diuinis per eleuatissimas, ac abditissimas rationes & considerationes, nobiliori quoque sub lumine speculetur, diuino inquam, seu diuinæ reuelationis, quam quæcunque alia sciē tia, siue speculatiua sit, siue practica: quam ipsa etiam Metaphysica, quæ solo naturali lumine altissima perlustrat: scientia vero legum ciuilium ad practicas scientias naturales solum pertineat, ad Politicam inquam, quæ pars vna est moralis scientiæ naturali lumine cōquisitæ. (hæc enim per se diuiditur in ethicam, œconomicā, & Politicam) liquido constat apertissimeque infertur, quod sacra Theologia simpliciter, ac sine omni prorsus exceptione vel dubio, nobilior est quacunque propria cognitione legum ciuilium. Quinimmo sequitur, quod super omnes etiam nobiliores scientias quam scientia legum sit, celsior eleuetur, vt optime sanctus Doctor edocet prima parte. q. 1. art. 6. Et hoc etiam specialiter quantum ad ipsam legum peritiam spectat, haudquaquam hactenus ab vllo cuius vis generis sapiente, negari perceperam. Solum autem hunc hominem ex suo hoc se tractatu comperi modo patentissima in luce tenebras incurrisse. Siquidem in principio arguens pro parte, suo ex hoc iudicio falsa, quod eius contrarium postmodum se tenere asserit & probare contendit, Theologiam esse superiorem & magis dignam concludit per dictū capitulū Leges. Certum. Suscipitis. vt ex hoc modo procedendi patefaciat, se tenere huius veritatis oppositum. Vnde patet, quod tam prædicta ratione, quam omnium sapientum authoritate, in hoc contemnendus est. Neque enim inter dominos legistas vllum inueniri etiam posse putauerim, qui tam hebetis ingenij sit vel sensus, sic ab omni ratione alienum se offerat: vt hunc virum in tam patenti lapsu sequatur. Et consequenter attentare etiā præsumat Theologicas quæstiones velle determinare, vt hic ausu temerario sine omni ratione fecit. Vnde ni mirū si omni ex parte defecit.

Ad decidendas quæstiones superioris scientiæ, uires inferioris non suppetunt, quibus nihilominus subministrant. Cap. IIII.

PRo maiori tamen adhuc huius materiæ claritate, serioſius indagandum est, an aliqua scientia inferior possit non obstante inferioritate ipsa, se intromittere ad decidendas quæstiones superioris, & consequenter Theologales, ut melius videatur an

posſit legum peritiæ tribui, vel certe denegari, quod ſe intromittat in articulo quęſtionis de ſtrigibus. Et primo videri poſſet alicui ſcientiam inferiorem de his quæ ſpectant ad ſuperiorem pertractare poſſe. Nam Metaphyſica ſuperior eſt ipſa Phyſica, quæ tamen demonſtratiue determinat ſubſtantias ſeparatas eſſe, Deum quoque immobilem, immaterialem infinitæque eſſe virtutis. Cum tamen iſtæ concluſiones Metaphyſicales ſint & de obiectis eius per ſe. ergo &c. In contrarium vero militat ſupra inductus clariſsimus diſcurſus. Pro declaratione igitur huius dubii, ſciendum primo, quod vna ſcientia poteſt dici ſuperior alia tribus modis. Vno modo, ſecundum extenſionem, quia videlicet ad plura ſe extendit, quam alia faciat. Quomodo Metaphyſica ſuperior eſt Mathematica: non ſic eſt ſuperior Metaphyſica quã Dialectica ſit, ſed æqualis ſunt ambitus, vt Philoſophus quarto Metaphyſicæ libro probat. Secundo modo, vna ſcientia eſt ſuperior alia perfectione, quia videlicet de perfectioribus eſt, tametſi forte alia de pluribus ſit. Sicut ſcientia de anima ſuperior eſt ſcientia de mineralibus. Et ſcientia de cælo nobilior eſt quam ſcientia de gen. & corrup. vel quam ſcientia metheororum. Tertio modo, vna ſciẽtia eſt ſuperior alia, illimitatione, ſeu ſimplicitate, quia videlicet eſt de illimitatiori & ſimpliciori obiecto. Quod quidem contingit duobus modis. Vno modo, quia fit limitatio vnius ſubiecti a ſubiecto alterius per differentiam materialem, quæ accidit formali. Sicut lineæ accidit videri; numerus quoque omnisque proportio numeralis contrahitur per motus corporũ cæleſtium, vel per ſonos, qui accidunt ipſi numero & proportionibus eius vt ſic. Et hoc modo, Perſpectiua quæ eſt de linea viſuali, eſt inferior Geometria, quæ eſt de linea ſecundum ſe. Similiter Aſtrologia, quæ eſt de numero cælorum & motuum proportionumque eorundem, eſt inferior Arithmetrica, quæ eſt de numero & proportionibus eius ſecundum ſe, & Muſica quæ eſt de numero ſonoro & paſsionibus eius, eſt inferior etiam Arithmetrica eadem ratione. Ex qua quidem inferioritate illæ dicuntur ſubalternatæ, & iſtæ ſubalternantes. quaſi etiam innuatur ex iſtis vocabulis quod ſub iſtis vt inferiores ſub ſuperioribus illæ ponuntur. Alio modo contingit vnam ſcientiam eſſe illimitatione & ſimplicitate ſuperiorem alia: quia vna eſt de ſubiecto eodem vel de diuerſo a ſubiecto alterius, & ſubiectum hoc ſuum vna protendit & ordinat ad opus ſub electione cadens, alia non: ſed ſiſtit in natura ſubiecti, & in paſsionibus & principijs naturæ duntaxat. Et hoc modo ſcientia practica eſt inferior ſpeculatiua condiſtincta eidem, vt Theorica medicinæ eſt ſuperior quam practica eiuſdem, & ſcientia de anima quã ſcien-

tia

tia moralis. Omnibus autem modis prædictis Theologia ſuperior eſt ſcientijs omnibus. Nam ad plura ſe extendit. Plura quippe nobis ſunt reuelata quam poſsimus lumine naturali cognoſcere. Inſuper ad naturaliter cognitorum firmiorem notitiam lumen diuinæ reuelationis conducit. Plures rurſus de rebus, naturali etiam lumine nobis notis, conſiderationes per reuelationem habemus, quam per ipſum lumen innatum. Sicut de Deo, de angelis, de anima noſtra, de corporibus cæleſtibus, & ſimpliciter de omnibus creaturis altiſſimas quaſdam conſiderationes accepimus, ad quas naturale lumen nequaquam poteſt inducere. Perfectione quoque quod prior ſit & ſuperior ſupra ſerioſius eſt probatum. Illimitatione ſimiliter & ſimplicitate ſola cunctas excellit: quia eſt de illimitatiſsimo ſimpliciſſimoque obiecto, de Deo inquam ſecundum illimitatiſsimas rationes tam naturali quam ſuper naturali lumine perluſtratas. Speculatione quoque ſuperior cæteris eſt, quia eſt de ſummo ſpeculabili non ordinabili ad opus niſi forte obiectiue: quod nihil deperire facit, magis autem confert altitudini ſuæ. Quod ſi etiam ſecundario de operabilibus eſt inquantum practica, celſitudinem obtinet ſuper tales omnes, cum in vltimum omnium bonorum operum & tam naturaliter quam ſuper naturaliter in illum ducentium finem tranſmittat. quod quidem alteri cuiuis ſcientiæ non conceditur.

Sciendum eſt ſecundo, ꝙ aliquam ſcientiam ſe intromittere ad ſpeculandum ea quæ ſecundum propriam rationem, & adęquate pertinent ad aliam, eſt ſimpliciter impoſsibile, eo ꝙ per formalia obiecta de quibus pertractant, & per diſtincta eorundem obiectorum principia prima ſcientiæ formaliter diſtinguantur, vt patet primo Poſteriorum. Poteſt tamen vna de pertinentibus ad aliam, tribus modis determinare. Vno modo velut iudicans, aut etiam dirigens, ordinans, vel quomodolibet obfirmans ea quæ pertinent ad conſiderationem alterius. Et hoc modo communiſsima omnium ſcientiarum Methaphyſica ordinat omnes alias naturales, cum ſit prima naturalis ſapientia: ex quo habet vt ſtabiliat confirmet atq; defendat etiam aliarum omnium naturalium ſcientiarum principia. Scientia quoq; quæ ſubalterna dicitur, principia ſuæ ſubalternatæ probat. Nulla quippe ſcientia, quæ inferior ſit, probat principia ſua propria, ſed ad ſuperiorem remittit. Sic & Phyſica multa probat, quæ tanquam principia, Moralis aſſummit ſcientia. Alio modo quaſi ſubſeruiens & miniſtrans. Multas enim veritates ſupponunt noſtræ ſcientiæ, ſuperiores, pluribus etiam in ſuis rationibus vtuntur, de quibus proprie determinant inferiores. Supponit nāq; verbi cauſa Metaphyſica probationem, quam Phyſicus ex proprijs

affert

affert in medium, qua probat ex cęlorum motu, ꝙ ſubſtantiæ ſeparatæ ſint, eandemq; poſtmodum in ſui obſequium aſſummit, vt ex his doceat quæ circa ſubſtantias illas puram ſapiunt abſtractionem ſecundum eſſe, earundem inquam numerum: ſummeque inter eas immobilitatem, & id genus. Verum id attentat Phyſicus quod diximus, vt inferior & ſubſeruiens, ad modum quo ſenſus interior etiam intellectui ſubminiſtrat, & ſenſus exteriores interioribus ſeruiunt. Tertio modo, vna ſcientia poteſt de his quæ alteri conueniũt pertractare vt concurrens. Quod quidem dupliciter accidit. Vno modo ſic, vt vna conſideret de nõ pertinente ad alterius ſubiectũ, niſi remote, puta, vt principium remotum vel finem itidem remotum eiuſdem: ſicut omnis ſcientia poteſt aliquid dicere de Deo. Etenim omnium aliorum quæ ſcientiæ proprie ſpeculantur primum eſt principium & vltimus finis. Hoc modo etiam ſcientia moralis poteſt aliquid dicere de ſubſtantia animæ, deq; potentijs & conditionibus eius. Alio modo de pertinente etiam proxime ad alterius ſcientiæ conſiderationem, ſed ratione diuerſa. Contingit.n. Aſtrologiam ſimul ac Phyſicam eandem inducere concluſionem: ſed per diuerſa principia ſeu media ſingulis coactata. Probant enim atque demonſtrant ambo terram eſſe rotundam. At Phyſica quidem per medium naturale, per hoc inquam, ꝙ vndecunq; partes illius vt pote graues ex natura quantum poſſunt ad centrum tendant: Aſtrologia vero per medium Mathematicum, ſeu etiam aſtronomicum, quia verbi gratia paſsionum aliquæ cęleſtes prius orientalibus quã occidentalibus apparent. Quædam etiam ſtellæ perpetuo ſunt in auſtralium proſpectu, quædam ſemper occultę; & econtra ſeptentrionalibus aliæ. Horum autem alia non poteſt aſsignari cauſa præter terræ tumorem omni ex parte congenitum. Sed & terræ vmbra in quouis cęli ſitu fiat eclipſis lunæ, rotunda eſt, & non alia ex cauſa niſi quia corpus ipſum terrę, quod in medio ponitur, eſt rotundum. Inter prædictos igitur ſuperioritatis ſcientiarum modos, quibus vnam ſcientiam contingit ea quæ ad aliam ſpectant aliqualiter declarare, ſolus ille qui primo loco aſsignatus eſt, dignitatem importat; quo etiam modo Theologia de pertinentibus ad omnes ſe intromittit, vt pote omnium iudex atq; regina: non quidem quæ probet omnia principia aliarum, ſed quę plurima de Deo, de angelis, de anima, de corporibus cœleſtibus, de totius etiam orbis fabrica pergrandi, ordineque ſapientiſsimo, de quibus etiam alię pertractant, ſuperiori lumine cõfirmet validius, efficaciuſq; deducat omni falſitate detecta. Secundus vero modus imperfectionem importat, quo aliæ omnes ſcientię, merito ſubſeruiunt ſacræ Theologię. Si-

cut

cut enim gratiam natura quam perficiat, presupponit: ita Theologia naturalem omnem scientiam etiam presupponit, quam proprio illustret indito diuino lumine, naturalis nostri luminis defectū tollente. Hoc modo sacra Theologia vtitur alijs: ac in sui obsequium demonstrationes naturales assummit plurimas tam circa speculabilia; quam circa moralia: sed vt diximus, quasi iudex & domina: quo iure primatus, si quod in alijs inueniat falsum, tollat: si qua vera, confirmet: si quid incertum & obscurum, conlustret, peruiūq; faciat altiori lumine. Tertius modus, quo ad primum gradum, maiorem tribuit nobilitatem vel certe minorem ipsi scientię ex proprio obiecto, non autem ex remoto quolibet a se ente considerato. possunt enim summa quęque ab infimis etiam scientijs considerari. Quantum vero ad secundum gradum, neque maiorem, neque minorem in vna quam in alia perfectionem importat. Comparantur enim hoc modo scientię vt conformes in vno obiecto, sed materialiter tantum: quo modo ab obiecto non habet per se scientia nobilitatem. Si tamen ad inuicem comparentur quo ad principia, tunc illa nobilior est inter eas, quę ex simplicioribus & altioribus procedit principijs circa idem quod ambo probare intendūt. Sicut de hac supra inducta conclusione, ꝙ terra rotunda sit, nobiliorem Astrologus habet scientiam quam habeat naturalis.

Leges ciuiles seu etiam canonicæ, quæstiones Theologales, qualis est etiam ista de Virginibus, per se non posse decidere. Cap. V.

CVM igitur scientia legum sit prędictis omnibus modis inferior sacra Theologia, quę etiam scientię formaliter plusquam genere distinguuntur, vt supra diffuse deductum est, alia quoque ratione formali & quidem ignobiliori illa procedat, naturali inquam lumine, vel hominum authoritate: cum econtra Theologia per diuinum lumen, & per authoritatem Dei reuelantis cuncta confirmet: sequitur manifeste iuxta prędicta, ꝙ non possit iuris quęq; peritia de quęstionibus pertinentibus ad sacram Theologiam se intromittere, nisi forte vt ancilla subseruiens dominę suę. quo modo non illa tantum, sed omnes alię scientię eidem ministrant. Dicitur enim de diuina sapiētia, quę sacra Theologia est, Prouerbiorum. 8. ꝙ misit ancillas suas, idest alias scientias, vocare: scilicet homines, eosque introducere ad arcem, idest ad culmen, robur & perfectionē sapientiæ: in quo culmine sola residet, quasi arcem ipsam in altissimo positam inhabitans. Omnes autem vel mediocriter prudentes optime nouerint quam indignum esset, quantaque pœna foret ancilla

cilla digna, si se vellet opponere dominæ suæ: si illam auderet arguere in his quæ ad dominam spectant, & ad dominium: quorum etiam notitiam an recte fiant vel ne, non nisi doceatur a domina poteſt habere: neque ad ipsam ancillam pertinent quoquo modo, nisi quatenus obsequitur dominæ suę. Nō minus indignū est, nimiumq; execrabile, vt purus legista in his quæ spectant ad sacram Theologiam sic se immiſceat, vt eorum oppositū tenere vel defensare contendat, quæ per sacros Theologos ex fonte sacrarum litterarum lucidiſsimæque doctrinæ sanctorum Doctorum determinātur. Et hoc vtique fatentur sapientes legistæ. Licet igitur contingat quandoq; de eisdem ambo disserere: in his tamen quæ sunt propria Theologiæ, debent ciuiles quin etiam canonicæ leges illi deferre: & in omnibus magis acquiescere, quam ipsa Theologia, non obstante sua superioritate debeat (vt legistarum nonnulli putare possent) deferre legibus quantum ad ea quæ sunt eis propria. Quod non est usquequaque verum: immo in talibus etiam poteſt sacra Theologia se iudicem censoremque constituere, vt ex proprijs an vera, seu bona sint, beneque sancita disquirat & iudicet. Et si quid in eis inuenerit veritati consonum & iustitiæ cognatum, approbet & confirmet: si quid autem oppositum & contrarium his occurrat, reprobet atque damnet. Sicut rite reprobat vsuras: quas tamen leges humanæ non vt restitutioni obnoxias admittūt. Cum ergo articulus hic de secta strigum, an inquam detur de facto, an de possibili: an hæresim sapiant, vel non sapiant manifeste, quæ de tali secta narrantur, ad solā spectet Theologiam, neque enim possunt ista cognosci nisi ipsa docente: neque de talibus in iure quoquo modo tractatur nisi quatenus ex illius fonte assumpta, eidē Theologię iure subseruiunt: sequitur quod valde præsumptuosum fuit a quoquam legista certamen assumere contra Dominos Inquisitores in hoc articulo. quando quidem sint regulariter Theologi profundiſsimi, & ex sacris litteris, & sanctorum doctrina quicquid circa hoc determinant, inuicte deducant. Sic igitur ex fundatiſsima ista ratione clariſsime patet Aduersarium, qui hoc attentare præsumpsit, acri reprehensione dignum esse, vtpote qui naturali etiā & morali imprudentia multum in hoc aberrauerit. Et quia præmiſsa nostra deductio super ratione scientiæ, formalique scientiarum distinctione processit: ex ratione autem & quidditate rei sua quoque excellentia tam in se quam per comparationem ad alia primitus oriatur, seu a priori principio innoteſcat, ideo per posteriora, puta signa, effectus: vel etiam per humanas authoritates confirmationem non exigit. Quod si forte Aduersarius iudicet esse faciliores rationes inducendas, & per authoritates

ritates etiam comprobãdas, eo quod præmissa ratio ex ignotis apud multos legistas vel apud se terminis & sententijs videatur procedere, ei sic extimo satisfaciẽdum, vt commoneam, quod cum præmissa deductio, quam fecimus, ex rationibus, proprietatibus, obiectis, formalique scientiarum distinctione procedat, quibus ignotis nequa quam sciri possit quomodo vna scientia ad aliam comparetur, hinc præsumptionem suam perpendat, vt illam audeat quæstionem discutere, de illa se intromittere contra Theologos, cum s etiam terminos atque sententias, quæ ad illius c uæstionis determinationem necessariæ sunt, naudquaquam intelligat. Verumtamen, vt omnibus satisfiat: hæc ipsa quæ postulat inferemus, non solum dum eius ineptas probationes ad oppositum factas confutabimus, verum etiam cum primo nunc inducemus quas affert ille rationes pro nostra cõclusione: non quidem quia eas quatenus pendẽt ex allegatis ab eo, magni faciamus: sed vt omnes cognoscant solutiones, quas ad eas adhibet, nullius esse roboris vel momenti. Prima igitur ratio ab eo pro conclusione nostra proposita, quam etiam postmodum sicut & alias, soluere nititur, talis est.

Duæ rationes pro conclusione principali recitatæ, firmantur. Cap. VI.

THEOLOGI sunt proprie tractatores diuinarum scripturarũ, & in eis exponendis Pontificibus præponuntur. distin. 20. c. 1. Nemo autem debet se immiscere de pertinentibus ad alium. l. Consulta diualia. C. de testa. & in l. culpa. ff. de re. iudi. Papa etiam non se debet immiscere negotijs secularibus, sed secularis princeps. nec econuerso &c. 10. distin. cap. quoniam. & ibi glo. dicit quod non sunt allegandæ leges vbi est canon. Et est bonus tex. ad hoc in authentica Quomodo oportet episco in principio. & gl. ibi in verbo. conferens, &c. Respondet autem ad hanc rationem, quod aliud est quærere, an Imperator possit se intromittere in causis spiritualibus, quod prohibent illa iura: & aliud an leges possint allegari ad quæstiones Theologales: quod probatum est, inquit, esse vtile & nõ vanum: quod etiam obseruant Prædicatores, & bene. Sed contra. Si nõ possunt leges ciuiles, quę ab Imperatoribus emanarunt in causis spiritualibus allegari, vel se intromittere, vt probatũ est per prædicta iura, cum ipsum crimen hęresis inter spiritualia computetur, non poterunt leges de eo se intromittere. Ergo in quæstione ista an hæretica sit strigum secta vel ne, an detur vel dari possit per diaboli malitiam Deo permittente, non potest ipse determinare per leges contra Theologos. Sed debet earum determinationibus potius ac-

Responsio prima

Solutio mala.

Reprobatio. Solutio.

quieſcere. Quæſtiones etiam Theologales practicæ, ſunt cauſæ ſpirituales: ergo ſi de cauſis ſpiritualibus non habent ſe leges intromittere, vt probatum eſt per tex. illos: neque de iſtis ſe poterunt intromittere. Ergo multo minus de ſpeculatiuis, cuiuſmodi ſunt quæſtiones prædictæ. Poſſe tamen ſacram Theologiam tanquam aliarum ſcientiarum dominam in ſui obſequium etiam leges aſſumere, ſupra probatum eſt. Et ſic vtuntur eis prædicatores, ſicut & omnem aliam ſcientiam ſibi ſubſeruire faciunt, vt omnes homines Chriſto lucrifaciant. Vnde Apoſtolus inducit in veritatis a ſe prædicatæ confirmationem, ethnicorum etiam Poetarum dicta. Sed ex hoc non infringitur, ſed probatur, quod peritia legum ſit inferior ſacra Theologia, & conſequenter quod non poſsit allegari lex ad decidendas quæſtiones theologales, præcipue contra ipſos theologos, vbi diuina pertractant, & ſibi propria, ſacrasque litteras ad ſuum propoſitum interpretantur. *Secunda ratio.* Secunda ratio veritati fauens talis eſt. Theologia eſt dignior & ſuperior, diſt. 10. c. leges. c. certum. cap. ſuſcipitis. immo ſcientia legum ſubijcitur ethicæ, vt patet per gl. in procœmio decreti. Ethica autem longe inferior eſt theologia, immo eſt religioſis etiam interdictum legum ſtudium. c. non magno. c. ſuper ſpecula. extra ne cle. vel mona. ergo &c. *Solutio mala.* Reſpondet autem Aduerſarius, quod cum per alias ſcientias poſsint theologalia declarari, multo magis per leges. Et quod Chriſtus eſt uſus in ſuis exemplis rebus ſenſibilibus ad declarationem diuinorum, & quod Philoſophus primo Phyſicorū dicit, quod innata eſt nobis via ex imperfectioribus &c. Nec religioſis eſt interdictum legum ſtudium, niſi vt non impediantur a ſtudio theologiæ. *Reprobatio ſolutionis.* Sed contra, quia ex his omnibus habetur propoſitum. videlicet, quod ſcientia legum eſt inferior & imperfectior: & quod non niſi vt inferior & ancilla poteſt in obſequium aſſumi ſacræ Theologiæ. Sicut & exempla ſenſibilia ad declaranda diuina. Nunquid igitur poterunt legiſtæ, ex proprijs quæſtiones theologales decidere? Hoc enim ex præmiſsis non poteſt inferri, quod magis poſsint quam ruſtici vel pueri, qui circa ſenſibilia proprio verſantur ſtudio. Et ſi leges ſunt impedimentū ſublimioris ſtudij, vtpote ad ſtatum ſublimiorem & perfectiorem proprie pertinentis, qualis eſt ſtatus religioſorum: quomodo audebunt ſecreta ſtudij illius velle penetrare, aut etiam euertere, vt per eas Aduerſarius attentare nixus eſt.

Tertiam

Tertiam rationem ab Aduersario inductam, esse satis infirmam eiusdem etiam solutionem inutilem esse, manifestatur : simulac ostenditur, quomodo peritia legum, scientia merito dici possit. Cap. VII.

TERTIA ratio talis est. Peritia legum non est scientia, cum nō causetur per demonstrationem, eo quod non habeant modum arguendi legiste, sed innitantur tantum authoritatibus legum, vel canonum, vel doctorum, & non per causam procedant, vel rationem. Scire autem est rem per causam cognoscere, primo Posteriorū. Renuunt etiam subtilitates, & procedunt simpliciter & pure ipsæ leges. c. dilecti filij. extra de iudi. Respondit autem Aduersarius, q̄ immo est scientia. & probat, quia in pluribus textibus (quos & allegat) vocatur scientia. Laborat etiam probare, sed inaniter, quod sit cognitio, & quod non sit habitus factiuus: ex quo etiā infert, quod sit scientificus & per demonstrationem acquisitus, eo quod distinguat æquum ab iniquo. Dicit etiam, quod leges habent rationes & causas tam in dubitando per rationem non rectam, quā in decidendo per rectam. Et pro his allegat multa &c. Addit, quod non solum est scientia practica, sed etiam speculatiua: quia, inquit, non potest nisi per subtilem indagationem & speculationem soluere nodos, quæstiones & controuersias, quæ nunquam contigerunt, sicut oportet vt faciat. Et procedit per rationes, illisque innititur. Et addit, q̄ quia scientia iuris est simul practica & speculatiua, licet habeat quod sit ad vsum: non tamen est indignior his quæ non sunt ad vsum: de quibus loquitur Aristoteles in proœmio Metaphy. quia intendit de his quæ sunt solum ad vsum. Alioquin theologia & medicina, quas theologi & medici summe extollunt, nō essent nobiliores: cum sint etiam ad vsum, vt patet. Procedit etiam per rationes nouas, & per similitudines excogitatas: vnde patet, quod est speculatiua. Dicit etiam, quod est certissima scientia: quia habet finem, quem aliæ, inquit, non habent, vt in proœmio Digestorum, col. pen. & ideo nobilior, per Philosophum in proœmio de Anima. Quod etiam patet ab effectu: quia facit homines nobiles, vt habetur in. l. 2. §. fin. ff. de excusatio. tuto. &c. Et sunt in multis priuilegiati, vt probatur, &c. Ex quo etiā non omnes periti in iure possunt fieri doctores iuris &c. puta, Iudæi. Sunt etiam doctores iuris, magnifici viri: quia versantur circa diuina: circa commune bonum ciuitatis, & sic appellat tales Philosophus in quarto Ethicorum, & tex. in prima constitutio. C. & in proœmio Insti. Vnde eorum etiam scientia potest dici diuina. Et sunt optimi reipu. ministri pro cōseruando & tuendo vniuersali

Tertia ratio.

Solutio mala.

bono &c. Vnde verſantur in curijs principum vt aſſeſſores. Et quidam ex eis recepti ſunt a ſummis Pontificibus ad oſculum oris, cum alij recipiantur ad oſcula pedum. Sunt etiam admirabiles diuinę ipſæ leges, quia in eis nihil inuenitur ſuperfluum aut geminum, nihil diminutum &c. Multa alia dicit atque multiplicat inutiliter: etiam plurima eorum infra tangetur in argumentis pro ſua opinione inducendis atque ſoluendis. Addit etiam, quod licet Legiſtæ & Canoniſtæ non habeant modum arguendi dialecticorum, habent tamen proprium, qui etiam bonus eſt. Vnaquæque enim ſcientia habet proprium modum loquendi. 38. diſt. c. loquutio. & hoc ſecundum ſubiectam materiam, & ideo bene, ſecundum Philoſophum 1. Ethicorum. Nec dignum eſt vt canones conſtringantur regulis logicalibus quia non verbis, ſed rebus imponũtur leges. l. 2. C. com. de leg. Nec inconuenit procedere per authoritates, maxime legum, quia lex continet rationem non minus quam dicta Philoſophorum, quibus philoſophantes auditis acquieſcunt. Fit hæc etiam cauſa breuitatis, quia gaudent breuitate Moderni &c. Et quod dicuntur leges ſubtilitates non amare, non eſt verum abſolute: cum ſubtiliter tractent de interpretatione iurium: vel de enucleatione quæſtionum ad veritatem eliciendam: ſed eſt verum, quod eas non amant inquantum tendunt ad decipiendum. Sed ſolutio iſta parum prodeſt. Et primo quidem dicendum eſt, quod rationem illam non aſſumerent ſacri Theologi contra Dominos legiſtas. Neque enim decet patres graviſsimos, aliorum velle gloriam verbis deprimere, ſed potius ampliare, dummodo veritas vtcunque ſaluetur. Concedimus igitur legum peritiam eſſe ſcientiam, & nobiliſsimam in genere ſcientiarum moralium: immo eſſe etiam in tali genere ſapientiã, & valde vtilem & neceſſariam reipub. etiam totius orbis: ita quod ſine illa periret pax & tranquillitas humanæ vitæ. Subtilia quoque per leges determinari & per Dominos legiſtas penetrari, ac dilucidari ſcimus. licet etiam conſulto deuitent in iudicijs perſæpe ſuperfluas, ac deceptorias ſubtilitates. Vnamquamque etiam ſcientiam habere proprias difficultates & ſubtilitates, proprios terminos, modosque loquendi proprios, decere non inficimus. Verum quia Aduerſarius hoc argumentum induxit ad probandum principale propoſitum ſuum, vt videlicet ex nobilitate legum per hanc ſuam ſolutionem inducta, latenter arguat, quod poſsint etiam quæſtiones Theologales decidere: & præcipue contra Theologos: ideo examinabimus dicta eius per ſingula, vt oſtendamus quod ex eis non poteſt haberi quod ipſe intendit. Et primo cum probat peritiam legũ eſſe ſcientiam per dicta ipſarum legum, licet id etiam quod proba-

Reprobatio ſolutionis.

re

re intendit verum sit, vt supra etiam gratis concessimus : secundum aliquem sensum, non est tamen hæc eius probatio bona. Nam qui negaret eam esse scientiam, diceret consequenter contrarium, asserentes legum authores aut sectatores Legistas, non in hoc loqui, vel affirmare istud quasi scientes, sed vt opinantes. Vnde non haberet intentum nisi opinatiue : immo supponeret, quod habet probare : quem probandi modum dialectici derident, & bene. Officium aũt eius erat, ex ipsius scientiæ ratione demonstrare, si poterat vel sciebat, legum cognitionem esse scientiam, & non per dicta legum vel legistarum. Verum ad rem ipsam descendendo dicimus, ꝙ nomen scientiæ duobus modis sumitur. Vno modo communiter pro quacunque notitia scibilium : & sic omnium legum peritia potest dici scientia. Alio modo pro certa notitia, vel ex ipsis terminis, vel ex causa, vel ex necessario effectu aliquo demonstratiue acquisita. Et hoc modo licet multarum legum notitia sit scientia: non tamen omnium, quia non illarum quæ ex mera voluntate dependet humana. Ea enim quæ per leges tali modo determinantur, contingentia quędam sunt, & varietati subiecta : & sicut statuta sunt, possunt etiam immutari : & eorum contraria, lege sanciri. Quo ad morales autem regulas vel conclusiones, quæ ex ratione virtutum vel vitiorũ procedunt, est secundum se scientia nobilis : non autem in intellectu multorum moderni temporis, qui nullam causam dictorum scientifice aut demonstratiue cognoscunt : sed soli authoritati maiorum innituntur, vt patet ex modo eorum differendi : qui probationis modus non nisi opinionem & omnium infirmam aggenerare patet secundum Boetium, & nullo modo scientiam. Non sequitur autem ; est cognitio. ergo scientia : est habitus non factiuus. ergo scientia : distinguit equum ab iniquo. ergo scientia. ergo per causam. ergo demonstratiue. Risum sapientibus prouocant istæ probationes & ronchum in earum authoritatem : apud me vero etiam compassionem, eo ꝙ dum nititur probare legistas esse scientes, probat solum se nescientem. Tantam enim vim obtinent illæ probationes, quantam hæ vel his similes. Homo viuit. ergo est aquila : currit. ergo est equus. A communiori enim ad minus commune, fallax & nulla est affirmatiua probatio : pro ut scientiarum omnium lucerna Logica docet. Cum etiam dicit leges habere suas rationes & causas, verum est circa multa moralia, vt dictum est, non autem in omnibus. Nam in pluribus pro ratione satisfacit legislatoris voluntas ex probabili mota ratione, quæ etiam quandoq; non est efficax aut bona : & ob hoc potest facile mutari. De ratione vero scientiæ, immutabilitas est tam ex parte conclusionum scibilium, quam etiam rationũ.

Sed

Sed harum etiam rationum plurimæ, non omnium cogunt intellectum & mentem: eo ꝙ nonnulli vim earum plenius non apprehendant. Horum autem plenus est orbis. Inueniuntur etiam sæpius allegationes pro contingentibus ad oppositum, eo ꝙ multis modis possint contingentia contingere bene vel male secundum accidentia. Vnde talium non sunt proprie demonstrationes, prout de demonstratione loquuntur Analytici: licet sint demõstrationes, id est ostensiones probabiles & persuasiuæ. Verum, quia non principaliter contingentia pertractant leges, sed necessarias regulas super immobili rationis rectitudine fundatas: necessarias etiam conclusiones vniuersales, tametsi circa singularia dirigenda deducunt, quo ad principaliora, quæ sunt apta vitam hominum regulare, & non solum opinatiue procedunt, verumetiam necessarijs rationibus, prout rerum natura patitur: ideo ꝙ sit etiam in se proprie scientia legum peritia, non est absolute negandum. Cum his tamen omnibus quæ dicta sunt, qualitercunque legum peritia sit scientia, nõ sequitur ꝙ sit præstantior sacra Theologia: vel ꝙ possit ad eius quæstiones decidendas attingere.

Legum scientia practica est, & nullo modo proprie speculatiua. Cap. VIII.

PROBARE etiam ꝙ scientia legum sit speculatiua, quia per speculationem soluit nodos, &c. prætendit magnam ignorantiam, quid nominis scientiæ speculatiuæ, quæ sic dicitur, non quia speculetur (hoc enim omnibus scientijs commune est, vnde omnes essent speculatiuæ) sed quia finis eius proprius est sic speculari veritatem, ꝙ istam speculationem ad opus sub electione cadens nõ ordinat ex sua natura, vt patet per Philosophum tertio de Anima. & primo Metaphysicæ. Vnde cum leges suapte natura ordinentur ad hominum opera regulanda, patet ꝙ non speculatiua, sed practica tantũ est eorum scientia. Fatuum est autem dicere, ꝙ vna scientia naturali lumine acquisita, sit simul practica & speculatiua simpliciter. Et sequitur hoc ex prædicta nominis scientiæ speculatiuæ ignorantia. Proprium est enim nostræ sacræ Theologiæ simul esse practicam secundum aliquid, & secundum aliquid speculatiuam, licet principaliter speculatiua sit. Medicinam autem simul esse practicam & speculatiuam si concedatur, in binas quoq; scientias partiri concedendum est. Sed melius dicendum est, ꝙ vnica sit, & eadem simpliciter practica, quia finis eius est opus. Quia tamen circa obiectum operabile modo speculatiuo in aliqua sui parte procedit: pro illa parte potest dici speculatiua, seu theorica, sed non simpliciter, cũ

hanc

hanc ſpeculationem etiam tandem in opus ordinent, & extendat. Et quod hic homo ſe commentatorem & expoſitorem dictorū Ariſtotelis faciat, gratum equidem haberemus, ſi non contra intentionem Ariſtotelis, & contra omnes expoſitores eius, & (quod magis compatiendum eſt) ſi non ſtulte loqueretur. Video nunc non ſolū Coruum velle ſe Pauonum pennis tegere, ſed Coruinis velle Pauones ornare. Rideret Ariſtoteles ſi audiret quempiam proloquentem, quod aliqua detur ſcientia, quæ ſimul practica ſit & ſpeculatiua ſimpliciter, vel etiam pro parte & parte, cum hos ſciendi modos generice, & non ſolo numero vel ſpecie diſtinctos pronunciet. Iſdē tamen habitus, qui practicus eſt ex obiecto & fine, poteſt denominari theoricus: ex eo quod actualiter cōſiderationem circa cauſas obiect non ordinat ad opus. Licet ex ſua natura, virtualiterque, talem ſemper ordinem teneat. Procedere rurſus per nouas rationes & ſimilitudines excogitatas, nō arguit proceſſum illum eſſe ſpeculatiuū, cum poſſit hoc inueniri, ſæpiusque occurrat circa practica & operabilia. Quod ſi ex hoc etiam duplici nobilitatis munere velit inferre, quod illis ſcientijs, quæ ſpeculatiuæ duntaxat eſſe conuincuntur, hæc ſit nobilior: iam præſtantior apud illum euadet, quam prima philoſophia. Hanc enim eſſe tantum ſpeculatiuam accuratius ipſe Philoſophus probat in Proœ. Metaph. Ipſa quoque Medicina, ſecundum iſtum, erit nobilior quam ſit Metaphyſica. quod quidem eſſe deriſibile, ipſi quoque medici ſciunt atque fatentur. Quod etiā dicit eam eſſe certiſsimam & nobiliſsimam, quia certiſsimas cauſas habet & demonſtrationes: & quia habet finem, quem aliæ non habent, forte quicquam nerui haberet, ſi probaret finem illum, vel certe cauſas, nobiliores eſſe aliorum finibus atque cauſis: & in propoſito, quam ſit finis proprius & proximus ſacræ Theologiæ, Dei inquam viſio per eſſentiam ab hominibus acquirenda. Sed credo q̄ iſthæc probare velle, præ pudore non attentabit. Sed neque verum eſt, quod peritia iuris vniuerſaliter ſit de certis: & conſequenter q̄ quo ad omnia quæ cōſiderat, ſit certiſsima. & ſi quo ad aliqua: non tamen certior puris ſpeculatiuis, vt ſupra probatum eſt. Quanto minus igitur erit certior quam ſit ſacra Theologia, quæ vtrunque habitum ſub certiſsimo lumine diuinæ reuelationis comprehendit? Efficacior eſt enim diuina authoritas omnibus nedum authoritatibus, verum etiam rationibus & demonſtrationibus humanis. In cuius etiam finem proprium, in æternam inquam beatitudinem, inquantum practica eſt, finaliter ordinatur, tanquam in omnium finium nobiliſsimum, non ſolum legum omnium, verum etiam omnium aliarum ſcientiarum proximus omnis finis. Vnde patet q̄

inducta

inducta Philosophi authoritas in primo de Anima contra ipsum militat inducentem.

Legum scientiam merito glorificare sui cultores, sed suos magis Theologiam. Cap. IX.

QVOD vero legum peritia nobiles reddat atque magnificos sui cultores, minime negamus. In multis eos merito priuilegiatos esse scimus & approbamus. Sed hoc non tam ex dignitate quam ex communi vtilitate & necessitate scientiæ illius, iuncta recta voluntate Principum emanauit. Quo ad excellentiam autem scientiæ huius intrinsecam, inquātum animæ nostræ perfectio quędam est ipsa scientia, multo excellentiores sunt speculatiuæ, & prę omnibus sacra Theologia: quibus anima ex hoc est perfectior, quod per eas est alia a se nobilissima etiam, in esse intelligibili, vt habetur ex tertio de Anima. Non desunt tamen philosophis & multo minus theologis extrinsecæ dignitates ac excellentiæ, multitudo quoque priuilegiorum: propter quæ specialiter denominantur sacri & illustres. Et qui ex propria culpa vel defectu, non est dignus infula doctoratus in iure, multo minus in theologia: quamuis non econtra contingat. Quod rursus addit dominos Iuristas in curijs Principum versari: non abre meritoque fieri concedimus propter terminanda iudicia, litesque dirimendas. Sed raro fiunt ex eis magni coram principibus: quinimmo vilescunt potius in eorum oculis, qui cauilloſe causas etiam iniustas propter quæstum tueri deprehenduntur, vel insequi iustas. Horum autem non parua copia deturpatur orbis: & pax hominum infirmatur. Non minus autē fiunt Theologi aut fieri debent magni secundum spirituales dignitates propter illuminationem, qua mundum illustrant de Deo rebusque diuinis: & propter spiritualia, Deique iudicia populis pandenda, necnon in eosdem exercenda, vt spiritualis & interna pax, animęq: tranquillitas & vnio cum Deo seruetur in mundo. Vnde Pontifices eisque assistentes deberent esse boni theologi. Et quod aliquis legista ab aliquo summo Pontifice, receptus sit ad osculum oris, non arguit excellentiam super Theologos. quia hoc non contigit erga legistam fieri inquantum legista est, alioquin id munus legistis omnibus deberetur: sed propter cōtingentes alias maioris benevolētiæ rationes & causas. quas etiam contingit non deesse theologis una cū prædicto effectu. Etenim præceptor etiam meus Theologus profundissimus Magister Syluester Prierias, receptus fuit ad osculum oris a Leone Decimo. Et alij patres ab alijs quandoque (licet raro)

etiam

etiam ad ſingularem menſam. Propter hæc autem ſicut non eſt cõtemnenda peritia legum, ſed veneranda: ita etiam non eſt theologicæ ſcientiæ præferenda. Conferre rurſus leges ipſas ad commune bonum populi ac totius reipub. ad temporalem inquam quietem omnium & pacem, iam longe ante ſæpius cõfirmauimus. Sed Theologia ad eorundem maiorem vtilitatem, dum ad ſpiritualem animæ pacem primo inducit vt practica. in Dei vero contemplationem & omnium diuinorum notitiam eleuat inquantum eſt ſpeculatiua. Diuinum quippe bonum illæ remote aſpiciunt. Hæc vero ex proprijs affert arcanis. Illæ dirimunt lites ciuiles: hęc grauiores & maiori diſcrimini obnoxias, ſpirituales inquam & conſcientiæ, ac inter Deum & homines conciliationem affert. Nam animæ, fidei, eccleſiæ, Chriſtiq; cauſas ſuſcipiunt, defendunt, promouent ſacri Theologi. Propterea vero quod legum ſcientia a Deo tanquam a primo principio emanauerit, & ad Deum vltimo deducat atque remote, non eſt magis cenſenda vel nominanda diuina, quam quæcunq; alia, cum omnium ſit ſcientiarum vltimus finis Deus & primum principium. Verum Theologia ſub vtraque ratione ſumpta, proxime & immediate reſpicit Deum. Magis etiam admirabilis eſt Theologia, quę nullam falſitatem admittit, nullum malum permittit etiam minimum, cum doceat nihil incoinquinatum in patriam cæleſtem introire poſſe, quodque de omni etiam ocioſo verbo reddituri ſint homines rationem. nullum admiſſum vel leuiſſimum crimen impunitum relinquit ſaltem in foro conſcientiæ, proprio inquam vel alieno. Non ſic leges ſe habent circa ea quæ permittunt mala, non quaſi mala, vt vſuras eo modo quo dictum eſt.

Modus procedendi legiſtarum declaratur non contemnendus. Cap. X.

AD id vero quod addit legiſtas habere bonum modum arguendi & diſputandi, etiam ſi non procedant ſecundum regulas logicæ, reſpondetur, quod vtique poſſunt rationabiliter loqui. Sunt enim homines & communiter ingenioſi, & ideo rationales: & procedunt vt ſic, etiam logice diſputando ſecundum logicam naturalẽ. Verum quia lumen rationis noſtræ ſatis eſt defectiuum ex natura, neceſſarium fuit per artem logicæ ab his qui perſpicacioris fuerunt ingenij nos dirigi in actibus rationis & in diſcurſu. Qua arte qui ſunt imbuti, rationes ſuas inuictas formant, omnesque deceptiones facillime deuitant. Tali vero arte priuati, leui manu deijciuntur, decipiunturque tam arguendo inefficaciter quam reſpondendo fragiliter: vt ad oculum pateat eorum ignorantia, & patiatur inhonora-

tionem etiam ipsa peritia. Vna est enim sola scientia, quæ perfecte docet modum arguendi in omnibus alijs: quem tamen ratio etiam naturalis dictat, sed imperfecte sine arte, a quo modo quicunque deuiat, inefficaciter semper probat intentum suum. Et quia Domini Legistæ (cum debita reuerentia & supportatione semper loquendo quod verum est, & confessum ab his qui inter eos sapientiores sunt) vt in pluribus huiusmodi perfecti sunt expertes, neque procedunt in suis disputationibus nisi ex defectiuo dictamine rationis, sine assignato a logicis modo vel regula, ideo plurimi peccant in arguendo, non recte probantes quod probare intendunt, neque satisfacientes efficaciter obiectis, vt patet præcipue in hoc duplici tractatu hominis istius, qui me (nisi ei comparerer) in contemptibilia verba sæpius induxisset, ob philacterias suas, quæ sæpe sic faciunt ad propositum suum inferendum sicut asinus ad lyram. Qua etiam ratione plurimas contemnens omisi. Habet vtique vnaquæque scientia proprias rationes & disputationes, non quo ad modum perfectum omnes, sed quo ad res & veritates de quibus pertractant. Vnus est enim tantum generalis modus arguendi & disputandi, quo logica sola dirigit actus rationis in omnibus alijs scientijs, quam etiam ob causam, vocatur ars artium, & scientia scientiarum ab Augu. Et ex ignauia quorundam legistarum est, quod modi huius peritiam non inquirant. Qui enim fuerint simul & logici, omnes etiam se peritiores in iure facile superant & inuoluunt: & in omni disputatione fere semper summam gloriam reportant, eo quod clare detegant vanitatem modi arguendi vel respondendi aliquorum: vt sic illi præpediantur in processu, quasi nescientes quo iter dirigant, vel vbi pedem figant. Quod experientia docet, licet rarissime, quia rarissimi etiam sunt Iuristæ, qui delectentur logicæ studio prænauare operam. Decipitur autem Aduersarius putans modum arguendi logicum nihil aliud importare, quam vti terminis & verbis logicalibus, puta dicendo, nego vel concedo maiorem, vel minorem, antecedēs, consequentiam vel argumentum & huiusmodi, seu certe modis deceptorijs vti, dum disputatur. Sed fallitur vt dixi. Quinimmo grauissimi Doctores Theologi, vt sanctus Tho. Albertus Magnus & plerique alij, sicut & antiqui philosophi, Aristoteles, Plato, & aliorum plurimi ab his verbis abstinent differendo. Sed pro iunioribus & tyrunculis introducendis sunt hæc inuenta, quibus etiam verbis nedum leges, verum etiam alię scientię merito subiectæ non sunt, & minus sacra Theologia. Non est etiam verum, quod Logica naturā verborum per sophisticationes immutet: neque docet formare deceptiones, nisi vt post modum occurrentes euitentur cognitæ: ne ab

arguto

arguto quis facile decipiatur & confundatur. Si quis enim sic argueret. Sapientia est nobilissima scientiarum, vt patet per Philosophum proœmio Metaph. Legum peritia est sapientia, cum sit dogma omnium sapientum. ff. de legi. l. 2. Ergo peritia legum est nobilissima scientiarum. Applaudebit forsan legistarum aliquis in hoc argumento quasi sit inuictum: quod tamen infirmissimum est, peccans tam in arguendi forma propter primæ sententiæ particularitatem in prima modorum arguendi figura, quam etiam in materia: quia in sensu quo prima sententia vera est (loquendo inquam de sapientia absolute, seu simpliciter) secunda est falsa: & econuerso, loquendo de sapientia in genere moralium scientiarum naturalium. Claudit etiam oppositum eius quod concludit, cum in sua probatione supponat alios etiam inueniri sapientes, & consequenter alias sapientias. Quod etiam se defendens ab alia calumnia, qua notantur plurimi moderni legistæ, hac inquam, quod non per causam procedunt & rationem, sed per authoritatem tantummodo, dicit quod immo, quia per leges quæ continent rationem & causam: bene quidem defendit leges in se: quia super rationes morales omnes leges ab ecclesia non reprobatæ fundantur. Sed tamen verum est etiã quod obiicitur, in intellectu plurium modernorum: qui multitudinem Doctorum in interpretando leges ipsas, non autem veritatem a paucioribus melius inspectam sæpe sequuntur. Vt ex hoc (quod quotidiana experientia docet in litigiis) euidenter appareat, quod vel contra conscientiam causas defendunt iniustas, & insequuntur iustas: aut non nisi authoritatem habent pro ratione, vbi etiam contingit eos secundum legis verum intellectum determinare. Non sic philosophi, sed vni soli principi philosophorum Aristoteli ex hoc adhærent: quia rationes eius penetrantur ex necessariis & de necessariis, & formales esse. Et ob hoc merito conuincunt omnem intellectum, notitiam ipsam terminorum habentem.

Quarta ratio, in qua differitur de mutabilitate legum non improbanda. Cap. XI.

QVARTA ratio ab Aduersario inducta quasi falsitati obnoxia: talis est. Leges sunt mutabiles, vtpote voluntariæ, vt patet per Philosophum in primo de Cælo & mundo. Sufficit enim pro ratione voluntas in eis. glo. Insti. de vsu cap. Nam quod Principi placuit, legis habet vigorem. Insti. de iure natu. gen. vel ciuil. nec omnium quæ a maioribus constituta sunt ratio reddi potest. l. non omnium. ff. de leg. Et ob hoc imperatoriæ etiam non seruantur vbique, vt pa-

tet de Gallis & Venetis: & plurima inueniuntur ciuitatum ſtatuta
Solutio. contraria legibus communibus. ergo &c. Reſpondet autem Opinans, qui etiam rationem hanc plurimum dilatat, primo quod lex non eſt uoluntaria: & ſic implicite negat Philoſophum inductum. Secundo, quod non ſola voluntas Principis facit legem, ſed debet ratione regulari, alias caſſandæ ſunt leges eius, & ipſe amouendus. Tertio, quod licet ratio legis non poſſit demonſtrari, eo tamen rationabilis dici poteſt, quod non reperitur prohibita, ſicut & conſuetu-
Reprobatio. do, quæ non obuiat canonicis inſtitutis. Sed cum primum dictum ſit contemnendum, vtpote contra Philoſophum, contra ſecundum inſtatur: quia non obſtante quod voluntas Principis debeat eſſe rationabilis, poteſt tamen de indifferentibus quo ad oppoſita diuerſis temporibus leges promulgare Princeps. Non variatur etiam quo ad fundamentum: quod quidem ratio eſt iuris ſcientia variatis legibus, ſed quo ad deducta per rationem. Quæ quidem variatio licet non ſit damnabilis, ſed vtilis pro loco & tempore, atteſtatur tamen indignitati ſcientiæ. Quanto enim ſcientia quæque immutabilior eſt, tanto perfectior. Vnde aliæ ſcientię non ſolum quo ad principia, ſed etiam quo ad omnes concluſiones neceſſario deductas immutabiles ſunt. Concluſiones vero legales plurimæ, non ſic neceſſario deducuntur ex ratione, quin etiam poſſit deduci oppoſitum. Et quod addit rationalem ex hoc eſſe legem, quod non inuenitur prohibita: cum eius etiam oppoſitum non inueniatur alibi prohibitum, poterit pariter haberi pro lege. Quædam alia dicit de ſpeculatiua & practica ſcientia, quæ ex ſuperioribus iam ſunt eliminata. Sic igitur patet, quod non obſtantibus veris laudibus & commendationibus legum ciuilium, ſolutiones Aduerſarii ad rationes inductas pro noſtra opinione, uanæ ſunt, & nullius momenti. Vt ex his illibata principaliter intenta veritas maneat, quod videlicet per leges non debeant quæſtiones Theologales determinari.

Argumentum autem pro reprobata opinione in principio huius tractatus inductum, ex hoc iam patet non procedere, quod leges neque de omnibus diuinis pertractant, vt Theologia facit, neque veloti principantes, ſed potius ut ſubſeruientes & ancillantes, vt dictum eſt, & infra plenius explicabitur.

Explicit Primus Tractatus de Præeminentia Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias.

Modo

MODO autem inducendæ ac soluendæ sunt rationes, quibus probare contendit Aduersarius in eodem suo primo tractatu, Legum scientiam præferendam esse sacræ Theologiæ, vel saltem adeo nobilem vt possit quæstiones Theologales decidere. Et hæc sit præsentis operis secunda pars principalis.

Quia per leges proficiamus ad veri cognitionem, non sequitur præeminentia earum in decidendis quæstionibus Theologicis. Cap. I.

PRIMA defectiua ratio a Ponzinibio inducta ad comprobandam præeminentiam legum super Theologiam, talis est. Nam communis eruditio, liberalia quoque studia in pueritia imbibita conferũt ad veri dogmatis assertionem, dist. 37. c. Relatum. Et litteræ seculares ad euertendos errores gentilium, & conuertenda eorum bene dicta in vsum sacræ scripturæ. ea. dist. c. Turbat. Ergo multo magis leges. Solutio prima. Si ex hac ratione aliquid superioritatis iuris ciuilis super Theologiam inferri posset, [a] iam prædicta omnia studia essent sacræ Theologiæ præferenda. Et sic etiam puer si foret simplex grammaticus, rhetoricus etiam vel poeta, esset sacris Theologis præferendus. Quod ipsi pueri soli dicant. Secunda. Non aliud concluditur nisi quod in præuio tractatu determinatum est, has inquam eruditiones non secus ac leges posse ad sacræ Theologię eruditionem in aliquo deseruire vt ancillę. [b] Accipit enim hoc sacra Theologia ut domina tanquam sua, immo quia sua sunt, vt habetur in d. capit. Turbat. Deteguntur etiam & confutantur errores oppositi: quia quod vnus gentilium dogmatizauit falsum, ab alio sępius, uel etiam propria doctrina contingit confutari, vt habetur ea. d. c. si quid. Sed hęc confirmatio sacrarum scripturarum per ethnicos & gentiles, tantum distat a confirmatione, qua de se firmantur reuelatione diuina, quantum distat de Christi aduentu inter prędicationem angelorum, & confessionem dæmonum, ut dicitur in d. capit. si quid. Tertia. Non propter hoc etiam sequitur, quod possit eruditus quisque in aliis quibuslibet scientiis sic se sacris præferre Theologis, vt deceat eum, vel facultatem habeat iuxta sensum proprium sacras litteras docere, non secundum traditionem Patrum qui exposuerunt eas: quod Theologorum proprium est. sed reprehenduntur vehementer tales in d. c. relatum; quod tamen facere non erubuit arguens in quæstione de lamiis. Vnde patet, quod nulla ex parte consequitur quod intendit, sed suum etiam propositum infirmauit ex proprio argumento, quasi se impetens proprio pugione.

Ex

a Posset profecto mirandũ est de isto doc. qui ausus fuerit hoc asseuerare, cũ omnes scribentes cõtrariũ indifferenter dicãt, theologũ præferri legistæ, immo et canonistæ, vt not. Abb. & oẽs in c. clerici. de iudic. & Mod. in l. cũ quid. & in l. 1. ff. si cert. pet. Car. in cle. 1. in princ. col. 1. de magi. Fely. in rub. de maior. & obed. col. 2.

Solutio prima.

Secunda.

b Ancillæ. Et ita expresse dicit And. de Iser. In prologo fen. col. penul.

Tertia.

Ex eo quod Papa legibus utatur, non præferuntur Theologiæ. *Cap. II.*

SECVNDA ad idem ratio affertur talis. Papa, ad quem solum spectat decidere dubia circa fidem, allegat & sequitur leges in determinando, ut patet in c. Cum a nobis. de testi. ergo &c. Sol. Papæ quidem solius est decidere dubia fidei, & non nisi eius authoritate, concilia, [a] cum Petro soli dicat Dominus: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: fundamentum autem ecclesiæ fides est in Christo Iesu, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus, qui, vt dicitur ad Eph. 3 habitat in cordibus nostris per fidem. Papa etiam allegare potest leges ciuiles, & secundum eas decidere multa ambigua. Sed propter hoc nõ sequitur, quod in decidendis dubiis fidei assumat leges ciuiles pro authoritate uel fundamento. Sed ut ex logica cognoscimus (quæ sicut facere, ita etiam euitare docet fallacias a minus sapientibus, vel etiam ab inanis gloriæ cupidis, qui communiter sophistæ nominantur inductas) non dicam latet hic, sed aperta est fallacia compositionis & diuisionis, non secus ac si quis argueret. hic est meus (ostendendo proprium filium) & hic est pater (posito quod ille filius habeat alium filium) ergo hic est meus pater. Decidit ergo dubia fidei Papa, sed non per authoritates legum, [b] sed per authoritates sacræ scripturę: ut potest quisque aduertere ubicunque talia dubia in iure canonico deciduntur. [c] Allegat autem leges, & iuxta eas determinat, ubi de iudiciis ac iuris ordine determinat, [d] ex propria iurisditione, quod etiam facit, non ut legibus ipsis subiectus, [e] quinimmo posset omnes leges tollere [f] uel abrogare, & contrarias statuere, dummodo non obstaret sacris litteris [g] uel bonis moribus. Vtitur ergo legibus etiam in causarum ecclesiasticarum decisionibus tanquam sibi famulantibus & ancillis. [h] Ex quo etiam infertur quod non solum sa-

a Concilia. vt patet in ca. 1. & per to. 17. dist. et no. Abb. & Mod. in c. significasti. de elect.

b Legũ. hoc patet quia causæ ecclesiasticæ non debent decidi per leges, sed per canones, vt est tex. et ibi no. Ab. et Mod. in c. 1. de cõsti. ergo multo minus dubia fidei.

c Deciduntur. ut in c. 2. de sum. tri. & in cle. 4. eo. ti. cum similibus.

d Determinat. vt probatur ex no. per Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 3. de constit. ubi plura iura allegat, in quibus Papa in his quæ spectant ad forũ secularem decidit secundum ll. & ita etiam loquitur c. a nobis, hic alleg

e Subiectus. hoc patet ex late traditis per Fely. in c. 1. col. 8. de consti. ubi etiam Mod. col. 6.

f Tollere. hoc patet ex no. per Mod. in c. quæ in ecclesiarum. col. 14. de consti. est tamen intelligendũ, vt per gl. & Pet. de Anch. in c. possessor. de reg. iur. in. 6. & per Bar. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccle. cum regularibus, vt tradit Fely. in d. c. 1. col. 9. de consti.

g Litteris. hoc enim casu Papa præsumeretur errare, vt est tex. no. in c. sunt quidam. 25. q. 1. Declarari tamen debet ille tex. vt per Fel. in c. 2. col. pen. de rescript. ex quibus dictis tollitur quod. d. Pau. de Ca. in l. 1. ff. si cer. pet. & Mod. in c. ne initaris, de constitu. vbi videtur contrarium dicere.

h Ancillis. hoc expresse probatur in c. super specula. de priuil. ubi dicitur, quod sancta ecclesia legũ secularium non respuit famulatum.

cręTheologię, verumetiam iuri canonico ius ciuile ſubijcitur.[a]

Ex hoc quod canones aliquid poſſunt, non ſequitur uniuerſaliter idem poſſe leges ciuiles. Cap. III.

RATIO ad idem tertia talis eſt. Canones hoc poſſunt. 20.di. c.de libellis.&.c.1eq. Ergo & leges, quia habent adinuicē connexionem & imitationem.in auth.de trien. & ſemiſ.in princ. Connexorum enim eſt idem iudicium.c.tranſlato. extra de conſtitu. So. Canon dicitur regula.[b] eſt autem duplex regula in propoſito. Vna fidei, ſecundum quā & articuli fidei, & determinationes conciliorum vel ſummorum Pontificum de his quæ credenda ſunt, vel pertinent ad bonos mores & virtutes Theologales, regulæ fidei dicuntur. Alia eſt regula iuris, prout omne præceptum vel documen rum quod ponitur a Papa vel Eccleſia, directiuum circa cauſas & li tes eccleſiaſticas dirimendas & pacandas inter homines, vt pacifice fideles viuant ſecundum ritum eccleſiæ Dei, in ordine ad cultū diuinum & promotionem fidelium in Deum, pro regula ſumitur. Per canones primo modo acceptos poſſunt quæſtiones Theologicę terminari, quin etiam non niſi per illos ultimo deciduntur:[c] ſed ſcien tia talium eſt ipſa ſacra Theologia, quæ tales regulas habet pro ſuis principijs, vel primis, vel immediate deductis ex primis: nec pertinent ad canoniſtas proprie ſecundum quod a canone ſecundo modo ſumpto denominantur, niſi remote, & tanquam ad eos qui hæc a ſacris Theologis mutuantur. Et in talibus leges ciuiles non connectuntur canonicis, nec inuicem imitantur, ſed leges ipſæ ciuiles imitantur in hoc canones vel potius eis ſubijciuntur, eiſq; deſeruiunt, ſicut dictum eſt ſæpe. Per canones autem ſecundo modo ſumptos non poſſunt decidi quæſtiones theologicæ, ſed ſolum eccleſiaſticæ inter homines.[d] Et de his ſolis intendunt allegata.c.diſt.20. vt patet ibi.& in hac facultate concedimus quod ius canonicum theologiæ præfertur.ea.di.c.1.non quidem quantum ad ſcientiam, ſed quantū ad poteſtatem, vt ibidem habetur. Quæſtio autem hæc intendit de quæſtionibus ſcibilibus, non autem iudicialibus. Sed neque habet ius canonicum etiam facultatem decidendi quæſtiones inter animā & Deum, vel de diuinis ipſis in ſe: ſed hoc ſoli conuenit theologiæ. Et ſi quo modo canones de his iudicant, hoc non faciunt niſi prout induunt habitum theologicum. De primis igitur tantum verificantur, quæ aſſumuntur in ratione quantum ad comparationem legū ciuilium & canonum: ſic tamen quod hi etiam canones eccleſiaſtici, ipſumq; ius canonicum præemineat iuri ciuili, quantum conditor

a Subijcitur. vt patet ex.d.c. ſuper ſpecula. proxime alleg. & fatentur omnes in c. clerici. de iudi. & in l. cū quid. ſi cert. pet. & patet ex no. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ ſup. alleg. Rō tertia.

b Regula. ca. canon. 3. diſtin.

c Deciduntur. vt probatur in cle. 1. § pone. et ibi Car. hoc no. de ſum. tri.

d Homines. et hoc de plano fatentur doc. omnes: qui uolūt q̄ quando agit̄ de cognitione ueræ fidei ſtandum eſt Theologis, quorum ſcientia circa hoc verſat̄. quando vero agit̄ de interpretatione iuris diuini, in talibus pertinentibus ad moralem philoſophiā, ſtari debet Canoniſtis, vt no. de dona. Pet. de Anc.

tor canonum conditori legum, finiſq; canonum, fini legum ciuiliũ præſtat. vt ab omnibus ſapientibus facile conceditur. [a] Ex quo non valet etiam quod infertur, hoc inquam quod ſi canonicæ leges poſſent quæſtiones Theologales decidere, hoc idẽ poſſent & ciuiles. [b] Aliquid enim poteſt ſuperiori conuenire, quod non conuenit inferiori etiam cum ſuperiori connexo. Idem enim iudicium de talibus eſſe debet, ſecundum quod connexa ſunt, non autem ſecundum q̃ vnum alteri præſtat. Nihilominus decidendi quæſtiones theologales ab vtroque in propoſito facultatem negamus, licet aliquid ambo conferant aut conferre poſsint ſicut ancillæ, vt ſupra dictum eſt.

in diſpu. antiqua, & mod. tẽporibus, quẽ refert & ſequitur Alex. cõſil. 1. circa prin. col. 4. 2. vol. & Mod. in c. ne initaris. in fi. de cõſt. ex quo fit vt nõ parũ mirer de iſto doc. cuius argumẽtis hic reſpondet Reuerend. pater. & præſumpſerit contra ſa. migeratas maiorũ ſuorũ deciſiones dicere.

Quia leges de fide catholica quandoq; ſe intromittant, non habet Ponzinibius propoſitum ſuum. Cap. IIII.

QVARTA ad idem ratio talis affertur. Nam leges non ſolum ſunt circa mores, ſed etiam circa fidem, quia nedum ſubiiciuntur Ethicæ ſed etiam Theologiæ, cum in eis tractetur de anima & de fide, & ſint in eis multi tituli nos dirigentes in Deum & tendentes ad fidem. Vnde gl. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iur. in princ. dicit, q̃ non expedit nobis legere Theologiam, quia omnia pertinentia ad fidem & ad diuini iuris ſcientiam reperiũtur in corpore iuris. Et hoc maxime patet in l. cunctos populos. C. de ſumma Trin. & fi. catho. Et in auth. quomodo oportet epiſc. §. Nos igitur. & in multis alijs legibus. Reſpondetur primo, quod leges ciuiles non ſunt circa mores ſcientifice declarandos, vt ſciant vel doceant in quo cõſiſtat virtutis ratio: in quo virtus a virtute diſtinguatur ſecundum diuerſas uirtutum ſpecies, & alia multa, quæ ad ſcientiam moralem proprie ſpectant: & multo eminentius ad ſacram Theologiam, prout egregie ſupra vires hominum de his diſſeruit S. Tho. in ſecunda parte ſuæ ſummæ duplici volumine. Sed hæc omnia a legibus ſupponuntur, & ſolum intendunt homines dirigere, vt ſecundum ipſas virtutes vitam ducant pacificam [c] ſuperadiicientes delinquentibus pœnas: [d] modumque determinantes & ordinem: poteſtatem etiã hominibus conferentes, qua poſsint hæc omnia executioni mandari. [e] Vnde non habent ſe legiſtæ de moralibus intromittere, vt ſciant diſſerere (verbi cauſa) quomodo iuſtitia ſe habeat ad prudentiam

a Concedi tur vt per doct. omnes. in d. c. clerici. de iudic. col. cum alijs ſup. alleg. & probatur in c. ſuper ſpecula. de priuil.

Solutio.

b Ciuiles. alias ſequeretur, & ſicut canones poſſunt de Eccleſiaſticis perſonis diſponere, ita & leges contra tex. & ibi not. & omnes in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ.

c Pacificã. hoc probatur in proœ. decreta. §. Ideoque. & patet ex gl. no. in c. cum contingat. de iureiur.

d Pœnas. hoc patet in l. 1. de iuſti. & iur.

e Mandari. quia parum eſt iura eſſe. & c. l. 2. §. poſt originem. de origi. iur. c. 2. & quia, de fla. regn. in 6.

& huiuſ-

& huiuſmodi, ſed ſolum, quod quilibet debet iuſte conuiuere, & prudenter exequi quæ ſibi commiſſa ſunt opera: & coactionē adhibent leges vt ſic virtuoſe procedat hominū vita. [a] Multo minus ſe habent leges intromittere de his quæ ſpectant ad fidē, quomodo videlicet intelligenda ſint aut declaranda. Sed iſta ſe ſuperponere vt veri Chriſtiani declarabunt, & fatebuntur in ſuis titulis eſſe omnino credenda, pœnas nihilominus adijcientes contrarium attentatibus [b]. Vnde propter hæc non ſequitur, q̄ poſsint decidere quæſtiones Theologicas, ſed potius ſequitur oppoſitum, hoc inquam vt dominæ ſuæ talia differenda atq; pertractanda relinquant, vt pote nō habentes de talibus notitiam [c], ſed tantum fidem in genere. Credūt enim quicquid credit ſancta mater Eccleſia. Et ſi quid de talibus explicant primi legum authores, non vt puri legiſtæ, ſed vt Theologi quo ad hoc talia promunt, vel ea a theologis mutuarunt. Probatio autem quod leges ſint circa talia, quia ſubiciuntur Ethicæ & Theologiæ, nulla eſt. quia etiam grāmatica ſubicitur illis: & tamē nullus ex hoc inferret q̄ poſsit quæſtiones Theologicas diffinire. Quinimmo ex hac ipſa ſubiectione nō magis infertur, q̄ ſe de Theologicis intromittāt, quam q̄ ancilla ſe ingerat de gubernatione familiæ, quæ ad dominam ſuam proprie ſpectat, q̄ plebei velint regere ciuitates, quod nobilibus conuenit: vel milites aciem ducere, quod Ducis eſt proprium. Num ſubalterna ſcientia de ſpectantibus ad ſubalternantem determinat, & non magis illa ſupponit? Num partialis de ſpectantibus ad communem differit? Quanto ergo minus naturalis quæq; ſcientia poterit diuinorum, & ad diuina ſpectantiū profunditatem penetrare, vt difficillimas dirimat quæſtiones, abditiſsimos exoluat nodos? Ad inductam vero gloſam conuerſus, eius primo verba contemnenda ſunt a Theologis ex authore, ſecundum s. Tho. opus. 17. c. 13. ad 11. ſed magis ex ipſis verbis, niſi ſane ſic intelligantur, vt propoſitum inducentis non inferant, ſed magis oppoſitum. Si quidem enim intendant, quod omnia pertinentia ad fidem & diuini iuris ſcientiam inueniantur in legibus ciuilibus abſolute & ſimpliciter, adeo id falſum eſt, adeo deriſibile, vt nec impugnationem mereatur: cum nec terminos etiam Theologiæ proprios leges illæ concipere poſsint, ſed illorum ſignificata ſupponant. Si vero glo. velit omnia pertinentia ad fidem &c. in legibus contineri non ſimpliciter, ſed quantum exigit ipſa legum peritia [d] Chriſtiano neceſſaria, & ea non niſi vt ſuppoſita, & a Theologis mutuata: nō autem vt diſcuſſa per leges: hoc vtiq; verum eſt. Sed ex hoc infertur oppoſitum eius quod intendit arguens, videlicet, quod non poſſit eius quæſtiones decidere, vt ſupra dictum eſt. Neq; eſt vtile legi-

[a] *Vita. facit c. ad fidē 3. q 5.*

[b] *Attentatibus. ut patet in d. l. 1. C. de ſum. Trin. ubi pœna infamiæ apponitur.*

[c] *Notitiam. nec ob l. 2. de. ll. ubi dicitur q̄ lex eſt diuinarū & humanarū rerum notitia. quia reſpōde vt per And. Alcia. lib. 2. diſpu. c. 14.*

[d] *Peritia. et hæc mens' gl. patet, quia dicit nō eſſe neceſſe Theo*

logiã discurre, vt quis iure, consul efficiatur.

stis aliud ad Theologiam pertinens, vel aliter discutere, quam sibi positiue propositum acceptare. Perderent enim oleum, & tempus vano tererent: quod inquantum legistæ, debent circa leges inbibendas edocẽdas vel etiam practicandas absumere. Sicut & ipsis Theologis minus est vt le, & ob hoc etiam si religiosi sint, inhibetur ne legum ciuilium studio intendant.[a]

a Intendãt. c super speculatione cler. uel mon. cũ similibus.

Quia lex a Deo promulgetur, non præeminet sacræ Theologiæ. Cap. V.

QVINTA ratio defectiua talis est. Leges a Deo ex ore prudentum & Imperatorum promulgatæ sunt. Nam lex cępit a Deo in paradiso. l. 1. ff. de legibus. Vnde sicut canonica subicitur partim Ethicæ & partim Theologiæ: ita & ciuiles, licet ex parte primæ causæ efficientis dicantur diuinitus promulgatæ secundum Panor. &c. So. Omnis scientia, immo omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, Iac. 1. Omnis enim sapientia a domino Deo est: & cum illo fuit semper & est ante æuum, Ecclesiastici. 1. Propter quod hortatur omnes idem Apostolus dicens: Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Sic & philosophia ex ore sapientum & philosophorum a Deo emanauit, & magna diuinorum cognitio, de quibus loquitur Apostolus ad Ro. primo, dicens. Quod notum est Dei, manifestum est illis: Deus enim illis reuelauit. Sicut igitur ex hoc non sequitur, ꝙ philosophia, vel quæuis alia scientia habeat quæstiones Theologales decidere: ita nec leges. Et quod in paradiso cęlesti lex ciuilis cęperit, non est verum[b]. sed in paradiso quidem cęlesti posita sunt a principio nonnulla mandata legesq; Theologicæ, puta, quod angeli tenerentur conuerti ad Deum vt authorem suæ supernaturalis beatitudinis: quod paratum erat huic præcepto parentibus præmium, non parentibus vero pœna perpetua: quod quilibet angelus exequatur quod sibi a Deo commissum est circa promotionem aliorum in Deum: quod optime faciunt, iuxta illud Apostoli, Heb. 1. Sunt omnes administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. In paradiso vero terrestri lex etiam quæcunque cœpit, data primis parentibus a Deo, ad Theologos mere spectat, sicut ipsis solis per se a Deo, & per ipsos alijs talia sunt manifestata. Vnde nulla præeminentia potest ex hoc legibus dari, qua possint quæstiones Theologales decidere: sed potius quod hoc non possint, & quod ad eas id non spectet, infertur. Commendauit ergo nuncupatas ciuiles leges Imperator a genere, eo ꝙ lex aliqua etiam immediate a Deo processit,

b Ciuilibus. hoc clare patet ex l. 2. de ori. iur.

ceſsit, ſed non a ſpecie legis ciuilis.[a] ergo non poteſt ex hoc ei quicquam eminentiæ dari vel facultatis in ordine ad Theologiam. Et minus (immo totum oppoſitum) infertur ex ſubiectione legis ad Ethicam & Theologiam, vt in ſolutione præcedentis rationis deductum eſt. Ex cauſa etiam efficiente prima & communiſsima, quæ Deus eſt, non poteſt nobilitatis vnius rei ſuper aliam ratio ſumi: cum omnes pariter a Deo procedant cum omnibus perfectionibus ſuis. Si quem defectum, imperfectionem, obſcuritatem aut falſitatem ciuileſ continent leges ſecundum talia non procedunt a Deo, ſed a conditorum ipſarum ignorantia vel malitia, & primo ab ipſo diabolo, qui zizania ſuperſeminat.

a *Ciuilis. bene facit, qæ quandoque iniqua eſt et dura. l. proſpexit, qui et a quibus cũ ſimilib⁹, quo caſu non dicitur diuinitus promulgata, ut tradunt Mod. in c. Eccleſia. S. Mar. col. 12. de conſti. immo talis lex dicitur peſtis c. ad materiã. ubi omnes. de probatio. & ideo in foro conſcientiæ nõ ligat, ut not. mod. in c. 1 colũ. 8. in prin. de de conſti.*

Quia lex obliget in conſcientia, non ſequitur quod ſacra Theologiæ prædominetur. Cap. VI.

RATIO ad idem ſexta profertur talis. Lex obligat in conſcientia etiã ſecundum. s. Tho. prima ſecundę. q. 96. ar. 4. Vnde Fede. de Senis conſi. 21. multis rationibus probat, quod quis magis tenetur ſequi diſpoſitionem legis, quam conſcientiam ſuam. Et Panor. in c. omnis anima. de cenſibus dicit, quod nullus eſt adeo bonus & perfectus, qui non ſubſit legi. ergo &c. Et confirmatur, quia non niſi propter hoc iubetur in. c. vt commiſsi. circa fi. de hæret. in. 6. iuris peritos debere ab Inquiſitoribus aduocari, vt eorum proceſsibus aſsiſtant: & recte factum eſt, quia legiſtæ ſunt tractatores maleficiorum: & leges etiam tractant de maleficijs, vt. C. de malef, & mathe. per totum. & C. de pag. & eorum tẽp. & ſacrifi. &. C. de theſau. l. 1. lib. 10. & alibi ſæpe. So. Leges obligare in conſcientia nõ eſt quia legiſlatores habeant iudicare de conſcientia, aut de interioꝛib. ſed hoc eſt ex ordinatione diuina, qua obligatur omnis anima potestatibus ſublimioribus eſſe ſubdita[b] Deo. Ro. 13. & eſſe reddenda quæ ſunt Cæſaris Cæſari, Lucæ. 20. & ſeruos debere eſſe ſubiectos & obedire dominis ſuis etiam diſcolis. 1. Pet. 2. Ex ordinatione autẽ diuina non obligat lex contra ius diuinum, quod Theologi primo conſiderant, ſed infra, vt probatũ eſt in ſolutione tertiæ rationis ex verbis canonis. Magis enim obediendum eſt Deo quã hominibus, Act. 5. Si igitur conſcientia fundata ſit in iure diuino vel canonico, potius ſtandum eſt conſcientiæ, quam legi ciuili. Et ſic habent intelligi omnes probationes, quibus infertur magis debere ſtari legi quam conſcientiæ. Eſt enim verum vbi conſcientia nullum habet fundamentum in iure ſuperiori. Et aliter aſſerentes loquuntur vt ignorantes. Vnde non ſequitur, quod propter hoc poſsint legiſtæ

b *Subditæ Deo. & ita expreſſe. d. Bar. in l. cũ lex col. 2. & in l. ſi quis per eo. col. 3. de fideiuſ. & fatentur omnes, qui de hac materia loquũtur. de quibus habetur per Fel. in c. 1. col. 13. de conſt.*

de Theologicis disserere: sed magis oppositũ. Et quod aduocentur Iuris periti ab Inquisitoribus, aliud non infert nisi quod possunt vt consiliarij [a] se intromittere, circa aliqua pertinentia ad Inquisitorum iudicium, quo ad modum procedendi & iudicandi: & quo ad pœnam infligendam & huiusmodi. non autem quo ad decidenda ea quæ sunt fidei, vt valeant puri legistæ comprehendere an aliquis sit ex aliquo dicto vel facto hæreticus, vel non: quasi cognoscat quid sit hæresis, vel qualis positio aliqua vel opinio hæresim sapiat, nec ne. Nec propter hoc vocantur, vt circa hæc, sed tantum circa præmissa consilium præstent: cuius signum euidentissimum est duplex vltra prætactas rationes. primum quod vocari non debent ad consilium illud nisi semel tantum, vt patet per extrau. domini Bened. 11. Ex eo. & non nisi in fine processus, ut patet ibidem. & etiã per c. statuta, de hæret. in 6. quando coram Domino ordinario debet Inquisitor explicare processum per totum: quod non posset facere si processus non esset perfectus. ergo iudicio eius solo relinquitur cognoscere an causa ex qua procedit, sit hæresis aut non: & statur in hoc ab ecclesia iudicio eius, cum concedat ei quod possit officium iudicis in reum exercere, & tribuat ei potestatem coercitiuã, & quod etiam de consensu ordinarij possit ad quæstiones procedere, quod non potest nisi in causa hæresis. Et sic patet falsum esse quod assumit arguens vocandos esse ab Inquisitoribus Doctores vt processibus assistant. Non enim dicit hoc textus. sed quod vocentur ad consilium præbendum super processu iam facto, vt patet per dictũ capitulũ statuta. Nec debent vocari puri legistæ: immo canonistæ: sed primo Theologi. Est etiam in potestate Inquisitoris vocare quos voluerit, & refutare vel etiam licentiare quos viderit suspectos vel ignorantes, & nihilominus superbos. Patet igitur, quod per illud capitulum vt commissi. non datur doctoribus legum facultas decidendi, aut etiã consulendi si casus pertineat ad hæresim, aut non: cum iam hoc supponatur ex iudicio Inquisitoris decisum. Secundum signum est, quod licet ad cõsilium præbendum teneatur Inquisitor doctores accire, non tamen tenetur eorum consilium sequi [b] in absoluendo reum vel condemnando: sed adhuc est in potestate eius iudicare prout sibi videtur expedire. quod non esset si sic aduocandi essent Doctores ad consilium prębendum, quod possent quæstiones Theologales ipsi decidere, vt verum determinantes contra Inquisitoris opinionem atque iudicium. Iam enim notam vel calumniam pateretur Ecclesia, talem Inquisitoribus tribuens potestatem, vt contra consilium doctorum iudicare possint. Non ergo propter hoc principaliter vocantur ad consilium Doctores, siue legiste, siue

a Consiliarij, bene facit quia actus spectans ad aliquem, cũ consilio alterius non dicitur communiter ad ambos spectare, secundũ no. ĩ ti. de rescr. decisio. 73. in antiquis Abb. in c. nõ potest. in fi. de re iudica. vbi etiam Fely. col. 1. in fi. et idẽ Fely. in c. ex parte in fi. de constit. immo etiam si actus deberet fieri ab uno cum cõsensu alterius, non dicitur ad ambos spectare. secundũ Fel. in c. eam te. col. 15. de rescript. & rõ sumitur ex regula, Aliud est uendere. de reg. iur. cũ similibus, vt tradunt Mod. ibi, et in c. 1. col. 1. de iud.

b Sequi. hoc patet ex not. per Doct. in c. cum in veteri. de elect. & in c. cum

siue etiam canonistæ ab Inquisitore: sed solum, vt ex multis auditis ipse per suam sapientiam coniectet, quid sit eligendum: & ut conformetur legibus in modo procedendi ad sententiam condemnationis vel absolutionis, vt sæpius dictum est: & in hoc deseruiunt vt inferiores. Sed neq; est principaliter pertinens ad Inquisitorum officium modus ipse procedendi: sed iudicium ac discretio, an opiniones, vel opinantes inuoluantur hæresi. Sed & modus ipse iudicandi facile practicatur & cognoscitur ab Inquisitoribus, cum in suis iudiciis non tot requirãtur quot in iudicijs secularibus, vel etiam in alijs ecclesiasticis: sed procedant simpliciter & de plano &c. vt in d.c. sta tuta. in prin. Quod vero probat ratio, quod ideo videatur ad Doctores discussio super processu Inquisitorum principaliter pertinere, quia ad eos pertinet determinare de maleficijs. Respondetur, quod ad Inquisitores non spectat de maleficijs etiam virtute dæmonis ab hominibus cuiquam illatis iudicare, sed de causa, videlicet de apostasia, quę semper interuenit: quia diabolus nulli obsequitur in prędictis, nisi prius cum eo habuerit pacta tacita vel expressa infidelis amicitiæ: quæ ad apostasiam pertinent secundum Augu. vt deductum est in opusculo de strigibus. Vnde ex hoc sequitur potius oppositum quam propositum.

olim. de arbi. & per Io. And. in c. nullus ex cõ fil. col. fi. de reg. iuris. in mercurialibus, & Bar. in l. 1. § fi plures. ff. de exercit. col. 3. Fel. et Moder. in c. ex parte de confti. & in c. fi per debilitatem, de offic. delega.

Quia ius ciuile semper & merito sit habitus in summo honore, non sequitur, quod Theologiæ prædominetur. Cap. VII.

SEPTIMA ad idem ratio infirma talis est. Secundum Ciceronẽ primo de officijs: Ius ciuile semper in summo honore habitus est. ergo est summæ dignitatis. Et confirmatur, quia facit hominẽ nobilem. Vnde legistæ vocantur domini: non autem Theologi, sed dicũtur Magistri: quæ ex hoc indignior videtur denominatio, quod etiam vilibus artificibus est cõmunis. So. Oratores sicut & Poetæ dum commendandi vel vituperandi prouinciam assumunt, omnem suæ virtutis neruum extendunt: quo fit vt vocabulorum conuenientiam non attendant, dummodo fini suo deseruiant. Vnde idem Cicero in quadam oratione contra Seruium Sulpicium pro Lucio Murena sic legistas verbis insequitur, vt vilissimis etiam officialibus æquiparet: in quo etiam per excessum in malum cum locutum putem more fabulantium, nolo verba eius referre pro honore legistarum, qui apud me in magno sunt pretio. Sat habeãt ex hoc legistæ pro suo honore fateri verum esse quod dixi, oratores persępe verba nolle rebus subijcere. Nolunt etiam oratores secundum exactam significationem vocabulum accipi, sed potius secundum

dum subiectam materiam intelligi. Si summo honore digni sunt legistæ simpliciter, iam ęque honorabiles Imperatoribus reddentur & Regibus, immo summis Pontificibus & sanctis omnibus, ipsi quoque Deo. nihil enim summo superius est. Non ergo summo honore digni censentur legistæ simpliciter, sed in genere peritorum in practicis scientijs humanitus acquisitis. Neque enim Theologiam Cicero nouerat Dei reuelatione sumpsisse originem: neque Philosophiam pręsertim speculatiuam alijs scientijs comparare poterat, qui eius peritiam non habebat. Magno ergo honore dignos esse Dominos Legistas exprimere voluit, quod & ipse confirmo, sicut etiam humano generi magnam afferunt vtilitatem. [a] Immo cum ex ipsa conditione suæ sapientiæ mereantur iudices aliorum constitui: immo principes ipsi deberent omnes legum peritiam callere: legum etiam Doctores familiares habere [b] quorum consilijs in seruanda iustitia foueantur: Merito dicunt etiam a populo reuereri, immo etiã timeri, quasi patres & moderatores totius reipublicæ. Sed propter hoc non est deprimenda dignitas & excellentia sacræ Theologiæ: immo magis extollenda, cum potiora & digniora pertractet, iudices animarum constituat: principes in moderanda repub. spiritualis ordinis quo etiam omnis alia dirigatur eique subiaceat, gloriosissimos totoque orbe famigeratissimos reddat: quales sunt sancti Doctores Ecclesiæ, patres orbis terrarum, fulgentissima lumina mundi. Ad confirmationem [c] vero dicitur, quod denominatio dominij ex peccato processit, cum ab initio natura liberos protulerit homines: sed ius gentium sub iugo seruitutis substituit. 12. q. 2. c. cum redemptor. Vnde etiam damnatur a Christo tanquam pertinens ad mores gentilium, secundum illud Matth. 20. Principes gentium dominantur eorum &c. vos autem non sic &c. Nihilominus si præeminentiã potestatis non dispotice vel tyrannice designat, conueniens est denominatio, exprimens simul timendum esse sic dominantem: & hoc pertinet ad temporale, seu seculare dominium: ad quod quia leges disponunt, vt supra dictum est, ideo conuenienter Legistæ quasi quadam participatione dominij iam adepta [d] per legum peritiam, domini vocantur. Nomen autem magistri & nomen patris, nomina potius sunt amoris, eo quod ex sua significatione important rationem summi benefactoris, cui æquiualens reddi non potest. Hæc autem sunt nomina Theologorum. Quanto igitur præstat amor super timorem, tanto dignior est denominatio Theologorum super

a Vtilitatẽ. de hoc habeẽ p Bal. in l. lege 12. tab. p illũ ex C de leg. hæred. vt gradu Barb. in c. clerici col. 5. & seq. de iudic.

b Habere bene facit l. fi. C. de of. diuer. iudi. & ideo ex hoc dicitur, princeps omnia iura in scrinio pectoris sui habet. secundũ Pau. de Ca. Alex. & Mod. in l. omnib⁹. C. de testa.

c Confirmationem. adde ultra elegãter hæc dicta: q in hoc fundamentũ fieri nõ meruit: per ea quæ habentur in l. quibus præcipua, de verbo. sign. & glo. in cle. 2. de magis. p̃sertim quia iureconsul. etiam magistri appellãtur, in l. dicere. in ver. Cassius, de arbi. & in auth. habita, ad fi. C. ne filius propa. quicquid ibi glos. dicat, & no. Cardi. in d. cle. 2. col. 2. & Fely. in c. 1. col. 2. eo. ti. de magist.

d Adepta. per hoc vide text. & quæ ibi not. Areti. in fi., in §. fi. in proœm. insti.

deno-

denominatione legiſtarum. Et eo magis id cognoſcitur, ſi conſideretur quod prædicta duo nomina ſic Deo ſunt propria, vt dominus prohibuerit quenquã illis ſimpliciter denominari dicens, Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram. Vnus eſt enim pater veſter, qui in cælis eſt. Et nolite vocari Rabbi, ideſt magiſtri. Vnus eſt enim magiſter veſter. Permittitur tamen talis denominatio cum adiectione, puta, pater carnalis, pater ſpiritualis, Magiſter in Theologia, & ſic de ſimilibus. Nomen autem dominij non ex hoc prohibitum eſt a Domino, quia Deo ſit proprium, ſed quia gentilem: vanitatem atque ſuperbiam importare videtur, vt ex ſupradictis patet: licet etiam Deo primo conueniat ſecluſa omni imperfectione ſignificata. Neque tamen dominij expertes ſunt ſacri Theologi, cum poteſtatem habeant ſuper animam, & ob hoc maiorem, quam qui tantum habent poteſtatem ſuper exteriora, & tantum pro hac vita. Sacri autem Theologi ex ipſa ſua Theologia diſponuntur, vt ſint animarum rectores quo ad ſupernaturalem ſalutem, & vt ligent & ſoluant non ſolum pro hac vita, ſed etiam pro futura: ita quod habeant claues quibus ad regnum æternum introducant obedientes, & excludant rebelles. Vna enim illarum clauis eſt ſcientia ſacræ Theologiæ. Et ſi filius etiam naturalis, ſeruus eſt patris carnalis, vt patet quinto Ethicorum, ſequitur etiam talem patrem conuenienter poſſe dici dominum, & quanto magis pater ſpiritualis. Ex quo recte etiam paſtores atque Prælati, Domini nominantur.[a] Vnde patet quod ex ipſa quoque denominatione digniores comprobantur Theologi Canoniſtis, & conſequenter ipſa Theologia legibus præſtat.

[a] *Nominantur. vt in c. grauem. de excef. prælat. & in c. cum clerici. de verb. ſign. cũ ſimilibus.*

Non quia legum ſit præcipere, ideo Theologiæ præponenda eſt. Cap. VIII.

OCTAVA ratio talis ad idem affertur. Scientia præcipiens omnibus alijs, eſt nobilior eis, vtpote Architectonica. Talis autẽ eſt Politica, cuius eſt leges conſtituere, vt patet per Philoſophum in proœ. primi Ethicorum. Præcipit enim etiam de ipſis ſpeculatiuis ſcientijs, quatenus legantur in ciuitate &c. So. Scientia poteſt conſiderari duobus modis. Vno modo ſecundum ſe: alio modo ſecundum uſum ſuum. Et quo ad hoc etiam duobus modis. Vno modo quo ad actum animæ ſecundum intrinſecum, quo ad ipſam inquam conſiderationem actualem. Alio modo quo ad actum extrinſecum, quo videlicet ſcientia communicatur alijs voce vel ſcripto. Item præcipere capitur duobus modis. Vno improprie, prout idem eſt quod iudicare, & ſic eſt actus intellectus. Alio modo proprie,

prout

prout eſt actus voluntatis. Si comparentur igitur ſcientiæ ſecundū ſe, & quantum ad eſſentiam ſuam & ſpeciem, quā habent ex obiecto, & ſecundū hoc vna præciperet alteri præcepto improprie ſumpto, ideſt iudicaret de alia, & de principijs alterius, vtique illa præcipiens eſt nobilior, quam illa cui præcipitur. Sed non ſic ſe habent aliæ ſcientiæ ad Politicam: ſed potius econuerſo, Politica vtpote practica ſcientia iudicatur quo ad ſua principia, a ſpeculatiua, ſaltem a Metaphyſica: cuius eſt probare & defendere principia omnium ſcientiarum, vt habetur ex primo & quarto Metaphyſicæ. Præceptum autem proprie ſumptum non admittit ſcientia ipſa ſecundum prædictam acceptionem, etiam illa quæ practica eſt: quia cum tale præceptum ſit actus uoluntatis, non poteſt cadere niſi ſuper ea quæ ſequuntur ipſum voluntatis actum: cuiuſmodi non eſt habitus ſcientiæ ſecundum ſe ſumptus: pertinet enim ad intellectum ea ratione qua prior eſt voluntate. Sicut enim ipſe intellectus inquantum potentia, prior eſt potentia voluntatis, ita actus primus intellectus, qui eſt quaſi perfectio eius ſubſtantialis, quo primo fit in actu, prior eſt primo actu voluntatis, ſi quem habet, & multo magis actu ſecundo illius, cuiuſmodi eſt ipſum præcipere. Similiter actus ſecundus intellectus, ſi conſideretur in ordine ad ſuum obiectum, a quo habet ſpeciem & nobilitatem, non cadit ſub præcepto voluntatis. Non enim voluntas poteſt præcipere, quod ſpeculari Deū non ſit actus metaphyſicalis, aut theologicus, nobilior ſpeculatione naturæ lapidis, qui eſt actus phyſicalis, quid de Deo, aut de angelis, aut etiam de alijs ſpeculabilibus ſit ſentiendum vel concludendum, ſed dependent talia ex ipſorum ſpeculabilium rationibus. Verum quia noſtra cognitio ſubditur tempori ratione phantaſmatum, poteſt talis actus per accidens voluntati ſubijci, vt videlicet eligatur tempus ad ſpeculandum & nō ſpeculandum. Sed quia de actibus interioribus nullus iudicat niſi agēs, ſuper hos actus prædicto modo præcipere, non pertinet ad Politicam, quæ eſt aliorum vt pote communitatis hominum directiua, ſed potius ad Ethicam, qua quiſque ſeipſum regulat in actibus proprijs tam interioribus, quam exterioribus. Poteſt tamen etiam Politica tales actus præcipere: ſed per aliud accidens. [a] inquantum poteſt præcipere quod aliquo tempore fiat aliquid, ex quo faciens impediatur pro tunc alia ſpeculari. Si quo ergo modo Politica per ſe præcipit omnibus alijs ſcientijs, hoc non eſt niſi quo ad actus exteriores, vt videlicet vſus earum exterior fiat tali vel tali tempore, modo vel ordine. Sed hoc non arguit nobilitatem Politicæ ſuper alias ſcientias: alioquin argueret etiam nobilitatem Politicæ ſuper ſeipſam: quia etiam ipſamet

a Accidēs quo caſuquā do quis per accidens imperat, alij, non ex hoc ipſo maior

ſamet determinat de ſeipſa vel de legibus ipſis, quando, vel quibus legi debeant aut exponi, quo modo vel ordine, a qua perſona, quo præmio &c. Vnde patet quod prædictum argumentum valde friuolum eſt. Quod etiam ſi quicquam probaret, non niſi quod ipſa Politica eſſet nobilior, inferret. Scientia autem legum non eſt ſcientia Politica, ſed effectus eius. Non eſt autem neceſſarium quod ſi cauſa eſt nobilior aliqua re, quod effectus eius ſit eadem nobilior. Infertur etiam quod legis latores habebant ſcientiam Politicæ, non autē quod omnes Iuriſtæ. Philoſophus quoque in loco inducto voluit inferre, quod Politica eſſet præſtantior inter morales ſcientias, quia cum in obiecto non ſit inferior, habet hoc etiam ſuper alias quod ſit præceptiua de actibus aliarum, aliæ non de actibus illius. Sed non propter hoc voluit quod eſſet nobilior omnibus alijs ſimpliciter. immo ipſe in ſexto Ethicorum ponit ſapientiam, quæ ſcilicet diuinorum eſt, de genere honorabiliſsimorum eſſe. Quod magis conuenit ſapientiæ ſupernaturali, quæ eſt ipſa Theologia, quam de naturali, quæ eſt Metaphyſica, de qua tamen ipſe Philoſophus intendebat.

eſſet, ut patet ex not. p Io. And. & Gemi. in c. fi. de off. leg. in 6 & Fel. in c. de maio. et obed. col. 6

Licet lex homines faciat uirtuoſos, ipſi tamen ſacræ Theologiæ ſubiecta eſt. Cap. IX. Solutio.

NONA ratio ad idem affertur talis. Scientia, cuius finis eſt melior, eſt nobilior: finis autem legum eſt facere homines virtuoſos, finis vero Theologiæ & cuiuſlibet alterius ſcientiæ ſpeculatiuę eſt ſcire. Cum ergo cęteris paribus melior ſit virtuoſus quam ſciens: quia ille dicitur ſimpliciter bonus homo, hic autem non, ſed ſolum ſecundum intellectum: ſequitur ꝙ ſcientia legum ſit nobilior Theologia. Et confirmatur, quia ſcire & operari eſt quid nobilius quam ſcire tantummodo, vt patet de ſe. Cum ergo primum ſit finis practicæ ſcientiæ, ſecundum vero ſpeculatiuæ, practica erit nobilior ex fine quam ſpeculatiua. So. Si argumentum concluderet, ſequeretur, quod ſcientia moralis eſſet abſolute nobilior ſcientia ſpeculatiua: quod nullus ſapiens habet concedere, cum Philoſophus in proœmio Metaphyſicę per rationem a ſigno etiam probet ſpeculatiuam eo nobiliorem, quod homines admirātur, & honore dignos magis cenſent eos, qui perſpicacius ingenium & ſubtiliorem intellectum oſtendunt in artibus, etiam ſi nullam afferant aliam vtilitatem, quam qui vtilia quidem faciunt, ſed in his faciundis magnum ingenium non præmonſtrant. Ad argumentum ergo dicitur, quod duplex eſt nobilitas ſcientiæ, vna eſſentialis, & hanc habet ſcientia ab obiecto ſuo, & ſecundum hanc nobilior ſimpliciter eſt ſpeculatiua

Ratio nona.

Solutio.

tiua quam practica, vt ſupra probatum eſt. Alia accidentalis, & hanc habet ſcientia ex fine, prout ratio finis diſtinguitur contra rationem obiecti. Dicitur autem nobilitas accidentalis, quam ſortitur ſcientia ex ordine ad finem, non quia finis non habeat per ſe rationem boni, a quo aliquis formaliter etiam bonus denominetur: ſed quia talis finis accidit ſcientiæ, prout eſt in ſubiecto, quod pōt denominari bonum ſimpliciter. Poteſt enim quis habere ſcientiam moralem, & non habere virtutes, nec eſſe bonus: & econuerſo poteſt quis eſſe bonus, & non habere moralem ſcientiam, vt de ſe patet. Cum ergo illud dicatur accidens quod poteſt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem, ſecundum Philoſophum primo Topicorum, & Porphyrium in prædicabilibus, patet quod nobilitas, quam habet ſcientia a fine, qui poteſt ab ea ſeparari, eſt accidentalis: nobilitas autem, quam ex obiecto habet ſcientia, non poteſt ab ea ſeparari, ſicut nec ipſum obiectum a ſcientia, aut econuerſo: & ideo eſſentialis eſt. Cum igitur ex obiecto ſpeculatiua ſcientia ſit nobilior practica, vt ſupra deductum eſt, patet quod ſpeculatiua & præ omnibus ſumma & præcipua inter eas Theologia, eſt eſſentialiter & per conſequens ſimpliciter & abſolute nobilior, quam ſcientia legum. Ad confirmationem patet per idem. Si enim bonum operari neceſſario congiungeretur cum ſcire practico, eſſet ſimpliciter melior ſcientia moralis ex fine quam ſpeculatiua. Quia vero non niſi per accidens ei coniungitur, non niſi etiam accidentaliter habet ex illo fine nobilitatem. & per conſequens ſpeculatiua remanet per ſe nobilior abſolute quam practica. Cum his tamen omnibus etiam ſi concederetur argumentum, non ſequeretur ꝙ ſciētia legum vel quęcunq; moralis eſſet nobilior quam Theologia, immo totum oppoſitum, quia & ipſa Theologia eſt etiam ſcientia practica, & nobiliſsima omnium practicarum, cuius finis inquantum practica, non ſolum eſt facere hominem virtuoſum ſecundum virtutes morales naturales, ſed ſecundum infuſas & gratuitas: & non ſolum vt poſsit conuiuere pacifice in ciuitate terrena, ſed etiam in regno cęleſti. Vnde patet vanitas argumēti, & inducentis illud ꝙ efficaci.

Ad ſecundā a Nobilitatem. & ideo non debet attendi. arg. eorum quæ no. in l. fi. C. de his qui ve. etā. impet. in l. 2. §. exactis. in l. 1. de origi iur. in l. ſi eadem, de offic. aſſeſſo. & in l. 1. §. beſtias. de poſtula. & ubique per glo. & Alb.

Scientia legum, tametſi ſanctiſſima ſit, & ſapientia merito ſecundum aliquid nominetur: non tamen ſacræ Theologiæ in aliquo præſtat. Cap. X.

Rō decima. DECIMA ad idem ratio talis eſt. Scientia, quæ eſt ſanctiſsima, eſt nobilior alijs: ſapientia quoq; eſt ſuprema ſcientiarum, primo Metaphyſicę. Sed in l. 1. §. proinde. ff. de varijs & extraord. cog. dicitur ꝙ ſanctiſsima res eſt ciuilis ſapientia. ergo &c. Et cōfirmatur

tur primo, quod sit sapientia: quia cognitio diuinarum rerum est sapientia, & in hoc distinguitur a scientia, quæ est tantum humanarum rerum, vt patet per. s. Tho. 22. q. 1. ar. 2. Sed scientia legum, diuinas & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vet. iur. enucle. l. 1. ergo &c. Confirmatur secundo, quia vt dicit Philosophus in de regimine principum, seipsum regere est summa sapientia. Sed scientia iuris non solum docet bene seipsum regere, sed etiam omnes alios, & totum orbem terrarum, vt dicitur in auth. vt omnes obe. iud. prouin. ergo &c. So. Sanctissimū capitur duobus modis. Vno modo absolute & simpliciter, & hoc modo solus Deus est sanctissimus: Alio modo in genere, puta, in genere scientiarum, aliqua est sanctissima: & hoc pariter accipitur duobus modis. vno modo simpliciter & vniuersaliter pro tali genere, & sic sacra Theologia simpliciter est sanctissima: Metaphisica vero in genere naturalium. Et hoc habent ex obiecto suo, quod est purius & inuiolabilius seu immobilius atque firmius omni alio obiecto. Deus inquam lumine supernaturali nobis reuelatus, vel ēt naturali cognitus. Sanctum enim duo significat, purum inquam & firmum: & primum significatum trahit ex Greco idiomate, ex Latino vero secundum. Alio modo in genere scientiarum naturalium practicarū. Et hoc modo verum est id quod lex affert inducta, ꝙ videlicet sapiētia ciuilis est sanctissima, quia est effectus Politicæ, quæ inter practicas eo scientior est, quo plures ad virtuosam vitam exercitio inducit, quam faciat ethica vel œconomica. quanto enim bonum est communius (vt dicit Diony.) tanto diuinius est, & consequenter sanctius. Vnde patet ꝙ ex hoc non habet arguens intentum suum, quod videlicet peritia legum sit nobilior ipsa Theologia, sed potius contrarium. Quantum vero ad id quod tangit de sapientia, sciendum quod etiam sapientia capitur duobus modis. Vno modo simpliciter, & sic absolute Theologia est sapientia, vt probat. s. Tho. 1. q. 1. ar. 5. & inter naturales sola Metaphysica, vt probatur in proœ. Metaphysicę. Vnde tales scientiæ non necessario cum aliqua determinatione, sed simpliciter vocantur sapientiæ. Alio modo in genere, & sic in genere practicarum, scientia Politica potest dici sapientia, quia considerat altissimas & vniuersales causas in tali genere: vnde se etiam vniuersaliter ad omnes extēdit, omnes in finem vniuersalem dirigens. sicut etiam in genere virtutum ipsa prudentia vocatur sapientia, Prouer. 10. Sapientia est viro prudentia, quam constat apud Philosophos non esse simpliciter sapientiā. Et sic verificatur verbum legis inductum; quod etiā declarat id quod nunc dixi. Neque enim peritiam legum ille textus

Solutio.

appellat ſimpliciter & abſolute ſapientiam. ſed tantum cum determinatione, dicens quod eſt ciuilis ſapientia. Sapientia autem ſimpliciter dicitur a Philoſopho in proœ. Meta. ſuprema ſcientiarum, non autem ſapientia in genere, licet & hæc ſit ſuprema inter ſcientias eiuſdem generis. Ad primam vero confirmationem reſpondetur, quod dupliciter contingit aliquid dici diuinum. Vno modo quia eſt ipſe Deus, vel Deo proxime coniunctum, & in ipſum ordinatum ordine ſupernaturali. Alio modo quia eſt ordinatū in Deū naturaliter & remote, cum aliqua tamen inuiolabilitate, & immutabilitate. Vnde etiam corpora cęleſtia, quia incorruptibilia ſunt, & in ſuis paſsionibus vniformitatem ſeruant, dicuntur ab Ariſtotele tertio Phyſicorum ex auctoritate omnium Philoſophorum, diuina. Quia igitur leges inuiolabiles[a] eſſe debent, & de his quæ nullatenus immutari debeant, ordinant quoq; multitudinem hominū in vniuerſale bonum communitatis, quod finaliter tanquam in finē vltimum ordinatur in Deum. ideo leges dicuntur continere notitiā diuinarum rerum, non autem quia ipſæ tradant notitiam de Deo vel angelis, de beatitudine, charitate, vel gratia, & huiuſmodi. Quæ omnia ſupremo modo conſiderat Theologus, in Deum immediate deducens omnes homines, qui magis diligunt lucem quam tenebras: ideo ſimpliciter & abſolute ſapientia ſumma, eſt ipſa Theologia. Ad ſecundam confirmationem dicitur, ꝙ ſi concluderet, ſequeretur ꝙ Ethica eſſet ſuprema vel ſumma ſapientia. Si quidem Ethicę proprium eſt diſponere qualiter habet quiſq; ſeipſum bene regere, cū tamen inter morales Politica, & nō ea quæ vocatur Ethica, quę proprie deberet dici monaſtica, ſapientia dicatur, vt ſupra dictum eſt. Loquitur ergo ibi Philoſophus ad principes vt orator, cuius eſt ſæpius per exceſſum loqui, & in laudibus rerum, de quibus verba facit, omnem neruum extendere. Nihil autem vltra etiam concluditur, niſi quod Politica eſt ſumma ſapientia in genere moralium. qđ ſupra etiam verum eſſe declarauimus: ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ ſit dignior Theologia quæ etiam docet homines ſeipſos & totū orbem terrarum bene regere regimine ſupernaturali per media ſupernaturalia, & ad finē ſuper naturalē, qui eſt Deus benedictus. Amen.

[a] *Inuiolabiles, iuxta ea quæ habentur in c. fi. de cōſtit. et l. leges ſacratiſſimorum C. de legibus.*

Finis ſecundi tractatus de præeminentia ſacræ Theologiæ contra primum tractatum Aduerſarij.

R. P. F. BART. SPI. IN PONZINIBIVM de Lamijs Apologia prima.

PROOEMIVM.

OMPLETO tractatu, quo nititur Aduersarius probare, quod ad decisionem quæstionum theologalium possunt leges induci, tanquam sumpta ex propria præsumptione licentia, aggreditur immediate se Theologis in theologali quæstione de Lamijs opponere: atque conatur per rationes fultas authoritatibus Iuris, cunctis persuadere non esse credendum tales personas ad vulgatum ludum, conuentumque diabolicum corporaliter ferri. Sed eas omnes potius diabolicis artibus deludi, vt credant se uigiles peragere, quæ tantum (vt ipse putat) intuentur in somnis. Soluit etiam post hæc rationes inductas ad probandum, ꝙ realiter illuc deportētur a diabolo, vel etiam per se corporaliter accedant. Et cum de hac materia plenius pro modulo meo in præmisso disseruerim opere, De strigibus intitulato: non supereſt mihi nisi primo rationes eius, quas in oppositum inducit in hoc suo tractatu recitatas, soluere. Secundo quas inducit bonas rationes pro nostra vera conclusione, a suis impugnationibus defensare, ostendendo solutiones suas nullius esse roboris vel virtutis. Tertio vero quasdam suas conclusiones deductas ex præcedentibus reprobare. Proponit igitur primo rationes septem ad probandum, quod prædicta non vere fiant, vt præfertur, sed sint mere diabolicæ illusiones. Quarum prima talis est.

Ratio prima pariter & secunda ex his sumptæ, quod dicta de strigibus nec probātur, nec fauent animabus, manifestantur contra ueritatem infirmæ. Cap. I.

FACTA non præsupponuntur nisi reprobentur. l. in bello. § captæ. ff de cap. post lim. reuer. &c. Sed ista quæ referuntur non constant neq; probātur, vt infra dicam. ergo &c. *Prima ratio*

Solutio

Solutio. Immo probantur omni modo probationis, tam inquam per sacras, quam per ethnicas litteras: tam per scientiam reuelatam, quam per naturalem: tam per leges & canones, quam per principia Philosophiæ, & per experientias, vt in præmisso opere nostro manifestum est.

Et

Et ad dicta tua infra ponenda, infra etiam reſpondebimus.

Secunda rō talis eſt. In dubijs debet amplecti pars fauens animabus, etiam ſi ſit durior. glo. in cap. Iuuenis. de ſponſa. Sed negare talia eſſe uera magis fauet animabus, quam affirmare, ne forte incurrāt homines mala deſideria velle huiuſmodi experiri, &c. ergo &c.

Solutio. Solutio. Immo affirmatiua prædicata cum debita execratione facti, fauet animabus, vt compertis per hæc inſidijs diaboli, facilius illas euitent: cognitoq; quanto maligni ſpiritus fidem Chriſti perſequātur odio, fortius in ea confirmentur fideles: quia diabolus non niſi veritatē & bonitatem perſequitur. Fauet iterum fidei: quia ex iſta cognitione curantur hi qui labe iſta infecti ſunt, per directos Inquiſitores, niſi curam renuant ſuſcipere, vt obſtinati, qui deprehenſi quod ſint vel iure præſumantur inimici fidei, damnantur, debitaque animaduerſione puniuntur, ne alios inficiant, impęnitentes inquam atque relapſi. Præſeruatur etiam communitas a malis multis, quæ ſolent ab hoc peſtifero hominum genere cauſari dæmonum auxilio, ſiue in corpora, & maxime puerorum: ſiue in fruges, & in alia temporalia bona. Quod autem ex veritatis huius affirmatione ſequatur periculum mali deſiderij, eſt per accidens, & vt in paucioribus. Non eſt autem omittenda veritas propter ea mala, quæ raro & per accidēs ex ea prædicata contingunt. Alioquin non eſſet prædicandū, quod ſecundum regulam diuinæ prouidentiæ per Hieremiam prophetā populis enunciatam Hiere. 12. mali proſperantur in hac vita, boni vero ſemper ſunt in anguſtijs: quando quidē poſſet per accidēs contingere quempiam ob deſiderium adipiſcendæ proſperitatis, & fugiendæ paupertatis, aut cuiuſuis anguſtiæ, velle fieri malum & impium. Nunquam autem talia uera affirmantur, quin et am ſimul prædicentur & mala, quę malis hominibus imminent ex male actis: & bona, quæ piis ac iuſtis ob patientiam & innocentiam repromittuntur. Vnde Hiere. etiam vbi ſupra paulopoſt ſubiungit de pœnis impiorum dicens: Congrega eos ſicut oues ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis. Vſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur propter malitiam inhabitantium in ea. & infra in eodem cap. dicit Dominus per Prophetam contra malos: Ecce ego euellam eos de terra ſua &c. Sic igitur ad propoſitum redeundo, cognita malitia dæmonum, nec non multis deluſionibus, quæ interueniunt: factorum quoque fine præ oculis habito: viſa etiam iuſtitia ſeueriſsima, quæ contra tales fieri conſueuit, a malis auertuntur etiam hi qui fuiſſent maxime inclinati. Niſi autem hęc detegerentur & punirentur accerrime, inualeſceret ſecta iſta maledicta mirum in modum. Et huic lubrico præbent oleum qui conan

tur

tur probare, quod hæc vera non sint: & ob hoc se Inquisitoribus opponunt. Sed si Inquisitores intrepide fecerint officium suum, tales etiam qui sic indirecte fautores hæreticorum sunt, ita resipiscere facient, quod de cætero proprijs studijs erunt contenti.

Ratio tertia procedens ex narratorum minori ueriſimilitudine reprobatur. Cap. II.

TALIA non sunt verisimilia, ergo sunt reputanda falsa: quia secundum Auer. experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis. Nec creditur testibus non verisimilia deponentibus immo de falsitate suspecti sunt, vt no. in c. quia verisimile non est. de præsump. So. Immo sunt maxime verisimilia quo ad intellectum, & quo ad sensum, vt oppositum non nisi ab ignorantibus & a proteruis asseuerari possit. Cognito enim per intellectum quanta sit potentia dæmonum, & quanta malitia: quam sæuum sit eorum odium contra Christum, atque Christianos, quod infinita sit etiam iustitia Dei & sapientia, qua multa magnaque in mundo permittit euenire, vt inde plura maioraque bona per suam prouidentiam eliciat: cognoscet omnis homo per intellectū, quod ista non solum sunt factibilia, verum etiam si affirmentur ab his qui se talia expertos affirmant, sunt valde verisimilia. Quod autem non contingant hæc in natura, neque per opera hominum sola, nec etiam his similia quo ad omnia, nullam tollit verisimilitudinem veritatis, immo adauget, vt sicut diabolus tam natura quā arte longe superior est atque potentior homine: ita opera quoque eius transcendant naturalem hominum facultatem. Et velle metiri, quæ hominibus contingere possunt, ad ipsorum hominum virtutis naturalis, vel naturalium agentium solam mensuram, stolidi profecto hominis est, & superiorum causarum eminentiam, & nihilominus earundem colligationem cōtingentem cum inferioribus, ignorantis. Et si argumentum hoc quicquam verisimilitudinis haberet, iam ea quæ narrantur per Christum & sanctos facta miracula, falsitatis accusaret. Talia sunt auxilia, hi fauores quos ignorantes afferunt sanctæ fidei Christi, dū se officialibus fidei opponūt cū suis hisce derisibilibus argutiunculis atq; fabellis. Cōmentator aūt Auer. loquitur de demonstrationibus naturaliū, quę uidelicet apud intellectum non habent firmitatem nisi concordent cum rebus sensatis, & ad eas fiat vltima resolutio. Non autem loquitur de his quæ supra cursum naturæ possunt occurrere. Is etiam qui (vt pote infidelis) ignorabat ea quæ nos per fidem cognoscimus circa dęmonū essentiam,

3. *Ratio.*

Solutio.

tiam,

tiam, potentiam, atque malitiam, non potuit de talibus effectibus plenam habere notitiam: vnde non erat in propoſito contra veritatem inducendus. Et nihilominus ſatis etiam prædicta concordant cum rebus ſenſatis, puta, quod quando plures vigilantes aſſerunt concorditer, hoc vel hoc ſe feciſſe, aut quod audierint vel per ſe viderint ab alijs facta fuiſſe in curſu, nullus ſapiens diceret hæc facta fuiſſe in ſomnis vel illuſionibus, niſi recurratur ad ſpecialem potentiam dæmonis operantis ſupra communem modum in phantaſia, quod ex parte rei, quid maius eſt, & minus concordat cum rebus ſenſatis, quam deferri hominem a dæmone corporaliter. Vnde ſi hoc non eſt veriſimile, minus illud. Nec haberet dæmon plene quod optat, caſum inquam hominum quantum poteſt grauiſsimum per peccatum: ſi tantum deluſorie iſta mala perpetrarentur. cum nemo per ſe poſsit in ſomnis incurrere peccatum, ſed ſolum per accidens. Hoc autem non eſt veriſimile apud vere fideles, niſi naturali lumine mentis priuati ſint, non attendentes malitiam & odium dæmonis grauiſsimum in homines deſęuire. Euentus etiam apertiſsimi, non veriſimilitudinem tantum, ſed horum certitudinem præferunt, puta, cum ſe homines a dæmone deportatos inueniunt longius modico temporis ſpacio a loco diſtare, vbi prius reſederant: quod non poteſt niſi virtus, quæ ſuperior eſt hominis virtute. Huius autem rei innumera referuntur etiam de facto proprio teſtimonia. Sed & modo per Patrem Inquiſitorem Brixieñ. perpetuo carceri damnatus quidam eſtat, qui fatetur cum primum ob deſperationem ſe quo ad vtrũq; hominem diabolo dedicaſſet (hoc enim primo expetunt dæmones ab infelicibus hiſce perſonis) deportatum ſe longius a loco fuiſſe per plures dietas: ibiq; per tempus ſolatijs carnalibus cum multitudine magna virorum ac mulierum ſociato, neceſſarium ſibi fuiſſe poſtmodum, multis diebus iter agere, vt ad locum ſuum reuerteret. Neq; enim illis adſunt dæmones ſemper ad vota, maxime in principio Apoſtaſiæ. Non eſt hic homo fatuus aut idiota, vt non ſit ei fides in hoc adhibenda: quod ex nomine & gradu facile comprobarem, ſi in aliorum quoq; confuſionem eius propalatio ſpecialior non cederet. Eſt tamen bene nunc diſpoſitus circa fidem. Sed & alius quidam infelix de ſecta ſtrigum, qui ſuperiori anno brachio ſeculari traditus, igniq; conſumptus eſt Bononiæ, inter alia faſſus eſt in proceſſu, quod ſemel dum ad curſum deferretur cum ſocru ſua, contingit ipſum inter eundum, Ieſus ſanctiſsimum inuocare nomen, timore percuſſus: & ſtatim in medio luto ſe depoſitum inuenit in loco a ciuitate diſtante per tres dietas: in qua tamen ciui-

tate

ciuitate fuerat ante horam. Innumerabiles horum atteſtationes in proceſsibus Inquiſitorum habentur. Sic igitur ex his liquido cō ſtat omni ex parte ruere præmiſſum Aduerſarij argumentum.

Ratio quarta ſumpta ex hoc, quod ea quæ narrantur de ſtrigibus dicuntur opere diaboli perpetrari, ſoluitur. Cap. 111.

QVAE fiunt arte magica, vel necromantica, vel ydromantica, ſeu alia quacunq; arte diabolica, dicuntur phantaſtica, & non vera. 26. q. 5. c. Nec mirum. Et multo magis cum iſta contingant in perſonis, quæ faciliter decipi poſſunt, prout ſunt mulieres ac ruſtici vileſq; perſonæ. Item in perſonis corruptis circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda: ſicut ſunt etiam vtentes illis artibus. Iura autem loquentia de aliquibus perſonis, habent etiam locum in non expreſsis, in quibus militat eadem ratio, vt habetur per Panor. in c. Nihil. de electio. ergo &c. So. Vtiq; quæ in illo capitulo recitantur, & quæ ſimili modo contingunt, phantaſtica ſunt: & multa ſimiliter contingunt in hac ſecta, vt dictum eſt in opere noſtro de ſtrigibus. Non ſic tamen delatio corporalis, cum etiam necromantici hanc voluntarie a dæmonibus patiantur, eamq; per eoſdem procurent in alijs fieri, vt præcipue patet in legenda beati Iacobi Apoſtoli, & per ea quæ ſpecialiter referuntur tempore Petri de Abano & Cecchi Exculani ſceleſtiſsimorum necromanticorū facta non longe ante tempora noſtra. Sed neq; ſemper effectus illarum artium phantaſtice contingunt, vt optime textātur maleficia, cauſatæ infirmitates vt plurimum incurabiles: locutiones apparentium dæmonum, inuentiones perſæpe furtorum, iuxta ea quæ per ydromantiam cognita ſunt, & alia huiuſmodi plurima. Vere enim & realiter iſta cōtingunt, & nō phantaſtice, tametſi deceptiones fabricet deceptor in multis, vt explicatum eſt in prædicto opere. Et quod aggrediatur diabolus magis ſimplices & ruſticos & mulieres, ex illius malitia procedit, vt per eos facile deceptos atq; lucratos ob ignorantiam, facilius inde trahat aſtutos. Neq; enim tam facile diabolo crederent iſti vel acquieſcerent, niſi primo perdiſcerent ab his qui talia experiuntur, quod multis delitijs fruuntur ad vota. Sed, prohdolor, his temporibus viri, qui vulgo reputantur alioquin prudentes, inſanire circa talia reperiuntur, ciues inquam & nobiles diuerſi generis. quod poſſet oſtendi ſi opus eſſet per proceſſus Inquiſitorum. immo quod peſsimum eſt, nonnulli etiam qui ordine ſacro ſunt religioſi, tam ſeculares, quam etiam (licet ſolo nomine & habitu) regulares. Et quod ſic inualeſcat iſta labes, potiſsima cauſa

est quorundam iuris doctorum persecutio, quibus principes, Theologiæ expertes, facile credunt quasi sapientibus: licet in huiusmodi satis rudes existant, vt pote Dei prouidentiam, dæmonum potestatem atq; malitiam, & pleraq; alia theologalia, ad quæ præsens articulus reducitur, ignorantes; & implent allegationum legum copia folia, quæ, & in pluribus non faciunt ad propositum, eo quod puros actus humanos habent regulare leges humanæ: non autem diabolicis colligatos possunt bene cognoscere: sed solum præsupposita cognitione superioris scientiæ, sacrę inquam Theologiæ possunt pœnas talibus determinare conuenientes. Allegant & doctores iuris simili nescientia laborantes, eo q talium notitia, ad eorum professionem non spectet. Quod etiam hi qui sunt de hac secta sint corrupti circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda, sicut sunt necromantici, verum est. Et propterea merito debēt sub iudicio patrum Inquisitorum debitas luere pœnas: & qui præstāt impedimentum, sunt fautores hæreticorum. Non tamen sequitur, quod si necromanticis accidunt delusiones & deceptiones, accidāt & istis eodem modo vel vniuersaliter. Non enim similia appetunt, nec similiter sunt corrupti, vnde nec similiter decipiuntur. Non.n. illi vt isti tam expresse fidem negant atque baptismum &c. illi cōmuniter laborant thesauros inuenire, vel ad vota feminas inclinare: isti non nisi vt voluptatibus licentius & abundantius perfruantur, talia scelera committere non verentur. Et hæc vna causarum est, quod uiles personæ multiplicantur in hac secta magis quam nobiles: & feminæ priuatæ virorum per mundum peregrinantium & mercatorum solatio, magis quam aliæ. Magis enim hoc illæ modo voluptates inquirunt, quibus aliunde priuantur, quam qui talibus abundant domi. Non negamus autem & hos pariter in multis decipi, vt alias dictum est. Non tamen propter hoc debet eorum testimonium in iudicio repelli. Neque enim propter prædictas contingentes quandoque deceptiones repelleretur horum testimonium, si deponerent super crimine læsæ maiestatis humanæ etiam tempore cursus admisso, vt puta, si conuenissent aliqui ciues dum actualiter essent in cursu, vel in ludo illo diabolico, de Principe occidendo, uel tradenda hostibus ciuitate, credo quod tunc Doctores legistæ, Duce etiam nostro Aduersario, cōsulerent eos omnes esse torquendos: & si fatererentur crimen, crudeli nece plectendos. Sed de crimine læsæ maiestatis diuinæ identidem commisso, quod omnium grauissimum est.c. Vergentis.de hæreti.eorum forte quidam parum curarent, & Aduersarius nihil, vt uidetur.

Ratio

Ratio quinta ex hoc ſumpta, quod quæ facta narrantur a ſtrigibus, in ſpiritu & non in corpore fiunt, deijcitur. Cap. IIII.

QVARTO loco ſic arguit Aduerſarius. Hæc omnia fiunt in ſpiritu, & non in corpore, etiam quo ad tranſitum per multa terrarum ſpacia, & quo ad multitudinem hominum qui conuenire dicuntur 26. q. 5. cap. Epiſcopi. ergo &c. Quod ſi dicatur, quod hæc non eſt illa ſecta de qua loquitur capitulum illud; ſaltem eſt ei ſimilis: & quæ in iſta fieri narrantur, ſimilia ſunt illis quæ per illam fieri credebantur. Porro capitulum illud damnat omnes non ſolum credentes illa quæ ibi narrantur fieri in corpore, ſed etiam eis ſimilia. cuiuſmodi non negantur eſſe iſta, ſaltem quo ad tranſitum prædictum etiam ſuper apparentes beſtias, quo ad apparentiam vnius principis, & quo ad conuentum multitudinis &c. Non licet autem a diſpoſitione textus huius per ſophiſticas argumentationes recedere. 16. q. 1. cap. Inſtitutiones. quia quicunque ſcripturam ſacroſanctam aliter intelligit quam ſenſus Spiritus ſancti flagitat, a quo conſcripta eſt: licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. 24 q. 3. cap. Quidam. in fin. So. Hoc capitulum male intellectum a Iuriſtis quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinent, pertractat, eſt cauſa illorum ruinæ, putantium eo quod in corpore iuris canonici redactum eſt, poſſe proprium ſenſum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi ſenſui ſe opponāt. Sed ad Iuriſtas non pertinet de eo quicquam cognoſcere, niſi quod ſi ali quæ perſonæ inueniantur ea quæ ibi principaliter reprobantur facere vel pati, vel credere fieri vel contingere, debent infideles reputari, & hæreticorum pœna puniri. Sed quomodo in talibus quæ narrantur, & in quibus, inueniatur hæreſis vel non inueniatur, ipſi iudicare non poſſunt, niſi ſimul ſint & Theologi, quorum eſt propriū de fide diſſerere, & conſequenter de ſuo contrario videlicet de infidelitate, & de omnibus ſpeciebus eius, videlicet apoſtaſia a fide, hæreſi, & ſimplici infidelitate. Oppoſitorum eſt enim eadem diſciplina. Sacri autem Theologi determinant non eſſe hæreticum tenere talia quæ narrantur de ſtrigibus eſſe vera, prout per ipſos Inquiſitores iudicatur. Et cum his omnibus ſaluant dictum capitulū, concordantes intentionem eius cum verbis. Vnde præſumptuoſus eſt ualde quicunque purus Iuriſta, Theologorum in hoc ſententiæ ſe opponens, non minus quam ſi miniſter iuſtitiæ iudici ſe opponeret, aſſerens non iuſte damnatos, quos ille reos mortis eſſe determinauit, cauſam cognoſcens quam miniſter ignorat eſſe dignam morte. Licet autem in noſtro præfato opere ſit obiectioni huic plenius *Quarta ra.*

satisfactum ex doctrina Theologorum cuncta deducente: nec non a clarissimo præceptore meo tam in summa, quam in opere de strigilamijs: ab authoribus quoque libri, qui malleus maleficarum inscribitur: nihilominus pro pleniori satisfactione factæ huiusce præsentis obiectionis contra opportuna hunc hominem in exponendo capitulum illud etiam hoc in loco deducam.

Ex authoritate Apostoli in d.c. Episcopi inducta, habetur delationem corporalem ad longinquas partes, & inaccessibiles humana uirtute, supernaturaliter esse possibilem. Cap. V.

PRIMO igitur dicendum est, quod quantum ad exploditionem sensus, quem habet hic homo super illud capitulum, multum valet quod ex eodem capitulo habetur: hoc inquam, quod dicere talia quo ad delationem corpoream de loco ad locum, non posse fieri in corpore, contradicit illi capitulo, & authoritati Apostoli in eodē inductæ, iuxta sensum, quem habet in ea Aduersarius (qui tamen nō est intentus ab Apostolo, ut alibi dictum est, & infra etiam replicabitur.) Præsupponit enim authoritas illa (prout putat Aduersarius) Paulum potuisse deferri etiam vsque ad tertium cælum corporaliter. Alias secundum eum Apostolus non dixisset. Nescio an in corpore vel extra corpus &c. sed potius dixisset. Scio quod non in corpore, sed extra corpus &c. quia in corpore est impossibile. nisi forte Aduersarius glorietur ea se cognoscere, quæ circa talia reuelata, putet Apostolum ignorasse. Quod si dixerit Aduersarius in illo capitulo, uel per illam authoritatem non haberi, quod possint dæmones deferre homines corporaliter de loco ad locum &c. si sciret naturalem dæmonum virtutem, & quæ per eosdem facta sunt scriptura teste, consideraret, & nollet suo paruo intellectu Dei sapientiam infinitam metiri, scrutarique maiestatem, ut imprudenter iudicet Deum talia non debere, aut (quod scelestius est) non posse mala permittere, profecto taceret. Voluit autem per inducta exempla circa Paulum & Ezechielem capitulum illud docere, quod possibile est aliquid apparere, non in corpore, sed in spiritu, & in somnis: vt hoc supposito determinaret illa quæ narrantur ibi quatenus fidem tangunt, esse falsissima.

Quatuor principaliter esse falsa prodere Concilium intendit in d.c. Episcopi. Cap. VI.

5. Ratio. SECVNDO dicendum, quod duo sunt falsa & hæretica, quæ principaliter narantur in illo capitulo. Primum quod vera essent dea,

quæ

quæ apparebat in forma Dianæ. Sic enim iuxta errores gentilium aliquid numinis putaretur extra vnum Deum, & consequenter pluralitas deorum astrueretur. Secundum est, quod homines conuerterentur in Deos: quia tam Herodiam, quam Dianam prius fuisse feminas ab omnibus credebatur, & in deas postmodum esse conuersas. His autem, duo alia falsa & hæretica connectebantur. Primum est, quia putabant hæc fieri a bono spiritu. Deos enim putabant bonos esse spiritus ipsi gentiles; quod ideo est hæreticum: quia qui putabantur dij, multas deceptiones faciebant, & in multis deprehendebantur esse mendaces atque maligni. Hoc autem Deo & sanctis spiritibus conuenire non potest. Secundum est, quod se vocari credebant ad seruiendum, & obsequendum numinibus illis. Cætera uero in capitulo, introducuntur quidem ut ordo narrationis eorum quæ de mulieribus dicebantur, perfecte haberetur, non autem vt impossibilia censerentur aut declararentur, nisi quatenus erant prędictis coniuncta, quæ vere impossibilia sunt: & illa credere, constituunt infidelem. Et propter hoc capitulum illud in fine concludēs, non reassumit cuncta quæ narrauerat quando sententiam damnationis pronunciat: sed ea tantum execrando, quæ principaliter intendebat, quasi diffinitiue determinans dicit. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius, aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, infidelis est, & infideli deterior. hæc ibi. In hac autē determinatione clauditur, quod homines non possunt conuerti in Deos: & consequenter hoc sublato, non sequi pluralitatem deorum, quam supra in eodem capitulo ostenderat ex narratione illarum mulierecularum inferri. Et tantum propter hanc opinatam deorum pluralitatem declarauerat eas a recta fide deuiare, & errore paganorum inuolui: & non propter alia quæ prænarrauerat. Illam enim solam rationem assignauit, quare inquam errore paganorum diceret eas inuolui subdens: cum aliquid diuinitatis &c. Similiter quando circa finem dicit, quod qui talia credit & his similia, fidē perdit &c. ne forte quis putaret intelligendum hoc esse de omnibus quæ præmiserat, subiungit. Quisquis ergo, &c. quasi dicat. Qui hoc & quod in eo includitur prout supra explicatū est credit, infidelis est, & pagano deterior. Ex hoc autem dicitur pagano deterior, quia prius erat per fidem illuminatus: quod paganus adhuc non habuit. Impossibile est enim etiam per Dei potentiam, quod in verum Deum homines conuertantur. Et illius tantum potentiæ subditur, homines Deos facere, secundū denominationem tantum & similitudinem sic dictos, hoc

est

est in supernas intelligentias transformando, quæ curam horum inferiorum etiam vniuersalem habere videntur. Ab vniuersali quippe rerum prouisione, nomen sumitur deitatis, secundum Diony. 12. cap. de diuinis nominibus. quamuis etiam paganorum plurimi non putarent deos omnes esse incorporeos, sed eorum plures in similitudinem hominum corporeos, solaque potestate diuersos autumarēt, vt etiam narratio capituli huius prætendit. Intelligitur autem non posse creaturam vnam in aliam transformari nisi per Dei potentiā quantum ad transformationem substantialem nulla concomitante corruptione. Sic enim proprie conuersio solum dicitur. Quod enim vna creatura per sui corruptionem, & noua generationem mutetur in aliam, dummodo communicent in materia, non est impossibile in natura. Eadem quippe materia, quæ prius fuit sub forma asini, potest esse postea sub forma bouis, & diceretur (licet improprie) asinus mutatus in bouem. Quo etiam modo non potest quicquam in cælum cælestesque creaturas mutari, & minus in Deū: quia hæc non sunt generabilia aut corruptibilia. Quod vero vna species, puta, vnus homo mutetur in aliam, ita quod conuertatur in illam, puta in catum, non media generatione: hoc est soli Deo possibile, vt dictum est. De his autem transformationibus, & conuersionibus, quibus tota vna substantia creata in aliam totam vel meliorē, vel deteriorem conuertitur, intendit capitulum. Et in hoc errabant pagani, putantes homines mutari in bestias, sicut extimarunt socio rū Diomedis alios quidē in aues, alios vero in lupos esse conuersos, & sic in deterius transformationem esse sortitos. Et aliquos homines in melius esse mutatos, puta in Deos, ut dictum est. Non loquitur autem capitulum de mutatione accidētali, puta de sano in infirmū, de calido in frigidum &c. Has enim mutationes non solum Deum, sed etiam creaturas posse causare, nullus dubitat. Vnde capitulum vt has excludat, dicit in aliam speciem, hoc est in aliam naturā specificam: licet forte non intelligatur etiam esse alia res secundum speciem, sed solum secundum individuum in eadem specie, puta, si vnus homo conuerteretur in alium hominem: quod solus Deus facere posset. Potest etiam hoc quod dicit, aliam speciem, interpretari aliam figuram hæc enim eo quod signum proprium speciei sit, etiam species nominatur. Videmus enim omnia quæ diuersa sunt secundum speciem in corporalibus, esse quoque diuersa secundum figuram. Vnde postea subdit. Vel in aliam similitudinem, quæ videlicet prouenit ex diuersitate figuræ. Neque enim potest dæmon etiam facere, quod aliqua creatura vnius speciei habeat figuram alterius, puta, quod homo habeat figuram asini, vt per hoc vel

sit

sit asinus, vel similis asino. Potest tamen facere, quod homo appareat asinus, uel alia bestia, non per mutationem factam in homine illo: sed per mutationem factam in oculis intuentium, vt sępius dictum est in præfato nostro opusculo de strigibus.

Cætera quæ in capitulo illo referuntur, falsa quidem, sed non impossibilia etiam dæmoni plura censentur. Cap. VII.

TERTIO dicendum est, quod alia quæ in illo capitulo narrantur, puta de delatione corporali super bestias, idest super dæmones in formas bestiales se transfigurantes, per multa terrarum spacia: de visione multitudinis hominum, illarum etiam Dominarum, de quibus ibi fit mentio; deque obsequijs eisdem exhibitis, dicuntur quidem esse falsa, nec vere contigisse, sed in somnis & in spiritu tempore illo & mulieribus illis: sed non dicitur ibi, nec est verũ, quod sint impossibilia dæmoni, aut qui credit hæc posse fieri a dæmone sit infidelis, quia non ista repetit, quando conclusionem infert dicens. Quisquis ergo &c. nec in ipsa illata conclusione clauduntur: sed neque in ratione, qua mulieres illæ & omnes eis credentes damnantur, quod a recta fide deuiarent, & errore paganorum inuoluerentur, vt patet ex verbis capituli. In opusculo etiam nostro declaratum est per sacram scripturam sanctosque Doctores multa talia posse fieri virtute dæmonum. Vnde sequitur, quod si sic intelligeretur capitulum illud, vt isti viri sentiunt & exponunt, esset periculosum in fide, sicut & isti periculose loquuntur dum dicunt talia non posse corporaliter accidere, & reclamandum esset contra tale concilium, etiam si generale fuisset ad Pontificem, ad cuius sententiam, cum sit caput Ecclesiæ & concilij, pendet cuiuslibet causæ fidei determinatio, vt bene examinaretur, beneque exponeretur, & declararetur intentio Spiritus sancti in illo, & non male sentientiũ: sicut & isti homines compescendi sunt per Inquisitores, vt melius loquantur in ista materia, quam facit Aduersarius. Exponenda est autem intentio Spiritus sancti in capitulo illo contenta conformiter ad sacras litteras, & non contra eas. Perspiciendum quoque est, quod non habetur ex authoritatibus sacræ scripturæ in eo inductis, quod prædicta non possint per dęmones fieri. Sed determinat capitulum illud diuinitus inspiratis Sanctis patribus, quod talia de facto falsa tunc fuerunt, quæ mulieres illæ quasi vere contigerint, referebant: & quomodo deludebantur ostendit, quia, inquit, putabant in corpore fieri, quæ in somnis, vel solo spiritu contuebantur, & ostendit possibilitatem talis delusionis ex quotidiana experientia,

tia, qua multa uidentur in ſomnis, quæ in vigilia nunquam ſunt viſa, vt facile poſsit inferri, quod ſi hæc per reſolutionem vaporum aſcendentium ad cerebrum poſſunt a natura cauſari, commouendo ſpecies imaginationis, multo magis virtute dæmonum, cui corporalia omnia inferiora quo ad motum localem ſubijciuntur ad nutum. Poteſt enim in imaginatione etiã melius & fixius determinare ſpecies, vt hæc vel illa magis determinate repreſentet, prout vult, vt videnti, ſeu imaginanti magis appareat, quod vera ſint, quam in ſomnis contingat, vel alio modo infra declarando, ſic ſpiritualiter deludere, quod omnino putarent ſic eueniſſe ſicut apparebat. Probat autem dictum capitulum per exempla ſacræ ſcripturæ, tam in Paulo quam in Ezechiele, quod alia viſio ab ea, quæ per oculos corporeos exercetur, haberi poſsit, ſiue per imaginationem vt in Ezech. ſiue per intellectum, vt in Paulo. Non eſt autem intelligendũ verbum Apoſtoli, quod ipſe neſciret an videret in corpore, ideſt per oculos corporales, quæ vidit in raptu, aut neſciret, quod nõ eſſet raptus corporaliter in paradiſum. Hunc enim ſenſum falſum & erroneum habebat quidam Iudæus, vt refert Diuus Hieronym. in prologo ſuper Danielem, quem ſenſum reprobat Diuus Aug. ſuper Gen. ad litteram, ſed ut Aug. ibi exponit, neſciebat an anima ſua eſſet pro tũc in corpore, vel certe ſeparata, vt approbat etiã S. Tho. verit. q. 13. art. 5. & 22. q. 175. art. 6. Potuit enim vtroque modo ſe habens Paulus rapi, vt determinant ſancti Doctores: ſed neſcitur quomodo factum id fuerit. Communis tamen opinio Doctorum eſt, quod anima per eſſentiam eſſet in corpore, & corpus in domo Iudæ, vbi inuenit eum Ananias, vt dicitur Act. 9. Sed tam ſomnientes quam prædicto modo imaginarie vel intellectualiter videntes, cognoſcunt poſtmodum cum in ſe ſunt reuerſi, quod prius corporeis ſenſibus talia non videbant: & quod alius eſt eorum ſtatus in vigilia, & alius dum ſunt in tali abſtractione vel raptu. Et quod quę vident vigilantes, vera ſunt: quæ vero dormiẽtes vel in raptu, ſunt vel falſa ſicut in ſomnis viſa, vel ſimilitudines falſorum, vt in pluribus, vt in viſione imaginaria a malo ſpiritu cauſata & excitata: vel ſimilitudines verorum ſicut in viſione imaginaria cauſata a bono ſpiritu: vel certe etiam uera, ſed intellectualia: ſicut quæ videntur ſupernaturaliter per intellectum viſione cauſata a Deo.

Pluribus modis contingit aliquid in ſpiritu cognoſci. Cap. VIII.

SED quia ſceleratæ illæ mulieres aſtruebant poſt modum in vigilia, quod iſta ſibi vere contingerent quæ narrabant, non poterãt ſecun-

ſecundū prædictos modos in ſpiritu talia videre. Et propterea ſciendū eſt quarto, quod dupliciter poteſt aliquid dici cognoſci in ſpiritu. Vno modo ex parte ſubiecti, quia videlicet ille qui videt, per potentiam vel ſimpliciter, uel aliquo modo ſpiritualē videt, & non per corporeos oculos. Et hoc contingit prædictis duobus modis, videlicet per viſionem intellectualem, & per imaginariam. Intellectus enim vis animæ ſimpliciter ſpiritualis eſt. Minus autem imaginatiua, quæ corporeo organo opus habet in ſuis operibus, quæ tamen primo terminantur ad ſpeciem ſine materia naturali, res corporeas repręſentantes: non autem ad corpora ipſa uel corporea vt in ſe ſunt, ſicut faciunt ſenſus exteriores vna cum ſenſu communi. Alio modo aliquid dicitur cognoſci in ſpiritu ex parte obiecti, quia videlicet id quod cognoſcitur eſt vel ſimpliciter vel aliquo modo res ſpiritualis. Et conſequenter hoc etiam contingit duobus modis. Vno modo, quia id quod videtur, in ſe quidem eſt quoddam ſpirituale, ſed apparet corporalibus oculis vt corporeum, quo modo dęmones & animæ ſeparatæ quandoque apparent in ſimilitudinem hominum, tam in ſomnis vel abſtractione ſenſuum, quam etiam in vigilia. Et in abſtractione ſenſuum fit per ſpecialem aptationē ſpecierum in phantaſia opere ipſius ſubſtantiæ ſeparatæ. In vigilia vero per virtutem eiuſdem ſpiritualis creaturæ condenſando aerem in formas corporeas & viſibiles, etiam in nocte quandoque, luce cauſata per aliquod lucidum corpus virtute ſupernaturali ſimiliter apportatū: licet non ſemper tale corpus luminoſum appareat, ſed ſolum lumen eius, operante ſic eadem virtute naturæ ſpiritualis pro voto. Et hoc modo mulieres illæ ſceleratiſsimæ videbant in ſpiritu diabolum in forma Dianæ, vel Herodiadis, vel etiam aliarū perſonarum. Alio modo, quia id quod videtur eſt in ſe quoddam corporeum, & vt corporeum videtur, ſed non talis figuræ, vel formæ qualis in ſe eſt, ſed alterius. Quo fit, vt non illa res quæ eſt, ſed alia videatur. Quod contingit communiter fieri non per bonos ſpiritus, ſed opere dæmonum, eo quod tales viſiones ſint communiter deceptoriæ. Poſſunt tamen, & a bono ſpiritu fieri talia, bona intentione rectoque fine pro Dei voluntate. Sicut beatus etiam Clemēs Papa ſuis orationibus impetrauit, vt in oculis Siſinij miniſtrorumq; eius, columna videretur eſſe perſona Pontificis, quam ligarent, & & traherent: quod miniſterio bonorum angelorum factum eſſe nō eſt dubitandum. Fiunt autem hæc in oculis intuentium, perſtringendo taliterque alterando oculos illos, vt aliter res appareat quam in ſe ſit. Et hac ratione viſio hæc præſtigium nominatur. Quo etiam modo dæmones tępore beati Macharij pręſtigiabant oculos intuen-

tium quandam mulierem, ita vt videretur eis equa esse, non mulier. oculos vero beati Macharij præstigiare non valuerunt, sed semper sibi visa est esse mulier, non equa. quam tamen sibi cognati mulieris præsentabant curandam, vt equam. A qua etiam delusione, vir Dei precibus liberauit eosdem cognatos. Hoc igitur modo etiam mulieres illæ, de quibus in d.c. Episcopi. sermo fit, diaboli iam factę captiuæ, ab eodem deludebantur, vt videretur eis etiam vigilantibus videre multa, quæ non eo modo erant quo videbatur ab illis. Vnde non mirum si se putabant esse quandoque in loco vbi non erant: portari etiam ad diuersas partes & regiones, cum domi forte residebant quandoque immobiles. Sicut enim potest dæmon per præstigium facere, quod videatur id quod est coloratum vno colore, esse coloratum alio, & quod est vnius figuræ, esse alterius, vt patet in supradicto exemplo de muliere, quæ videbatur equa: ita potest per præstigium facere, quod aliquis sibi videatur moueri vel deportari, qui tamen quiescet. Sicut enim color est proprium visus obiectum, ita figura motus & quies, communia sunt, vt docet Philosophus secundo de anima. Volens igitur d.c. Episcopi. ostendere, q illæ mulieres decipiebantur, dum putabant per oculos corporeos naturaliter videre, quod tamen non vere videbant, patefacit plures esse uidendi modos quibus illæ poterant delusione diaboli dementari, quia contingit aliquid videri aliter quam sit tam in somnis, vt experimur, quam in visu, scilicet interiori per formas imaginarias vel etiam intellectuales, quam etiam in spiritu prædictis duobus modis extremis. Quorum illum qui est ad rem in se penitus spiritualem, expressit per Apostoli authoritatē, qua dicit, Angelum satanę transfigurare se in angelum lucis. Eos vero modos qui per imaginationem vt diximus, vel per intellectum perficiuntur, exemplis inductis de Ezech. & Paulo manifestauit.

Applicatio prædictorum ad præsentem de strigibus considerationem. Cap. IX.

QVOD si quispiam ex dictis arguat, quod pari modo potest cōformiter ad capitulum illud concludi, quod hi qui sunt de secta strigum decipiantur a diabolo, putantes se portari ad longinquas partes, & multitudinem personarum videre, quas asserunt conuenire cum domina ludi: comedere, bibere, luxuriari, & alia quæ narrantur facere: & tamen ista non nisi præstigiose vel apparitione dęmonum eis contingant. Respondetur, quod diabolum sic posse mulieres istas decipere sicut illas tunc deludebat, non est negandū.

Sed

Sed quod non ſic deludantur, quo ad multa, quæ ab eis enarrantur, ex duobus perpenditur. Primum eſt euentus, quo ad corporalem delationem ad longinquas partes, eo quod plures perſonæ longius deportatę, & in loco diſtanti derelictæ feruntur clariſsimis & multiplicibus teſtimonijs. Multotiens etiam viſa eſt multitudo ſic ludentium ab alijs, qui non erant in illa ſocietate, & cum eiſdem ſermo habitus, vt per exempla etiam viuentium oſtendimus in præfato opere. Sed & in agro Brix. (vt fertur) accidit diebus noſtris, quendam in loco eminentiori poſitum nocte videre confuſa luce multitudinē velociſsime per viam inferius ambulare: in qua cognouit plures perſonas, & ab eis cognitus fuit. Sed præ timore inſoliti ac præternaturalis illius occurſus, nihil eis locutus eſt. Poſtera vero die, vna mulierum illarum currentium ei dixit. Hac nocte fuiſti in magno periculo, quando illo in loco nos vidiſti currentes: caue ne de cętero tali hora ibi inueniaris. Hoc autem non potuiſſet ſaluari ſic vt præfertur eueniſſe, quod videlicet recordarentur, & conuenirent in talis rei notitia, ſi non vere ibi ambo fuiſſent. niſi forte dicatur, quod omnes homines pariter deludantur & ſomnient: & quod ſemper diabolus ſit intentus phantaſmata hominum transformare, vt conueniant in imaginationibus rerum, quas putant inſimul experiri. Quod aſſerere non niſi delirantis hominis eſt. Secundum eſt diuerſa verſuti hoſtis decipiendi ratio, vel cauſa. Nam mulieres illas de quibus.d.c. Epiſcopi. loquitur, ad hoc ſolum deducere volebat, vt putarent Dianam vel etiā Herodiadem eſſe deas: & conſequenter infidelitate & erroribus paganorum illas inuolueret, quod eſſet aliquid veri numinis præter Deum vnum verū opinari. Quod quidem facere poterat, & melius decipiendo eas per præſtigium & apparitiones diabolicas, quo minus perpenderent ſe decipi quo vigilare ſe cognoſcebant, quam per imaginarias viſiones, aut in ſomnis, & quam etiam per realem delationem. Sat enim illi erat, loca quaſi diſtantia præſentare, in quibus multitudo & ſocietas magna videretur, apparente diabolo prætendenteque perſonarum figuram, vt ſupra dictum eſt: vt ſic facilius ſibi ipſis ſingulæ perſuaderent verā eſſe deam, cui tot perſonæ obſequerentur vt Deæ: cultuque illam diuino proſequerentur. Has autem perſonas, de quibus nunc ſermo eſt, inclinare diabolus laborat, vt per voluptates corporeas ſic eas ſibi conſtringat amore, vt non timeant, aut vereantur fidem Chriſti, atque baptiſmum abnegare, ne tot oblectationibus priuentur, & demum multis ſubijciant, infligendis pœnis, vt ſupra in opere noſtro, prolixo ſermone declaratum eſt. Vnde veras & non præſtigioſas delectationes, tam cū dæmonibus in forma tamen humana ap-

parentibus, quam cum hominibus ad ludum pariter deportatis ministrat, quod non tam facile posset & ad manum, nisi eas corporaliter vno in loco cogeret. Et quia per se non possent tot ex tanta distantia, aut tam cito conuenire, portat eas. Pro qua illæ delatione consequenda exhibent obsequia sacrilega vnguẽtorum, & aliorum signorum, quæ ad pacta fœderis iniqui pertinent inter ipsas & dæmones, vt ex omni parte ipsarum animas illaqueatas teneãt. Patet igitur, quod non est similis ratio vtriusque casus. Et propterea nulli mirum esse debet, si non potest ab his vt a similibus argumentum trahi. Detecta quippe cum esset malitia dæmonum in prima illa delusione per vigilantiam sanctorum episcoporum & sacerdotũ, manum ad fortiora diabolus misit, & aperte se Christi hostem patefaciens, auertere ab eo conatur fideles ipsos per exhibitionẽ & procurationem delectabilium. Adeoque nunc inualuit ista pestis, vt dixerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt qui affuerant nonnulli ab Inquisitore deprehẽsi.) Sitis omnes bono animo. Neque enim elabentur anni multi, quod numero superabitis Christifideles. Quod optime diabolus obtinet suffragio Aduersarij, sibiq; similium, qui se patribus Inquisitoribus opponunt, dicentes hæc esse deliramenta, sicque scelestibus his apostatis fauent, & in hæresibus suis indirecte confirmant. Nisi enim præpedirentur patres Inquisitores horum molestijs, quorum sæpe Principes tanquam sapientum suasionibus inclinati, denegant auxilia Inquisitionis officio debita: iam eorundem feruentium Inquisitorũ zelo secta hæc esset penitus deleta, vel certe extra fines Christicolarum procul fugata, sicut omnes alij hæretici, quorum occidentalis omnis plaga Christicolarum plena erat, ex Italiæ finibus expulsi sunt, opera strenuissimorum Christi militum patrum Inquisitorum sequentium vestigia fortissimorum Principum, atque Ducum prę cęteris Patriarchæ Dominici, qui primus in partibus Tholosanis, & Albigentium sanctissimo hoc officio functus est, & victoriosissimi athletæ Petri Martyris primi Inquisitoris in Italia, superinfusa postmodum luce clarissimæ, ac profundissimæ doctrinæ præ alijs angelici doctoris. S. Tho. de Aquino, qua omnis hæreticorum infestatio tenebræque penitus abolitæ sunt.

Rursus in solo spiritu aliqua fieri contingit duobus modis, quorum unum d. c. Episcopi. tantum prosequitur. Cap. X.

SCIENDVM est quinto, pro clariori etiam explanatione prædicti capituli, quod aliqua contingere in solo spiritu potest intelligi duobus

duobus modis. Vno modo, quod nullatenus fiant in corpore vigilando, ſicut ea quæ accidunt in ſomnis tantummodo, & quæ ſola imaginatione vel ecſtaſi videntur fieri. Alio modo, quia licet aliqualiter fiant in vigilia, non tamen fiunt naturaliter tantum in plena vigilia, ſed ſemper aliquid interuenit opere diaboli confictum modis ſupra declaratis, ſcilicet, vel per præſtigium, vel etiam per dęmonum apparitionem in corporibus aſſumptis. Verbum ergo prędicti cap. quo dicit ea quæ ibi narrauit, quod intelligenda ſunt in ſolo ſpiritu, aut in ſomnis facta, intendit hoc ſecundo modo, non autem primo. Quod quidem probatur primo, quia primo modo non potuiſſet ſic eas deludere, vt vigilantes poſtea putarent ſe ſolutis ſenſibus feciſſe, quæ in ſomnis vel ecſtaſi, ſeu in raptu tantum per viſionem, ſcilicet imaginariam, acciderunt. Cognoſcunt enim naturaliter homines dum vigilant differentiam ſtatus vigiliæ, atque ſomnij ecſtaſicæ, & corporeæ viſionis. Nam differentiam inter vigiliã & ſomnum, nullus eſt qui ſe cognoſcere non experiatur. Cui etiam cognitioni ratio ſuffragatur. Nam cum idem ſit ſenſus ſomni & vigiliæ, ſecundum Philoſophum in libro de ſomno & vigilia, ſicut vniuerſaliter omnium contrariorum eſt eadem cognitio, & nulla ſit certior cognitio apud nos quam ſenſus exterioris circa propria ſenſibilia, vt habetur ſecundo de Anima, propter quod etiam circa hæc non contingit ſenſum errare, ſequitur quod quilibet certiſsime cognoſcat differentiam ſtatus quando vtitur ſenſibus corporeis ab omni ſtatu, quo eis non vtitur, ſiue dormiat, ſiue quomodolibet extra ſe fiat, ſi tamen ſit ſanus corpore. Differentiam quoque ſtatus, dum quis patitur vel non patitur ecſtaſim, dubium non eſt quin eadem ratione cognoſcant qui talia patiuntur. Vnde etiam Ezechiel cognouit differentiam ſtatus, de quo dixit ſe fuiſſe in viſu in Ieruſalẽ, ſeu in ſpiritu, a ſtatu plenę vigiliæ quando hoc referebat. Et quando ſic fuerat in ſpititu, non eſt putandum, quod crederet ſe eſſe tũc in corpore in Ieruſalem. deceptus enim fuiſſet: quod non eſt concedendum vllatenus in prophetia Domini. Mulieres autem illę putabant ſe transferri corporaliter; perficere quoque vigilantes quæcunque narrabant, & dum eſſent poſtmodum in plena vigilia, hoc ipſum vere factum prædicabant: vnde facile patet, quod non ſimpliciter in ſomnis, aut in raptu eis hæc contingebant. Secundo etiã probatur hoc idem, quia ſi capitulum vellet, quod illæ mulieres deluderentur, & in ſomnis, & in ſpiritu ſimul, hoc eſſet impoſsibile, niſi ad modum quo angelus apparuit in ſomnis Ioſeph, aut etiam Petro ecſtaſim paſſo, & tunc optime cognouiſſent mulieres illæ, quod viſio fuiſſet ſolum imaginaria ſicut illi cognouerunt. Si vero

capitu-

capitulum intenderet, quod hoc accidiſſet vel in ſomnis tantum, vel in ſpiritu tantum, tunc falſum poneret capitulum, dum ſecundum iſtos opinantes vtrunque modum deluſionis aſtruit interueniſſe. Si vero mulieres quaſdam intenderet in ſpiritu, vel raptu deluſas, quaſdam vero tantum in ſomnis, tunc quælibet per ſe cognouiſſent in vigilia demum poſitæ differentiam ſtatus, vt dictum eſt. Vnde exponendum eſt, quod d. cap. tantum voluit inſinuare per hos duos modos magis notos in ſcriptura, modum in genere, quo aliquibus videatur vere aliquid fieri, quod tamen vere non fit. Sub quo generali modo, non niſi duobus his ſpecialibus modis, videlicet per præſtigium vel apparitionem ſpirituũ in corporibus aſſumptis contingit homines ſic poſſe deludi, vt putent in plena vigilia conſtituti, ſic ſe res habuiſſe ſicut eis videbatur, dum deluderentur. Et ſic habetur ſenſus Spiritus ſancti in illo capitulo: quia hic ſenſus ſolus eſt verus, vt deductum eſt. Veritatis autem & non falſitatis author eſt Spiritus ſanctus. Non eſt autem generalis etiam concilij determinatio, tam exacte neceſsitatis fidei vel authoritatis, vt verba eius, quæ obſcuritatem habent, & falſa magis videntur quam vera, non ſuſcipiant expoſitionem, qua trahantur ad ſenſum verum, quando quidem ſacra etiam ſcriptura, quæ maioris eſt authoritatis, interpretari poſsit. Cum ergo poſsibilitas delationis corporalis hominum a dæmone, habeatur potius ex ſacris litteris, quam oppoſitum: quinimmo lumine naturali cognoſcatur, vt ſæpius in ſuperioribus eſt deductum, etiam ſi concilium aliquod aſſerat tale quid pro aliquo tẽpore, vel aliquibus determinatis perſonis, nõ contigiſſe; non propterea putandũ eſt eſſe determinatũ, quod id ſit impoſsibile factu.

Non determinatur in d. c. Epiſcopi. eße impoßibile illa fieri corporaliter, quæ quandoque contingunt in ſomnis. Cap. XI.

SCIENDVM eſt vltimo pro eo. cap. declarando, quod in eo nõ determinatur eſſe impoſsibile talia omnia fieri corporaliter, vt ignoranter putat Aduerſarius. Nam quod dicit (Cum mentem cuiuſcunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illico transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum, & ſimilitudines &c.) non ſic accipiendum eſt, vt illa coniunctio, cum, habeat vim inferendæ neceſsitatis antecedentis huius dicti ad conſequens, ſed contingentiæ, ſeu poſsibilitatis tantummodo. Intendit enim, quod poſsibile eſt dęmoni tales mulieres deludere tali modo. Vnde ſi aſſerant ſe vere, & in corpore deportari ad ſeruiẽdum Dianæ tanquam vni dearum, non propter hoc credendum eſt, quod

Diana

Diana dea sit, & ei vel Herodiadi ab aliquo vere seruiatur, vt dominæ. Cum enim hæc falsa sint, vt edocet fides, oportet de necessitate dicere, quod talia se credentes experiri, deludantur a diabolo falsitatum omnium primo satore. Si vero non dicantur aliqua contra fidem, & ob hoc impossibilia esse, vel fieri: sed potius asseran tur, ea quæ facile possunt contingere, puta, quod multa fiant in opprobrium fidei, dum eidem fidei baptismoq; renunciatur: & quod ad hoc portentur a diabolo, vt facilius, & sine timore in loco semoto per multitudinem fiant: non est hoc negandum ex intentione capituli illius. Immo si ratio iuncta experientiæ conuincat, quod diabolus hoc modo suæ melius malitiæ satisfaciat, non est contra capitulum illud, quod sic fieri, uel euenire credatur. Et ideo si talia denuncientur, & testibus confirmentur de visu: & ab his præcipue qui expertos se asserunt hæc omnia, uel similia: non minus hæc a iudicibus fidei credenda sunt, quam ex similibus indicijs tantū moti sancti Doctores crediderint minus credibilia, puta, quod dentur incubi, ac succubi dæmones, ut in libro nostro deductum est. Et eo præcipue, quod determinationes conciliorum circa fidem, theologorū propriū est declarare quomodo intelligi debeant, & nō Canonistarum, & minus Iuristarum. Et ideo si patres Inquisitores, qui communiter profundissimi Theologi sunt, iudicent talia non contradicere prędicto cap. non possunt Iuristæ absque nota temeritatis se eis opponere. Debet enim vnusquisque gradu suo cōtentus esse, & suarum virium mensuram non excede[illegible]. Mitto quæ diximus in primo opere nostro, incertum in quar[illegible] esse, an particulare, vel generale fuerit illud concili[illegible], an rite congregatum, vel etiam confirmata decreta eius per se [illegible] apo[illegible]licam, quis auctor, quo tempore, cum præcipue inter concilia generalia non annumeretur, dist. 16. cap. primo. Vnde si liber sine certo authore ex hoc ipso cōputatur inter apochryphe: multo magis concilium prædictis conditionibus incertum. Nec authoritas Gratiani sufficit, vt eidem fides indubia præstari debeat: cum multa alia, quę refert, inter paleas computentur. Quod si etiam generale riteque congregatum, & cōfirmatum concilium fuerit, non adimitur cuilibet recurrendi facultas ad apostolicam sedem, ut supra probatum est, vt eius verba obscura, & quæ errorum occasio esse possunt, melius declarentur, & exponantur secundum debitum sensum. Sed & plures Pontifices declarauerunt inueniri modo talia, corporaliterque fieri, prout iudicant patres Inquisitores, immo processus eorum iudiciaque confirmarunt, atque sententias contra tales personas sceleratissimas, & vt executioni mandarentur fauorem impenderunt. Sicut nuper etiam

Cle-

Clemens VII. præcepit domino Gubernatori Bon. vt daret omnẽ fauorem patri Inquiſitori Parmenſi contra quoſdã infectos hæreſi ſtrigiatus. Et breue incipit. Accepimus non ſine animi &c. Hos autem dicunt patres Inquiſitores in curſu plurima nefandiſsima in opprobrium fidei committere, quorum gratia hæretici iudicantur. Non poteſt ergo dici, quod talia fiant tantum in ſpiritu, aut in ſomnis, ſecundum intentionẽ, & intellectũ Aduerſarij. Alias in ſomnis quis incurreret hæreſim, quod eſt falſiſsimũ, cum nec etiã minimũ peccatum in ſomnis per ſe cõmitti poſsit. Immo ſequeretur, quod Papa qui contra prædictos fauorem pręſtat Inquiſitoribus, vti dixi mus, & non niſi apoſtolica authoritate, iam ut Papa erraret, immo faueret errantibus, ſi contra determinationem concilij patres Inqui ſitores ſentirent. Nulla ergo concilij cuiuslibet determinatio, prædictis Inquiſitorũ f iudicijs aduerſari poteſt. Sed qui eis potius aduerſan tur, manieſtiſsime fauent hæreticis: & fidei catholicæ inimicis, vt ex præmiſsis clariſsime conſtat. Et cum addit vltimo Aduerſarius, non eſſe recedendum a diſpoſitione textus illius per ſubtilitates ſophiſticas, & argumenta, verum eſt. Sed intelligitur a vera, & bene intellecta diſpoſitione textus, qualem ipſe non poſsidet intellectu, vt prolixe ſatis deductum eſt. Authoritas etiam quam allegat ex. c. quidam. 24 q. 3. licet non ſit ad propoſitum, quia loquitur ſolum de ſacris litteris noui, ac veteris teſtamenti, inter quas non annumerantur determinationes conciliorum, neque ad earum authoritatem attingunt, vt ſupra deductum eſt: tamen adhuc dicimus, quod prædictum ſenſum quem dedimus, flagitat a nobis Spiritus ſanctus, ut diffuſe ſupra probauimus: non autem ſenſum, quem dedit Aduerſarius: immo eſt ei aduerſus, cum ſit falſus, & ad hæreſim deducens, vt etiam infra tangemus.

Rationem ſextam ex præſumptione iuris aſsumptam: Septimam quoque, quia procedunt hæc a ſpiritu maligno, nequaquam prævalere. Cap. XII.

Ratio 6. SEXTO arguitur ab Aduerſario. Hoc habet præſumptionem iuris, immo de iure probatur per. d. c. Epiſcopi. Ergo non admittit probationem in contrarium, vt no. in auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nup. *Sol.* Solu. Immo non habet niſi apud non intelligentes iura, ut intelligi debent: vnde contra tales admittitur probatio. Et ſi etiam contra habentia præſumptionem iuris non admittatur probatio in iure: admittitur tamen in ſcientia ſuperiori, cuius eſt iudicare & examinare, an tale quid bene ſtatuat ur, an non: an præ-

ſumptio

ſumptio illa rite per textum habeatur, an ignoranter, ut fit in propoſito. Quia nec ius, nec rite accepta præſumptio iuris contra determinationem theologorum inuenitur circa præſentis quæſtionis articulum, vt deductum eſt in præcedentibus.

Septimo ſic arguitur. Procedunt hæc a ſpiritu maligno, falſo, mendace & deceptore: & qui multos habet nocendi modos. Ergo magis debent dici falſa quam vera. Et ſic proceſsit capitulum Epiſcopi. *Ratio 7.*

Solu. Ex hoc, quod horum omnium author principalis eſt diabolus, non ſequitur, quod omnia ſint deluſoria & falſa. Sed bene ſequitur, quod omnia faciat intentione nocendi, ſiue vera ſint, ſiue falſa. Sophiſtica valde eſt ratio iſta deducens ad manifeſtas hæreſes, & apertiſsimas falſitates. Si enim diabolus, quia falſus eſt & mendax atque deceptor non niſi falſa, & deluſoria dicat, & faciat, ſequitur, quod omnia, quæ referuntur in Euangelio dicta per dæmones de domino Ieſu, falſa fuerunt. Et ſic falſum eſſet illum eſſe Chriſtum & filium Dei: quia hoc dictum eſt a diabolo, quod eſt hæreticum. Similiter omnia, quę comprobantur per eos fieri, vel dici per maleficos uel arrepticios, opera falſa erunt, vel deluſoria: ſicque deluſorij eſſent cruciatus, innumeraque maleficia, quorum ipſi ſunt cauſa. Falſa eſſent omnia dæmonum dicta, dum reſpondent exorciſtis inuiti, quæ omnia cum ſint manifeſtiſsime contra omnium ſapientum extimationem: & contra id quod quotidie experimur, patet quid momenti habeat iſta ratio, ex cuius aſſumptis principijs hæc falſa ſequuntur. Veritatem ergo diabolus ſæpe dicit, ſæpe non fallit, neque deludit. Sed hæc omnia facit, vt tandē validius decipiat: dum ex his ſibi fides ab iniquis præſtatur. Quod non accideret, ſi ſemper falſitatem diceret, ſi ſemper deciperet, aut deluderet percunctantes, vel inuocantes: ſed potius ab omnibus etiam peſsimis hominibus fugeretur & euitaretur. Et quia veritatem etiam non loquitur, niſi vt fallat: ideo Dominus non ſinebat dæmones loqui etiam quod verum erat, vt habetur Lucæ cap. 4. Et hæc ſufficiant ad argumenta Aduerſarij, quæ in primo illo tractatu de Lamijs, pro ſua phantaſia, quæ continet falſitatem, inducit. *Solutio.*

FINIS.

Explicit primus Tractatus in Ponzinibium de Lamijs.
Incipit Secundus.

MIso igitur eo, quod primo propoſueram, quomodo inquam rationes Aduerſarij contra veritatem factæ non procedũt, uidendum eſt illud, quod ſecundo promiſerã declarare, quomodo videlicet rationes, quas pro opinione quam defendimus, ipſe propoſuit, non bene ſed erronee ſoluat. Alias autem rationes ad idem, in priori opere noſtro produxi latius. Prima ergo ratio pro noſtra opinione ab Aduerſario, ut eam ſoluat inducta, talis eſt.

Ad rationem ex communi ſtrigum confeſſione ſumpta ſolutio deijcitur Ponzinibij. Cap. I.

Ratio prima bona. HI qui ſunt de ſecta ſtrigiatus, confitẽtur iuridice ſe ire ad curſum, & negare fidem, facere homagium diabolo, & alia quæ narrantur. ergo credendum eſt hæc eſſe vera: & procedendũ contra tales ſicut contra alios hæreticos. *So. Ponzini.* Soluit autem dicens, quod confeſsio talium in iudicio eſt erronea, & nõ admittenda, cum ſint perſonæ deluſæ: nec confeſsio iſta continet verum, aut poſsibile, & quia reſpuunt iſta ius, & natura, confeſsio diſtat ab actu. Vnde non ualet dicere, ſic fatentur: ergo ſic eſt. Et quicquid eſt contra naturam, deficit in ſuis principijs: ergo naturaliter impoſsibile. Item non ſtatur regulariter in criminalibus confeſsioni Rei, niſi in cauſa hæreſis mentalis: quia non poteſt aliter probari quam per confeſsionem: non autem de actu ad extra, & maxime de minus veriſimilibus, vt ſunt iſta. Pro prædictis autem allegat plures authoritates Iuriſtarum. *Improbatio Sol.* Sed hanc ſolutionem falſa multa ſupponere, ſuper quæ fundatur, patet ex his quæ in præmiſsis tractatibus dicta ſunt. Falſum eſt enim primo, quod tales perſonæ ſint a diabolo vniuerſaliter deluſæ quo ad articulos hæreticales, propter quos principaliter contra eos procedunt patres Inquiſitores. Vnde licet in aliquibus concurrentibus deludantur, non tamen ſequitur, quod non poſsint uera confiteri, quæ erronea ſapiunt, aut patrarunt. Et iudicũ Theologorum, & quibus incumbit ex officio, non autem eorum qui ſunt puri legiſtæ, erit diſtinguere, & cognoſcere, an iſtæ ſint deluſiones, vel non. Et ſecundum allegata, & probata, eſſe talia, vel non eſſe contra fidem, procedent abſoluendo, vel condemnando de conſilio peritorum: cui tamen cum ſtare ſecundum iura non teneantur patres Inquiſitores, præſupponuntur eſſe periti in iure, & quãtum ad ea præſertim, quæ ſpectant ad officium ſuũ. Vnde nemo ſe debet illis opponere: ſicut nec alijs iudicibus in his, quæ pertinent ad forum ſuum. Falſum eſt etiam, immo hæreticum, quod iſta ſint impoſsibilia

posſibilia absolute, vel ſecundum ordinem nobis reuelatū in ſacris litteris, licet ſint impoſsibilia plurima naturaliter ſecundum virtutem humanam actiuam. Excedit enim virtus dæmonis virtutem, & potentiam hominis cuiuſcunque, Iuxta illud Iob. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. Et loquitur de diabolo, & ſatana. Ex hoc autem bene ſequitur, quod ius ciuile, quod non niſi circa actus humanos non ſupernaturales verſatur, iſta reſpuat, non ſimpliciter tanquam falſa, quia hoc non poteſt cognoſcere, aut intelligere ſecundum ſe, ſed tanquam excedentia iudiciū, & poteſtatem ſuam. Et hæc eſt cauſa quare ſancta Mater Eccleſia noluit iudicium ſuper talia committere puris Iuriſtis: quia vltra hoc, quod hæreſis eſt crimen ſpirituale, cuius iudicium ſoli ſpirituali etiā iudici merito reſeruatur, eſt etiam de rebus, quæ ſecundum ſuā propriam facultatem impoſsibile eſt eos intelligere. Vnde ſequitur, q̄ non poſsint per eos bene iudicari, ſed ſolum per Theologos, quorum proprium eſt iſta cognoſcere. Et propterea in principio ſancta Mater Eccleſia commiſit hoc officium ſolis fratribus Prædicatoribus, in quibus præ alijs a ſuæ inſtitutionis primordio ſtudium ſacræ Theologiæ florebat. In proceſſu vero temporis etiam patribus Minoribus in aliquibus partibus demandatum eſt merito tale munus, eo quod & ipſi (licet præter ſuam regulam) ſtudio ſacræ Theologiæ egregie incumbant. Et ſi dicatur, quod etiam Epiſcopis committitur hoc officium cognoſcendi de talibus, & iudicandi. Reſpondetur, quod verum eſt profecto, & principaliter eis committitur, quia etiam ipſis incumbit ex gradu ſuo, vt ſint perfecti Theologi, cum habeant alios, & illuminare, & paſcere ſpiritualiter circa perfectionem fidei, ac bonorum morum. Debent etiam, iuxta Petri ſententiam eſſe parati, & diſpoſiti reddere rationem de ea, quæ in eis eſt fide: & vt boni paſtores ſpirituales, ſibi ſubiectos ab hæreticis, & tyrannis ſicut oues a lupis toto ſuo conamine defenſare. Et ſi ali qui non ſunt tales, hoc eſt per accidens: & ipſi tandem viderint. Ad propoſitum igitur redeuntes, licet hæc quæ ſupra facultatem naturalem hominum fiunt, reſpuat ius pure humanum, ſecus de diuino: quæ tamen ſtatuit iudicari humano more, ſecundum inquam allegata probataque, quantum fas eſt in talibus. Falſum eſt tertio, quod in criminalibus non ſtetur confeſsioni, & ratificationi ipſius Rei, ſi præuenerunt accuſationes, aut depoſitiones, teſtes & indicia ſufficientia, vt ſemper contingit priusquam contra tales ab Inquiſitoribus proferatur ſententia. Alias oporteret iudicem omnibus ſemper interfuiſſe, quæ per Reum facta ſunt. Neque etiam ſunt minus iſta veriſimilia conſiderata potentia ſimul, & malitia

dæmonum, multitudine quoque omni generis testium, & Reorum ubique per Christianitatem. Vnde patet, quod solutio Aduersarij ad hanc primā rationem pro veritate factā nullatenus procedit.

Ad rationem ex experientia sumptam solutio Ponzinibij, reprobatur. Cap. II.

Ratio 5. PER experientiam, quæ est rerum magistra, primo Metaph. fuerunt hæc visa, & cognita, et harum est publica fama. ergo credenda sunt c. In nomine domini. de testi. Et præcipue cum fama publica faciat fidem. c. Cum oporteat. de accus. ergo &c. Respondet autem Aduersarius, quod cum ista contingant in solo spiritu, nō possunt per experientiam, aut per testes de visu cognosci, vel conprobari, quia supple spiritualia non videntur: nec experimur nisi ea, quæ fiunt in corpore. Addit etiam, quod si subtiliter examinarentur qui dicunt, se talem quandoque multitudinem vidisse, non de numero illorum existendo, sed a longe, vel quomodolibet, cognoscerentur, quod vel non concludenter deponerent: cum ista dicantur contingere de nocte, & in loco solitario, & præter naturam: vel ipsos pariter deludi deprehenderentur. Sed solutio ista non procedit: quia contingunt nunc etiam ista in corpore fieri, vt probatum est. Vnde possunt experientia cognosci etiam a testibus, multo magis a Reis, & a participantibus in eodem crimine. Patrum autē Inquisitorum est postmodum iudicare, qualiter ibi delusio, vel certe rei veritas inueniatur, & a qua causa ista procedant. Neque enim diu personas aliquas dæmones sic illuderent nisi per infidelitatem mentes earum prius cepissent, vt elici potest ex dicto. c. Episcopi. Vnde semper, vel causa, vel effectus huius nefarij commertij hominum cum diabolo est apostasia a fide, quam seruant etiam vigilantes, & pleno liberoque sensu vigentes, vt etiam verbis suis ostendunt, quinimmo alios quoque suis adhortationibus in idem damnationis barathrum inducunt. Vnde etiam si in prædictis deluderentur, quod non est vniuersaliter verum, vt supra probatum est, habent tamen adhuc Inquisitores ex officio suo contra eas procedere, sicut contra quoscunque hæreticos, vel hæresiarchas. Et quanto magis cum hæresim, & animum apostaticū prætendant factis, de hocq; accusentur, puta quod opprobrijs crucem sacrumque Christi corpus affecerint, & huiusmodi. Quod autem ista dicantur fieri nocte communiter, verum est: sed semper locus perfunditur aliqua luce procurata per dæmones, vt possint seinuicem satis intueri, conferente ad idem sæpius nocturno syderum lumine: quo fit etiam, vt ab alijs hæc longius prospici possint, vt per experientias in nostro

Solutio Ponzin.

Reprob. Solut.

opere

opere contigisse probauimus, Et licet hæc fiant communiter in locis ab habitationibus hominum semotis, non tamen tanta est semper distantia, quod a nullo habitaculo possint videri. Et si dixerint loci habitatores, quod vigilantes & pleno sensu talia viderint a longe vel audierint, proculdubio credendum est. Alias vnicuique licebit cum audierit referri quæ non vidit, aut credit, simpliciter negare & dicere narranti, tu a diabolo deluderis, vel delusus fuisti. Licet autem in tali frequentia contingat (vt sæpe diximus) multa fieri præter naturam vel supra per diabolicam potentiam, quæ excedit humanam: concurrunt tamen multa naturaliter facta, sicut quod quandoque etiam pedestres istæ maledictæ personæ cõueniunt: licet quandoque velocius procedant dæmonum auxilio fultæ, vt visu pluries comprobatum est etiam ab aliis. Quia vero præsupponitur quod istæ personæ subtiliter ab Inquisitoribus examinentur magis quam possit per Iuristas fieri, qui tot circa talia contingentia, & maxime præter naturam facta (pro vt diximus) non cognoscunt: quæ tamen cognoscunt Theologi, qui non sanguinem vel pecunias, sed Christi honorem fideique profectũ sitiunt, eiusque depressionem abhorrẽt: ideo debet quilibet bonus & sapiens Christianus eorum examinationibus & iudiciis acquiescere: nec se illis præsumptuose ac ignoranter opponere, quando quidem sapientiores mundi homines, immo Pontifices & Prælati ecclesiæ, non solum eorum iudiciis sunt contenti, sed eis etiam in talibus fauorem præstant.

Reprobatur Solutio. Ponzi. ad rationem probantem realem corporum delationem in cursu esse possibilem ex reali delatione, qua Christus delatus est in montem excelsum, & supra pinnaculum templi. Cap. III.

RATIO tertia pro veritate talis est. Dæmon portauit Dominum nostrum in sanctam ciuitatem, & in montem excelsum. ergo potest alios homines multo magis portare, Reg. Non debet, de re. iu. Quod etiam comprobatum est in multis. ergo & horum etiã delatio, præsertim cum iurata sit, concedenda est. Respondet Aduersarius primo in hæc verba, quod consequentia quæ fit de dicta confessione, est falsa. ergo argumentum quod fit de ea, est fallax & nullum: quia destructo consequente in quo stat ratio antecedentis, destruitur antecedens. Secundo respondet, quod non sequitur, Diabolus portauit Christum, ergo portat has mulieres. Tertio dicit, quod cum cap. Episcopi. neget illa fieri in corpore, negat consequenter possibilitatem huius delationis, quia quod est possibile, est admissibile. Cum enim præcipiat talia non esse credenda fieri in corpore, videtur eadem ratione,

Ratio tertia.

Responsio Ponzinibij.

tione, quod ſentiat nec iſta a maligno ſpiritu fieri poſſe niſi in ſpiritu & illuſorie. Non enim ſimpliciter & abſolute dixiſſet hæc fieri tantummodo in ſpiritu & non in corpore: quia ſicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt. l. Vbi repugnantia. ff. de re. iu. ita quæ a natura conceduntur, a lege tanquam poſſibilia admittuntur. Quarto dicit, quod cum bene diſtinguens ſit proximus veritati ſecundum Senecam, & indiſtincte loquēs reprehenſibilis ſit, vt imperfecte loquens: textus autem. c. Epiſcopi. qui ſupponitur Spiritu ſancto dictante factus, non diſtinguat, ſed præcipiat non credi ea fieri in corpore, ſequitur quod nos diſtinguere non debemus. Quinto dicit, quod non eſt veriſimile patres illos conditores. c. Epiſcopi, non fuiſſe memores delationis Chriſti, & aliorum a dæmone: & tamen his non attentis, dixerunt iſta non fieri in corpore, inducentes ad hoc exē pla Ezech. & Pauli. ergo dicendum eſt, quod noluerunt exemplum illud de Chriſto, & de quocunque alio attendi. Nam de exemplis non eſt curandum. l. Nemo. C. de ſententiis. Et ea quæ raro accidunt non faciunt legem neque regulam. ff. de re. iu. l. ea quæ raro. Non enim debet fieri lex de reſuſcitatis a mortuis, eo quod Lazarus fuit a morte reſuſcitatus. Sexto dicit, quod diabolo eſt adepta poteſtas a Chriſto, & eſt religatus in inferno vſque ad aduentum antichriſti, quo tempore ſoluetur a vinculis, vt vires ſuas exerceat in malos: & ideo non poteſt modo exire vt portet homines & alia faciat, quæ referuntur. Septimo dicit qđ Chriſtus fuit a diabolo portatus ex permiſſione eius, vnde ſi non conſtet de permiſſione Dei, non debent credi iſtæ aliæ delationes. Octauo addit obiiciens. Si diabolus ſic poteſt, cur in paucis & abiectis perſonis tantum hoc facit, cum ſit indifferens & vniuerſalis tentator mundi? Nec poſſunt afferre tales perſonæ indubitatum de his teſtimonium, arg. ex d. c. Epiſcopi. Fama enim debet habere ortum a perſonis fide dignis & honeſtis. c. cum oporteat. de accuſ. Sic igitur (inquit) patet, quod cum hoc argumentum de Chriſto patiatur retorquutionem, ſequitur quod ſit inefficax. Quicquid autem ſit de hac dæmonis poteſtate, principalis concluſio videtur vera. Hæc ille, vel ex illo. Sed in his omnibus quatenus repugnant principali propoſito noſtro aberrat a vero. Et quo ad primum quidem dictum ſuum, dicimus quod conſequentia illa in ratione tacta bona eſt, inferendo ex facto ipſum poſſibile: quia ab eſſe ad poſſe valet conſequentia, vt ſcientia logicæ docet. Et qui facit quod maius eſt, poteſt etiam facere quod minus eſt, & quod etiam æquale eſt ſaltem actu vel virtute, etiam ſi non ſemper formaliter. Sicut qui poteſt generare hominē, non poteſt generare aſinum, niſi virtute ſeu potius eminenter, quia dignius aſino generare poteſt. Vnde non debuerat dictam conſequentiam

Impugnatio Sol.

tiam negare, nisi ad probationem eius tactam in argumento satisfaceret, si vinculum illius fugere cupiebat. Et quod dicit ideo argumentum esse inefficax, quia consequentia est falsa, est probare idem per idē, quia argumentum illud non est nisi illa consequentia. Sed compatimur. Quod vero addit, quod destructo consequente destruitur antecedens, verum est, si consequentia bona sit: Sed econtra, posito antecedente, vt hic ponendum est per fidem, ponere oportet etiam consequens, secundum eandem necessitatem, ut logica docet. Hæc autē consequentia probata est esse bona. Secundum etiam dictum suum non procedit. Neque fit ista consequentia a sapientibus. Christus fuit portatus a diabolo &c. ergo istæ mulieres portantur. Forte Aduersarius vidit aliquam apparentiam in hoc modo arguendi: & ideo sic argumentum formauit. Sed nullam apparentiam habet nedum apud logicos, verum neque apud mediocriter ratione vigentes. Sed ex illo antecedente bene infertur. ergo istæ mulieres possunt portari ab eodem, considerata potentia naturali eius, quæ semper est eadem, & considerata ex hoc Christi facto regula prouidentiæ diuinæ, vt non solum permittat homines a dæmone spiritualiter tentari, sed per mutationes etiam atque molestias corporales. Quod autem de facto portentur, alia via conuincitur ab huius causæ iudicibus.

Delationem corporalem personarum a spiritibus esse impossibilem non probatur in dicto. c. Episcopi. *Cap. IIII.*

TERTIVM etiam eius dictum patet ex prędcedentibus esse falsum. Neque enim talem delationem esse impossibilem probatur per c. Episcopi. neque præcipit talia non esse credenda quasi sint impossibilia, alias contradiceret Euangelio: sed bene præcipit non esse credendum illas mulieres non esse de facto portatas ad seruiendum Dianæ quasi deę residenti in aliquo determinato loco distante, ad quā per longa terrarum spacia portarentur, vt putabant, & dicit etiā quod eis contingebant virtute diaboli illusiones &c. Et sapienter dictū est: quia talem delationem non habebat necessariam neque vtilem diabolus ad finem in quem deducere satagebat mulieres illas, vt uidelicet crederent quæ erant contra fidem de pluralitate deorum, & conuersione hominum in deos, vt paganorum error habebat. Præsentis autem delationis malitiosam & versutam causam seu rationem, habet nunc diabolus, de qua supra dictum est. Vnde cum non sit eadem ratio præcipiendi, non idem etiam præcipi facile deducitur. Et consequenter ex eo non sequitur quod sicut non illæ, ita nec istę portentur. Et multo minus prędcipit capitulum illud tale quid non esse credendū,

quia

quia talis delatio sit absolute vel etiam ordinarie impossibilis. Leges etiam admittunt non solum quod est possibile per naturam, sed etiã per altiorem virtutem, cuiusmodi est diabolica virtus: licet de talibus non se intromittant, vt sapiant vel iudicent qualia sint: sed hæc superioribus legibus, hoc est, Theologalibus deferunt discutienda. Alias nullum miraculum, nullum etiam angeli vel diaboli opus admitterent canones aut supponerent leges ciuiles. Quod falsissimum est, cum sint plurimæ a Christianissimis imperatoribus promulgatæ. Christiani autem habent talia de necessitate concedere. Falsum est vlterius quod affert quartum dictum suum, immo tex. d.c. Episcopi. distinguit quæ sunt contra fidem ab his quæ non sunt contra fidem, vt ex supradicta declaratione capituli in responsione ad quintam rationem Aduersarii patere potest: & similiter in primo nostro opere in solutione primi argumenti. Licet etiam non sit necessarium, omnem textum explicare omnem distinctionem, quam admittere potest. Alias nullus indigeret glosa, nullaque regula pateretur exceptionem. Falsum est etiam quintum dictum eius, immo periculosum valde est dicere, quod textus ille indistincte præcipiat ista non esse credenda, & quod non fiant in corpore, quasi non possint fieri in corpore, & quod nihilominus recordarentur patres illi Christum fuisse portatũ in corpore super montem a diabolo &c. Innuit enim iste modus loquendi, quod vel Euangelio non est credendum, vel concilium cui putat standum in omnibus, docet falsa, & præcipit contraria Euangelio: quorum neutrum sanam promit fidem sic dicentium. Quod ergo illi patres fuerint prædictorum memores, non negamus. Sed quod nõ ista pro tunc attenderint, non fuit quia non curarent de illo exemplo, si fuisset ad propositum suum: sed quia non faciebat pro decreto suo, neque illi contradicebat, eo quod non negarent possibilitatem talis delationis, quam illud inferebat exemplum. Dicere autem absolute, quod non est curandum de illo exemplo, est dicere quod non sit curandum de euangelio: quod quantam fidem prætendat in dicente, quisquis is est, viderit. De exemplis etiam non est iudicandum vt alĩ quis condemnetur solum exemplo alterius damnati, quia posset ille non iuste fuisse damnatus: sed est curandum ad inferendam aliquam possibilitatem absolute, si per exemplum (vt hic accidit) inueniri cõprobetur. Vnde patet, quod authoritas ista non est ad propositum. Et hoc sæpe contingit Aduersario in his suis tractatibus, inducere inquam tam Philosophorum quam legum authoritates non ad propositum & cum fallaciis amphibologiæ, vel æquiuocationis, uel figuræ dictionis. Quod si forte Arist. inducatur dicens in primo Priorum de exemplis, quod ponuntur non quia semper ita sit, sed vt discentes assentiant.

sentiant. Respondetur, quod Aristo. hoc dixit, quia pro exemplo inducitur sæpe quod falsum est vel fictitium, ex eo quod non quæritur quandoque similitudo ex suo esse, sed ex sua ratione quam importat. Si vero summatur similitudo uel quæratur ex eo quod est aut fuit in re, per exemplum, valde cauendum est ne falsa dicantur aut introducantur pro veris. Et sic est in proposito. Quia super veritate prædicti exempli de Christo fundatur, & ex ea infertur veritas possibilitatis prędictæ delationis Vnde hanc negare, est negare Euangeliũ. Et quod addit hic homo, quod ea quæ raro accidunt, non faciunt regulam, si intendat de his quæ accidunt a casu vel a fortuna, uerum est, quod nõ cadunt sub regula quod sint nunc vel tunc, hoc vel illo modo facienda: licet etiam sub hac regula legali cadant, quod non sunt ita iudicanda sicut ea quæ ex intentione facientis procedunt. Sed ea quæ licet raro accidant, tamen vel necessario vel ex intentione naturæ vel agentis a proposito & secundum directionem rationis proueniunt, ista inquam cadunt sub regula si sint moralia, vel ciuilia. Sicut dantur leges & regulæ circa electiones Papæ & Imperatoris, & circa multa alia rarissime contingentia. Sicut etiam est scientia de his quę raro contingunt, sed tamen necessario in natura, puta, de eclipsibus. Veruntamen ea quæ confitentur strigæ iam nunc raro non accidunt: sed quam frequenter, vt ex processibus earum patet.

Diabolum sic in inferno religatum teneri, quod non possit ad nos tentandos accedere, sapit hæresim. Cap. V.

SEXTVM etiam dictum Aduersarii non procedit: sed innuit dicentem, valde ignarum sensus sacræ scripturæ, & habere periculosum sensum de illa diaboli religatione: hunc inquam quod diabolus sic sit per mortem Christi ligatus in profundum inferni, quod non possit ad nos tentandos accedere, cuius contrarium docuit Christus quando dedit potestatem Apostolis & successoribus eiiciendi dæmonia. Docet Paulus, qui dicit ad Ephes. 6. quod non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, & aduersus spiritalia nequitiæ in cælestibus. Docet Petrus qui dicit. 1. Pet. 5. quod aduersarius noster diabolus circuit quærens quẽ deuoret. Docet denique tota Mater Ecclesia concinens. Mundus, caro dæmonia, diuersa moueret prælia. Docent omnes Theologi demonstrantes quod substantiæ spirituales ibi tantum sunt, vbi operantur. Vnde si in inferno dæmones omnes religati sunt, nihil poterunt in hoc mundo penitus operari, neque homines etiam spiritualiter aut corporaliter tentare vel molestare, contra manifestam omnium

doctorum catholicorum sapientiam, & communem vulgatissimamque experientiam. Mirum, quod talia non aduerterit Aduersarius, cum sit Christianus; & putet se in talibus non ignarum. Dicitur autem religatus diabolus per passionem Christi: quia iam non habet potestatem, quam prius habebat, impediendi liberum sanctorum transitum ad cælestia, cum sine macula decedunt vel purgati redduntur. Aperta est enim modo ianua paradisi talibus sanctis animabus, soluto per Christi passionem pretio, ad quod tota natura humana propter peccatum primi parentis erat obligata. Et hoc impedimentum potestati diaboli attribuebatur, eo quod deuicerat tentando primum parentem: & ob hoc in seruum eius, totum fuerat redactum genus humanum: quia a quo quis victus est, eius seruus factus est. 1. Petr. 2. Nunc autem quia per Christi sanguinem sumus a tali seruitute redẽpti, sic erepti de potestate eius vt non habeat potestatem impediendi transitum animarum, aut eas detinendi, dicitur esse ligatus. Posito etiam, quod princeps dæmonum, qui quasi a toto mundo ante aduẽtum Christi adorabatur, & ex hoc vocabatur a Christo princeps mũdi huius, esset sic (vt Aduersarius imaginatur) in inferni uoragine ligatus catenis uel funibus, nec posset per se & immediate quenquam tentare, nunquid per hoc sequitur, quod non posset homines tentare aliorum ministerio vel obsequio, & per eosdem omnia facere, quæ narrantur de strigibus? Dicitur etiam religata potestas diaboli, non quia non eandem habeat cum augumentata indies malitia, sed quia non tantam super homines exercere potest ut antea faciebat, coercentibus nunc eum sanctis angelis, & se validius defendentibus sanctis hominibus per virtutem sacramentorum, quæ ex passione Christi & originem & vigorem habent. Plenam autem potestatem tempore Antichristi reassumet permittente Domino, & sic exigente defectu fidei, qui vniuersaliter pene erit in mundo.

Non permittere Deum a diabolo striges decipi sine ratione dicitur. *Cap. VI.*

SEPTIMVM quoque dictum Aduersarii non procedit. Nam quid permittat Deus vel non permittat, non potest sciri nisi ex reuelatione in supernaturalibus, vel ex euentu in aliis. Cum ergo permiserit delusionem corporalem in Christo, & ex hoc cognoscatur id esse possibile fieri circa alios etiam si per rationem naturalem non cognosceretur, non debet negari Deum non permittere tale quid in aliis reperiri: cum de euentu habeamus rationabilem causam, nisi comprobaretur repugnare sacræ scripturæ vel signo ei equiualenti, puta si per

verum

verum miraculum, comprobaretur hoc non permitti a Deo in aliis: vel certe repugnaret expresse determinationi Ecclesiæ, quæ in proposito non inueniuntur, vt dictum est. Vnde cum habeamus humana indicia huius effectus quantum possunt de eo haberi, per testes & confessiones, per causas & effectus, ut in primo opusculo deductum est: ualde stolidæ & obstinatæ mentis est ista negare a Deo esse permissa. Ad oppositum autem non habemus nisi rationes ualde sophisticas uel procedentes ex malo intellectu sacrę scripturę & canonum, uel ex ignorãtia potestatis dæmonis & modorũ quibus ista possunt fieri uel non fieri uere delusorie. Octauũ etiam suum dictũ non mouet. Ideo enim diabolus uiles personas sic magis tentat, quia eas facilius per uoluptates trahit, quibus de se priuatæ sunt. Priuatio enim maiorem generat appetitum. Et indigens, rem partam auidius conseruat, fortius illi a quo tale bonum habet inhęrens, ne forte si ab eo recedat, amittat quod adeo concupiscit. Nobiles autem & diuites, commoditatibus & delectationibus abundant. Sapientiores autem præstant iudicio & timore Dei: & ideo etiam si forte ex curiositate quandoque in talibus sint prolapsi, citius tamen isthæc abhorrent & derelinquunt, licet hoc etiam sit omnibus difficile propter magnam potestatem quam in eos iusto Dei iudicio ob criminum enormitatem accipit dæmon, etiam quo ad corpus. Et quod additur, taliũ non esse acceptandum testimonium, patet quod ignoranter loquitur, & contra tex. c. In fauorem. de hæreticis. Vnde non est aliter audiendus in hoc. Fama quippe debet oriri regulariter a fide dignis & honestis, sed infamia ista potest & ab aliis oriri, dummodo notitiam criminis habeant, a cuius accusatione soli inimici capitales excluduntur. Potest etiam oriri & causari infamia ex propria confessione, etiam si ea quæ sunt sufficientia indicia ad interrogandum, non essent indicia sufficientia ad damnandum. Prædicta autem omnia sæpe concurrunt in processu contra tales personas. Patet igitur quomodo Solutio Aduersarii ad illam tertiam rationem, ex omni parte deficit.

Sol. Ponzi. ad rationem sumptam ex appetitu, quo se diabolus cupit adorari, simul ac ipsa ratio infirma esse manifestatur. Cap. VII.

QVARTA ratio pro ueritate, talis est. Diabolus uult adorari ab istis personis ut Deus. ergo magis in uigilia quam in somnis. Vnde a Saule Rege Israel uoluit adorari in uigilia, & similiter idem requisiuit licet non obtinuerit a Christo Matth. 4 Et istæ mulieres dicunt, quod portantur a diabolo gratia delectationis, & quod adorant eum. ergo uerisimiliter credendum est ipsum dæmonem eas portare ad ip-

sum ludum uere & realiter, ut etiam uere & realiter adoretur.

Solutio Ponzin. Reprob. Solut.

Respondet Aduersarius, quod non sequitur hoc ultimum, & sufficit quod adoretur in domibus earum, sicut & aliquæ confitentur se facere: uel saltem in mente. Sed contra. Licet enim ratio prædicta per se sola efficaciter non concludat, sed solum adiunctis depositionibus, testificationibus, confessionibus, & euentibus &c. eo tamen modo quo a uerisimili procedit & persuadet, eam non deiicit responsio data. Non enim negat ratio, quod diabolus nõ possit se facere aliter adorare, sed persuadet quod etiam prædicto modo faciat. Licet enim eius inuidiæ quam habet in hominem, aliqualiter satisfaciat, dum eum in ruinã inducit peccati mortalis & amissionis beatitudinis, a qua ipse cecidit: non est tamen his plene contentus, sed in grauiora, quoad potest, eum conatur deiicere crimina, ut non solum corde, sed opere, nõ solũ secreto, sed publice Deum offendat, neget, execretur: sibi in uehementius scãdalum publice se offerat, & homagium adorans faciat: ut sic Deo similis prout superbus ab initio desiderat, uideri magis satagat & anhelet, quam facturus sit membrum illius Antichristus, de quo tamen dicitur. 2. Thess 2. quod in templo Dei sedebit, idest, publice, extollens se tanquam sit Deus. Ideo etiam tales personas remotius portat, ut facilius ad uota sua flectat, remota suspitione, quod a catholicis uideantur & accusentur, subministrata fiducia uel minori timiditate, ex consortio uniuersali eadem perpetrantium, & exemplo plurimorum. Datur etiam facilius in remotis libertas, & omnis commoditas fruẽdi uoluptatibus effrenate, ut in opusculo nostro dictũ est.

Responsio Ponzi. ad rationem sumptam ex permissione diuina respectu malorum quæ fiunt a strigibus, pariter ut ipsa ratio deficit.

Capit. VIII.

Ratio 5.

QVINTA ratio ueritati fauens, talis est. Deus permittit multa mala fieri opere dęmonum, ut probentur audientes quali deuotione & fide sint erga eum. 26. q. 5. Nec mirum. circa fin. ergo & hæc. Si enim essent delusiones, nullus tentaret uelle experiri, sed potius ea sperneret.

Sol. Ponzi.

Respondet Aduersarius, quod non sequitur. Deus permittit hæc ergo illa: quia est arguere a separatis. quod lex non admittit &c. Addit etiam quod satis probantur esse deuoti erga Deum qui nolunt talia credere uere fieri, utpote abominabilia.

Reprobatio Sol.

Sed licet hoc etiam argumentum parui momenti sit, sua tamen etiam responsio non satisfacit. Non enim uis argumenti in hoc consistit, quod si hæc uel illa mala permittit aut permisit Deus, sequatur necessario quod ista permittat. Sed quod sequatur necessario, quod ista permittere

tere non est impossibile, aut incredibile, aut indecens uel contrarium diuinæ sapientiæ, aut iustitiæ, uel misericordiæ, prout putant qui oppositum conclusionis nostræ cum Aduersario dogmatizant. Quod autem ita de facto eueniat, aliis probamus uiis. Quamuis autem sequatur hoc bonum ex permissione malorum, quod uidelicet probantur deuoti: non tamen propter hoc solum Deus mala permittit: sed multa alia bona elicit ex malis, vt est relucentia & integritas diuinæ iustitiæ punientis peccata personarum singularium, vel etiam vniuersitatum aut principum talia non punientium. Sæpe enim peccatum permittit Deus in punitionē alterius peccati, secundum illud Apocal. 22. Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Propter diuinam etiam sapientiam & prouidentiam ista contingunt, qua licet malitia dæmonum & malignorum hominum sic frenet, vt non tot mala faciant, vel aliis inferant, quot anhelant. suauiter tamen omnia sic deducit, vt libertati operantium non inferat iniuriam. Deuoti autem & vere Deo fideles magis apparent & sunt, qui oblatas sibi maximas voluptates & singulares curiositates respuunt, ne a Deo vero recedentes vel in minimo diabolo animarum nostrarum hosti consentiant, aut sacro sanctæ fidei abrenuntient & Baptismo, quam qui talia tam rationabiliter asserta credere nolunt. Ostendunt enim isti se viribus spiritualibus esse sic destitutos, ita se carnalibus mancipatos & deditos, sic in fide instabiles, quod si putarent ista esse vera, se continere non possent quin ea moliren ur, & satagerent experiri: ita quod potius uellent fidei & Baptismo abrenuntiare, quam ab his voluptatibus alienos fieri. Si ista etiam ideo non essent credenda quia sunt abominabilia, minus essent credenda maleficia pessima, quæ dicuntur fieri a pessimis itidē & sceleratissimis hominibus opere diaboli suffultis, & essent indeuoti sacri Theologi qui hæc & illa pariter docent Domino permittente contingere: deuotionemque ab hoc viro quærerent adipisci. Vtinam non ex hoc ostenderet se magis indeuotum, imperfectum & imbecillem virtutibus & spiritu, tali timore nolens ea credere, quæ tot assertionibus comprobantur accidere. Quinimmo suæ huic imperfectioni necnon ignorantiæ, labem pessimam præsumptionis apponit, & iniustæ suspectæque de fide persecutionis in inquisitionis officium macula sordidatur. Deuotissimi sunt & fidelissimi Christi milites, nobiles & principes qui audientes talia fieri in vituperium Christi & fidei catholicæ: & cognoscentes quod id vere contingere non sine ratione sacri Theologi affirmant, quorum principaliter interest ista cognoscere, eisque facile credentes, ita in his sicut in aliis pluribus, quæ facultatem illorum excedunt, fauorem omnem & auxilium, quo ad possunt, impēdunt, vt tale sceleratissimorum hominum genus extirpetur,

petur, longeque a Christianorum finibus propellatur. Econtra imprudentissimi, indeuotissimi, uel etiam infideles sunt qui ea quę credenda sunt non credunt. Et quod magis dolendum est persequentibus inimicos Christi, viribus corporeis uel etiam litteralibus se opponunt, exponentes se (licet contra intentionem suam) maximo periculo, quod censeantur manifesti fautores hæreticorum: & consequenter, quod ab Inquisitoribus merito molestentur. Et quod non moueantur nonnulli ex deuotione quam fingunt, hoc est euidentissimum indicium, quod pecuniis acceptis uel promissis, uel amore carnali, aut æmulatione & inani gloria plurimi persecutionem Inquisitoribus excitant, Sed patres Inquisitores si solum Deum timuerint, fideique zelo acti officium quod sibi ex præcepto sanctæ Matris Ecclesiæ sub censuris diligenter perficiendum incumbit inuicte prosequentur, etiam hos persecutores, qui potissima causa sunt, quod pestis hæc inualescat, & innumera multitudo animarum pereat, a Christi fidelium consortio, quasi lupos arcebunt ab ouium grege.

Quatuor rationes infirmæ serioſe recenſentur cum ſolutionibus Ponzi. magis deficientibus. Cap. IX.

Ratio ſexta. SEXTA pro veritate ratio talis est. Hæc opinio est affirmatiua. Ergo probabilior: quia qui negat nihil ponit, & negatiua est non ens: & ideo improbabilis, quia non potest directo sensui subiacere: quia entium sunt sensus, non autem non entium: secundum philo-

So. Ponzin. sophum, 2. de anima. Respondet Aduersarius, quod in criminalibus non minus creditur negantibus quam affirmantibus. Præ Hæc pars habet præsumptionem iuris, immo iure probatur in c. Episcopi. Item negatiua probatur eo ipso quod affirmatiua opposita non pro-

Reprobatio Sol. batur. Sed licet etiam ista præmissa ratio futilis sit; nec ab aliquo sapiente inducatur, sed solum forte ab æmulis, ut ex debilitate rationum, quibus uideatur opinio nostra fulciri, suspecta merito de ueritate reddatur, immo derisibilis appareat. Nihilominus eam etiã Aduersarius male dissoluit: quia falsum est primo, quod opinio contraria habeat suspitionem iuris, uel probationem in d. c. Episcopi. vt sæpius est ostensum. Derisibile est etiam dicere, quod uniuersaliter uerum sit, negatiuam probari, si opposita affirmatiua non probetur. Alias si non probaretur, quod Rex Franciæ sederet, ex hoc ipso probatum esset quod non sederet: & sic de aliis. Est tamen hoc uerum & acceptandum in fauorem Rei in iudiciis. Statur enim negationi eius, si aliter affirmatio non probetur per testes. Sed in proposito sunt inuictissimæ probationes & clarissima indicia pro affirmatiua:

& op-

& oppoſita negatiua a nullo ſapiente probari poteſt.

Septima ratio talis eſt. Præſumitur potius ueritas quam fictio. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. geſt. Reſpondet Aduerſarius, quod magis vrget ut hæc extimentur ficta: quia procedunt a diabolo deceptore & mendace. arg. in d. c. Epiſcopi. Sed quamuis hæc quoque ratio efficax non ſit, nihilominus falſa eſt illatio Aduerſarii, quod ideo hæc extimanda ſint ficta, quia procedunt a deceptore. Dictum eſt enim ſupra, quod qui propterea quod diabolus eſt deceptor, & habet mille nocendi modos, putaret diabolum nunquam veritatem dicere, aut quicquam uere facere uel feciſſe, eſſet hæreticus, quia hoc repugnat ſacris litteris. Maleficia etiam uera, eius malitia illata, idipſum comprobant. Quæ etiam narrantur non omnia per diabolum fiunt aut perficiuntur, ſed ab hominibus & per homines, ut clarum eſt. *Ratio ſeptima.* *Sol. Ponzi.* *Reprobatio Sol.*

Octaua ratio in fauorem ueritatis inducta, talis eſt. Diabolus contradicit honori Dei & fidei quantum poteſt: unde procurat, quod uere & realiter fiant opprobria fidei conculcando realiter crucē &c. magis quam ficticie & in ſomnis &c. Reſpōdet Aduerſarius, quod per illa ſoluitur hoc argumentum, quæ dicta ſunt ſupra ad quartum. Sufficit enim diabolo, quod adoretur in domo &c. Sed licet hoc argumentum non arguat factum, ſed maiorem probabilitatem facti ueri quam illuſorii: ſua tamen reſponſio ſupra etiam euacuata eſt, quam dedit ad quartum. Non enim ſufficit diabolo adorari ſimpliciter: ſed ex ſuperbia ſua appetit ſimilis eſſe Deo & adorari ut Deus publice, & coram multitudine quantum poteſt. Non reſpondet etiam Aduerſarius ad motiuum de affectato per Diabolum reali & non phātaſtico contemptu Chriſti & fidei & ſacramentorum. In ſomnis enim accidens talis contemptus non imputatur per ſe ad peccatum. Maius eſt etiam opprobrium publice Chriſtum contemnere, quam ſeorſum in domibus, & a paucis ſimilia fieri etiam uigilantibus. Magis autem odit Chriſtum diabolus, quam omnis alia creatura quemcunque inimicum: unde maximam in eum confuſionem procurat quantum poteſt. Et eo potiſſime, cum ex tali publico contemptu maior ſequatur animarum ruina, quam tota intentione deſiderat, & omni qua poteſt malitia procurat. *Ratio octaua.* *Reſponſio Ponzi.* *Reprobatio Sol.*

Ratio ad idem nona talis eſt. Contrariorum eſt eadem diſciplina. ergo ſicut publice abrenuntiatur diabolo in Baptiſmo, ita vult ſibi publice homagium fieri, & Chriſti fidei atque Baptiſmo abrenuntiari. Eadem enim ſolemnitas debet interuenire in diſſoluendo quæ in conficiendo. Reſpondet Aduerſarius, quod Diabolus non curat de forma fiendi, dum modo inducat ad factum, ſcilicet ad peccatum & ad interitum hominis conſequenter. Nec ad ſubſtantiam Baptiſmi *Ratio nona.* *Sol. Ponzi.*

ptiſmi requiritur illa ſolemnitas &c. Similiter non omne deſtruitur eo modo quo colligatur. l. tam nihil naturale. ff. de reg. iur. in glo Nec reiicitur quis a communione fidelium eo modo quo recipitur: quod patet per comparationem Baptiſmi ad anathema. Argumentum ergo remanet ſublatum: quia ad tollendum argumentum ſufficit dare inſtantiam. 1. q. 4. c. ſicut vrgeri. & 9. Ethicorum. Sed ſicut præcedens, ita & hoc argumentum non concludit niſi maiorem probabilitatem, quam non tollit reſponſio Aduerſarii. Et primo patet ex dictis, quare diabolus non ſatiatur de quocunque modo contemptus Dei & diuinorum & ruinæ hominum. ſecundo patet quod licet ad ſubſtantiam Baptiſmi non requiratur illa ſolemnitas: præcipit tamen eam Eccleſia vt conuenientem: quia fit quaſi quoddam matrimonium animę cum Chriſto, quod debet publice fieri, non minus quam matrimonii carnalis contractio. Eſt etiam quędam fidelitatis iuratio facta ſummo Principi, votumque ſolemne factum Deo, quæ omnia regulariter requirunt ſolemnitatem multitudinis, quæque ſuo modo. ergo præ ſuperbia cum diabolus appetat Dei ſimilitudinem, appetit conſequenter quod homagium ſibi, & apoſtaſia a Chriſto publice fiant. Nec eſt bona inſtantia illa. Nam excommunicatio & anathematizatio publice fit & cum ſolemnitate extinguendo ac ad terram proiiciendo cãdelas in eccleſia publica per ſacerdotes veſtibus ſacerdotalibus indutos &c. Sicut etiam cum ſolemnitate multiplici fit ordinatio clericorum, ita & degradatio pariter ſeu depoſitio a ſtatu clericali fit cum ſolemnitate. Et ſi aliqua inſtantia alia dabitur, non erit in ſimilibus: & ideo non tollet probabilitatem argumenti.

Reprobatio Sol.

Ratio decima ex d. c. Epiſcopi. fundamenta ſumens male ſoluitur ab Aduerſario. Cap. X.

Ratio decima.

RATIO decima ad idem talis eſt. Capitulum Epiſcopi. huic poſitioni non repugnat. ergo nihil obſtat, quin iſta credi debeãt. Aſſumptum patet: tum quia loquitur in alia ſecta vtpote extimantiũ aliquid diuinitatis eſſe extra vnum Deum: & quod beſtiæ ſuper quas ferebantur, eſſent factæ ab alio quam a Deo: quæ duo ab his non dicuntur, immo tenent tam beſtias eas portantes quam principem apparentem cui obediunt, dæmones eſſe ſic transformatos. Vnde propter hoc quod iſtæ credant ſe portari, non incidunt in errorem quaſi credentes illis ſimilia &c. Reſpondet autem Aduerſarius, quod intellectus, quem ipſe attulit ſupra in dicto capitulo, & per quem iſta euacuantur, uidetur amicus litterę, & rationabilior, & magis fauere animabus: quia ſi pars contraria eſſet vera, inuitarentur quodammodo

Reſponſio Ponzini.

dammodo omnes ad malos appetitus, a quibus remouentur prædicando quod sint falsa. Et propter hoc emanauit forte dispositio illius capituli. Dubia autem debēt benigiorem interpretationem accipere. Istæ quoque sectæ similes sunt, quia mulieres istæ sicut illæ aliquid diuinitatis dæmoni attribuūt, cum illum adorent. sicut illæ Dianā &c. Sed licet ratio inducta non habeat proprie vim argumenti, sed magis responsionis ad obiectionem, quæ fit per dicta Capituli illius: nihilominus eo modo quo illationem habet, male soluitur ab isto homine. Et supra clarissime ostensum est suum intellectum in d.c. esse falsum: nec fauere, sed magis nocere animabus, & esse causam maximæ ruinæ in Christi fidelibus, & in tota Ecclesia Dei. Nec inueniuntur nisi sceleratissimi homines & semiinfideles, qui facile possint ad illa trahi, auditis opprobriis contra Christum atque res sanctas in tali cōuentu factis. Benignior quoque pars est veritatem agnitam prædicare quam impugnare, nisi quis benignitatem appellet peccare in Spiritum sanctum. Pium est Christi zelari fidem, ne minimum quid in mundo inueniatur ei aduersum. Et impium cæca mente tot iniurias in Christū rite probatas, non curare, & quasi sint illusiones nolle attendere. Si n. audiretur, quod in tali maligno conuentu fierent coniurationes contra Principem vel libertatē, etiam si vnus solus testis & femina esset, aut puer, sufficeret apud istos qui communiter assentatores sunt Principum, ad inquirendum, torquendum, damnandū &c. Iustior est interpretatio, quæ mouet Christi deuotos & fideles, fidem Christi ab omnibus hostibus eius eorumq; fautoribus defensare, quam quæ mouet ad inferendum bellum Inquisitoribus, & molestiam rem Christi agentibus. Tutissima pars est animarum periculis obuiare, & magis corpora iniquorum horū in interitum dare, quā in populo scandalū & vtriusq; hominis ruinā imminentem quasi somnia floccifacere. Quod vero addit, sectam hanc esse similem illi, quia & istæ dæmonem adorant &c. Respondemus, quod licet istæ aliqua signa diuinitatis dæmoni attribuant, non tamen putant illū esse Deum, sed semper cognoscūt atque fatentur illū esse dæmonem: & quod a Deo vero recedant, dæmoni obsequantur, solū prouenit vt obtineant cōmoda. Vnde nō sunt proprie paganorū errore detentæ istæ mulieres, aut idololatræ, sicut illæ erant quæ putabant fœminas illas esse conuersas in deas, quibus & diuinitati debitū honorē ob hoc exhibebant atq; cultū: licet & istæ iudicentur propter prædicta vt hæreticæ, quia a fide apostatarunt & diabolo homagiū de corpore & anima sua fecerunt. Et latria soli Deo debita, eū veneratæ sunt. Et hæc sufficiant cōtra responsiones Aduersarii ad rationes pro conclusione nostra ab eodem inductas.

Reprobatio

Explicit Apologia secunda, de Lamijs. Incipit Tertia.

POSTQVAM igitur ostendimus tam rationes Aduersarii, contra nos inductas, quam responsiones eius ad rationes nostras a veritate deuiare, consequenter ostendendum est vltimo, quod conclusiones etiam eius ex prædictis rationibus & solutionibus deductæ, falsæ sunt omnes. Quarum hæc est prima.

Conclusiones tres quibus negat Ponzinibius striges abuti sacramentis, insidiari pueris ac eosdem occidere: diabolum insuper incubum uel succubum esse, reprobantur. Cap. I.

Prima conclusio falsa. Reprobatio. MVLIERES istæ non portant corpus Christi ad ludum, nec alia obscœna faciunt, quæ in processibus Inquisitorum continentur. Sed dicitur quod sicut conclusio ista ex hac falsitate sequitur, quod non portentur hæ mulieres aut viri corporaliter ad ludum, ita etiam in se falsa est. Et rerum euentus hoc ostendunt: quia comprobantur per testes & per confessiones tam dantium quam accipientium sacras hostias, quod in vigilia illas accipiunt, domi portant, & mane sequẽti nocte cursus qua dicunt eas portare, & in loco cursus vituperiis affectas relinquere, non inueniunt eas in capsa vel in domo in qua easdem sero habebant. ergo non somniarunt se eas portasse, quia inuenirent eas mane in manu vel in capsa sua, sed vere portarunt. Pleni sunt autem horum, processus Inquisitorum: quibus nolle fidem præstare, fatui hominis potius est, quam proterui, uel ignorantis &c.

Secunda cõclusio falsa. NON est verum quod ingrediantur nocte domos ad strigiandum pueros. Quod etiam non videtur verisimile ea ratione, quoniam scriptum est, quod Deus iustus non patitur quemquam iniuste nocere. c. Secundum apostolicam. Item, quia cuilibet datus est angelus bonus etiam ab vtero matris, vt cohibeat malitiam angeli mali. 2. d. 12. q. 2. ar. 5. Item, quia (vt dictum est) potestas dæmonis adempta est per aduentum Saluatoris. Item, quia alias vita & mors hominis esset in potestate dæmonis & malarũ personarum. Quod autem inueniantur strigari paruuli, hoc non est prædicto modo, sed alio, scilicet per incantationes & maleficia, vel etiam naturaliter per oculos vrentes.

Reprobatio. Sed dicitur quod falsam esse conclusionem hanc, infinitæ comprobarunt experientię, de quibus aliquas in præmisso opere de strigibus ad veritatem suadendam induxi, ostendens pariter quomodo censendũ sit id esse possibile vel impossibile. Et quod addit Deum non permittere quemquam iniuste nocere, si nihil aliud addatur, est falsissimum periculosumq; in fide. Alias nullum nocumentum ab homine illatũ esset iniustum. Et sic homicidæ ac fures & id genus flagitiosi homines

non

non essent iniusti, quod nullus, nisi forte talis, diceret. Sed bene verū est, quod talia non permittit Deus quin etiam puniat: vel nullum permittit pati iniuste ex parte patientis, & in ordine ad Deum: quia nullus patitur nisi pro aliquo demerito seu culpa, qua Deus offensus est, culpa inquā sua vel alterius, quam potest quis vt suam per proprias passiones facere coactus vel voluntarie. Sicut præ aliis omnibus Christus pro nobis passus est, voluntarieue agnus innocentissimus, licet ex parte Iudæorum fuerit iniustissima talis passionis illatio. Similiter alii sancti charitate fragrantes sæpe pro peccatis aliorum pœnitentiā agūt. Sunt etiam omnes pœnæ iuste a Deo permissæ infligi hominibus merito peccati originalis: quas pœnas pro originali solum inflictas Deus in bonum patientis semper conuertit, si sit doli capax, & patienter propter Deum sustineat. Si autem non sint doli capaces qui patiuntur, cedit eorum pœna in exaltationem diuinæ iustitiæ: & etiam in exaltationem diuinæ sapientiæ, qua iustitia originali propter peccata primorum perentū sublata, reliquit corpus nostrum & quicquid in nobis passiuum est in sua naturali conditione, qua compositum ex contrariis, naturaliter alterari possit atque corrumpi. Punit præterea paruulos Deus & similiter alios quoscunque propter peccata parentum. Visitat enim Deus peccata patrum in filios vsque in tertiam & quartā generationem, Exod. 20. Similiter Domini ac Prælati propter peccata subditorum, & econuerso sæpius puniuntur, & præsertim si vnus sit alterius causa, vel imitator in scelere. Quod vero addit cuilibet homini datum angelum ad custodiam esse, verum est: sed ex hoc non sequitur, neque necessarium ob hoc est, vt diabolo resistat in omnibus, aut semper. Alias nullus periret in anima vel in corpore per diaboli nequitiam immediate cooperantem præter communem naturę cursum: quod quidem falsissimū comprobatur, si his quæ passim in mundo referuntur contingere, credendum est. Inscrutabilia sunt iudicia Dei. Iustissime permittit multa mala fieri per dæmones non obstante regulari custodia bonorum angelorū, quibus quandoq; innotescit quod nō est pro tunc volūtas Dei quod malo angelo resistant, sed potius vt permittant illius expleri satiariq; malitiam. Quorum tamen euentuum, qui quandoq; sunt horrendi & miserabiles, causam homines non videntes, supra modum admirantur. Sic fertur his temporibus accidisse mulierem præ desperatione quod a viro despiceretur, commendantem se diabolo, ab eodem protinus occidi, dum facta per eum fallaci promissione, quod eidē ad vota succurreret, illa donauit animam propriam eidē poscenti. Extimandū est enim illam in peccatorū tale profundum fuisse demersam, vt mereretur ex tunc omni angelico destitui præsidio, ac diabolicæ potestati totaliter relinqui. Occideret autē dia-

bolus omnes peccatores ſtatim, ſi poſſet: ſed a bono angelo iuxta diui nam miſeratione plurimi, & vt in pluribus defenduntur vſque ad tẽpus diuinæ ſapientiæ ſoli præcognitũ. Expectat .n. nos Deus (inquit Propheta) vt miſereatur noſtri. Quando vero cõpletas nouit iniquitates impiorũ, ſecundum quod ſuã miſericordiam decet atque iuſtitiã, deſtitutos auxilio ſuo, diaboli ſæuitiæ puniẽdos tradit. Quod uero repetit iſte dæmonis poteſtatem ademptã eſſe per Saluatoris aduentũ, ſupra declaratum eſt quomodo ad ſenſum ſuũ, falſum eſt & hæreticũ, & quod in vero ſenſu non militat contra nos, nec oportet repetere. Aliud etiam quod addit quaſi magnum inconueniens, quod videlicet alias vita noſtra & mors eſſet in poteſtate dęmonis, & malarũ perſonarum in virtute eius, non eſt verũ ſic abſolute ſequi ſemper eſſe vitã & mortẽ hominum in dæmonis poteſtate. Sed bene ſequitur, quod ali quando, & reſpectu alicuius, & hoc non niſi ex iuſtiſſima Dei permiſſione, vt ſupra deductũ eſt. Cur etiam Deus innocentes in ſe pueros ali quando permittat a ſtrigibus occidi vel lamiari, plures in noſtro opere rationes aſſignauimus, quos etiã ſi parentes veſpere ſigno crucis cõmunirẽt ac Domino precibus cõmendarent, nil mali nocte illa procul dubio paterentur, defendente eos angelo bono ſibi ad cuſtodiam delegato Quod vero addit pueros per alia maleficia ſtrigiari, contra ſeipſum iam pugnat. Neque enim maleficia ſortiuntur effectũ, niſi per ſpeciale diaboli operantis aut cooperantis auxiliũ, vt notũ eſt ſcientibus quid hæc important. Prædictis autem non obſtat infici quandoq; paruulos per vrentes uetularũ oculos cuius euẽtus etiã reddidimus cauſam in opere noſtro. Sed vltra prædictos modos maleficiantur etiã & occiduntur a ſtrigibus, modis in eodem opere explicatis. Et ſicut non niſi iuſte permittit Deus innocentes maleficiis perire, ita debet concedere Aduerſarius, quod & a ſtrigibus deſtruantur non niſi iuſta Dei permiſſione. Sed de his ſatis dictum eſt in ſuperioribus.

Concluſio contra falſa. Firma ſtat ſententia Archiepiſcopi Florentini, ſecunda parte tit. de luxuria. c. 4. ibi. Quo ad ſecundum, dicentis ex compendio theologię, quod cum diabolus inducit ad vitium contra naturam, aufugit, propter nobilitatem ſuæ naturæ abominans tantũ ſcelus. Infert autẽ Aduerſarius ex hoc, falſum eſſe quod affirmant ſtriges, videlicet quod diabolus ſit eis incubus aut ſuccubus contra naturam: licet videatur mirum, quod diabolus ſic fugiat, cũ ſit neſandiſſimus &c. ſed poteſt (inquit) dici, quod non fugit, niſi quando uidet ſic incenſos homines quod omnino peccabunt illo etiam non ulterius inſtigante. *Reprobatio.* Sed dictum Archiepiſcopi licet in nullo ſacræ ſcripturæ loco fundamentum ueritatis aſſumat, ſaluari tamen poteſt, non obſtante ueritate eorũ quę dicuntur a ſtrigibus. Neque loquuntur authores illi niſi de peccato

contra

contra naturam inter homines perpetrato, quod magis abhorret diabolus, quia non solũ est contra ordinationem & rectitudinem moralem vt alia peccata, sed etiã contra naturalem: & ideo secundũ genus est sibi ex hoc contrariũ, quia naturalia in dæmonibus remanserũt splẽdida post peccatũ secundum Diony. Vbi ergo potest sine sui præsentia peccatum hoc fieri, inducit quidem ut fiat propter inordinationẽ moralem, cuius ipse caput & author est. Fugit autem in facto propter nobilitatẽ suæ naturæ, cui consequenter contrariatur omne quod contra naturã est. Sicut autẽ propter inordinationẽ primi peccati sui obtenebratus est intellectus angeli, & fœdatus affectus, quo ad ea etiã in quę naturaliter per tales potentias inclinatur ut omnia a se intellecta necnon & desiderata, in malũ finem ordinet, superante malitia naturã elegantem, ita ubi sine sui præsentia non potest ad uitiũ quod abhorret inducere, aut non æque cito uel facile, ne dum se præsentem, uerũetiã cooperatorem esse præelegit, ut suę malitiæ ac inuidiæ cõtra homines (hoc ipsum Deo opti. non nisi iustissime permittente) satisfaciat, quã uelit naturæ suæ pro tunc dignitatem attẽdere, aut eidem non iniuriã quodãmodo facere. Credo quod Aduersarius dicet has mulieres quãdo talia patiuntur, etiam somniare. O uirilem considerationem. Dari autem succubos & incubos spiritus, in nostro primo opere attestationibus sanctorum Doctorum comprobatum est, ita ut Augustinus talia negantes, iudicet impudentes.

Non admittendas striges contra striges in testes, & ob id Inquisitorum processus esse infirmos, quod duabus conclusionibus Ponzi. complectitur, reprobatur. Cap. III.

NON sunt ergo admittendi tales testes, non obstante. c. In fauorem. de hæret. in. vi. cum sint personæ delusæ: & dicta eorũ proceedant ab his qui per homines deceptos, alios quotidie decipere gestiunt 26. q. 2. c Qui sine Saluatore. q. 5. c. Nec mirum. & etiam quia hoc modo dæmone illudente possent boni & iusti accusari, cũ dæmon se transfiguret in diuersas personarũ species, & eas ostendat. d. c. Episcopi. Immo omnibus tam contra se quam contra alios de huiusmodi deponentibus uel testificantibus, aut certe confitentibus, credendũ est, dummodo non deprehendantur capitales inimici, vel in aliis insanire, ut in opusculo nostro deductum est, non obstante aliqua illusione, quæ in talibus sæpius interuenit. In principalibus. n. propter quæ deprehenduntur apostatæ uel hæretici, non illuduntur. Sicut in abrenunciatione fidei & baptismi, in abutione sacramentorũ, in homagio facto diabolo, & aliis pluribus nefandissimis. Quod uero additur, qđ possent

Conclusio quarta falsa

Reprobatio.

possent iusti & innocentes accusari per c. Episcopi. Respondetur primo, quod c. non loquitur de ista secta, ut sæpius dictum est. Secundo, quod licet diabolus quo ad suam potentiam naturalem posset figurã personarum etiam innocentũ assumere, illasq; quasi præsentes in ludo illo præferre, non est tamen credendũ, quod Deus id permittat, nisi forte tales personæ etiã si non pro tũc, alias tamen fuissent præsentes. Posset enim iuste id Deus permittere ut de facto præterito punirẽtur, quod sic accusatę, & ad quæstiones appositæ cõfiteri iam cogerentur. Non est etiam sine tali excusatione facti, hoc putandum esse quasi impossibile absolute, uel etiã ordinarie, quod uidelicet Deus permittat aliquos etiam innocentes accusari, occulto aliquo suo iudicio: sicut & in aliis criminibus diuina permissione quandoq; innocentes etiam accusantur, atque damnãtur ab hominibus ex ignorantia excusabili, uel etiã ex malitia. Tales tamen si fuerunt amici Dei, suam innocentiã tandem manifestam facient, aut in bonũ eorum cedet quicquid cõtra iustitiam patientur, puta in remissionem peccatorũ, & in præmiorũ cumulum propter patientiam. Id tamen non nisi rarissime Deũ permittere, proculdubio credendum est. Et deprehendi facile posset delusio, quando postmodũ in uigilia nõ conuenirent cũ aliis in dictis & factis, quæ contigisse referrentur in ludo. Non est autem ob hoc omittendũ iudicium contra tales, quando iuridice deponuntur, aut accusantur, nisi expresse deprehenderetur illorum innocentia ex modo respondẽdi, quod prudentię Iudicum relinquendum est. Si enim simpliciter ex hoc motiuo dimitteretur iudicii prosecutio contra tales, par ratio esset vt etiam contra innocentes iudiciario ordine facta iudicia vniuersaliter essent damnanda: quod est falsum, cum iura supponant immo decernant, quod si iudex solus etiam pro certo sciret innocentem aliquem accusari, quando nõ posset innocentiam illius aduersus allegata probataq; defendere, non deberet iustitiam petentibus denegare, & accusatum absoluere. Si conclusio ergo prædicta procederet, uel prætacta pro illa ratio efficaciã haberet omnia iudicia circa cetera quoque crimina deberent auferri, eo quod plerunq; interueniant iniustitiæ, multæq; falsitates: quinimmo totius mundi decentissimus a Deo constitutus ordo violandus esset, uel ex toto tollendus: ex eo quod aliqua fieri contingunt contra vel præter rerum naturã, vt monstra. Hæc igitur cum absurda sint, eo quod propter ea quæ cõtingunt, vt in paucioribus & per accidens, non est regularis ordo violandus siue mutãdus, patet quod propter hoc etiam quod infertur, si quandoq; contingeret, non sunt minus credenda vel iudicanda quę deponuntur contra striges, aut referũtur ab eis, immo sunt omni studio & seueritate fundi tus extirpanda, quando ex hoc ipso deprehendantur esse magis periculosa,

culosa, quod sunt magis occulta, & ob hoc facile remedium adhiberi non possit.

Vbi Aduersarius iudicandus uenit atque damnandus, alios gestit procacissimis damnare uerbis. Cap. IIII.

Conclusio quinta falsa & execrabilis.

INquisitores debent facere adiurare illam opinionē, quod eatur ad ipsum ludum, seu quod portentur personæ de loco ad locum in corpore: & vere, cum talis opinio sit reprobata: quod puto notandum. O miram viri præsumptionem, o detestandā insaniam. Non abiurātur coram Inquisitoribus nisi hæreses: non abiurant nisi hæretici. Ergo ne hæresis erit illa opinio, quam domini Inquisitores defendunt, & secūdum eam iudicant extrema damnatione dignos fidei inimicos, quam Illustres Theologi, nec non Canonistæ veram & catholicam esse probant? O extremam viri stoliditatem. A quo reprobata est hæc opinio? nonne ab vno solo sic delirante Iurista, vt omnes sapientes theologos ad risum prouocet reprobatio eius? Theologi igitur omnes, immo Iudices ipsi domini Inquisitores totius Italiæ, Franciæ, Germaniæ, Hispaniæ, qui huius opinionis sunt, & secundum eam inuicte defendunt Christi fidē, pestiferos apostatas e medio tollentes, coram Inquisitoribus adiurabunt? Quis autem erit in causa fidei iudex, si iudices ipsi iudicandi veniunt? Certe bonum iam erit ut S. D. N. constituat hunc præclarum virū iudicem vniuersalē contra Inquisitores. Sed melius est vt suæ saluti consulentes Inquisitores hūc virum de hæresi ex hoc suspectum, quod opinionem reprobat quæ firmitatem suscipit ex sacris literis Pontificūq; decretis: in multis etiam deprehensum a ueritate fidei in hoc suo opere deuiare, præoccupent: & contra eum cito procedant tanquam de hæresi vehementer suspectū, necnon hæreticorū fautorem, defensorem, ac pro modulo suo sanctissimi officii fidei impeditorem Publiceq; (nisi humilietur) dehonestatū, omnē hæresim & fautoriam abiurare faciant, quando redire ad Ecclesię gremium voluerit: vel certe obstinatum tradant brachio seculari: vel etiam damnent, & igni publico iudicio tradant eius hoc opus ignorantiæ plenū & infidelitate refertum. Ne forte si fuerint negligentes, plures patiantur ei similes aduersarios. Non possum non obstupescere, quanto magis attēdo conclusionis huius, immo authoris eius stultitiam. Si verum esset quod dicit iste misellus, Papa quoque cum faueat Inquisitoribus contra tales, Episcopi, eorumq; vicarij, cum sint cōiudices, Doctores quoque & omnes consiliarii concurrentes ad damnationem talium apostatarū, deberent hanc hæresim abiurare: & iste solus, qui has ineptias inuexit, fidelis erit, immo adiurantium Iudex, & abiurationes ipse indicet

Reprobatio.

dicet atque recipiet. Hæc ab omnibus notari profecto debent, & inter omnia dogmata peſſimum cenſeri.

Aduocandos eſſe Iuriſtas ad Inquiſitorum proceſſus formandos & perficiendos, quod Ponzinib. ſeptima concluſione nititur ſuadere, reprobatur. Cap. V.

Concluſio ſexta falſa. POstquam ſcientia noſtra eſt conferens ad diſputationes Theologales, maxime vbi agitur de executione iuſtitiæ, doctores iuris ſunt vocandi, ut aſſiſtant proceſſibus Inquiſitorum ac examinationibus & quæſtionibus. Ipſi enim ſunt tractatores criminalium, & nō poſt perfectum proceſſum differatur eorū uocatio. Et ſic obſeruari debent cōſtitutiones. c. Vt commiſſi. & c. fin. de hæretic. in vi. cum concor.

Reprobatio. Ergo ne ſancta mater Eccleſia, quę determinat quod ſolum ſemel & in fine iudicii debēt ſibiinuicem iudices fidei communicare proceſſus, vt patet in extraua. Bened. xi. Ex eo. & explicare per totum coram epiſcopo, uel eius Vicario, ſi Inquiſitor, vel eius Vicarius procedit, vel econtra ſi Epiſcopus procedit, vel eius Vicarius, uocatis tunc peritis in iure & Theologia, iuxta quod iubetur in d. c. Vt commiſſi. &. c. Statuta. de hæret. in vi errauit & debuerat iniungere Inquiſitoribus ne fine doctorum præſentia & conſenſu quicquam iudicialiter attentare præſumerent? O præſumptionem peſſimam. Nunquid igitur cū opus fuerit ſtrigem examinare, patres Inquiſitores totum collegiū Iuriſtarū tenebuntur aduocare, qui ſecundum iura neque coniudicem ad hæc vocare tenentur? Quod leges conferant ad aliquas, nō autē ad omnes diſputationes Theologales, concedimus, & ad illas conferunt nō niſi ancillarum more ſubſeruiendo. Hic autē homo uult eſſe iudex & cenſor Theologorū. Tractatores ſunt iuriſtæ criminalium ciuilium, nō autem ſpiritualium, quale crimen eſt hæreſis. Sed Theologi non ſolum ſunt horum criminū primi tractatores: uerum etiam iudices & exterminatores. Non ſic artauit Inquiſitores Eccleſia, ut teneātur peritorū quos aduocauerint conſilium ſequi. Sed honorem dedit eorum officio, ut more principum iudicantium ſic habeant conſiliarios & aſſeſſores, vt in eorū tamen ſit poteſtate cum ſuo collega pro arbitrio proprio ferre ſententiam. Modos etiam proprios habent Inquiſitores in procedendo, uariaſq; pœnitentię imponendæ conſuetudines, quarum ſępenumero ignari ſunt Iuriſtæ. Et ob hoc ſæpe contingit eos eſſe impedimento Inquiſitionis officio Inquiſitoribusque moleſtos, dum conantur eos artare ad cōmunem modum examinandi teſtes, aut reum: licet in hoc qui ſunt prudentiores communiter remittant ad ipſos Inquiſitores, ut ſic etiam collegæ (ut par eſt) mutuo ſibiinuicem defe-

rant

rant: & Doctores eisdem (sicut ipse expertus sum) obsequentissimos se gratis præstent zelo fidei, quam communiter (ut decet ueros christianos) inuicte tuemur. Et hęc dicta sint ad conclusiones erroneas Aduersarii, qui patribus Inquisitoribus obsequiosum se non præstitit, sed potius odiosum atque infensum, prouocans etiam alios sibi similes his suis scriptis, ut idem attentare nō uereantur. Sed comperta nunc per hæc nostra opuscula talium scriptorum illius & opinionum uanitate, spero quod tam ipse, quam alii resipiscent, & ad propria studia oculos, manus, calamumq; conuertent.

Explicit Apologia tertia de Lamijs. Incipit Quarta.

Vnum Oltradi apud quosdam Iuristas famosum dictum de Lamijs reprobatur.

POSITIS autem prædictis conclusionibus suis in prædicto tertio tractatu suo Aduersarius subnectit alias. 26. conclusiones seu regulas uel dicta, tam ex doctrina Oltradi famosissimi doctoris, quam ex propria officina. Quibus examinatis, nil falsitatis circa eas impugnare pro nunc occurrit, nisi unū quod refert in 15. conclusione ex consilio Oltradi. 210. Hoc, inquam, quod non omnis inuocatio dæmonum sapit hæresim manifestam, sed solum ea qua dæmon inuocatur ut faciat, quæ non sunt ei propria, sed creatori, puta, ad prænuntiandum futura: non autem si inuocetur ad faciendum ea quæ non excedunt eius propriam facultatem, puta, ad tentandum fęminas de uenereis & huiusmodi. Nisi forte, inquit, fieret & hoc per modum adorationis, secus per modum imperii. *Opinio Oldradi.*

Sed deceptus est Oltradus & omnis qui eum sequitur in hoc passu, putans, quod talis inuocatio, ad ea etiam quæ sunt dęmoni propria, quia non sapit hanc hæresim manifestam, quod uidelicet insinuet ex facto illo, esse aliquid dęmoni attribuendum, quod non est dęmoni proprium, puta futura cognoscere, ideo nullam sapiat, seu (quod idem est) simpliciter non sapiat hęresim manifestam. Quod est arguere a particulari ad uniuersalem negatiue contra regulas dialecticę, in proposito sic arguendo: Non sapit hanc hæresim manifeste, ergo non sapit hęresim manifeste. Sicut enim ex hoc, quod aliquis non est hic homo, puta Ioannes, non remouetur quin sit homo, poterit enim esse Petrus; ita ex hoc quod inuocatio dęmonum ad ea quæ sunt dæmoni propria, nō sapit hanc hęresim, quod attribuatur dæmoni quod est Deo proprium, non remouetur quin sapiat aliam hęresim, *Reprobatio.*

vel infidelitatis ſpeciem manifeſte. Id autem non aduertit Oltradus: nec mirum, cum eſſet purus Iuriſta nō habens ex propria profeſſione ſubtilem cognitionem diſtinctionis hæreſum uel ſpecierum infidelitatis, nec præualens iudicare quibus factis uel dictis talia deprehendantur, quę ad hæreſes proprie ſpectant. Theologalis enim eſt hæc diſcuſſio, ſicut etiam eorum proprium eſt de oppoſito infidelitatis, de ſana inquam & perfecta fide Chriſti plene ſubtiliſſimeq; tractare. Dicendū eſt igitur, ſecundum ſanctos Doctores ſacrosq; Theologos, quod omnis inuocatio dæmonum ex hoc ſapit hæreſim manifeſtam, quod ſemper & inſeparabiliter habet pactum infidelis amicitię cum dæmone tacitum uel expreſſum, uerbo uel facto, etiam ſi ſacrificia deſint. Dum enim faciunt homines id quod a ſolo dæmone inſtitutum eſt fieri ſub pacto inito ſaltem cū primo facti authore ad aliquid conſequendum, alii qui primum in hoc imitantur, & quærunt ex facto illo a dęmone conſequi quod expetunt, proculdubio ratum habent pactum quod prius interuenit, & ſine quo nil conſequi poſſent ab inuocato dæmone, & ſic conuincuntur pactum tacitum & ipſi habere cum dæmone. Et quanto magis ſi aperta voce geſtu uel nutu dęmonem inuocant, eius implorantes auxilium? Habere autem pactum quodcunque tacitum uel expreſſum cum dæmone, ad apoſtaſiam pertinet a fide ſecundū Augu. & habetur. 26.q.7.c. Nō obſeruetis: & ſecūdum ſanctum Thom. in 2. diſt. 7.q. 2.art. 2. quia talia quę excedunt etiam hominis facultatem (ex hoc enim dæmonem inuocat homo, quia per ſe non poteſt) non ſunt expetenda fieri per virtutem dęmonis, neque quo ad principium uel medium, neque quo ad complementum operis: ſed a nullo cū mala ſunt quæ petantur: vel ſi bona, a Deo ſolo, vel eiuſdem virtute ab amicis illius. Iuxta illud Iſa. 8. Nunquid populus non quærit a Deo viſionem pro viuis & mortuis? Vnde inuocādo dæmonem in talibus non tanquā Dei amicū, conuincitur ad eum recurrere tanquam ad Deum ſuum, & habere pacta cum eo infidelis amicitię: & conſequenter apoſtataſſe a fide. Talis autē apoſtaſia ad hæreſim pertinet: immo eſt omnis infidelitatis grauiſſima, vt patet per S. Tho. ſec. 2.q 22.art. 1. comprehendens virtualiter omnes hęreſes, ſi ſimpliciter recedat quis a fide, & cultu veri Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, dæmoni adhærendo. Vnde abſolute & ſine diſtinctione omnis inuocatio dæmonis ſapit hæreſim manifeſte. Sicut abſolute & ſine diſtinctione hoc dicit glo. in uerbo. Sapetēt. c. Cum accuſatus. de hæret. lib. vi. Nō eſt autem apoſtaſia nec ad hæreſim pertinet omnis vocatio dæmonū, vel familiaritas in loquendo præcipue cū arreptitiis, etiam ſi mala ſit. neque omne imperium, præcipue ex parte Dei: quod pertinet ad exorcistas. De ratione enim inuocationis eſt quædam ſubiectio habens annexas

nexas preces & cultum inuocantis ad eum qui inuocatur tanquam ad vltimum refugium in re pro qua fit inuocatio, quem cultum semper obseruant Necromantici & alii tales viri diabolici, etiam si non quærant a dæmone consequi nisi quæ possibilia sunt illi. Nullus enim negaret quin nefarias preces circa aras idolorum emittere, saperet hæresim manifeste, vt glo. in eodem verbo confirmat. etiam si taliter operans diceret se id non fecisse, nisi ad consequendū dæmoni possibilia, puta, mulieris amorem. Hoc autem non est nisi propter pactum tacitum uel etiam expressum, quem ex hoc facto cum dæmonibus conuincitur habere, quorum quidem idola plena sunt, & consequenter propter apostasiam. Ergo multo magis si ipse dæmon immediate per se inuocetur, & non mediante idolo, quacunque ratione uel causa. Non est igitur in hoc sequendus Oltradus vt pote qui ad pauca respexit, & præcipue non considerando quod de ratione inuocationis dæmonis est adoratio: quia cultus est cum subiectione, non referendo ad verum Deum. Inuocare enim in sacra scriptura pro actu latriæ sumitur. Vnde gl. super illud Gen. 4. Iste cœpit inuocare nomen Domini, sic dicit: Inuocare idē est quod colere & deprecari. Et gl. super illud Ro. 10. Quicunq; inuocauerit nomen Domini saluus erit. dicit: Inuocauerit se subiiciendo & colendo. Et proprie Deo deberi inuocationem patet per illud Isaiæ: Quærite Dominū dum inueniri potest, inuocate eum cum prope est. Et in Psal. Inuoca me in die tribulationis. In cuius etiā signum per increpationem dicit Dominus populo rebelli & infideli. Iud. 10 Reliquistis me, & coluistis Deos alienos. Ite & inuocate Deos quos elegistis, quasi dicat, Deus tātū inuocari debet. Si ergo illi sūt dij vestri, inuocate eos. Et 3. Reg. 18. Dixit Helias sacerdotibus Baal. Inuocate nomina deorum vestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei. Vnde patet, quod inuocatio præcipitur fieri Deo ut actus latriæ: & hac eadem ratione prohibetur fieri dæmoni. Et consequenter omnis inuocatio est cū adoratione: nullaq; cum puro imperio: quia adoratio est de ratione inuocationis ut dictum est. Si autem per inuocationē, ipse communiter accipiat uocationem dæmonum, improprie loquitur, & in proposito non interuenit sola uocatio, sed uera inuocatio dæmonū, eo quod antequam Necromātici ac malefici dæmonibus imperent, uel eos ad uota cogant, præcedunt uarii cultus & obseruationes nefariæ, sapientes apostasiā a fide secundum iuris interpretationem, quod non nisi exteriora diiudicat. Nullo ergo modo est audiendus hoc in loco Oltradus. Sanctis ergo Doctoribus, quibus innititur prædicta glo. in uerbo Saperent, potius quam Oltrado acquiescendum & adhærendum est. Ex his omnibus patet, quod determinatio Aduersarii & prædictus eius tractatus, in nullo præualet contra patres Inquisitores, sed

multis

multis falsitatibus refertus & ineptiis, procul ab omnium sapientum oculis est abiiciendus. Et strigum pessima secta debet omni conatu per ipsos Inquisitores procul omni timore fugari ac exterminari, ad fidei defensionem, & domini nostri Iesu Christi laudem, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

FINIS.

Edita sunt hæc opera Anno Domini. MDXXV. Per R. In Christo Patrem F. Bartholomæum Spineum Pisanum Sacræ Theologiæ Doctorem Ordinis Prædicatorum Vitæ Regularis.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnia folia Z, tantum semifolium.

ROMAE,
In Aedibus Populi Romani.
M D LXXVI.